KALENDARZ
LEKARSKI

NA ROK

1877.

(Wydanie Redakcyi „Gazety Lekarskiéj")

ROK ÓSMY.

WARSZAWA.

CZCIONKAMI GAZETY LEKARSKIÉJ.

Ulica Śto-Krzyzka Nr. 1343 (nowy 9)

Дозволено Цензурою.
Варшава, 22 Ноября (4 Декабря) 1876 г.

TREŚĆ.

1877.

Rok zwyczajny Tysiączny Ośmsetny Siedmdziesiąty Siódmy ma dni 365, czyli tygodni 52 i dni 1.

Dnia 27 Września przypada święto patronów Medycyny ŚŚ. Damiana i Koźmiusza.

ŚWIĘTA RUCHOME.

Niedziela Starozapustna	dnia	28 Stycznia.
„ Mięsopustna	„	4 Lutego.
„ Zapustna	„	11 Lutego.
Popielec	„	14 Lutego.
Niedziela Wstępna	„	18 Lutego.
„ Kwietnia	„	25 Marca.
Wielkanoc	„	1 Kwietnia.
Zwiastowanie N. P. M.	„	9 Kwietnia.
Krzyżowe dnie	„	7, 8, 9 Maja.
Wniebowstąpienie Pańskie	„	10 Maja.
Zielone Świątki	„	20 Maja.
Świętéj Trójcy	„	27 Maja.
Boże Ciało	„	31 Maja.
Niedziela 1 Adwentu	„	2 Grudnia.

Mięsopustu, rachując od Nowego Roku włącznie do Popielca jest tygodni 7.

Suche dnie.

Pierwsze, dnia 7, 9 i 10 Marca. — Drugie, dnia 6, 8 i 9 Czerwca.—Trzecie, dnia 19, 21, i 22 Września. — Czwarte, dnia 19, 21, i 22 Grudnia.

CZTERY PORY ROKU ASTRONOMICZNE.

Początek wiosny d. 21 Marca.
Początek lata d. 22 Czerwca.
Początek jesieni d. 23 Września.
Początek zimy d. 22 Grudnia.

ZAĆMIENIA W ROKU 1877.

W roku 1877 przypadają cztery zaćmienia słońca i dwa księżyca z których trzy zaćmienia słońca i dwa księżyca będą u nas widzialne. 1) Zaćmienie słońca cząstkowe d. 13 Lutego o g. 10 m. 11 r. widzialne u nas we wszystkich miejscowościach i okolicach kraju. 2) Zaćmienie słońca cząstkowe d. 15 Marca o g. 4 m. 18 r. niewidzialne u nas. 3) Zaćmienie słońca cząstkowe d. 9 Sierpnia o godzinie 4 m 51 rano 6,3 calowe widzialne u nas. 4) Zaćmienie słońca cząstkowe d. 7 Września o godzinie 2 m. 21 rano widzialne w całéj Europie.

1) Zaćmienie księżyca całkowite 27 Lutego o g. 7 m. 49 wieczorem widzialne u nas. 2) Zaćmienie księżyca całkowite 2 Sierpnia o g. 1 m. 41 r. widzialne w Europie.

DNIE GALOWE DWORSKIE.

A) Które należy obchodzić przez Nabożeństwo, zawieszenie sądów i czynności biurowych oraz uwolnienie uczniów od lekcyj.

Styczeń. Dnia 25 Grudnia (6 Stycznia) rocznica oswobodzenia kościoła i państwa Rosyjskiego od najścia francuzów a zniemi 20-tu narodowości.—Dnia 1 (13) Nowy Rok Ruski, oraz rocznica urodzin J. C. W. W. X. *Alexieja Alexandrowicza*

Marzec. D. 19 Lut. (3 Marca), pamiątka wstąpienia na Tron J. C. K. M. Najjaśniejszego ALEXANDRA II MIKOŁAJEWICZA.—D. 26 Lut. (10 Marca), Rocznica ur. J. C. W. W. X. ALEXANDRA ALEXANDROWICZA, Następcy Tronu.

Kwiecień. Dnia 4 (16) Pamiątka szczęśliwego ocalenia życia J. C. K. M. Najjaśniejszego ALEXANDRA II MIKOŁAJEWICZA —Dnia 17 (29) Rocznica ur. J. C. K. M. N. ALEXANDRA II MIKOŁAJEWICZA i J. C. W. W. X. *Mikołaja Michałowicza.*

Sierpień. D. 22 Lipca (3 Sierp.) Im. J. C. K. M. N. MARYI ALEXANDRÓWNÉJ i J. C. W. W. X. *Maryi Teodorównéj*, małż. Następcy Tronu.—D. 27 Lip. (8 Sierp.) Rocznica ur. Jéj C. K. M. N. MARYI ALEXANDRÓWNÉJ, oraz Rocz. ur. i Im. J. C. W. W. X. *Mikołaja Mikołajewicza* Starszego i Im. J. C. W. W. X. *Mikołaja Mikołajewicza* Młodszego.

Wrzesień. D. 26 Sierp. (7 Wrześ.) Rocznica Koronacyi Ich C. K. M. N. ALEXANDRA II MIKOŁAJEWICZA i J. C. K. M. N. MARYI ALEXANDRÓWNÉJ.—D. 30 Sierp. (11 Wrześ.) Im. J. C. K. M. Najjaś. ALEXANDRA II MIKOŁAJEWICZA i C. W. W. X. ALEXANDRA ALEXANDROWICZA, Następcy Tronu, i J. C. W. W. X. *Alexandra Michałowicza*, tudzież urod. J. K. M. *Olgi Mikołajewnéj* Małżonki Króla Wirtembergskiego, oraz święto Orderu Św. Alexandra Newskiego.

Listopad. Dnia 14 (26) Rocz. ur. J. C. W. W. X *Maryi Teodorównéj*, małż. Następcy Tronu.

B) Które należy obchodzić tylko przez Nabożeństwo.

Styczeń. D. 22 Grud. (3 Stycz.) Im. J. C. W. W. C. *Anastazyi Michałównéj*.—Dnia 10 Stycznia (22) ur. J. C. W. W. C. *Piotra Mikołajewicza.*

Luty. Dnia 3 (15) Rocznica ur. J. C. W. W. X. *Mikołaja Konstantynowicza*, oraz święto Orderu Św. Anny.—Dnia 4 (16), Rocz. ur. J. C. W. W. *Wiary Konstantynównéj.*

Kwiecień. D. 25 Mar. (6 Kwiet.) Ur. J. C. W. W. X. *Ksieni Aleksandrównéj*. Dnia 1 (13) Rocz. ur. J. C. W. W. C. *Alexandra Michałowicza*.—Dnia 10 (22) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Włodzimierza Alexandrowicza.*

Maj. Dnia 23 Kwiet. (5 Maja) Im. J. C. W. W. X. *Alexandry Józefównéj*, małż. J. C. W. W. X. *Konstantego Mikołajewicza* i J. C. W. W. M. *Alexandry Piotrównéj* małż. J. C. W. W. X. *Mikołaja Mikołajewicza*.—D. 27 Kwiet. (9 Maja) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Jerzego Alexandrowicza*.—D. 29 Kwiet. (11 Maja) Rocznica ur. J. C. W. W. X. *Sergiusza Alexandrowicza*.—Dnia 6 (18) Maja. Roczn. ur. J. C. W. W. M. *Mikołaja Alexandrowicza.*

Czerwiec. D. 20 Maja (1 Czer.) Im. J. C. W. W. C. *Alexieja Alexandrowicza.*—D. 21 Maj. (2 Czer.) Im. J. C. W. W. C. *Konstantyna Mikołajewicza*, J. C. W. W. W. *Konstantyna Konstantynowicza* i Rocz. urodzin J. C. W. W. W. *Alexandry Piotrówny.*—Dnia 1 (13) Czerwca Rocz. ur. J. C. W. D. *Dymitra Konstantynowicza.*

Lipiec. Dnia 26 Czer. (8 Lip.) Rocznica ur. J. C. W. C. *Alexandry Józefówny*, małż. J. C. W. W. X. *Konstantego Mikołajewicza.*—D. 27 Czer. (9 Lip.) Pamiątka zwycięztwa pod Połtawą.—D. 29 Czer. (11 Lip.) Im. J. C. W. W. W. *Pawła Aleksandrowicza* i J. C. W. W. X. *Piotra Mikołajewicza.*—D. 1 (13) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Wacława Konstantynowicza.*—D. 5 (17) Im. J. C. W. W. X. *Sergiusza Alexandrowicza.*—Dnia 11 (23) Im. J. C. W. W. X. *Olgi Konstantynówny*, małżonki J. K. M. Króla Hellenów, i J. C. W. W. X. *Olgi Teodorówny.*—Dnia 15 (27) Im. J. C. W. W. X. *Włodzimierza Alexandrowicza.*—Dnia 16 (28) ur. J. C. W. W. X. *Anastazyi Michałówny.*

Sierpień. D. 10 (22) Rocz. ur. J. C. W. W. M. *Konstantego Konstantynowicza.*—D. 11 (23) Rocznica ur. J. C. W. W. X. *Jerzego Michałowicza.*—Dnia 16 (28) Roczn. ur. J. C. W. W. C. *Katarzyny Michałówny.*

Wrzesień. D. 22 Sier. (3 Wrześn.) Rocz. ur. J. K. M. Królowej Hellenów W. M. *Olgi Konstantynówny.*—Dnia 8 (20) Roczn ur. J. C. W. W. X. *Olgi Teodorówny.*—Dnia 9 (21) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Konstantyna Mikołajewicza.*—Dnia 17 (29) Im. J. C. W. W. X. *Wiary Konstantynówny.*

Październik. D. 21 Wrześn. (3 Paź.) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Pawła Alexandrowicza* i Im. J. C. W. W. X. *Dymitra Konstantynowicza.*—D. 22 Wrześ. (4 Paź.) Św. Orderu Równe-Apost. X. Włodzimierza.—Dnia 28 Wrześ. (10 Paź.) Im. J. C. W. W. X. *Wacława Konstantynowicza.* — Dnia 4 (16) ur. J. C. W. W. X. *Michała Michałowicza.*—Dnia 5 (17) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Maryi Alexandrówny.*—Dnia 13 (25) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Michała Mikołajewicza.*

Listopad. Dnia 6 (18) Rocz. ur. J. C. W. W. X. *Mikołaja Mikołajewicza* Młodszego.—Dnia 8 (20) Im. J. C. W. W. X. *Michała Mikołajewicza* i *Michała Michałowicza* tudzież święto wszystkich Cesarsko-Rosyjskich Orderów.

Grudzień. D. 24 Listop. (6 Grud.) Im. J. C. W. W. X. *Katarzyny Michałówny* i ś-to Orderu Św. Katarzyny.—D. 26 Listop. (8 Grud.) Im. J. C. W. W. X. *Jerzego Alexandrowicza* i *Jerzego Michałowicza*, ś-to Orderu Św. Jerzego.—D. 30 Listop. (12 Grud.) w. Orderu Św. Andrzeja Apostoła. —D. 6 (18) Im. J. C. W. W. X. *Mikołaja Alexandrowicza* i *Mikołaja Konstantynowicza* i *Mikołaja Michałowicza.*

DOM CESARSKO-RUSKI.

Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy ALEXANDER II-gi MIKOŁAJEWICZ Cesarz i Samowładzca Wszech Rossyi, urodził się dnia 17 (29) Kwietnia 1818 roku; wstąpił na Tron 19 Lutego (3 Marca) 1855 r. Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Cesarzowa MARYA ALEXANDRÓWNA, ur. się d. 27 Lipca (8 Sierpnia) 1824 r., Jego Cesarska Wysokość Cesarzewicz, Następca Tronu i Wielki Xiąże ALEXANDER ALEXANDROWICZ, urodził się dnia 26 Lutego (10 Marca) 1845 r. Jéj Cesarska Wysokość Cesarzówna, Następczyni Tronu Wielka Xiężna MARYA TEODORÓWNA, urodziła się dnia 14 (26) Listopada 1847 r. J. C. W. W. X. *Mikołaj Alexandrowicz*, urodził się d. 6 (18) Maja 1868 r. J. C. W. W. X. *Jerzy Alexandrowicz*, ur. 27 Kwiet. (9 Maja) 1871 r. J. C. W. W. X. *Ksienia Aleksandrówna* ur. 25 Marca (6 Kwietn.) 1875 r. J. C. W. W. X. *Włodzimierz Alexandrowicz*, ur. się d. 10 (22) Kwietnia 1847 r. J. W. W. X. *Alexy Alexandrowicz*, ur. się d. 2 (14) Stycznia 1850 r. J. C. W. W. X. *Sergiusz Alexandrowicz*, ur. się d. 29 Kw. (11 Maja) 1857 r. J. C. W. W. X. *Paweł Alexandrowicz* ur. się d. 21 Wrz. (3 Paź.) 1860 r. J. C. W. W. X. *Marya Alexandrówna*, ur. się d. 5 (17) Paźd. 1853 r., zaślubiona J. C. W. W. X. Alfredowi Edymburgskiemu. J. C. W. W. X. *Konstanty Mikołajewicz*, ur. się d. 9 (21) Wrz. 1827 r. J. C. W. W. X. *Alexandra Józefówna*, ur. się d. 26 Cz. (8 Lipca) 1830 r. J. C. W. W. X. *Mikołaj Konstantynowicz* ur. się d. 2 (14) Lutego 1850 r. J. C. W. W. X. *Konstanty Konstantynowicz*, ur. się d. 10 (22) Sierpnia 1858 r. J. C. W W. X. *Dymitr Konstantynowicz*, urodził się dnia 1 (13) Czerwca 1860 r. J. C. W. W. X. *Wacław Konstantynowicz*, ur. się d. 1 (13) Lipca 1862 r J C. W W. X. *Olga Konstantynówna*, urodzona 22 Sierpnia (3 Września) 1851 roku, małżonka J. Kr. M. Helenów Jerzego I. J. C. W. W. X. *Wiara Konstantynówna*, urodzona 4 (16) Lutego 1854 r. J. C. W. W. X. *Anastazya Michałówna*, urodzona 16 (28) Lipca 1860 r. J. C. W. W. X. *Marya Mikołajewna*, urodzona 6 (18) Sierpnia 1819 r. J. K. M. *Olga Mikołajewna*, urodzona 30 Sierpnia (11 Września) 1822 małżonka J. K. M. Króla Wirtembergskiego. J. C. W. W. X. *Katarzyna Michałówna*, urodzona 16 (28) Sierpnia 1827, małżonka J. X. M. W. X. Meklemburg Strelickiego. Dzieci J. C. W. W. X. *Maryi Mikołajewnej* wdowy po J. C. W. W. X. Leuchtenbergskim Synowie, Ich Cesarskie Wysokości, Xiążęta Romanowscy, Arcy-Xiążęta Leuchtenbergsy. *Mikołaj Maximiljanowicz*, urodzony 23 Lipca (4 Sierpnia) 1843 r. *Eugenjusz Maximiljanowicz*, urodzony 27 Stycznia (8 Lutego 1847 r. *Sergiusz Maximiljanowicz*. urodzony (20 Grudnia 1849 r. *Jerzy Maximiljanowicz*, urodzony 17 (29) Lutego 1852 r. Córki, Ich Cesarskie Wysokoście Xiężniczki Romanowskie, Arcy Xiężniczki Leuchtenbergskie. *Marya Maximiljanówna*, urodzona 4 (16) Października 1841 r. małżonka J. X. W. W. X. Wilhelma Badeńskiego. *Eugenja Maximiljanówna*, urodzona 20 Marca (1 Kwietnia) 1845 r.

STYCZEŃ ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	*P.*	**Nowy Rok** Fulgen.	20	*Grudz. 1875.* Teof. i Eug.
2	*W.*	Makarego Opata	21	Tomasza i Zenona
3	*S.*	Daniela i Genowefy	22	Anastazyi i Demetryi
4	*C.*	Tytusa i Grzegorza	23	Wiktoryi
5	*P.*	Telesfora i Emiljanny	24	† *Wigilia.* Adama i Ewy
6	*S.*	**Trzech Króli**	25	**Narodzenie Chr. P.**
7	N.	*1 po 3 Kr.* Lucyan. i Teod.	26	**Szczepana I męcz.**
8	*P.*	Seweryna	27	Jana Apostoła
9	*W.*	Marcyanny	28	Młodzianków
10	*S.*	Agatona i Wilchelma	29	Tomasza
11	*C.*	Higina i Teodory	30	Eustachiusza i Dawida
12	*P.*	Arkadyusza i Jana B.	31	Sylwestra
13	*S.*	Weroniki P.	1*	**Nowy Rok** Fulgen.
14	N.	*2 po 3 Kr.* Hilarego i Fel.	2	Makarego
15	*P.*	Pawła 1-go pustelnika	3	Daniela M. i Genowefy
16	*W.*	Marcella i Ottona	4	Tytusa i Grzegorza
17	*S.*	Antoniego Op..ta.	5	Telesfora B.
18	*C.*	Kated. św. Piotra w Rz.	6	**Trzech Króli**
19	*P.*	Henryka i Kanuta	7	Lucyana M. i Teodory
20	*S.*	Fabiana i Sebastiana	8	Seweryna Opata
21	N.	*3 po 3 Kr.* Agnieszki	9	Marcyanny
22	*P.*	Wincentego i Anastazego	10	Agatona P. i Wilhelma
23	*W.*	*Zaśl. N. M. P.*	11	Higina i Teodozjusza
24	*S.*	Tymoteusza B. M.	12	Arkadyusza i Honor.
25	*C.*	Naw. Ś. Pawła	13	Weroniki i Gotfryda
26	*P.*	Polikarpa B. i Pauli wd.	14	Hilarego i Feliksa
27	*S.*	Jana Chryzostoma	15	Pawła 1-go pustelnika
28	N.	*Star.* Karola, Wal. i Flaw.	16	Marcella Pap. i Ottona
29	*P.*	Franciszka Salezego	17	Antoniego Opata
30	*W.*	Martyny	18	Katedry Św. Piotra w Rz.
31	*S.*	Piotra Nolaski	19	Hillarego i Henryka

Święta Żyd. Dnia 6 i 13 Szabasy. — Dnia 15 Rozchodesz Szwat. —Dnia 20 i 27 Szabasy, Dnia 29 Chamiszeusor beszwat.

☾ Ostatnia kwadra d. 6 o godz. 2 m. 45 wieczór.—Mróz.
● Nów dnia 14 o godzinie 2 m. 43 rano.—Stała pogoda.
☽ Pierwsza kwadra d. 22 o godz. 4 m. 30 w.—Mroźno.
○ Pełnia dnia 29 o godzinie 8 minut 56 rano.—Wiatr.

LUTY ma dni 28. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.
1	C.	Ignacego i Brigidy	20	Fabiana i Sebastyana
2	P	**Oczyszcz. N. P. M.**	21	Agnieszki
3	S.	Błażeja	22	Wincentego
4	N.	*Mięsop.* Ansg. i And.	23	*Zaślub. NMP.*
5	P.	Agaty	24	Tymoteusza
6	W.	Doroty	25	Nawrócenie Św. Pawła
7	S.	Romualda Opata i Wandy	26	Polikarpa
8	C.	Jana z Matty	27	Jana Złot. i Chryzostoma
9	P.	Apolonii	28	Karola
10	S.	Scholastyki	29	Franciszka Salezego
11	N.	*Zapust.* Eufroz. i Luc.	30	Martyny
12	P.	Gaudentego	31	Piotra
13	W.	Juliana i Jord.	1	Ignacego,
14	S.	† *Popielec.* Walentego	2	**Oczyszcz. N. M. P.**
15	C.	Faustyna i Jowity	3	Błażeja
16	P	Julianny	4	Weroniki i Ansgarego
17	S.	Sylwiana i Donata	5	Agaty
18	N.	*Wstęp.* Konstancyi i Sym.	6	Doroty
19	P.	Konrada	7	Romualda
20	W.	Leona i Euchariusza	8	Jana z Matty
21	S	Eleonory	9	Apolonii
22	C.	Katedry Ś. Piotra w Ant.	10	Scholastyki
23	P.	Romany i Damazego	11	Eufrozyny
24	S	Macieja Apostoła	12	Gaudentego
25	N.	*Sucha.* Flawiana i Sygf.	13	Jordana
26	P.	Aleksandra i Fort.	14*	Walentego
27	W.	Leonarda i Anastazyi	15	Faustyna
28	S.	Romana Opata	16	Julianny

Święta Żyd. Dnia 3 Szabas.—Dnia 10 Szabas (Szkulym) —Dnia 13 i 14 Rozchodesz Adar,—Dnia 17 Szabas,— D. 24 Szabas (Zucher). — Dnia 26 Post Estery, — Dnia 27 Purym, Dnia 28 Szuszan Purym.

☾ Ostatnia kw. d. 5, o godz. 5 m. 52 r.—Śnieg z deszczem.
● Nów dnia 13, o godz. 10 m. 11 rano.—Mróz—wiatr—śnieg.
☽ Pierwsza kw. d. 20 o g. 4 m. 47 rano.—Mroźne powietrze.
○ Pełnia d. 27 o g. 7 m. 49 wieczór.—Mróz.

MARZEC ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	Ć.	Albina i Anton.	17	Sylwina i Donata
2	P.	Heleny i Amelii	18	*Popielec* Konstancyi
3	S.	Kunegundy	19*	Konrada
4	N.	*Głuch.* Kazimierza	20	Eucharyusza
5	P.	Teofila i Fryder.	21	Eleonory
6	W.	Wiktora Wiktor. i Kolety	22	Katedry Św. Piotra
7	S.	Tomasza	23	Fulgentego
8	C.	Jana Bożego	24	Macieja apostoła
9	P.	Franciszki	25	Wiktoryna
10	S.	40 Męczenników.	26*	Aleksandra
11	N.	*Środop.* Euligiusz. i Kons.	27	Leonarda i Anastazyi
12	P.	Grzegorza	28	Romana Opata
13	W.	Nicefora i Modesty.	1	Albina i Antoniny
14	S.	Matyldy	2	Sympliciusza
15	C.	Longina i Leontyny	3	Kunegundy
16	P.	Cyrylla i Tacyana	4	Kazimierza
17	S.	Gertrudy	5	Przen. Św. Wacł.
18	N.	*Biała.* Gabryela Archan.	6	Polety i Wiktora
19	P.	*Józefa Ob.* N. *M. P.*	7	Tomasza z Akwinu
20	W.	Archippa, Eufemji i Teod.	8	Jana Bożego.
21	S.	Benedykta	9	Franciszki Rzym.
22	C.	Pawła i Oktaw.	10	40 Męczenników
23	P.	Katarzyny	11	Pelagii i Konstantego
24	S.	Marka i Tymoteusza	12	Grzegorza
25	N.	*Kwietn.* Ireneusza	13	Nicefora
26	P.	Ludgiera	14	Zacharyasza i Matyldy
27	W.	Ruperta	15	Longina
28	S.	Syxta	16	Cyrylla
29	C.	*Wielki* Cyryla i Dyaka	17	Gertrudy
30	P.	*Wielki.* Kwiryna i Ang.	18	Edwarda
31	S.	*Wielka.* Balbiny i Korneli	19	*Józefa Oblub. N. M. P.*

Święta Żyd. Dnia 3 Szabas (Pura),—D. 10 Szabas (Parszes Hachodesz),—Dnia 15 Rozchodesz Nison,—Dnia 17 Szabas. Dnia 24 Szabas (Hagadal),—Dnia 29 i 30 Pejsach, czyli pierwsze dni świąt Wielkanocnych,—D. 31 Szabas Chałhamoed.

☾ Ostatnia kw. d. 6 o godz. 11 m. 28 wiecz.—Odwilż i śnieg.
● Nów dnia 15 o godz. 4 m. 18 rano.—Śnieg i mróz.
☽ Pierwsza kw. d. 22 o godz. 12 m. 46 wiecz.—Słota i wiatr.
○ Pełnia d. 26 o g. 6 m. 52 r. Wypogadza się, lecz mroźno.

KWIECIEŃ ma dni 30. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	N.	**Wielkan.** Teod. i Hug.	20	Ludgiera
2	P	**Świąt.** Francisz. a Paul.	21	Benedykta
3	W.	Ryszarda	22	Pawła
4	S.	Izydora	23	Ottona
5	C.	Wincentego i Wilhelma	24	*Wielki.* Epigmeusza
6	P.	Celestyna	25	*Wielki.* Ireneusza
7	S.	Epifaniusza	26	*Wielka.* Teodozyusza
8	N.	*Przew.* Dyonizego	27	**Wielkanoc.** Ruperta
9	P.	**Zw. N.M.P.** Maryi Kl.	28	**Wielkan.** Syxta
10	W.	Ezechiela	29	Eustachiusza
11	S.	Leona	30	Kwiriniusza
12	C.	Juliusza i Damiana	31	Beniamina
13	P.	Hermenegilda	1	Wincentego
14	S.	Tyburc. i Waler.	2	Atanazego
15	N.	*2 po W.* Bazylisy i Anast.	3	Ryszarda
16	P.	Lamberta	4	**Zw. N. M. P.** Izydora
17	W.	Anieli i Rudolfa	5	Wincentego
18	S.	Apoloniusza	6	Celestiny
19	C.	Hermogenesa	7	Saturnina
20	P.	Sulpicyusza i Serwilana	8	Dyonizego
21	S.	Anzelma	9	Demetryusza
22	N.	*3 po W.* Sotera i Kaja	10	Ezechiela pror.
23	P.	*Wojciecha B.M.*	11	Leona
24	W.	Bony i Fidelisa	12	Konstantego
25	S.	Marka Ewan.	13	Hermen.
26	C.	Marcelina i Kleta	14	Tyburcyusza
27	P.	Teofila	15	Anastazyi
28	S.	Witalisa	16	Lamberta
29	N.	*4 po W.* Piotra	17*	Fortunata
30	P.	Katarz. Seneń.	18	Apoloniusza

Święta Żyd. Dnia 1, 2 i 3 Chałhamoed czyli wolne ś-ta.— Dnia 4 i 5 ostat. d. świąt Wielkanocnych — Dnia 7 Szabas.— Dnia 13 1-szy dzień Rozchodesz Ijor.—Dnia 14 Szabas i drugi dzień Rozchodesz Ijor.— Dnia 22 i 28 Szabasy.

☾ Ostatnia kwadra d. 5 o g. 7 m. 34 wieczór.—Pogoda.
● Nów d. 13 o g. 6 m. 25 w.—Deszcze przechodzą stronami.
☽ Pierwsza kwadra d. 20 o godz. 8 m. 28 w.—Pochmurno.
○ Pełnia dnia 28 o g. 6 m 13 rano.—Wypogadza się.

MAJ ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	W.	Filipa i Jakóba	19	Hermogenesa
2	S.	Anastazego	20	Teodora
3	C.	Znal. Św. Krz. i A'ex.	21	Anzelma
4	P.	Floryana i Moniki	22	Sotera i Kaja
5	S.	Piusa V pap. i Gutharda	23	Wojciecha
6	N.	*5 po W.* Jana w Oleju.	24	Fidelisa i Jerzego
7	P.	†Domiceli	25	Marka Ewangelisty
8	W.	†**Stanisława B.**	26	Kleta i Marcelego
9	S.	†Grzegorza	27	Teofila
10	C.	**Wnieb. P.** Ant. i Izyd.	28	Witalisa
11	P.	Mamerta	29	Piotra
12	S.	Pankracego	30	Katarzyny
13	N.	*6 po W.* Serwacego	1	Filipa i Jakóba
14	P.	Bonifaceg o	2	Anastazego
15	W.	Zofii z 3-ma córkami	3	Znalezienie Św. Krzyża
16	S.	Jana Nep.	4	Floryana i Mon.
17	C.	Paschalisa	5	**Wnieb.P.** Piusa pap.
18	P.	Eryka	6	Jana w Oleju
19	S.	Piotra Celestyna	7	Domiceli
20	N.	**Zesł. D. Ś.** Bern. Sen.	8	Stanisława Bis.
21	P.	**Po św.** Donata i Wikt.	9	Grzegorza
22	W.	Julii panny	10	Izydora oracza
23	S.	Dezyder.	11	Mamerta
24	C.	Joanny wdowy	12	Pankracego
25	P.	Grzegorza i Urbana	13	Jana i Serwacego
26	S.	Filipa Neryusza	14	Bonifacego
27	N.	**Ś. Trójcy.** Magdal.	15	**Zesł. S. D.** Zofii
28	P.	Germana	16	**Po Św.** Jana Nepom.
29	W.	Teodozyi	17	Paschalisa
30	S.	Feliksa i Ferd.	18	Feliksa i Wen.
31	C.	**Boże Ciało.** Petroneli	19	Iwona i Pudencyany

Święta Żyd. Dnia 1 Lagbeomer,—Dnia 5 i 12 Szabasy.—Dnia 13 Rozchodesz Sywon.—Dnia 18 i 19 Szewuot, święta uroczyste, pamiątka odebrania 10-ro Bożego przykazania,—Dnia 26 Szabas.

☾ Ostatnia kwadra d. 5 o g. 1 m. 52 w. —Pogoda.
● Nów d. 13 o g. 7 m. 11 r. —Pochmurno.
☽ Pierwsza kw. d. 20 o g. 5 m. 6 r.—Deszcz.
○ Pełnia d. 27 o g. 6 m. 14 r. —Pogoda.

CZERWIEC ma dni 30. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	P.	Fortunata	20	Bernarda
2	S.	Blandyny	21	Donata
3	N.	*2 po S.* Erazma i Klotyldy	22	**Ś. Trójcy**. Julii i Heleny
4	P.	Saturniny	23	Dezyderyusza
5	W.	Bonifacego i Waler.	24	Joanny wdowy
6	S.	Norberta	25	Magdal. de Pazis
7	C.	Roberta	26	**Boże ciało.** Filipa
8	P.	Maksymina i Medarda	27	Magdaleny
9	S.	Pryma i Felicyana	28	Germana
10	N.	*3 po S.* Małgorzaty	29	Teodozyi
11	P.	Barnaby	30	Feliksa
12	W.	Onufrego	31	Petronelli
13	S.	Antoniego	1	Fortunata
14	C.	Bazylego	2	Erazma
15	P.	Wita i Modesta	3	Pauli
16	S.	Benona i Justyny	4	Aleksandra
17	N.	*4 po S.* Marcyana i Adolf.	5	Marcyana
18	P.	Marka i Marceli.	6	Norberta
19	W	Gerwazego i Protazego	7	Roberta
20	S.	Flor. i Sylwestra	8	Medarda
21	C.	Aloizego Gonz.	9	Felicyana
22	P.	Paulina	10	Małgorzaty
23	S.	Agripiny	11	Barnaby
24	N.	*5 po S. Nar. ś. Jana Ch.*	12	Bazylida
25	P.	Prospera i Feb.	13	Antoniego z Padwy
26	W.	Jana i Pawła	14	Bazylego
27	S.	Władysława	15	Wita i Mod.
28	C.	Ireneusza	16	Benona
29	P.	**Piotra i Pawła**	17	Adolfa
30	S.	Emilii i Lucyny	18	Marka i Marceliana

Święta Żyd. Dnia 2 i 9 Szabasy,--Dnia 11 i 12 Rozchodesz Tamuz,—Dnia 16 i 23 Szabasy, — Dnia 28 Szywe usor betamuz (Post), — Dnia 30 Szabas.

☾ Ostatnia kw. d. 4 o g. 7 m. 56 r.—Deszcz.
● Nów d. 11 o g. 4 m. 17 w.—Wypogadza się.
☽ Pierwsza kw. d. 18 o g. 6 m. 55 r.—Pogoda.
○ Pełnia d. 25 o g. 7 m. 23 w.—Stała pogoda.

LIPIEC ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.
1	N.	*6 po S.* Teodoryka i Teob.	19	Gerwazego i Protazego
2	*P.*	*Nawied. N.P.M.*	20	Florentyny
3	*W.*	Heliodora i Anatoliusza	21	Aloizego Gonzagi
4	*S.*	Józefa Kalas.	22	Paulina
5	*C.*	Filomeny	23	Agrypiny
6	*P.*	Dominiki	24	Narodzenie Św. Jana
7	*S.*	Apoloniusza i Pulcheryi	25	Prospera
8	N.	*7 po S.* Elżbiety i Kiliana	26	Jana i Pawła
9	*P.*	Jana z Dukli i Anat.	27	Władysława
10	*W*	Amalii 7 braci męcz.	28	Leona i Benigna
11	*S.*	Sabina i Pelagii	29	**Piotra i Pawła.**
12	*C.*	Jana Gwalberta	30	Wsp. Św. Pawła i Lucyny
13	P.	Małgorzaty	1	Juliusza
14	*S.*	Bonawentury	2	*Nawiedzenie N. M. P.*
15	N.	*8 po S.* Rozesł. Apost.	3	Heliodora
16	P.	*N. P. M. Szkap.*	4	Elżbiety
17	*W.*	Aleksego	5	Cyrylli i Karoliny
18	*S.*	Szymona i Kam.	6	Izajasza proroka
19	*C.*	Wincentego à Paulo	7	Apoloniusza
20	P	Eliasza i Czesława	8	Kiliana
21	*S.*	Praksedy i Daniela	9	Cyrylla
22	N.	*9 po S.* Maryi Magdaleny	10	Siedmiu braci śpiących
23	P.	Apolinarego	11	Piusa
24	*W.*	Krystyny	12	Jana Gwalberta
25	*S.*	Jakóba Apost.	13	Małgorzaty
26	*C.*	*Anny Mat. N. M. P.*	14	Bonawentury
27	P.	Natalii	15	Bonozy i Henryka
28	*S.*	Inocentego i Celsa	16	*Skaplerza N. M. P.*
29	*N.*	*10 po S.* Marty i Serafiny	17	Aleksego
30	*P.*	Kunegundy	18	Szymona z Lipnicy
31	*W.*	Ignacego Lojoli	19	Wincentego à Paulo

Święta Żyd. Dnia 7 Szabas,—Dnia 11 Rozchodesz Aw,—Dnia 14 Szabas Chazon,—Dnia 19 Tysze Beaw, — D. 21 Szabas Nachmy,—Dnia 25 Chamisze usor beaw,—Dnia 28 Szabas.

☾ Ostatnia kw. d. 3 o g. 11 m. 39 w.—Powietrze parne.
● Nów d. 10 o g. 11 m. 48 w.—Grzmoty.
☽ Pierwsza kw. d. 17 o g. 3 m. 0 r.—Wyjaśnia się.
○ Pełnia d. 25 o g. 10 m. 0 r.—Pogoda,—bardzo gorąco.

SIERPIEŃ ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.
1	S.	Piotra	20	Eliasza
2	C.	N. *M. P. Anielskiéj*	21	Praksedy
3	P.	Znalezienie ś. Szczepana	22*	Maryi Magdaleny
4	S.	Dominika	23	Apolinara i Lib.
5	N.	*11 po Ś. N. M. P. Śnieżn.*	24	Krystyny i Romuli
6	P.	*Przemien: Pań.*	25	Jakóba
7	W.	Kajetana	26	Anny Matki N. M. P.
8	S.	Cyryaka i Lar.	27*	Jukunda
9	C.	Romana	28	Celsa i Innoc.
10	P.	Wawrzyńca	29	Marty
11	S.	Zuzanny i Dygny	30	Abdona
12	N.	*12 po Ś.* Klary	31	Ignacego wyzn.
13	P.	Hipolita i Kassyana	1	Piotra w Okowach
14	W.	†Euzebiusza	2	N. P. Anielskiéj
15	S.	**Wniebowz. N.M.P.**	3	Znal. Św. Szczep.
16	C.	Rocha	4	Dominika
17	P.	Anastazego i Mirona	5	N. M. P. Śnieżnéj
18	S.	Bronisławy i Agapita	6	Przemienienie Pańskie
19	N.	*13 po Ś.* Benigny i Rufina	7	Kajetana
20	P.	Jacka i Bernar.	8	Cyryaka i Larga
21	W.	Joanny Fremiot	9	Romana
22	S.	Symforyana	10	Wawrzyńca
23	C.	Filipa Benicyusza	11	Zuzanny
24	P.	Bartłomieja	12	Klary
25	S.	Ludwika	13	Hipolita i Kassyana
26	N.	*14 po S.* Zefiryna	14	Euzebiusza *Wigilija*
27	P.	Cezaryusza i prz. Ś. Kaź.	15	**Wniebowz. N. M. P.**
28	W.	Augustyna	16	Rocha
29	S.	Ścięcie Ś. Jana Ch.	17	Jacka i Mirona
30	C.	Feliksa i Róży Lemańs.	18	Kryspa i Agapita
31	P.	Rajmunda	19	Maryana

Święta Żyd. Dnia 4 Szabas,—Dnia 9 i 10 Rozchodesz Elul,—Dnia 11, 18 i 25 Szabasy.

☾ Ostatnia kw. d. 2 o g. 12 m. 33 w.—Stała pogoda.
● Nów d. 9 o g. 6 m. 51 rano.—Deszcz ulewny.
☽ Pierw. kw. d. 16 o g. 12 m. 29 r.—Pochmurno.
○ Pełnia d. 24 o g. 1 m. 41 r.—Parno.
☾ Ostatnia kw. d. 31 o g. 10 m. 53 wieczór.—Pochmurno.

WRZESIEŃ ma dni 30. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	*S.*	Idziego	20	Bernarda
2	N.	*15 po Ś.* Stefana	21	Cyryaka i Joanny
3	P.	Joachima Obl. *N. M. P.*	22	Symforyana
4	*W.*	*R*ozalii panny	23	Zacheusza
5	*S.*	Wiktor. i Just.	24	Bartłomieja
6	*C.*	Zacharyasza	25	Ludwika
7	P.	†*R*eginy	26*	Róży
8	*S.*	**Narodzenie N.M.P.**	27	Cezaryusza
9	N.	*16. po Ś.* Adryana Georg.	28	Augustyna
10	P.	Mikoła ja z Tolen.	29	Sabiny i ścięcie Św. Jana
11	*W.*	Teodory Pok. Prota	30*	Róży i Feliksa
12	*S*	Waler. i Sal.	31	Rajmunda
13	*C.*	Mauryliusza	1	Idziego
14	P.	Podwyższenie Ś. Krzyża	2	Stefana króla
15	*S.*	Nikodema	3	Izabeli i Eufrozyny
16	N.	*17 po S.* Cypryana i Euf.	4	Rozalii
17	P.	5 ran Ś. Fran.	5	Urbana
18	*W.*	Józefa i Tomasza	6	Zacharyasza
19	*S.*	Kon. i Januarego	7	*R*eginy *Wigil.*
20	*C.*	†Eustachiusza	8	**Narodzenie N.M.P.**
21	P.	Mateusza	9	Georgoniusza
22	*S.*	†Maurycego	10	Mikołaja
23	N.	*18 po S.* †Tekli	11	Prota i Jacka
24	P.	*N. M. P. od W. niewol.*	12	Maksymiliana
25	*W*,	Cypryana i Justyny	13	Aureliusza
26	*S.*	Aurelii	14	Podwyż Św. Krz.
27	C.	Kosmy i Dam.	15	Nikodema
28	*P.*	Wacława	16	Korneliusza
29	*S.*	*Michała Arch*	17	Justyna
30	N.	*19 po S.* Hieronima	18	Tomasza z Wilanowa

Święta Żyd. D. 1 Szabas,—Dnia 8 i 9 Trąbki czyli Nowy rok 5638 od stworzenia ś.— D. 10 Post Gedalja,—D. 15 Szabas Szuwa,—D. 17 Jomkipur, czyli Sądny dzień,—D. 22 i 23 Święta Kuczki Palma,—D. 24, 25, 26 i 27 Chałhamoed czyli Wolne święta,—D 28 Hoszana Raba,—D. 29 i 30 ostatnie dnie palmowe.

Nów D. 7 o g. 2 m. 21 w.—Deszcz wraz z silnym wiatrem.
Pierwsza kw. d. 14 o godz. 1 m. 12 w.—Pogoda,—wiatr.
Pełnia d. 22 o g. 5 m. 18 w.—Pogoda, lecz chłodno.
Ostatnia kw. d. 30 o g. 7 m. 21 r.—Pochmurno.

PAŹDZIERNIK ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	P.	Remigiusza	19	Konstancyi
2	W.	Aniołów Stróżów	20	Zuzanny i Eustachiusza
3	S.	Kandyda i Ludomira	21	Mateusza
4	C.	Franciszka Serafic.	22	Maurycego i Ładysława
5	P.	Placyda i Flaw.	23	Tekli
6	S.	Brunona	24	Gerarda i Pafnucego.
7	N.	*20 po ś. N.M.P.R.* i Just.	25	Kleofasa i Rufa
8	P.	Wincentego i Bryg.	26	Cypryana
9	W.	Dyonizego	27	Przen. Św. Stanisława
10	S.	Franciszka	28	Wacława króla
11	C.	Placydy	29	Michała
12	P.	Maksymiliana	30	Hieronima
13	S.	Edwarda	1	Remigiusza
14	N.	*21 po S.* Kaliksta	2	Aniołów Stróżów
15	P.	Jadw. i Teresy	3	Kandydata
16	W.	Florentyna i Gawła	4	Franciszka Serafickiego
17	S.	Wiktora	5	Placyda i Flawi
18	C.	Łukasza	6	Brunona
19	P.	Piotra z Alkan.	7	Justyny i Mar.
20	S.	Ireny i Przen. Ś. Wojc.	8	Pelagii i Brygidy
21	N.	*22 po S.* Urszuli pan.	9	Dyonizego
22	P.	Korduli	10	Wiktora
23	W.	Jana Kapistrana	11	Germana
24	S.	Rafała Archan.	12	Maksymiliana
25	C.	Kryspa i Kryspiny	13	Edwarda i Burcharda
26	P.	Ewarysta	14	Kaliksta i For.
27	S.	Sabiny	15	Jadwigi i Teresy
28	N.	*23 po S.* Szymona i Tad.	16	Florentyna i Gallusa
29	P.	Narcyza i Euzebii	17	Wiktoryna
30	W.	Zenobiusza i Zenobii	18	Łukasza
31	S.	Wolfganga	19	Piotra z Alkan

Święta Żyd. D. 6 Szabas, — D. 7 i 8 Rozchodesz Marcheszwon.—D. 13, 20 i 27 Szabasy.

🌑 Nów d. 6 o g. 11 m. 3 w.—Pogoda lecz zimno.
☽ Pierwsza kw. d. 14 o g. 5 m. 39 r.—Mroźne powietrze.
🌕 Pełnia d. 22 o g. 9 m. 4 r.—Pogoda.
☾ Ostatnia kw. d. 29 o g. 2 m. 50 w.—Wiatr.

LISTOPAD ma dni 30. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.
1	C.	**Wszystkich Św.**	20	Felicyana
2	P	*Dzień Zaduszny* Wiktor.	21	Urszuli
3	S.	Huberta	22	Korduli
4	N.	*24 po S.* Karola Borom.	23	Jana Kapistrana
5	P.	Elżb. i Zachar.	24	Rafała
6	W.	Leonarda	25	Kryspina
7	S.	Wilibalda	26	Ewarysta
8	C.	Godfryda i 4-ch Koronat.	27	Florenciusza
9	P.	Teodora	28	Szymona i Tadeusza
10	S.	Andrzeja z Awel.	29	Narcyza i Zenobii
11	N.	*25 po S.* Marcina	30	Marcella
12	P.	5 M. M. br. polaków	31	Wolfganga
13	W.	Dydaka	1	**Wszystkich Święt.**
14	S.	Klementyna	2	*Dzień Zaduszny*
15	C.	Leopolda	3	Huberta
16	P.	Edmunda	4	Karola Boromeusza
17	S.	Salomei	5	Emeryka
18	N.	*26 po S.* Stanisł. K. i Maks.	6	Leonarda
19	P.	Elżbiety	7	Engelberta
20	W.	Felixa i Walezego	8	Seweryna
21	S.	*Ofiarow. N.M.P.*	9	Teodora
22	C.	Cecylii	10	Andrzeja
23	P.	Klemensa	11	Marcina Biskupa
24	S.	Jana od Krzyża	12	Marcina męczennika
25	N.	*27 po S.* Katarzyny	13	Dydaka
26	P.	Piotra Aleksan.	14*	Serapiona
27	W.	Barlaama i Waleryana	15	Leopolda i Gertrudy
28	S.	Rufa i Man.	16	Edmunda
29	C.	Saturnina	17	Grzegorza cudotwórcy.
30	P.	Andrzeja apost.	18	Pośw. kościoła Ś. Piotra

Święta Żyd. Dnia 3 Szabas, — Dnia 6 i 7 Rozchodesz Kisłew,—Dnia 10, 17 i 24 Szabasy.

🌑 Nów d. 5 o g. 9 m. 35 w.—Lekki przymrozek.
☽ Pierwsza kw. d. 13 o g. 1 m. 25 r.—Śnieg i zawieja.
🌕 Pełnia d. 20 o g. 11 m. 12 w.—Ciągłe przymrozki.
☾ Ostatnia kw. d. 27 o g. 10 m. 13 w.—Śnieg z wiatrem.

GRUDZIEŃ ma dni 31. 1877.

Dnie		Święta katolickie nowego stylu.	Święta katolickie starego stylu.	
1	*S.*	Eligiusza	19	Elżbiety
2	N.	*1 Adw.* Bibianny	20	Feliksa de Wal.
3	P.	Franciszka Ksaw.	21	Ofiarowanie N. M. P.
4	*W.*	Barbary	22	Cecylii i Honoryusza
5	*S.*	Piotra Chryz.	23	Klemensa
6	*C.*	Mikołaja	24	Flory
7	P.	†Ambrożego	25	Katarzyny
8	*S.*	**Niepok. p. N. M. P.**	26	Delfiny i Konr
9	N.	*2 Adw.* Leokadyi	27	Barlaama
10	P.	*N. M. P. Loretań.*	28	Mansfeta
11	*W.*	Damazego	29	Saturnina
12	*S.*	Synezyus. i Alex.	30	Andrzeja
13	*C.*	Łucyi i Otylii	1	Eligiusza
14	P.	Spiridyona	2	Chryzologa
15	*S.*	Ireneusza	3	Franciszka Ksawerego
16	N.	*3 Adw.* Euzebiusza i Adel.	4	Barbary
17	P.	Łazarza i Olim.	5	Sabby opata
18	*W.*	Gracyana	6	Mikołaja
19	*S.*	Faustyny	7	Ambrożego
20	*C.*	Teofila	8	**Niepok. P. N. M. P.**
21	P.	Tomasza	9	Waleryi
22	*S.*	Zenona i Flawiana	10	N. M. P. Loretańskiéj
23	N.	*4 Adw.* Wiktoryi P.	11	Damazego
24	P.	† *Wigilia.* Adama i Ewy	12	Spirydona
25	*W.*	**Nar. Chryst. Pana.**	13	Łucyi
26	*S.*	**Szczepana I. Męcz.**	14	Nikaza i Jana
27	*C.*	Jana Ewangelisty	15	†Waleryana
28	*P.*	Młodzianków	16	Ananiasza
29	*S.*	Tomasza Kantuaryjsk.	17	†Łazarza
30	*N.*	Eugeniusza i Dawida	18	†Gracyana i Wiktoryna
31	P.	Sylwestra	19	Fausty i Nem.

Święta Żyd. D. 1 Szabas, rozpoczynają się Gody czyli Chanuka trwają dni 8,—D. 6 i 7 Rozchodesz Tejwas,—D. 8 Szabas Chanuka, — d. 16 Post Asuro-betejwas czyl pamiątka oblężenia 1-széj świątyni przez Nebuchonozora,—D. 22 i 29 Szabasy.

🌑 Nów d. 4 o g. 10 m. 50 w.—Mroźne powietrze.
🌓 Pierwsza kw. d. 12 o g. 6 m. 57 w.—Mróz.
🌕 Pełnia d. 20 o god. 0 m. 20 w.—Śnieg z wiatrem.
🌗 Ostatnia kw. d. 27 o g. 6 m. 22 r.—Mróz.

EWANGIELIE NA WSZYSTKIE SWIĘTA.

Na Nowy Rok. U Łuk. ś. w r. 2, *o obrzezaniu Chrystusa Pana*
— N. po Nowym Roku, u Mateusza św. w rozdziale 3. *o Chrzcie Chrystusa w Jordanie.*
— Trzech Króli. U M. ś. w r 2, *o pokl. trzech Mędrców ze Wschodu.*
— N. 1 po 3 K. U Łuk. ś. w rozdz. 2, *o Chrystusie w 12 latach.*
— N. 2 po 3 K. U Jana ś. w rozdziale 2, *o godach w Kanie Galil.*
— N. 3 po 3 Kr. U Mat. św. w rozdz. 8, *o oczyszczeniu trędowatego i uzdrowieniu sługi setnika.*
— N. 4 po 3 Kr. u M. Ś. w r. 8 *o uspokojeniu bałwanów morskich.*
— Oczyszcz. N. M. P. U Łuk. św. w rozd. 2, *o ofiarowaniu Chrystusa w kościele Jerozolimskim.*
— N. 5 po 3 Kr. u Mat. w rozdź. 13 *o nasieniu i rolniku.*
— N. Starozapustną. U Mat. św. w rozdz. 20, *o robot. w winnicy.*
— N. Mięsop. U Łuk. św. w rozd. 8, *o różnego rodz. nasionach.*
— N. Zapustną. U Łukasza św. w rozdziale 18, *Jezus przepowiada swą mękę; uzdrowienie ślepego.*
— Popielec. U Mateusza św. w rozdziale 6, *o poście.*
— N. Wstępną. U Mateusza św. w rozdz. 4, *o kuszeniu Pana Jezusa przez czarta.*
— N. Suchą. U Mat. św. w rozdz. 8, *o przemienieniu się Jezusa.*
— N. Głuchą. U Łuk. św. w r. 11, *o wyrzucaniu czartów.*
— Zwiastowanie N. M. P. U Łukasza św. w rozdz. 1, *o posłaniu Anioła Gabryela do Najśw. Maryi Panny.*
— N. Środopustną. U Łuk. św. w r. 6, *o nakarmieniu 5000 ludzi.*
— N. Białą. U Jana św. w rozdz. 8, *o żydach chcących ukamienować Jezusa.*
— N. Kwiet. U Mat. św. w rozdz. 21, *o wjeździe Jezusa do Jeroz.*
— Wielki Czwartek. U Jana św. w rozd. 13, *o wieczerzy Pańskiéj i umywaniu nóg Apostołom.*
— Wielki Piątek. *Passya według Jana św. w rozdz. 18 i 19.*
— N. Wielkan. U Mar. ś. w r. 16, *o zmartwychwstaniu Chr. Pana.*
— Poniedziałek Wielk. U Łuk. św. w rozdz. 24, *o objawieniu się Chrystusa dwóm uczniom idącym do Emaus.*
— N. Przewodnią. U Jana św. w rozdz. 20, *o pokazaniu się Chrystusa uczniom.*
— N. 2 po W. U Jana św. w rozdz. 10, *o Chr. dobrym pasterzu.*
— N. 3 po W. U Jana św. w rozdz. 16, *o odejściu Chrystusa Pana do Ojca.*
Na Ś. Stanisł. U Jana ś. w r. 10, *o Chrystusie dobrym pasterzu.*
— N. 4 po W. U Jana św. w r. 16, *o przycz. odejścia Chrystusa.*
— N. 5 po W. U Jana ś. w r. 16, *o modlitwie w imie Jezusa.*
— Wniebowstąpienie Pańskie. U Marka św. w rozdz. 10, *o Wniebowstąpieniu Chrystusa.*
— N. 6 po W. U Jana ś. w roz. 15 *o prz. Ducha św. Pocieszyciela*
— Zesł. Ducha ś. U Jana ś. w r. 14, *o zesłaniu Ducha świętego.*
— Pon. Św. U Jana ś. w r 3, *o rozmowie Chryst. z Nikodemem.*
— Trójcę ś. U Mat. ś. w r. 28, *o mocy danéj Chrystusowi.*
— Boże Ciało. U Jana ś. w r. 6, *o ciele i krwi Chrystusa*

— N. 2 po ś. U Łuk. ś. w r. 14. *o wezwaniu na wielką wieczerzę.*
— N. 3 po ś. U Łuk. ś. w r 15, *o zgubionéj owcy i groszu.*
— SS. Piotra i Pawła. U Mateusza św. w rozdz. 10, *o władzy danéj świętemu Piotrowi.*
— N. 4 po ś. u Łuk. św. w roz. 5 *o obfitym połowie ryb Ś. Piotra.*
— N. 5 po św. U Mateusza św. w rozdz. 5, *o sprawiedliwości i pojednaniu się z bratem.*
— N. 6 po św. U Marka ś. w rozdz. 8, *o nakarmieniu 4000 ludzi.*
— N. 7 po św. U Mat. ś. w rozdz. 7. *o fałszywych prorokach.*
— N. 8 po św. U Łuk. ś. w rozdz. 16, *o niesprawiedl. szafarzu.*
— N. 9 po św. U Łuk. ś. w rozdz. 19, *o zburzeniu Jerozolimy.*
— N. 10 po św. U Łuk. ś. w rozdz. 18, *o faryzeuszu i celniku.*
— Wniebow. N. M. P. U Łuk. w rozdz. 10, *mowa Chrystusa Pana do Marty.*
— N. 11 po św. U Marka ś. w rozdz. 7, *o uzdrowieniu głuchoniem.*
— N. 12 po św. U Łuk. św. w r. 10, *o rannym Samarytanie.*
— N. 13 po św. U Ł. ś. w roz. 17, *o uzdrowieniu 10 trędowatych.*
— Nar. N. M. P. U M. ś. w r. 1, *księgi rodzaju Jezusa Chrystusa.*
— N. 14 po św. U Mat. ś. w r. 6, *o służeniu Bogu i mamonie.*
— N. 15 po ś. U Łuk. ś. w r. 7. *o wskrzeszeniu syna wdowy.*
— N. 16 po ś. U Łuk. ś. w r. 14, *o uzdrowieniu opuchłego.*
— N. 17 po ś. U Mat. ś. w r. 11, *o miłości Boga i bliźnego.*
— N. 18 po ś. U Mat. ś. w r. 9, *o uzdrowieniu paralityka.*
— N. 19 po ś. U Mat. ś. w r. 2, *o wezwaniu na gody weselne.*
— N. 20 po ś. U Jana ś. w r. 4, *o chorym synu królewskim.*
— N. 2 po ś. U Mat. ś. w rozd. 18, *o dłużniku i złośliwym słudze.*
— Wszystk. ŚŚ. U Mat. ś. w r. 9, *o tych którzy są błogosławieni.*
— Dzień Zaduszny. U Jana ś. w r. 5, *o wskrzeszeniu umarłych.*
— N. 22 po ś. U Mat. św. w rozdź. 12, 16, i 21, *o oddawaniu czynszowéj monety*
— N. 23 po ś. U Mat. ś. w r. 9, *o wskrzeszeniu córki księcia.*
— N. 24 po ś. U Mat. ś. w r. 13, *o pszenicy i kąkolu.*
— N. 25 po ś. U Mat. ś. w r. 24, *o sądzie ostatecznym.*
— N. 1 Adw. U Łuk. ś. w r. 21, *o znakach na niebie i ziemi.*
— Niep. Poczęcie N. M. P. U Mat. ś. w r. 1, *Księgi rodzaju Jezusa Chrystusa.*
— N. 2 Adw. U Mat. ś. w r. 1, *o poselstwie Jana do Chrystusa.*
— N. 3 Adw. U Jana s. w r. 1, *o poselstwie żydów do Jana.*
— N. 4 Adw. U Łuk. ś. w r. 3, *o Janie opowiad. Chrzest.*
— Narodzenie Chrystusa Pana. U Łuk. św. w rozdziale 2, *o narodzeniu Chrystusa Pana.*
— Św. Szczepana I. męczennika. U Mateusza św. w rozdziale 23, *o posyłaniu proroków.*
— Św. Jana Ewangelisty. U Jana św. w rozdziale 21, *o naśladowaniu Chrystusa i ulubionym Jego uczniu.*
— Młodzianków. U Mateusza św. w rozd. 2, *o ucieczce do Egiptu, i rzezi niewiniątek w Betleem.*

Tabelka wschodu i zachodu słońca.

Miesiąc	Dnia	Wschód godz.	Wschód min.	Zachód godz.	Zachód min.	Miesiąc	Dnia	Wschód godz.	Wschód min.	Zachód godz.	Zachód min.
Styczen	1	8	12	3	56	Lipiec	1	3	44	8	22
	5	8	11	4	0		5	3	47	8	22
	10	8	9	4	7		10	3	52	8	11
	15	8	5	4	15		15	3	57	8	13
	20	8	0	4	23		20	4	4	8	8
	25	7	54	4	32		25	4	11	8	1
	30	7	47	4	41		30	4	18	7	53
Luty	1	7	44	4	45	Sierpień	1	4	21	7	50
	5	7	37	4	52		5	4	27	7	43
	10	7	28	5	2		10	4	35	7	34
	15	7	18	5	11		15	4	43	7	14
	20	7	8	5	20		20	4	52	7	53
	25	6	58	5	30		25	5	0	7	3
	28	6	51	5	35		30	5	8	6	52
Marzec	1	6	49	5	37	Wrzesien	1	5	11	6	47
	5	6	40	5	44		5	5	18	6	38
	10	6	29	5	53		10	5	26	6	27
	15	6	17	6	2		15	5	35	6	13
	20	6	5	6	11		20	5	43	6	3
	25	5	54	6	19		25	5	51	5	51
	30	5	42	6	27		30	6	0	5	40
Kwiecień	1	5	37	6	31	Październ.	1	6	1	5	37
	5	5	28	6	38		5	6	8	5	28
	10	5	17	6	47		10	6	17	5	16
	15	5	5	6	56		15	6	26	5	5
	20	4	58	7	4		20	6	34	4	55
	25	4	44	7	13		25	6	43	4	44
	30	4	34	7	21		30	6	53	4	34
Maj	1	4	32	7	23	Listopad	1	6	56	4	30
	5	4	25	7	29		5	7	4	4	23
	10	4	16	7	38		10	7	13	4	15
	15	4	8	7	45		15	7	22	4	7
	20	4	0	7	53		20	7	31	4	10
	25	3	54	8	0		25	7	39	3	3
	30	3	49	8	6		30	7	47	3	54
Czerwiec	1	3	47	8	9	Grudzień	1	7	48	3	50
	5	3	44	8	13		5	7	54	3	47
	10	3	41	8	17		10	7	59	3	46
	15	3	40	8	20		15	8	4	3	45
	20	3	40	8	22		20	8	9	3	47
	25	3	41	8	23		25	8	11	3	49
	30	3	43	8	22		30	8	12	3	54

TABLICA BRZEMIENNOŚCI.

Ukazanie się ostatniéj regularności		Dzień porodu		Ukazanie się ostatniéj regularności		Dzień porodu.	
Styczeń	1	Pazdziernik	8	Lipiec	5	Kwiecień	11
—	5	—	12	—	10	—	16
—	10	—	17	—	15	—	21
—	15	—	22	—	20	—	26
—	20	—	27	—	25	Maj	1
—	25	Listopad	1	—	28	—	4
—	28	—	4	Sierpień	1	—	8
Luty	1	—	8	—	5	—	12
—	5	—	12	—	10	—	17
—	10	—	17	—	15	—	22
—	15	—	22	—	20	—	27
—	20	—	27	—	25	Czerwiec	1
—	25	Grudzień	2	—	28	—	4
Marzec	1	—	6	Wrzesień	1	—	8
—	5	—	10	—	5	—	12
—	10	—	15	—	10	—	17
—	15	—	20	—	15	—	22
—	20	—	25	—	20	—	27
—	25	—	30	—	25	Lipiec	2
—	28	Styczeń	2	—	28	—	5
Kwiecień	1	—	6	Październik	1	—	8
—	5	—	10	—	5	—	12
—	10	—	15	—	10	—	17
—	15	—	20	—	15	—	22
—	20	—	25	—	20	—	27
—	25	—	30	—	25	Sierpień	1
—	28	Luty	2	—	28	—	4
Maj	1	—	5	Listopad	1	—	8
—	5	—	9	—	5	—	12
—	10	—	14	—	10	—	17
—	15	—	19	—	15	—	22
—	20	—	24	—	20	—	27
—	25	Marzec	1	—	25	Wrzesień	1
—	28	—	4	—	28	—	4
Czerwiec	1	—	8	Grudzień	1	—	7
—	5	—	12	—	5	—	11
—	10	—	17	—	10	—	16
—	15	—	22	—	15	—	21
—	20	—	27	—	20	—	26
—	25	Kwiecień	1	—	25	Październik	1
—	28	—	4	—	28	—	4
Lipiec	1	—	7				

ANTYSEPTYCZNE LECZENIE RAN

najnowszą metodą Lister'a.

Antyseptyczny sposób leczenia ran coraz więcéj zyskuje zwolenników. W wielu klinikach i szpitalach jego wyłącznie używają, np. w Kiel u Esmarch'a, w Halle u Volkmann'a, w Lipsku u Thiersch'a a szczególniéj w Monachium u Nussbaum'a. Tak samo w Austryi, a szczególniéj w Wiedniu (Weinlechner, Kumar, Dittel etc.). Wedle zdania Lister'a i innych propagatorów téj metody, antyseptyczny sposób leczenia chroni rany od zgorzeli szpitalnéj i następczéj posocznicy (*septic.*) Jeżeli zwrócimy uwagę na to, ile owe septyczne sprawy ograniczają pole działania chirurgii operacyjnéj i jak ważny wpływ mają na jéj rezultaty, to tem łatwiéj będziemy w stanie ocenić całą wartość antyseptycznego leczenia. Nussbaum tak gorącym stał się téj metody zwolennikiem, że w klinice swéj wyłącznie ją używa, pedantycznie i szczegółowo trzymając się przepisów Lister'a. Wobec tak ważnych i niezaprzeczonych korzyści tego sposobu leczenia, ujemne jego strony zupełnie na uwagę nie zasługują. Do tych ujemnych stron należy: 1) potrzeba poniesienia większych nieco kosztów i poświęcenia, więcéj czasu, pracy i zachodu, oraz 2) często zdarzające się wypadki otrucia (*carbolismus*), nie grożące jednak żadném niebezpieczeństwem. Jakże błahe znaczenie

mają te okoliczności wobec takich korzyści, jak zagwarantowanie chorego przeciw zgorzeli szpitalnéj, ropnicy, róży przyrannéj i t. d., które tak znaczny procent chorych napadają. Nawet pacyjenci na mieście leczeni nie są wolni od tych powikłań, i u nich więc z korzyścią, w mowie będącą metodę zastosować możemy. Mając na względzie niezaprzeczoną jéj wartość i wysokie znaczenie, podajemy streszczenie zasad jéj i przepisów w takim kształcie, w jakim takowe stosowane są w pierwszorzędnych niemieckich klinikach.

a) Zasada i cel metody L i s t e r'a.

Zasada jej następująca: niedopuścić do rany niczego, coby ją mogło zanieczyścić, drażnić, a z drugiej strony ułatwić wydzielinom jéj swobodny odpływ, starając się, aby owa wydzielina z łatwością w opatrunek wsiąkała i od rozkładu uchronioną była.

Widzimy więc ztąd, że L i s t e r o w i wcale nie chodzi o hermetyczne zamknięcie rany i dokładne chronienie jéj od dostępu powietrza, przeciwnie opatrunek jego składa się z przedmiotów dziurkowatych, z łatwością pozwalających na odpływ wydzielin i przypływ powietrza, a celem jego: niedopuścić do rany zarazków, znieść wpływ szkodliwy atmosferycznych fermentów i tym sposobem uniknąć infekcyi. Czy wspomniona metoda odpowiada w zupełności owemu celowi i czy zadanie swe ściśle wypełnia, o tém rozmaicie sądzą; zwolennicy jéj ze swéj strony powiadają, że zdarzające się istotnie nieraz wypadki niepowodzenia objaśnić należy nieumiejętném, lub niedokładném zastosowaniem tego sposobu leczenia.

b) Materyał potrzebny do opatrunku L i s t e r'a.

Pod względem przygotowań metoda jego jest bardzo skomplikowaną, wymaga wiele zachodów, czasu

i znacznych stosunkowo kosztów. Do opatrunku potrzebne są następujące rzeczy.

1) Pięcioprocentowy wodny roztwór kwasu karbolowego

Rp. Acidi carbolici cryst. puriss. ℥ j.
Aquae destillatae ℔ j.
M. D. S,

Roztworem tym operator i assystenci obmywają ręce przed każdą operacyą i każdym opatrunkiem, obmywa się pole operacyi przed takową, sąsiednie części, narzędzia, kanki i moczociągi.

2) Znaczna ilość $2^1|_2$ procentowego wodnego roztworu kwasu karbolowego (℥ ß— ℔ j), do obmywania rany, zwilżenia opatrunku i napełnienia Richardsonowskiego rozpylacza (*pulverisator*).

3) Pięcioprocentowy roztwór kwasu karbolowego w oliwie

Rp. Ac. carb. cryst. puriss. ℥ j.
Olei olivarum ℔ j.

do smarowania moczociągów, wzierników, zgłębników, palców i rąk.

4) Dziesięcio procentowy roztwór w oliwie

Rp. Ac. carbol. cr. prss. ℥ ij.
Olei olivarum ℔ j.

do zwilżania przedmiotów, głęboko wsuwanych w rany.

5) Nussbaum potrzebuje jeszcze emulsyi z kwasu salicylowego (ex ℥ ß pti ℥ Vj.) dla zwilżania

przedmiotów, które przez dłuższy czas mają pozostawać w zetknięciu z raną. Przed użyciem należy ją skłócić, gdyż 5 na 100 się rozpuszcza.

6) Ośmioprocentowy roztwór chlorku cynku

Rp. Zinci muriat. ℨ jß.
Aqu. destil. ℔ j.

Roztwór ten służy do dezinfekcyi tych ran lub wrzodów, w których prawdopodobnie fermenty już się znajdują.

7) Dwa rozpylacze R i c h a r d s o n'a, do rozpylonego deszczu z kwasu karbolowego. Lepsze są rozpylacze L i s t e r'a (*Spray-apparate*), ale znacznie droższe.

Daléj idą L i s t e r o w s k i e przybory jako to:

8) Silk czyli protective, jest to delikatna zielona ceratka, powleczona mieszaniną jednéj części dextryny, 2 części krochmalu i 16-tu części pięcioprocentowego roztworu kwasu karbolowego. Służy do pokrywania ran i wrzodów.

9) Muślin antyseptyczny. Kawały bawełnianéj gazy, 6 metrów długości, a metr szerokości mające, pogrąża się w cynkowe naczynia, wypełnione wrzącą wodą, po wygotowaniu rozwija się je, naciera mieszaniną 1-éj części kwasu karbolowego, 5-ciu części zwyczajnéj żywicy i 7-iu części twardéj parafiny i pogrąża znowu w owe naczynie na godzinę lub dwie, przycisnąwszy ciężarem. Zachowywa się ową gazę w pargaminowym papierze.

Kilka kawałków téj materyi (6—8), wielkości dłoni, zwilżamy wodą karbolową i nakładamy na Silk. Na to kładziemy 8 warstw suchego antyseptycznego muślinu, który ma na wszystkie strony znacznie po za obręb rany wystawać, a pomiędzy 7-mą a 8-mą

warstwą umieszczamy nieprzemakalny makintosch (patrz niż.). Opatrunek taki przymocowywa się bandażem z tegoż muślinu, szerokości dłoni.

10) Makintosch jest to materyał nieprzemakalny, zrobiony z bawełny i kauczuku, pokrajany w kawałki nieco większe niż muślin. Ma on za zadanie, niepozwolić na wydostanie się wydzieliny na zewnątrz samego opatrunku, który ją dezinfekuje. Skoro tylko wydzielina wydostaje się pomimo makintosza, opatrunek zaraz zmienić należy.

11) Cat-gut. Przygotowuje się z cienkich kiszek baranich. Przed użyciem ma leżeć przez 2 lub 3 miesiące w emulsyi, zrobionéj z 5-iu części tłustego oleju i 1-éj części płynnego kwasu karbolowego. Gotowy już Cat-gut przechowuje się w olejowym roztworze kwasu karbolowego. Ma to być najlepszy materyał do ligatur, gdyż końce takich nitek śmiało obciąć możemy, nie troszcząc się zupełnie o dalszy los założonych pętli. Mają one zupełnie assymilować się z otaczającemi tkankami, tworząc mocny pierścień w saméj ściance tętnicy, niedopuszczając takim sposobem krwotoków następczych. Drobnowidzowe badania dowiodły, że ligatury z Cat-gutu zrastają się z tkankami ściany tętniczéj. Cat-gut dobry jest téż jako szew: zdejmować go niepotrzebujemy, ponieważ zrasta się z tkankami. Należy on do ważniejszych wynalazków L i s t e r'a.

12) Wata salicylowa. Właściwie mówiąc nie należy do opatrunku L i s t e r'a, ale bardzo ją N u s s b a u m zaleca. Wata zostaje pozbawioną tłuszczu przez gotowanie z ługiem i następne przemywanie wodą. Tak przygotowanéj waty bierzemy 10 kilogr. i układamy warstwami w mieszaninie jednego kilogr. kwasu salicylowego z tysiącem grammów spirytusu (ciężar właściwy 0,0830), rostworzonych w 60

litrach wody (80° C.). Wata leży tam przez kilka godzin, następnie rozwijamy ją, suszymy i zachowujemy w papierze. Zawiera ona 10% kwasu salicylowego. Służy ona do tego, aby opatrunek Listera dobrze do ciała przystawał; w przeciwnym razie ten ostatni traci swoją wartość, gdyż do rany dopływa powietrze, którego fermenty nie zostały zniszczone. Okoliczność ta, zdarzająca się przy braku należytéj wprawy ze strony opatrującego, usuwa się użyciem waty salicylowéj.

13) Gąbki małe i duże. Pierwsze służą przy operacyi i opatrywaniu, drugie dla wywarcia elastycznego ucisku i tamowania parenchymatycznych krwotoków.

Przed użyciem trzeba je dobrze wyczyścić, wymyć i na dłuższy czas pogrążyć w 5% rostworze kwasu karbolowego.

14) Rurki do drenowania długości 3, 6, 8, 12 centymetrów, rozmaitéj grubości i tęgości; w górnym końcu skośnie a w dolnym poprzecznie ucięte. Do dolnego końca rurki przyczepia się 2 nitki jedwabne, dla łatwiejszego znalezienia głęboko wsuniętego drenu. Lister niezmiernie zaleca drenowanie, największe rany zaszywa zupełnie, wkładając w dolny kąt ich drenową rurkę.

15) Antyseptyczny jedwab'. Mocne jedwabne nitki rozmaitéj grubości zanurza się na pół godziny lub godzinę w gorącéj mieszaninie 1-éj części kwasu karbolowego z 10 częściami miodu. Następnie wyciera się je suknem i zachowuje w szklannym słoju. Nici te mocniejsze są daleko od cat-gutu.

Oprócz wszystkich wymienionych dotąd przedmiotów, Nussbaum zaleca jeszcze niektóre inne bardzo pożyteczne środki, bez których jednak często obejść się można. Tu należą:

Woda salicylowa (3 na 900). Służy do przeszprycowywania głębokich ran, wówczas szczególniéj, gdy roztwory kwasu karbolowego wywołują objawy otrucia.

Daléj: roztwór boraxu (35 na 1000) także jako środek antyseptyczny.

Wreszcie maść z boraksu:

Rp. Acid. borac. pulv.
Cerae albae āā pp. 10.
Ol. amygd. dulc.
Paraffini āā pp. 20.
M. fiat unguentum.

Maść tę, rozsmarowawszy na kawałku bawełnianéj tkaniny, kładziemy na zeszytą ranę i przymocowywamy za pomocą muślinu, zmoczonego w collodium.

Wszystkie wyliczone przedmioty sprzedają się już gotowe.

c) Sposób nakładania antyseptycznego opatrunku

Nawet sama operacya ma być wykonaną podług antyseptycznéj metody. Jeżeli ma być wywołaną narkoza, to przed takową, pole operacyjne należy ciepłą wodą z mydłem obmyć, ręcznikiem obsuszyć i od tłuszczu uwolnić za pomocą eteru siarczanego. Wtedy dajemy chloroform, a pole operacyjne przemywamy 5% roztworem kwasu karbolowego. Przed zrobieniem cięcia, zaczynamy puszczać na ranę karbolowy deszcz z pulweryzatora, trwający aż do zupełnego zamknięcia rany. Jeżeliby deszcz ten ustał choć na chwilę z jakichkolwiek powodów, — należy natychmiast przerwać operacyę i ranę pokryć kompressem, zmoczonym w 5% rostworze kwasu karbolowego, na cały czas zatrzymania się deszczu. Naczynia prze-

wiązują się cat-gutem, a końce ligatur zupełnie obciąć możemy. Po skończonéj operacyi ranę wymywamy najstaranniéj, zakładamy gdzie potrzeba dreny; wystające końce takowych obcinamy tak, aby otwór każdéj rurki znajdował się na jednéj płaszczyźnie z raną, w przeciwnym bowiem razie opatrunek zgniecie rurkę i zatka ją zupełnie. Na to wszystko nakładamy opatrunek L i s t e r a. Najpierw kawałek protective wielkości rany, na to sześć kawałków antyseptycznego muślinu zmoczonego w kwasie karbolowym, wielkości dłoni. Daléj 8 kawałków suchego antyseptycznego muślinu, a między 7-mą a 8-mą warstwą kawałek makintoszu. Wszystko to obwija się antyseptycznym bandażem (6 metrów długości). Jeżeli następnie okaże się krwotok i opatrunek zdjąć potrzeba, to przez cały czas, przez który rana odkrytą zostaje, należy puszczać na nią deszcz karbolowy. Jeżeli dla zatamowania krwotoku chcemy użyć ucisku za pomocą karbolizowanéj gąbki, to takową pomieszczamy pomiędzy mokrym a suchym muślinem antyseptycznym. Skoro nastąpi obfite ropienie, a wydzielina na zewnątrz pokazywać się zacznie—opatrunek należy zdjąć i zamienić go nowym, podług tych samych prawideł.

Jeżeli mamy leczyć ranę, która powstała nie pod deszczem karbolowym i trwając już dłuższy lub krótszy czas, nie była dotąd ochronioną od zarazy—to i tu wskazaną jest podług L i s t e r'a antyseptyczna metoda leczenia, szczególniéj w szpitalach. Ranę taką lub wrzód natychmiast pokrywamy kompresem, zmaczanym w 5$^0/_0$ rostworze kwasu karbolowego, zanim jeszcze poczynimy stosowne przygotowania do antyseptycznego opatrunku. Jeżeli mają być nałożone jakie szwy, ligatury i t. d., to nie inaczéj, jak pod deszczem karbolowym, i za pomocą antyseptycznego

jedwabiu, cat-gutu i antyseptycznych drenów. Jeżeli rana, przychodząca pod naszą obserwacyą, jest już zanieczyszczoną, lub dotkniętą jakim septycznym procesem, to należy ją obmyć wodą z mydłem i eterem siarczanym, septyczne lub podejrzane miejsca przyżedz i oczyścić 8% rostworem *Zinci muriatici*, i wówczas dopiero nałożyć Listerowski opatrunek. Przy opatrywaniu nie należy zapominać o żadnéj z części składowych opisywanego opatrunku, gdyż zapomnienie któregokolwiek ze szczegółów może spowodować chybienie celu. Lister powiada nawet, że wszystkie ostrożności często jeszcze bywają niedostateczne i okazuje się potrzeba wprowadzenia jeszcze nowych szczegółów, brak których stanowi przyczynę niezupełnéj doskonałości jego metody, a wynalezienie ich jest dziełem przyszłości.

Nussbaum zwraca uwagę na następujące okoliczności:

1) Operator i assystenci powinni przed operacyą bardzo starannie i dokładnie wymyć sobie ręce 5% rostworem kwasu karbolowego.

2) Pole operacyjne koniecznie trzeba czysto obmywać i tłuszczu pozbawić.

3) Do rany niewolno się dotknąć żadnym instrumentem, zanim takowy nie zanurzymy w wodzie karbolowéj.

4) Skoro tylko deszcz się przerwie, natychmiast ranę pokryć należy karbolizowanym kompresem.

5) Rurki drenowe nie powinny być zbyt długie, ani też z rany wystawać.

6) Unikać należy ochraniania rany operującemi rękami, od deszczu karbolowego.

7) Protective przed użyciem należy obmyć w wodzie karbolowéj, gdyż powierzchnia jego może być zanieczyszczoną.

8) Opatrunek musi być tak nałożony, aby powietrze niemogło nigdzie dostać się do rany inaczéj, jaktylko przez dezinfekujący je materyał opatrunkowy.

9) Opatrunek niepowinien być zbyt mały, gdyż wtedy nie będzie w stanie wessać w siebie całéj ilości wydzieliny. Z tego wszystkiego widać, że zwolennicy antyseptycznéj metody wymagają od opatrującego niezmiernéj ścisłości i pedanteryi, przez co niezmiernie utrudniają zastosowanie takowéj w szpitalach. Uznają oni téż, że metoda ich nie jest jeszcze doskonałą, że brak jéj jeszcze niektórych szczegółów, czemu w przyszłości mają nadzieję zaradzić. Z drugiéj strony są przekonani, że metoda ich niedopuszcza pojawienia się zgorzeli szpitalnéj, ropnicy i posocznicy. Biorąc pod uwagę tę wysoką jéj wartość, kosztów i zachodu szczędzić nie powinniśmy w nadziei, że wkrótce nietylko udoskonaloną, ale znacznie uproszczoną zostanie.

Wskazówki do leczenia chorób skórnych.

Seborrhoea, Acne sebacea.

Głównem zadaniem usunąć strupy, nasycając takowe tłuszczem, oliwą, tranem i t. p. Przy *seborrhoea capillitii* na głowę kładzie się flanelowy czepek (po nasmarowaniu głowy tłuszczem), a na to kawał ceratki. Po dwunastu godzinach najgrubsze nawet strupy zostają zmacerowane i wówczas usuwamy je wodą z mydłem. Jeżeli skóra pod nimi jest blada, to wystarcza codzienne wymywanie jéj wodą z mydłem lub wcierania:

Rp. Sperma ceti.
Ol. olivarum aa unc. ij.
M. f. unguentum molle.
DS. do wcierania.

Po kilku dniach pauzujemy i oczekujemy odnowienia się strupów. Jeżeli takowe nastąpi, co najczęściéj zdarza się u dorosłych, to zalecamy obmywania potażowém mydłem (szarém)lub *spir. saponato—kalino*

Rp. Saponis viridis unc. j et semis.
Spirt. vin. rectif. unc. iij.
Filtra et adde.
Sprit. lavandulae dr. j et semis.
MDS. do mycia.

Najlepiéj mycie urządzać za pomocą natrysków (*douches*). Do zniesienia mogących się zdarzyć nacieczeń skóry służy:

Rp. Oxyd. zinci.
Plumb. carbon. aa dr. j et semis.
Spermatceti unc. j et semis.
Olei olivar. q. s. ut f.
Unguentum molle.
DS. do wcierania.

Przeciw *pityriasis amiantacea* dobrze działa:

Rp. Sprit. vini gall. unc. Viij.
Acid. carbolici
Bals. peruviani
Sprit. lavandul aa dr. j et semis.

Oprócz tego należy zwrócić uwagę na stan ogólny. Przeciw łojotokowi części płciowych: amylum, lycopodium, talcum venet., oxyd. zinci etc.

Comedones.

Leczenie po większéj części zewnętrzne. Wyciskanie czopków, na to wcieranie szarego mydła lub spirytusu alkaliczno-mydlanego. Gdy to nie pomaga zapiszmy:

Rp. Lac. sulphur.
Glycerini puri
Spirt. vin. rectif.
Kali carbonici
Aether. sulphur. aa. pp. aeq.
MDS. do wcierania.

Hyperhydrosis.

Miejscowy potociek zdarza się najczęściéj na nogach. Obwijamy stopy w płótno, nasmarowane następującą maścią:

Rp. Empl. diachyl. liquef.
Ol. lini aa pp. aequ.
MDS. 3 razy dziennie zmienić w ciągu 9-ciu dni.

Przy hyperhydrosis generalis wanny i obmywania z odwarem kory dębowéj.

Erythema.

Wanny i natryski, zasypywania pulv. amyli.

Urticaria.

Leczenie powinno być skierowane z jednéj str. przeciw momentom przyczynowym, a z drugiéj przeciw zmianom miejscowym. Pierwsze udaje się nam z łatwością wówczas, gdy pokrzywka zależy od niestrawności, lub od przyczyn zewnętrznych; trudniejszém jest wówczas, gdy choroba ta przyłącza się do zakłóceń w sferze płciowéj, lub do innych cierpień przewlekłych.

Leczenie miejscowe polega na użyciu zimna, pod formą: kąpieli, natrysków, kompresów i t. d., oraz na obmywaniu ciała mieszaniną sześciu części kwasu octowego z 250-oma częściami alkoholu, lub posypywaniu pulv. amyli.

Erysipelas.

Przy róży połączonéj z gorączką podajemy do wewnątrz chininę i kwasy i stosujemy leczenie symptomatyczne. Miejscowe leczenie powinno mieć na uwadze momenta przyczynowe. Jeżeli przyczyną jest ropień, wrzód, lub ekcemat, to leczenie tych cierpień jest konieczne. Kwestyę, czy różę leczy zimno, czy gorąco należy w ten sposób rozstrzygnąć, że w po-

cząstkach, gdy gorączka i obrzęk skóry wzmagają się, należy stosować zimno i to pod formą okładów lodowych. Gdy choroba ma się ku schyłkowi, zimno staje się bardzo nieprzyjemném i wówczas stosujemy ciepłe okłady. Wielu zaleca lapis w roztworze lub maści (dr. j na unc. j), jako też wcierania oleju kamforowego, terpentyny lub mieszaniny, złożonéj z roztworu ałunu, precipitatu i glyceryny. Puszczanie krwi, pijawki i nacięcia zupełnie przebiegu róży nie skrócą i mniéj mają wartości, niż metoda wyczekująca.

Herpes.

Przy wyprysku, ostro przebiegającym najlepiéj stosować metodę wyczekującą i usuwać wszelkie wpływy mogące podrażnić wysypkę. Pęcherzyki ochraniać należy. Dla usunięcia strupów używamy tłuszczów; przeciw exkoracyom ściągające maści z oxyd. zinci, carbon. plumbi (dr. j na unc. j). Przy gorączkowem herpes iris stosujemy chininę. Przy znacznéin rozprzestrzenieniu wysypki zawijamy chorego w mokre prześcieradła. Jeżeli herpes iris pojawia się na podniebieniu i wargach, to pendzlujemy go środkami ściągającemi (ałun, sublimat, siarczan miedzi). Jeżeli wysypka pojawi się na dłoniach, to znikanie jéj ułatwimy, mażąc ręce wodnym roztworem kali kaustici (aa pp. aeq.). Przy herpes puerper. podajemy duże dawki chininy, kwasy, posypujemy pulv. amyli i pendzlujemy roztworem sublimatu lub lapisu w razie zbytniego bujania wysypki.

Leczenie półpaśca (h. zoster) polega na usunięciu tarcia odzieżą i posypywaniu pulv. amyli w celu osuszania. Należy unikać środków drażniących, gdyż takowe niszczą pęcherzyki, obnażają skórę i prowa-

dzą do wytworzenia blizn, a blizny takie bywają powodem silnych następczych nerwobólów. Przeciw bolesności wyprysku przepisujemy emplastr. lytarg., melilloti i t. p.

Rp. Empl. melilloti unc. ij.
Pulv. opii puri dr. j
MDS. zewnętrznie,

i tém przykrywamy bolesną okolicę. Można także zastrzyknąć pod skórę morfinę.

Rp. Morphii muriat. gr. unum.
Aqu. destillatae dr. j.
MDS. do 6 wstrzykiwań.

Przy innych formach wyprysku należy stosować obojętną metodę leczenia, zasypywanie krochm., zimne obmywania, oddzielanie dotykających się powierzchni skóry za pomocą szarpiny i płótna.

Eczema.

Leczenie przeważnie miejscowe. Zimna woda prawie zawsze bardzo bywa pożyteczną i używa się w postaci kompresów, okładów, kąpieli natryskowych i metodą Prisesnitz'a. Naryski stosujemy w kształcie deszczów, i to niezbyt silnych, za bardzo gwałtowne natryski drażnią skórę i wzmagają zapalenie. Używać należy wodę miękką. Kuracyę Priessnitz'a stosujemy tylko przy ogólnych ostrych liszajach (eczema generale). Metoda najwłaściwsza jest następująca: chorego stawimy pod prysznic, następnie kładziemy go na posłaném łóżku, zawiniętego w mokre prześcieradło i wreszcie okrywamy ciepłą wełnianą kołdrą.

Z maści najlepszą jest unguentum dyachyli album (Hebra).

Rp. Ol. olivarum unc. 15 (500,0)
Lytarg. unc. V (100,0)
coqu. l. cal. ut. f. unguentum
dein adde
Ol. olivarum dr. ij (8,0)
M f. unguentum
DS. zewnętrznie.

Maść cienko rozsmarować na płótnie i zmieniać dwa razy na dobę. Można ją stosować we wszystkich okresach choroby i w leczeniu jéj prawię jest niezbędną. Nie można jednak stosować maści téj na skórze pokrytéj włosami, gdyż klei takowe. Przy silnych nacieczeniach maść tę mieszamy z równą ilością maści rtęciowéj lub z połową tejże ilości dziegciu.

Często używamy boraksu w maściach i to samego, lub w połączeniu z ałunem.

Rp. Borac. venet dr. j.
Solve in suf. qu. glycerini.
Sebi ov.
Cerae alb. aa unc. j et semis.
Ol. olivar. q. s. ut f.
Unguentum molle
DS. do przykładania 2 razy dziennie na płótnie.

Szare mydło jest także dobrym środkiem przeciw ekcemie. Jeżeli jednocześnie mają miejsce nacieczenia, to mydło rozsmarowujemy na płótnie i okładamy tém zajęte chorobą miejsce. Okłady takie leżą przez 2, lub 4 dni, dopóki się nie wytworzą pęcherzyki i pryszcze. Szare mydło używamy także pod formą wcierań. Wcierania te robimy za pomocą flaneli przez 5 minut, 2 razy dziennie, mydło następnie zmywamy, a chorą skórę pokrywamy zimnemi okładami. Roztwór szarego mydła, jako spiritus saponato alkalinus stosujemy szczególniéj wówczas,

gdy eczema dotycze części skóry pokrytéj włosami. Przeciw zastarzałym wypadkom niezbyt rozległéj ekcemy używamy następującego roztworu.

Rp. Kali caustici
Aqu. destil. aa unc. j.

Roztwór ten za pomocą pendzelka przenosimy na skórę, następnie obmywamy tę ostatnią wodą letnią, a przeciw paleniu używamy zimnych okładów.

Dziegieć jest dzielnym środkiem przeciw ekcemie, a użycie jego szczególniéj wskazaném jest przy eczema squammosum. Przy eczema rubrum, impetiginosum użycie tego środka sprawia ból. Im dziegieć gęstszy, tém lepszy. Używamy rozmaitych gatunków tego środka: Ol. fagi, rusci, cadini. Na skórze włosem pokrytéj stosujemy dziegieć z alkoholem. Przy eczema squammosum z korzyścią użyć można płynnego mydła dziegciowego.

Rp. Olei rusci
Sapon. viridi aa dr. vj (20,0).
Spirt. v. rectif unc. vj (150,0).
MDS. zewnętrznie.

Rp. Ol. fagi
Ol. jecor. aselli aa pp. aequ.
MDS.

Rp. Ol. cadini
Natr. subcarb.
Picis liquid. aa dr. j et semis (5,0).
Axung. porci unc. j et semis (40,0).
MDS. mydło smołowe.

Rp. Ol. rusci dr. j et semis (5,0).
Pulv. sapon. unc. iij (80,0).
MDS. twarde mydło dziegciowe.

W ostatnich czasach zamiast dziegciu zaczęto używać kwasu karbolowego:

Rp. Acidi carbol. dr. j et sem. (5,0).
Alcohol.
Glycerini aa dr. vj (20,0).
Aq. destill. unc. vj (150,0).
MDS do obmywań.

Rp. Acidi carbol. unc. ij (50,0)
solv. in
Glycerini s. q.
Ungu. emol. unc. iij (80.0).
MDS. na części włosem pokryte.

Do posypywania używamy następujących proszków, samych, albo w połączeniach: amylum purum, pulv. alum. plumos., pulv. oxyd. zinci, talc. venet., lap. baptis., semin. lycopod. etc. Przeciw nacieczonym ekcemom nieraz dobrze działa uciskający opatrunek.

Acne.

Ponieważ acne najczęściéj występuje jednocześnie z wągrami (*comedones*) przeto używamy tu metody wyżéj wskazanéj. Przy nie licznych pojedyńczych wykwitach wystarcza obmywanie szarém mydłem, mydłem glycerynowém, spirt. alkalin. etc. Dokonywamy tego za pomocę flanelki. Leczenie można wzmocnić parowemi kąpielami, przez co acne zazwyczaj szybko znika. Po każdém wcieraniu mydła, lub spirytusu, posypujemy skórę proszkiem (p. w.) albo obmywamy tak zwaną „metallfreie Prinzessinwasser“ Hebry:

Rp. Pulv. alum. plumos dr. j et semis (5,0).
Aqu. fragor ℈ij (2,40).
Ol. rosar. gtt. ij (duas).

Używamy także: glyceryny, cold-cream, lub maści cum oxydo zinci, carbonate plumbi, obmywań z sublimatu (w stosunku 0,15 na 70,0). Z e i s s l bardzo zaleca siarkę i to w kształcie ciasta (pasta):

Rp. Lact. sulphur.
Kali carbon.
Glycer. puri
Alcoholis aa pp aequ.
MS. fiat linimentum
DS. wieczorem przyłożyć a rano odmyć.

H e b r a używa siarki pod formą piaszczystego mydła (*Sandseife*) t. j. w połączeniu z mydłem i pumeksem. Mydłem tém nacieramy skórę, a piany przez kilka godzin nie zdejmujemy.

Przy acne indurata, gdzie skóra silnie jest naciecżoną, robił kilka razy N e u m a n n (z Wiednia) skaryfikacye z dobrym skutkiem, zwykle używa empl. mercuriale. Okłady z szarego mydła dają dobry skutek, jeżeli przez 4 dni przynajmniéj leżeć będą (codzień zmieniane). Wywołują one zapalenie skóry, po ukończeniu którego acne znika zupełnie. Przy acne na piersiach i grzbiecie wcieramy solutio Vlemingkx i po kilku godzinach obmywamy. Acne w połączeniu ze skorbutem lub zołzami wymaga leczenia ogólnego.

Impetigo, *ekthyma*.

Najczęściéj zdarza się na kończynach dolnych. Przedewszystkiem należy usunąć wywołujące ją szkodliwości. Strupy oddalamy, okładamy z tłuszczów lub olejów. Następnie użyć należy: kąpieli, natrysków, ciepłych lub zimnych okładów, lub w razie wskazań: unguent. diachyl., emplastr. fuscum, empl. de meliloto i t. d.

Psoriasis.

Przeciw temu cierpieniu używamy tak wewnętrznych jak i zewnętrznych środków. Wewnętrznych leków próbowano niezliczoną ilość, wszystkie jednak prawie zupełnie bez korzyści.

Jako skuteczny środek zalecić można arszenik, przy upartych i rozległych formach jednak należy pamiętać o skombinowaniu wewnętrznego leczenia z zewnętrzném. Godne wzmianki są następujące przetwory: sol. Fowleri, Donovani, Pearsoni, Bietti, pillul. asiat. ect. Zewnętrzne leczenie jest najważniejsze i polega na zimnéj lub ciepłéj kuracyi wodnej. Tu należą: Toeplitz, Mehadia, Trenchin, Pfeffers, Gastein etc. Daléj używamy wcierań mydła szarego a przy lekkich formach łuszczycy, szczególniéj u dzieci, mydło to do codziennego użycia przy myciu zalecamy. Według niektórych dobrze działają wcierania tego środka podług następującéj metody: flanelką lub szczotką nasyconą szarem mydłem nacieramy skórę i następnie zawijamy chorego w wełnianą kołdrę, albo też ubieramy go w wełnianą koszulę i gatki. Przez pierwsze 6 dni powtarzamy to 2 razy dziennie, przez 3 dni następne tylko raz dziennie, a 14-go dnia dajemy kąpiel.

Przepisuje się także:

Rp. Sapon. virid. unc. iii (80,0).
Solve in
Spirit. vini unc. iii et semis (90,0).
filtra et adde
Spirit. lavandal. dr. ij (8).

Rzadko stosujemy też i wcierania dziegciu. Używa się czasem mięszanina dziegciu i tranu albo mieszanina dziegciu i spirytusu.

Leczenie łuszczycy za pomocą solutio Vleminksx jest zbyt bolesne i można go stosować w zastarzałych wypadkach.

Lichen.

Leczymy go wewnętrznie i zewnętrznie; w upartych wypadkach wskazaném jest użycie arszeniku. Z miejscowych środków najlepiéj używać następującéj maści:

Rp. Empl. diachyl. simpl. liqu.
Olei olivarum aa pp. aeq.
MDS. zewnętrznie.

Prurigo.

Najważniejsze leki są następujące: letnie kąpiele, tłuste mydła, siarka, dziegieć i sublimat. U ssawców i dzieci zalecamy codziennie letnie kąpiele. Jeżeli odżywianie dziecka jest niedostateczne, to najpierw zalecamy nacieranie tranem, a potem szarém mydłem lub spirt. saponat.—kalin. U dorosłych robiemy metodyczne wcierania z szarego mydła albo solutio Vlemingkx. Zalecamy też kąpiele u ciepłych źródeł: Mehadia, Pystjan, Trenchin, Teplitz, Baden.

Combustiones.

Przy oparzeniach pierwszego stopnia—zimne okłady, przy oparzeniach drugiego stopnia—przekłuwamy pęcherze u podstawy, aby z nich surowicę wydalić (naskórek ochraniać należy, gdyż takowy osłania skórę i niedopuszcza do niéj powietrza). Jeżeli skóra jest obnażoną, to zapisujemy środki osłaniające ją, jako to:

Rp. Olei camph. unc. j.
Aq. calcis q. s.
ut fiat linimentum
DS. na płótnie przykładać.

albo też:

Rp. Olei lini
Aq. calcis aa partes aeq.
M. fiat linimentum.

Rp. Olei lini
Ac. plumbi aa pp. aeq.
MDS. zewnętrznie.

Tak samo użyć można, w razie potrzeby, tartych kartofli, klajstru, masła, miękkiego wosku.

Najlepszym środkiem ochraniającym skórę od następczych blizn jest kauteryzacya kamieniem piekielnym.

Rp. Nitr. argenti
Aq. destill. aa pp. aeq.
MDS. do pendzlowania.

Oparzenia kończyn leczymy za pomocą irrygacyj, tak urządzonych aby woda bezprzestannie oparzone miejsce oblewała.

Wygodniéj jest stosować ciągłe kąpiele, przez co ból znacznie się zmniejsza.

Congelationes.

Przy ostrych odmrożeniach stosujemy metodę przeciwzapalną: zimne okłady, wcierania śniegu, woda Gularda. Przy chronicznych odmrożeniach, jeżeli

jest bolesność i zaczerwienienie, zalecamy okłady śnieg., tłuszcze i owijania plastrem lepkim. Zresztą przeciw odmrożeniom zalecają niezliczoną ilość środków. Przewlekłe odmrożenia najlepiéj leczą się za pomocą plastra lepkiego, nałożonego tak, aby pewien ucisk wywierał. Oprócz tego używa się tu rozlicznych kwasów roślinnych i mineralnych, szczególniéj cytrynowego, siarczanego i azotnego.

Przy odmrożeniach drugiego stopnia używamy kamienia piekielnego.

Ichthyosis.

Przy rybiéj łusce w wysokim stopniu podajemy do wewnątrz arszenik, o skuteczności którego w tych rarach doświadczenie przekonywa. Miejscowe leczenie jest ważniejsze i polega na macerowaniu naskórka ciepłemi kąpielami. W lżejszych wypadkach stosujemy tłuszcze, tran, albo też:

Rp. Sperma ceti
    Olei oliv. aa pp. aeq.
MDS. do smarowania.

W cięższych wypadkach metodyczne wcieranie szarego mydła, albo też:

Rp. Pulv. alum. plumosi
    Sperma ceti aa dr. iij (10,0)
    Cerae albae
    Olei olivarum aa unc. j et semis (40,0)
MDS. zewnętrznie,

jako też wcierania wódki francuzkiéj. Środki te jednak przynoszą tylko chwilową pomoc.

Verucae.

Pojedyncze brodawki obcinamy krzywemi nożyczkami, ściskając podstawę nowotworu dwoma palcami, przez co zmniejsza się ból i tamuje krwotok; rankę wypalamy lapisem. Oprócz tego używa się wypalań rozmaitymi środkami, kwasem azotnym, octowym i t. d.

Elephantiasis arabum.

Z początku staramy się ograniczyć wzrost położeniem poziomem i systematyczném bandażowaniem, za pomocą zwyczajnych lub kauczukowych taśm. Następnie używamy potażu gryzącego lub jod gliceryny w celu wywołania wessania przerośniętych tkanek.

Lupus.

Wewnątrz podajemy kali jodatum i tran, albo też:

Rp. Jodi puri gr. iv (0,20)
Olei jec. aselli unc. vij (200,0).
MDS. rano i wieczór po łyżce stołowéj.

Tran z żelazem tam jest szczególniéj skuteczny, gdzie w podstawie cierpienia leżą zołzy. Skutecznėm też jest użycie tranu zewnętrzne, szczególniéj w połączeniu z wewnętrznėm. Główną jednak rzeczą jest leczenie miejscowe, mianowicie takie, które dąży do bezpośredniego niszczenia, albo do przyspieszenia wessania wilkowych nacieczeń. Do tego ostatniego celu posłużą nam jodglyceryna (przy lupus exfoliativus), plaster merkurjalny i dziegieć.

Do środków żrących należą: kamień piekielny in substantia. Zaostrzywszy kawałek lapisu, wciskamy go w każdy guzik z osobna, co szczególny pożytek przynosi wówczas mianowicie, gdy mamy do czynienia z wilkiem twarzy. Stężone roztwory lapisu najstosowniejsze są przy wilku wrzodziejącym. Potaż gryzący jest silnym środkiem żracym i tworzy twarde sznurkowate blizny. Ciasto wiedeńskie stosujemy cienko, rozsmarowawszy takowe na płótnie, tak samo i pasta Canquoini.

Oprócz tego z dobrym skutkiem używa się spir. saponato-kalinus. Używano też galwano-kaustyki, kwasu karbolowego i ciasta Landolfi'ego:

Rp. Zinci muriat.
Antim. muriat.
Acidi muriat aa pp. aeq.
M. fiat pasta.

WYKAZ ALFABETYCZNY

ŚRODKÓW LEKARSKICH

z podaniem ich składu chemicznego, własności fizycznych, ich postaci, przetworów i dawki.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Absinthium (herba et summitates) — składniki: olejek lotny i gorycz piołunowa.	*Pulvis*, skr. 1 — dr. 1, *Infusum aquosum*, *vinosum et cum cerevisia paratum*. unc. $^1/_2$ na unc. 6. *Extractum*, gr. 5 — 10 w pigułkach lub roztworze. *Oleum aeth.* **zewn.** do wcierań, lewatyw; **wewn.** kr. 1 — 5, kilka razy dziennie.
Acetum crudum 2 unc. powinny zobojętnić 2 dr. węglanu sody.	Z wodą za napój, do obmywań i lewatyw.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Acidum aceticum concentratum, c. g. 1,040 $^1/_2$ unc zobojętnia 3 dr. węglanu sody. **Acidum aceticum concentratissimum**. — c. g. 1,064—1,070.	**Wewn.** kr. 5 — 15, w mięszankach dr. 1—2, Do trzeźwienia, dając go do wąchania i **zewn.** jako środek gryzący. *Acetum aromaticum — (Salvia, Rosmar., Angel., Zedoaria, Menth, Caryoph., c. Acet. digesta)* **zewn.** *Acidum aceticum aromaticum (Acid. acet. Ol. caryoph., levand., citri, bergamott., thymi, cinnam.)*, **zewn.** do wcierań i nakadzań.
Acidum benzoicum zob. *Benzoës*.	
Acidum carbolicum — krystalizuje w igły, rozpuszcza się w wyskoku, eterze, olejach tłustych i glicerynie, rozpuszczony w wyskoku mięsza się z wodą.	**Wewn.** najlepiéj w pigułkach gr. $^1/_2$—4. **Zewn.** w maściach, mazidłach gr. 10—dr. 1 na 1 unc., oraz w postaci ciasta w oleju z dostateczną ilością kredy. W roztworze wodnym dr. 1 na 6 unc. do opatrunku ran i wrzodów.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Acidum chloricum — czerwone kryształy, smaku ostrego, rozpływające się na powietrzu.	**Zewn.** jako środek gryzący 1 : 1.
Acidum citricum, łatwo rozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** gr. 5 — 20 w proszkach, roztworze i saturacyach,
Acidum hydrochloratum, *ac. muriaticum* c. g. 1,120 zawiera 26 pr. bezwodnego kwasu solnego.	**Zewn.** jako środek gryzący. *Ac. mur. dilutum* c. g. 1,060 zawiera 12 pr. bezwodnego kwasu. **Wewn.** dr. $^1/_2$ — 2 w odwarach klejkach; **zewn.** do przyżegania i płukań skr. 1 — dr. 1 na 1—6 unc.
Acidum hydrocyanatum, oficynalny zawiera 2 pc. kwasu cyanowodornego, na powietrzu łatwo się rozkłada.	**Wewn.** kr. $^1/_6$—$^1/_4$—1; **zewn.** w maściach i mazidłach gr. 5—10 na 1 uncyę.
Acidum lacticum, płyn bezbarwny, gęstości syro-	**Wewn.** gr. 5 — 20 w roztworze i pastylkach:

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
pu, mięsza się z wodą i wyskokiem w każdym stosunku.	**zewn.** do płukań, przestrzykiwań dr. 1 — 4 na 6 unc.; do przyżegania dr. 1—4 na 1 unc.
Acidum nitricum, płyn żółtawy c. g. 1,30, zawiera 40 pct. bezwodnego kwasu.	**Zewn.** do przyżegania. *Ac. nitr. dilutum*, kwas stężony rozcieńczony równą ilością wody, c. g. 1,14; **wewn.** w mięszankach skr, 1—dr. 1 w ciągu dnia. *Aq. regia* (1 cz. kwasu azotnego, 2 cz. kwasu solnego) do kąpieli na nogi.
Acidum phosphoricum, c. g. 1,120, zawiera 12 pct. bezwodnego kwasu.	**Wewn.** w wodzie ocukrzonéj za napój, dr. — 3 w ciągu dnia.
Acidum pyrolignosum, płyn przezroczysty, brunatny, mocno kwaśny, zapachu przypalonego, zawiera kwas octowy i kreozot.	**Zewn.** do okładań — wstrzykiwań, płukań — dr. 2—4 na unc. 10—12.
Acidum sulphuricum, c. g. 1,845, zawiera 81	**Zewn.** jako środek gryzący.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
pet. bezwodnego kwasu.	*Ac. sulph. dilutum* 1 : 6, c. g. 1,090, zawiera 11 pci. bezwodnego kwasu; **wewn.** za napój dr. 1 na funt jeden. *Mixtura sulphurico — acida s. Acidum Halleri, kr. 5—10.* *Tinctura aromatica — acida, kr. 20—40.* *Aq. vulneraria acida Thedeni* do **zewn.** użycia.
Acidum cinnicum, pulchny, gębczasty żółtawy proszek, smaku kwaskowatego ściągającego, rozpuszczalny w wodzie i w wyskoku, osadza z roztworu klej zwierzęcy i alkaloidy.	**Wewn.** w proszkach, pigułkach i roztworze gr. 1/2 — 10 p. d. 3 razy dziennie. **Zewn.** do wstrzykiwań, płukań, gr. 10—20 na unc 3—6.
Acidum tartaricum — rozpuszcza się w wodzie zimnéj bardzo łatwo — w wyskoku trudno.	*Pulvis* gr. 2 — 5 p. d. w proszkach burzących gr. 10, z 12 gr. dwuwęglanu sody.
Acidum valerianicum, płyn oleisty, ostro-kwa-	*Solutio* w wyskoku kr. 2 — 10.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
śnego smaku i zapachu kłującego.	
Aconitum (herba et radix), składnik działający *aconityna*, smaku gorzkiego — rozpuszcza się w 150 cz. wody zimnéj i 50 cz. wrzącéj.	**Wewn.** rzadko *Pulvis* gr. 1 — 5 p. d., zwykle: *Extractum alcoh.* gr. $^1/_6$ do $^1/_2$ p. d, w proszkach, pigułkach i roztworze. *Tinctura*, kr. 1 — 10 p. d. *Aconitinum* **zewn.** w maściach gr. 5 na dr. 1—2 maści
Aether aceticus, c. g. 0,895 — rozpuszcza się w 10 cz. wody.	Na cukrze i w mięszankach kr. 10 – 20. **zewn.** do trzeźwienia.
Aether nitricus.	Na cukrze i w mięszankach, kr. 10—25. *Spiritus nitrico - aeth.*, kr. 10—40.
Aether sulphuricus.	Na cukrze i w mięszankach, kr. 6 – 20 *Spiritus aethereus* (Aeth. 1, Spir. vini 3) kr. 10—60.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Aloë, składniki działają: ciało gorzkie, aloina i żywica drastyczna.	W pigułkach, w małych dawkach gr. 1 — 2, w średnich dawkach gr. 5—10, rzadko w dużych dawkach, jako *drasticum*, gr. 10—20 p. d. *Extractum aq.* gr. 10 do 15 p. d. zawiera tylko ciało gorzkie. **Zewn.** *Tinctura Aloes.* Aloes wchodzi w skład *Mass pil. Ruffi I pil. Augustini.*
Althaea (radix et folia), składniki: bassoryna, pektyna, mączka, asparagina, cukier i fosforan wapna.	**Wewn.** i **zewn.** *Decoctum* z 2 — 4 dr. na 6 unc. *Tabulae de Althaea* *Species Althaeae.* *Syrupus Althaeae.*
Alumen rozpuszcza się w 24 cz. wody zimnéj i 0,6 wrzącéj.	**Wewn.** w proszkach, gr. 2—10 p. d. **Zewn.** w roztworze do wkrapiania w oczy, gr. 1—2 na 1 unc. Do wstrzykiwań, płukań dr. 1 — 2 na jeden funt.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Ammoniacum (gummi) zawiera olejek lotny z gumą i żywicą.	**Wewn.** w pigułkach i emulsyi gr. 5—10 p. d. w roztworze w occie, dr. 1 w ciągu dnia. **Zewn.** w plastrach.
Ammoniacum aceticum (2 unc. węglanu ammonii na 8 unc. stężonego kwasu octowego) c. g. 1,050, płyn przezroczysty, zapachu owocowego, smaku słonego rozgrzewającego.	**Wewn.** z wodą ocukrzoną przeciwko upiciu, kr. 20—30 p. d.; w naparach napotnych gr. 1 do 2 w ciągu dnia. **Zewn.** do okładań przy stłuczeniach, przesiękach wodnych. **Spiritus Mindereri** (1 cz. octanu amonii na 4 cz. wody) unc. $^1/_2$ — 1 w ciągu dnia.
Ammonium carbonicum, ogrzewany ulatnia się w zupełności, rozpuszcza się w 3 cz. wody zimnéj, w wyskoku prawie się nie rozpuszcza, na powietrzu traci ammoniak i przyciąga kwas węglany	**Wewn.** gr. 3 — 10 w proszkach i pigułkach najwłaściwiéj w roztworze *Amm. carb. solutum* z czterokrotną ilością wody, kr. 20—40 p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Ammonium carbonicum pyro-oleosum solutum, c. g. 1,060, smaku kłującego ostrego. **Ammonium succinicum pyro-oleosum** — smaku kłującego, gorzko słonego, c. g. 1,08 miesza się z wodą i wyskokiem w każdym stosunku, krystalizuje w słupy lub romboedry.	**Wewn.** kr. 10 — 40 p. d. w wodzie, na cukrze, w ziółkach i mięszankach. **Zewn.** jako środek trzeźwiący, do wcierań.
Ammonium causticum c g. 0,960, zawiera 10 pct. czystego amoniaku, chciwie przyciąga kwas węglany z powietrza.	**Wewn.** kr. 5 — 10 p. d. w wodzie. **Zewn.** do wcierań jako środek trzeźwiący, dalej w rozcieńczeniu do obmywań, wcierań (z tłuszczém lub olejem 1 dr. na 1 unc.) *Liquor amonii caustici anisatus*, **wewn.** kr. 5 do 20, w więszankach dr. $^1/_2$ do 2. *Linimentum ammoniacum s. volatile* do wcierań. *Linimentum saponato camph. s. opodeldoc.* *Linimentum volatile camph.*

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Ammonium muriaticum, krystalizuje w cienkie, giętkie igiełki, rozpuszcza się w 3 częś. wody, w wyskoku bardzo trudno, przykry smak gorzko-słony przytłumia najlepiéj *syrupus balsamicus*.	**Wewn.** w odwarach kleikich z dodaniem *syr. balsamici*, gr. 5 — 10 p. d. daléj w proszkach i pigułkach. **Zewn.** dr. 2 — unc. 1 na unc. 6 — 8 do wcierań, obmywań, okładań, płukań.
Ammonium muriaticum ferratum, proszek krystaliczny, barwy pomarańczowéj, na powietrzu ulatniający, rozpuszcza się w zupełności w wodzie.	W pigułkach i roztworze gr. 2—10 p. d. kilka razy dziennie.
Amygdalae amarae.	*Emulsio*. dr. 1 — 1 1/2 na unc. 6. *Aq. amygd. amar.* kr. 5 do 15, dr. 1 — 2 w mięszankach. *Oleum amygd. amar. kr.* 1/4—1. *Amygdalinum* w emulsyi gr. 1/12—1/4.
Amygdalae dulces.	*Emulsio* z 1/2 — 1 na 8 unc.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Syrupus amygdalarum unc. 1/2 — 1 w mięszankach. *Oleum amygd.* w emulsyi 1—6 na 6 unc. z dodatkiem gumy arabskiéj.
Angelica (radix), składniki angelicyna (kwas angelikowy i waleryanowy), olejek lotny i żywica.	*Pulvis*, gr. 5—20. p. d. (nadto), najczęściéj *infusum aquos. et vinos.*, dr. 2—4 na unc. 6—8. *Spir. Angel. comp.* (*Angel. Valer.*, *Camph.*, *Bac. Iunip.*, *Alcohol*) kr. 10—30 p. d.
Anisum stellatum (semen), składniki działające, olejek lotny i oléj tłusty, ciało wyciągowe, mączka i kwas benzoesowy.	*Pulvis*, kr. 1—2 p. d. *Iufusum* z dr. 2—4 na unc. 6. *Aqua anisi*, *Oleum*, *Eleosaccharum*; *Spiritus*.
Apiolum, płyn oleisty, zapachu rumianku, smaku ostrego, kłującego, rozpuszcza się w eterze i wyskoku.	**Wewn.** gr. 3—16 wyłącznie tylko w kapsułkach.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Apomorphinum, otrzymuje się z morfiny przez jéj wyprażenie, rozpuszcza się w wodzie i wyskoku.	Jako *vomitorium* podskórnie $^{1}/_{10}$ — $^{1}/_{6}$ gran w roztworze 10 pct; — **wewn**. gr. 1—2.
Argentum nitricum — w wodzie i wyskoku łatwo rozpuszczalny, ciała organiczne barwi naczarno.	**Wewn**. najlepiéj w pigułkach gr. $^{1}/_{8}$—1. **Zewn**. *in substantia* do przyżegania, w roztworze lub maści jako *adstringens* gr. 1—20 na 1 unc. wody lub tłnszczu.
Arnica (radix et flores) zawierają ostrą żywicę, olejek lotny, arnicynę, alkoloid, ostrego gorzkiego smaku.	*Infusum florum*, dr. $^{1}/_{2}$ do 2 na unc. 6. *Infusum radicis*, dr. 1 do 4 na unc 6. *Tinctura* **zewn**. do wcierań i okładań. *Extractum* (*alcoh*. — *aquos*.) gr. 5 — 10 p. d. w pigułkach, roztworze i mięszankach.
Arsenicum album, massa biała, szklista lub porcelanowa — rzucona na	**Wewn**. roztwór w wodzie gr. 1 na funt. jeden, pół do jednéj łyżki stoło-

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
węgle wydaje zapach czosnku, rozpuszcza się w 80 cz. wody zimnéj i w 7,5 cz. wody wrzącéj.	wéj, p. d. kilka razy dziennie. **Zewn.** do przyżegania pod postacią *Pulvis Cosmi* (1 : 7), który z wodą i gummą zarabia się na ciasto i pędzelkiem smaruje się na dane miejsce na 1—2 linii grubo. *Solutio arsenicalis Fowleri* (arsenionu potażu 1, wody 90), **wewn.** kr. 1 do 10 z wodą raz do 3 razy dziennie.
Arsenicum jodatum — czerwono-żółta krystaliczna massa rozpuszczalna w wodzie.	**Zewn.** w maści gr. 1 do 3 na 1/2 1 unc.
Asa-foetida (gummiresina), zawiera olejek lotny śmierdzący, gummę i żywicę.	Najlepiéj w pigułkach z gorzkiemi wyciągami gr. 5—15 p. d. W roztworze dr. 1 roztworzona w 1/2 unc. octanu amonii na 6 unc. wody. Do lewatyw dr. 1/2 do 1 z żółtkiem w naparze rumianku.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
	Tinctura asae - foetid. (1 : 5), kr. 20—60. *Aq. antihysterica foetida* unc. 1 — 2 w mięszankach.
Aurantium (folia, flores, fructus immaturi et cortex) zawierają olejek lotny z początku bezbarwny, później czerwonawy, rospuszczalny po części w wodzie, po części w rozcieńczonym wyskoku—ciało gorzkie i garbnik.	*Cortex aurantii* w proszku $^{1}|_{2}$ — 1 skr.; w naparze wodnym i winnym z 1—5 dr. na 6 unc. *Folia et Flores* w proszkach i naparze. *Fructus immaturi* w naparze wodnym i winnym z $^{1}|_{2}$ un na 6 unc. *Extractum cort. aur.* skr. $^{1}|_{2}$ —1 w pigułkach. *Elixir aurant comp.* dr. $^{1}|_{2}$ — 1, w mięszankach dr. 1—2. *Tinctura Cort. aurant.* kr. 20 — 30, w mięszankach dr. 1—2. *Tinctura pomor. aurant.* kr. 30—60. *Oleum cort. aurant.* kr. —3. *Oleum flor. aurant.* kr. 1—3.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Aq. flor. aurant. Aq. naphae w mięszankach — unc 1—2 *Syrupus Cort. Aurant.* w mięszankach unc. $^1\|_2$ do 1.
Auro - natrium chloratum, złoto-żółty proszek łatwo rozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** gr. $^1\|_6$ — $^1\|_8$ w proszkach, pigułkach i roztworze. **Zewn.** gr. 1 na unc. 1 w maści.
Ballota lanata (herba), składniki działające żywica, ciało ostre wyciągowe.	**Wewn.** w naparze lub odwarze z 1 — 2 unc. na 6 unc.
Balsamum copaivae, świeży jest przezroczystym i jasnym, zwolna staje się ciemnym i mętnym, zawiera olejek lotny i żywicę, rozpuszcza się w wyskoku mięsza się w każdym stopniu z eterem, olejkami i olemi.	**Wewn.** kr. 20 — 40 p. d. w kapsułkach, w pigułkach z proszkiem kubeb lub węglanem magnezyi (1 cz. magnezyi na 16 cz. balsamu kopaiwianego.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Balsamum peruvianum składa się z właściwego olejku *cynameiny*, który przez przyjęcie 4 równ. wody przechodzi w żywicę i z ciała krystalicznego *meta-cynameiny*, które przez przyjęcie 2 równoważników tlenu i oddanie 1 równ. wody przechodzi w kwas cynamonowy.	Dawniéj **wewn.** kr. 10 do 20 p. d. w pigułkach i emulsyi; obecnie tylko **zewn**. sam przez się w maściach i plastrach do wcierań i opatrunku.
Bardan (**radix**) zawiera inulinę, garbnik i ciało gorzkie.	**Wewn.** w odwarze z 1 do 3 unc. na funt jeden za napój.
Baryum chloratum — rozpuszcza się w 2 1/3 cz. wody zimnéj i w 1 1/2 cz. wody wrzącéj, w wyskoku nie rozpuszcza się wcale.	**Wewn.** 1/4—2 w roztworze. **Zewn**. gr. 10 —20 na 1 unc. tłuszczu.
Belladonna (radix et folia). Słodnik działający *atropina*, krystalizuje się w igły, bardzo trudno rozpuszczalna w wodzie, w wyskoku i eterze.	**Wewn**. *Pulvis radicis* gr. 1/3—1 p. d ; dla dzieci gr. 1/12—1/6 p. d. Pulv. foliorum w dawkach dwa razy większych.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka
łatwo z kwasami tworzy sole obojętne, smaku bardzo gorzkiego; łatwo rozpuszczalna w wodzie i wyskoku.	**Zewn.** infusum foliorum z dr. 2 — 4 na unc. 6 do obmywań, wstrzykiwań, lawatyw. *Extractum* **wewn.** w dawkach takich samych jak korzeń; **zewn.** w plastrach i maściach dr. 1 na 1 unc. *Tinctura* **wewn.** kr. 1 do 10 p. d. *Atropinum sulphuricum* **wewn.** w roztworze wyskokowym gr. 1 na 1 dr. po 1 — 2 kr. p. d. **zewn.** do wkraplania w oczy (1/2 gr. na dr. 1—2); w maściach gr. 1 — 2 na dr. j, do podskósnych wstrzykiwań w tych samych dawkach co do wewnątrz.
Benzinum płyn bezbarwny, zapachu właściwego, c. g. 0,85; w wodzie nierozpuszczalny, w spirytusie i eterze rozpuszczalny.	**Wewn.** gr. 8—16 w mięszance *cum syrupo liquiritiae v. mucilag.* gummi mimosae. **Zewn.** w mazidłach.
Bismutum subnitricum. Magisterium bismuthi, bardzo biały, krystaliczny proszek — trudno rozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** gr. 1/2 — 4 p. d. w proszkach. **Zewn.** jako środek kosmetyczny, do zasypywania i w mięszankach do wstrzykiwań 1/3 — 1 dr. na 1 unc.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Bismuthum valerianicum.	**Wewn.** gr. $^1|_2$ — 4 w proszkach i pigułkach.
Borax, Natrum boracicum, smaku alkalicznego, słodkawego, gozpuszcza się w 12 cz. wody zimnéj i 2 cz. wody wrzącéj.	**Wewn.** w proszkach pigułkach, roztworze gr., 2—20 p. d. kilka razy dziennie. **Zewn.** do pędzlowania dr. 1 na 1 unc. miodku, do płukań, obmywań dr. 1 na 6 unc.
Bromium, płyn czerwono-brunatny, gryzący, rozpuszcza się dość łatwo w wodzie, w zupełności w wyskoku.	**Wewn.** $^1|_{16}$ — $^1|_2$ gr. w wodnym roztworze; — **zewn.** do okładań dr. 12 na 4 unc. i w maściach gr. 6—12 na 1 unc. tłuszczu.
Cacao (semen), składniki: teobromina alkaloid bardzo bogaty w azot, oléj (*butyrum cacao*) w zwyczajnéj ciepłocie w stanie stałym, bardzo trudno jełczeje.	Nasiona służą do przyrządzania czekolady; proszek kakao pozbawiony tłuszczu z mąką ryżową lub jęczmienną i z wanilią używa się jako środek od żywczy (*Racahout*). *Butyrum cacao* stanowi *constituens* do maści do oczu i do ust, oraz do czopków stolcowych.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Cadmium sulphuricum, ciało krystaliczne łatwo rozpuszczalne w wodzie.	**Zewn.** do wkraplań w oczy, gr. 1—6 na $^{1}/_{2}$ unc., do maści do oczów gr. 1 — 2 na 1 dr., do wstrzykiwań skr. 1 na 4 unc.
Cajeputum (oleum) — olejek bezbarwny, przezroczysty, z czasem staje się żółto-zielonawym, zapachu kamforowego, smaku ostrego aromatycznego.	**Wewn.** kr. 1—3 w proszkach, pigułkach i roztworze wyskokowym, — **zewn.** do wkraplania w bolące zęby, do uszów, w maściach i mazidłach 1 : 8.
Calamus (rhisoma), zawiera olejek lotny, miękką żywicę, ciało ostre wyciągowe.	*Pulvis* gr. 10—20 p. d. *Infusum aquos. v. vinos.* z dr. 2—4 na 4 — 6 unc. *Tinctura, Confectio i Oleum aeth.*
Calcaria carbonica, — proszek biały prawie nierozpuszczalny w wodzie, z kwasami burzy się.	**Wewn.** w proszkach gr. 5—10 p. d. **Zewn.** w proszkach do zębów.
Calcaria hypochlorosa, calcaria chlorata —	**Wewn.** gr. 2—5—10 w wodzie (dr. 1 na 6 unc.)

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
mięszanina podchloranu wapna z chlorkiem wapnia, w przystępie kwasu węglanego z powietrza wywiązuje chlor, w wodzie rozpuszcza się częściowo.	**zewn.** do obmywań, przestrzykiwań, płukań dr. 1 do 2 na unc. 6, w proszku do odwietrzania sal, wychodków.
Calcaria phosphorica, proszek biały, nierozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** gr. 5—10. *Syrupus calcariae phosphorico lacticus* płyn przezroczysty, smaku słodko-kwaśnego dla dorosłych po $^1/_2$—1 unc., dla dzieci po $^1/_2$—1 dr. p. d. 2–3 razy dziennie. *Lapides s. oculi cancrorum*, **wewn.** gr. 5 — 10 p. d., **zewn.** w proszkach do zębów. *Conchae praeparatae* gr. 5—10 p. d.
Calcaria subphosphorosa, biała krystaliczna massa, łatwo rozpuszczalna w wodzie.	**Wewn.** gr. 10 - 20—30 w proszkach lub roztworze najlepiéj żaś w postaci syropu po łyżce stołowéj kilka razy dziennie.
Calcaria usta, proszek biały przyciagający z powietrza wodę i kwas węglany.	**Zewn.** jako środek gryzący, najczęściéj w połączeniu z potażem gryzącym jako *Pasta Vienensis.*

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
	Aqua calcis (1 : 30), **wewn**. unc. 1 — 3, kilka razy dziennie, lub z rosołem; **zewn**. do okładań, obmywań, wstrzykiwań, sama przez się z mlékiem lub w postaci mazidła (1 cz. oleju na 2 — 3 cz. wody wapiennej.
Calcium chloratum— smaku ostrego, gorzkiego, rozpływa się w powietrzu.	**Wewn**. gr. 1 — 10 w roztworze; **zewn**. do kąpieli, obmywań.
Calcium sulphuratum, w wodzie prawie się nie rozpuszcza.	**Wewn**. gr. 5 – 10 kilka razy dziennie w pigułkach i proszkach; **zewn**. w maściach wr. 1 na 1 unc., do obmywań dr. 1 na 3 unc. i do kąpieli 2 do 4 unc. na kąpiel.
Campehianum (**lignum**) zawiera garbnik i czerwony barwnik *haematoxylinę*.	**Wewn**. w odwarze z $^1/_2$ do 1 unc. na 6 unc.
Camphora rozpuszcza się w wyskoku, eterze, olejkach lotnych i olejach, zwilżona wyskokiem daje się łatwo proszkować.	**Wewn**. gr. $^1/_4$ — 3 p. d. w proszkach w emulsyi i mięszankach gumowych; **zewn**. do nakadzań, posypywań, w maściach i mazidłach. (dr. $^1/_2$—1 na $^1/_2$—1 unc.)

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Spiritus camphoratus (1 : 6). *Oleum camphoratum* — (1 : 2).
Cannabis indica (herba), składnik działający żywica (*kanabina*).	*Extractum alcoh.* gr. 1 do 6 p. d. *Tinctura* Can. ind. kr. 10—40 p. d.
Cantharides, składnik działający **cantaridyna.**	**Wewn.** (rzadko) *pulvis* gr. 1/6 — 1 p. d., 2 — 4 razy dziennie. *Tinctura* (1 : 6) kr. 6—20 p. d. w odwarach klejkach. **Zewn.** Proszek do posypywania maści i plastrów; *tinctura* do wcierań. *Emplastrum canth.* *Oleum Canth. viride.*
Capsicum annuum (fructus).	**Wewn.** gr. 1 — 6 p. d. w pigułkach. *Infusum* z dr. 1 — 2 na 6 unc. *Tinctura* kr. 10 — 20 p. d.
Carbo (animalis et vegetabilis).	**Wewn.** gr. 1—3—10 w proszkach, powidełkach, pigułkach, pastylkach, **zewn.** w proszkach do zębów i posypywania wrzodów zgorzelowych.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Carboneum sulphuratum, płyn bezbarwny, zapachu przykrego przenikliwego, smaku ostrego, nie rozpuszcza się w wodzie, miesza się z wyskokiem, eterem, olejami i olejkami lotnemi, rozpuszcza w sobie siarkę, kamforę, fosfor i gutaperchę.	**Wewn.** kr. 2 — 6 w mleku z wodą ocukrzoną, najlepiéj zaś w kapsułkach; **zewn.** rozstworzony w olejach tłustych do wcierań.
Cordamomum minus (fructus) zawiera olejek lotny i olej tłusty.	*Pulvis* gr. 5—10 p. d.
Carduus benedictus (folia), składnik działający ciało gorzkie.	*Pulvis* gr. 5—10 p. d. *Iufusum aquos. v. vinos.* dr. 2—4 na unc. 4—6. *Extractum aq.* w pigułkach lub mięszankach 1 dr. w ciągu dnia.
Carex arenaria (radix), składniki: ciała wyciągowe, drapiącego smaku, mączka i niewielka ilość olejku lotnego.	*Decoctum* unc. 1 — 2 na 1 funt.
Carrageen (lichen),— składa się z klejku roślinnego roztwarzającego się we wrzącéj wodzie i za ostygnięciem krzepnącego, prócz oleju zawiera w sobie jod i brom.	Jako środek odżywczy w odwarze dr. $^1/_2$ na 4 unc. wody lub mleka z cukrem, lub w postaci *gelatina carrageen* dr. 3 na funt wody do wygotowania się do

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	3 unc. z 1 unc. cukru.
Caryophyli aromatici, zawierają olejek lotny ($2^1/_2$ — 3 unc. w 1 funcie goździków), karyofilinę i engeninę.	*Pulvis* skr. 1 — 2 p. d. *Infusum vinos.* z dr. 1 na 6 unc. *Oleum caryoph.* **zewn.** do wkraplania w zęby bolące.
Cascarilla (cortex), składniki: ciało gorzkie, wyciągowe, olejek lotny, żywica.	*Pulvis* bardzo rzadko w powidełkach i pigułkach gr. 10—30 p. d. *Infusum aquosum v. vinosum frigidum et fervidum*; *decoctum et infusodecoctum* z dr. 1 — 4 na 6 unc. *Extractum* gr. 5 — 20 p. d. *Tinctura* kr. 10 — 20 p. d.
Cassia cinnamomea (cortex) zawiera olejek lotny, ciało gorzkie i garbnik, smak posiada kłujący, palący i nieco ściągający.	*Infusum aquos. v. vinos.* z dr. 1—2 na unc. 4. *Aq. cinamomi simpl. et comp.* unc. 1 — 2 w mięszankach. *Oleum aeth.* kr. 1 — 3 p. d. *Elaeosaccharum* (kr. 3 na 1 dr.) *Tinctura* kr. 10 — 30 p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Syrupus unc. ½ — 1 w mięszankach. *Pulv. aromaticus* (Cass. cinn., card., zingib.) gr. 5—10 p. d. *Aq. aromatica* unc. ½ do 1 w mięszankach.
Castoreum (**sibiricum et canadense**), składniki mikroskopowe: komórki nabłonkowe, kulki tłuszczu i kryształy siarczanu, węglanu i szczawianu wapna: składniki chemiczne, eter, olejek, żywica bobrowa, cholestearyna, kastoryna, kwas benzoesowy, sole wapienne.	W proszkach lub emulsyi gr. 1—10 p. d. *Aq. Castorei* sama przez się po łyżeczce od kawy lub w mięszankach po 1 lub 4 dr. *Tinctura*, kr. 15 — 30 p. d. *Trochisci*, po 3 — 3 sztuk.
Catechu zawiera garbnik i kwas katechowy.	W proszkach, pigułkach i mięszankach gr. 5 — 20 p. d. kilka razy dziennie. **Zewn.** proszek wodny roztwór i *Tinctura catechu*.
Centaurium minus (**herba**) zawiera ciało gorzkie.	*Pulvis* gr. 10 — 20 p. d. kilka razy dziennie. *Infusum aquos v. vinos.* z d. 2—4 na unc. 4—5. *Extractum* dr. 1 w cią-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	gu dnia, w mięszankach i pigułkach. *Suctus recens expressus* z sokami roślin innych gorzkich i bogatych w sole.
Cerium oxalicum łatwo rozpuszcza się w wodzie.	**Wewn.** gr. 1 — 2. dwa do trzech razy dziennie w wodnym roztworze lub proszkach..
Chamomilla romana (flores) zawiera olejek lotny żółto zielony i ciało gorzkie wyciągowe.	*Pulvis*, skr. 1—2 p. d., zwykle zaś *Infusum* z dr. 1—2 jako ziółka.
Chamomilla vulgaris (flores), zawiera olejek lotny w mniejszéj ilości, barwy błękitnéj, który na powietrzu brunatnieje i w końcu staje się prawie czarnym.	*Pulvis*, skr. 1—3 p. d. rzadko, zwykle: *Infusum* z dr. 1—3 jako ziółka, wewnętrznie do lawatyw unc. 1/2 — 1 na funt. *Aq. chamomillae* unc. 1 do 2 p. d. *Oleum aeth.* kr 1—2 p.d. *Extractum alcoh — aquos.* działa tylko jako środek gorzki. *Tinctura*, kr 20 — 30 p. d.
Chonepodium ambrosiacum (herba), zawiera	*Pulvis*, skr. 1 p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
olejek lotny, miękką żywicę i wiele soli.	*Infusum* dr. 2 — 4 na unc. 4—6.
1. Cortex Chinae fuscae. **2. Cortex Chinae regiae.**	*Pulvis* w opłatku lub powidełkach — (bardzo rzadko) dr. $^1/_2$— 1 p. d.
3. Cortex Chinae rubrae. Główne składniki: kwas chino garbnikowy, czerwień chinowa, chinina, cynchonina, chynidyna (chynoidyna) i kwas chinowy. China **brunatna** zawiera najwięcéj garbnika i najmniéj alkaloidów, - **czerwona** najwięcéj alkaloidów i najmniéj garbnika, — **żółta** trzyma środek między obydwiema. W chinie brunatnéj przeważa cynchonina,— w żółtéj chinina, w czerwonéj oba alkaloidy znajdują się prawie w jednakowych ilościach. Z pomiędzy używanych alkaloidów: *siarczan chininy* rozpuszcza się w wodzie i w wyskoku, w e-	*Infusum aquos. frig. paratum* unc. 1 na funt, wytrawiając 24 godzin. *Infusum vinos. fr. par.* unc. 1 na funt, wytrawiając przez dni kilka. *Decoctum* (odwar zawiera najwięcéj garbnika i alkaloidów, z tego powodu przy oziębieniu mętnieje z powodu osadzania się czerwieni chinowéj, zmętnienie to wyjaśnia się za dodaniem kwasu siarczanego lub solnego), unc. $^1/_2$ — 1 coque c. s. q. aqu. per. $^1/_2$ — 1 h. ad. col. unc. 6. *Extractum Chinae fusc. aquos.* dr. $^1/_2$—1 w ciągu dnia. *Extr. Chin.spir.* gr. 5 do 10—20 p. d. *Tinctura*, kr. 40 — 80 p. d. *Tinctura comp.* (cort

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
terze mardzo mało, 1 kr. kwasu rozcieńczonego dodana na 1 gr. siarczanu chininy powiększa bardzo jéj rozpuszczalność, krystalizuje w jedwabisto połyskujące igły. Chlorek chininy krystalizuje w długie połyskujące igły, rozpuszcza się w zupełności w wodzie, wyskoku i eterze. *Cytrynian chininy* w wodzie rozpuszcza się bardzo trudno. — *Siarczan cynchoniny* krystalizuje w czworościenne słupy, w wodzie i wyskoku rozpuszcza się łatwiéj jak siarczan chininy. *Chinidyna* bezkształtna, nieczysta chinina, zbliżona do *colophoninu*, po sproszkowaniu daje proszek brunatno-żółty; proszek ten rozpuszcza się w wodzie, w eterze tylko w pewnéj części, w wyskoku w zupełności.	chin. fusc., gent. aurant., aq. cinnam., spirt) dr. 1 do 3 w ciągu dnia. *Chininum sulphuricum* w proszkach, pigułkach i roztworze w wodzie, winie i czarnéj kawie gr. 2 do 30 w ciągu dnia. Dzieciom w syropie gr. 1 na 1 unc. *syr. balsamici* z dodatkiem kilku kropel chloroformu. *Chininum muriaticum* **wewn.** jako Chin. sulph.; **zewn.** do podskórnych nastrzykiwań gr. 2 — 5 p. d. *Chininum citricum* tak samo jak Chin. sulph. *Cinchoninum sulphur*, tak samo jak chininum, tylko w dawkach dwa razy większych. *Tinctura chinoidini*, kr. 30—60 p. d.
Chloroformium c. g. 1, 49, w wodzie bardzo mało, w wyskoku i eterze łatwo rozpuszczalny.	**Wewn.** kr. 4 — 10 p. d.; **zewn.** do wcierań jako środek ogólnie znieczulający, daléj w posta-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	ci maści i mazideł dr. 1 do 2 na dr. 4 — 8, jako środek miejscowo - znieczulający.
Chloralum hydratum s. Hydras chlorali. Kryształy przezroczyste, smaku gorzkawego, zapachu aromatycznego. W wodzie, wyskoku i eterze łatwo rozpuszczalny.	**Wewn.** W roztworze wodnym lub kleistym (np. *mucilago salep*) dr. 1/2—1 p. d., u pijaków do dr. 2. W edemach w téjże ilości.
Cichorium (radix et folia), składnik działający ciało gorzkie, wyciągowe.	*Succus recens expressus* unc. 1—2. *Decoctum*, dr. 2—3 na unc. 6. *Extractum*, dr. 4 — 4 w ciągu dnia w pigułkach i roztworze. *Syrupus cichorei c. rheo* dzieciom nowonarodzonym po łyżeczce od kawy.
Cina (semen), część składowa--santonina, krystalizuje w białe, spłaszczone, sześciościenne słupy, rozpuszcza się w wyskoku, w wodzie daleko trudniéj, wydziela się z moczem, który barwi na żółto.	*Pulvis*, gr. 10 — dr 1. p. d. w powidełkach. *Santoninum* gr. 2 — 4 p. d. w proszkach lub w oleju kleszczowinowym. *Rotulae santonini* w każdéj sztuce po 1 gr. santoniny.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
Coca (folia) zawierają olejek lotny, ciała gorzkie wyciągowe i garbnik.	*Pulvis*, gr. 5—10 p. d. *Decoctum* z 1 — 2 dr. na 6 unc.
Coccionella — część składowa czerwony barwnik karmin.	Gr. 1/2—5 p. d. w proszkach, pigułkach i mięszankach.
Cochlearia (herba) — część składowa olejek lotny ostry.	*Succus recens expressus*, unc. 1/2—1. *Infusum* z 1 — 2 dr. na 6 — 8 unc. *Spiritus* unc. 1 — 2 w mięszankach.
Coffea (semen) część składowa: koffeina, ta ostatnia krystalizuje w jedwabisto połyskujące kryształy, trudno rozpuszczalne w wodzie, wyskoku i eterze.	*Coffeinum* gr. 1 — 5 p. d. w proszkach lub pigułkach.
colchicum (bulbus et semen), składniki działające weratryna, kolchicyna, ta ostatnia jest alkaloidem krystalicznym, smaku bardzo gorzkiego.	*Acetum colchici*, dr. 1 do 3 w ciągu dnia. *Oxymelc olchici*, unc. 1/2 do 1 w ciągu dnia. *Tinctura* i *Vinum colchici* kr. 20 — 30 p. d. lub dr. 1 — 1 1/2 w ciągu dnia.
Colocynthis (fructus) składniki: ciało gorzkie, wyciągowe, żywiczne — czerwono-brunatne, dają-	*In substantia* (rzadko) w proszkach, pigułkach gr. 3 — 6 p. d., *in refr. dos.* gr. 1/8 — 2.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
ce się proszkować, rozpuszczalne w wodzie wyskoku i eterze.	*Decoctum* dr. 1—3 na unc. 5, co 3 — 4 godzin po łyżeczce. *Extractum* w pigułkach, powidełkach, mięszankach, gr. 2 — 5 p. d. *Tinctura* kr. 10 — 20 p. d. *Colocynthis praep.* (miazga zarobiona gummą i sproszkowana) gr. 3 — 6 p. d. *in refr. dos.* gr. $^1/_4$ do $^1/_2$.
Colombo (radix), zawiera ciało gorzkie, krystaliczne, kolumbinę, berberynę i mączkę.	W proszkach lub pigułkach gr. 10 — 20 p. d. *Inf. aquos. (ferv.) et vinosum (frig.)* z dr 2 — 4. na unc 6. *Decoctum* (przeważnie). *Extractum* w mięszankach, proszkach i pigułkach, skr. 1 — dr. 1 w ciągu doby.
Condurango (radix).	*Decoctum* z 4 skr. p. d. dwa razy dziennie. *Extractum fluidum*, dwie łyżeczki od kawy p. d. co 4—5 godzin.
Conium maculatum, skła nik działający konina, alkaloid bez azotowy,	*Pulvis* gr. 2 — 6 p. d. rzadko, zwykle *Extractum aquos.* gr. 1—2 p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
konsystencyi **oleistéj**, smaku ostrego tytuniowego, zapachu odurzającego, kłującego, rozpuszcza się w wyskoku, eterze i olejach.	*Extractum alcoh.* gran. $^1/_4$—1 p. d. *Tinctura* kr. 10 — 20 p. d. *Emplastrum.* *Coniinum* kr. 10 na kr. 30 wyskoku po kr. 1—2 p. d· najwłaściwiéj.
Creosotum, produkt suchéj destylacyi drzewa, płyn bezbarwny, przezroczysty, mocno łamiący światło, rozpuszczalny w wyskoku, eterze i 80 cz. wody.	**Wewn.** kr. 2—4 p. d. w pigułkach. **Zewn.** sam przez się lub rozcieńczony wodą, w maściach i mazidłach kr. 5—20 na unc. $^1/_2$—1.
Crocus, składniki: olejek lotny żółty i barwnik polichroit.	**Wewn.** *Pulvis* gr. 5—10 p. d. *Infusum* z dr. $^1/_2$—1 lub Tinctura kr. 10—20 p. d. **Zewn.** do kataplazmów gr. 20 — 30, wchodzi w skład Empl. de Galb.
Cuprum aluminatum, (siarczan miedzi, saletra i ałun po równych częściach z dodatkiem kamfory).	**Zewn.** *in substantia* jako środek łagodnie przyżegający, w roztworze jako adstringens gr. 1—2 na unc. 1—2 wody lub tłuszczu.
Cuprum chloratum ammaniacale solutum, 3 cz.	**Wewn.** kr. 2—5 w roztworze.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
chlorku miedzi, 40 części chlorku amoniaku roztworzone w 16 cz. wody, piękny zielony płyn.	
Cuprum subaceticum, rozpuszcza się w occie, w wodzie się rozkłada.	Tylko **zewn.** w proszku jako środek gryzący. *Oxymel aerug.* dr. 1—3 na 1—6 unc. wody jako adstringens.
Cuprum sulphuricum, błękitne kryształy na powietrzu wietrzejące, rozpuszczające się w 3 cz. zimnéj i 1 cz. wrzącéj wody.	**Wewn.** w małych dawkach gr. $^1/_8$—$^1/_4$ p. d. jako vomitorium gr. 1—6 p. d. **Zewn.** jako środek gryzący do przyżegania, do wstrzykiwań gr. 1—5 na 1 unc., do wkraplań w oczy gr. 1 na unc. 2—4, w maściach gr. 10 na dr 2.
Cuprum sulphuricum ammoniatum, błękitno-niebieski proszek, łatwo wietrzejacy, w wodzie łatwo się rozkłada i w znacznem rozcieńczeniu rozpada się na zasadowy siarczan miedzi i siarczan amonii.	W pigułkach dla dorosłych gr. 2—6, dla dzieci gr. $^1/_2$—1 p. d. kilka razy dziennie.
Curare, składnik działający kuraryna alkoloid	**Wewn.** w roztworze gr. $^1/_{60}$—$^1/_{40}$ p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
nie krystaliczny, żółtobiaławy, smaku bardzo gorzkiego.	**Zewn.** do podskórnych wstrzykiwań gr. $^1/_{10}$.
Digitalis (*folia*), składnik działający digitalina, biało-żółtawy proszek smaku gorzkiego, trudno rozpuszczalny w wodzie i eterze, nieco łatwiéj w wyskoku.	**Wewn.** gr. $^1/_4$ — 1 w proszkach i pigułkach *Infusum frigid. et ferv.* gr. 6—20 na unc. 6. *Tinctura* kr. 5 — 20 p. d. *Extractum* gr. $^1/_4$ — 1 p. d. *Digitalinum* gr. $^1/_{60}$—$^1/_{20}$ p. d. 2 — 3 razy dziennie.
Dulcamara (**stipites**), składnik działający: solanina smaku gorzko-słodkawego, z kwasami tworzy sole rozpuszczalne.	*Decoctum* z $^1/_2$—1 unc. na 6 unc. *Extractum* dr. 1 — 2 w ciągu dnia w roztworze lub w pigułkach.
Elaterium, sok z owoców *Ecbalion elaterium*, część składowa elateryna.	W pigułkach lub proszkach gr. $^1/_2$—2 p. d. *Elaterinum* dr. $^1/_{15}$ — $^1/_{10}$ p. d w roztworze w wyskoku albo w proszkach lub pigułkach.
Eucalyptus globulus (**folia**) składnik działający olejek lotny eucalyptoi.	**Wewn.** *Pulvis* dr. 1—4 w ciągu dnia. *Infusum et decoctum* dr. $^1/_4$—4 na 7 unc. *Oleum eucalypti* kr. 2—4 p. d., dr. $^1/_2$—1 pro die.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Tinctura kr. 20 — 40 p. d.
Euphorbium, składnik działający ostra żywica.	**Zewn.** do posypywania lub jako dodatek do maści 1—1$^1/_2$ lub plastrów 1 : 8 jako środek drażniący.
Farfaria (folia), głównie zawierają w sobie klej roślinny.	**Wewn.** w odwarze lub ziółkach.
Fel tauri inspissatum składa się z chloranu i choleinianu sody.	W pigułkach gr. 10—30, 2 razy dziennie. Żółć świeża sama przez się lub w wodach aromatycznych **Zewn.** do wcierań i lawatyw.
Ferro kali tartaricum, w wodzie łatwo się rozpuszcza.	**Wewn.** gr. 5—10 kilka razy dziennie w roztworze, najlepiéj w pigułkach. *Tinctura ferri tartarici*, kr. 20 - 60. *Globuli martiales* do kąpieli po 1—4 unc.
Ferrum aceticum solutum, barwy czerwonobrunatnej, smaku atramentowego.	*Tinctura ferri acetici aeth.* kr. 10—40 p. d.
Ferrum carbonicum saccharatum, z kwasami burzy się.	W proszkach i pigułkach gr. 1—3 p. d., 2—3 razy dziennie z olejocu-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	krami i gorzkiemi wyciągami. *Wchodzi w skład pigułek Valleti.*
Ferrum chloratum solutum, płyn zielony, przezroczysty, c. g. 1,226 zawiera 10 pct żelaza.	**Wewn.** 5—10 kr.; **zew.** do płukań dr. 1 na 6 unc. do kąpieli 2—4 unc. *Tinctura ferri chlorati* kr. 10—30.
Ferrum citrinum, czerwono - brunatny proszek w wodzie rozpuszczalny.	Jak *Fer. carb.* *Ferrum citricum cum ammoniaco.* *Ferrum citricum c. magnesia*, oba przetwory bardzo łatwo rozpuszczalne.
Ferrum hydrogenio reductum, bardzo delikatny proszek popielato-szaréj barwy.	Jak *Fer. carb.*
Ferrum jodatum saccharatum, massa barwy żółtawéj przyciągająca wilgoć z powietrza gr. 6 =g 1 jodu.	W roztworze lub pigułkach gr. 2—10 p. d. 2 razy dziennie. *Pillulae Blancardi.* *Syrupus ferri jodati* (dr. 1—7 gr. jodku żelaza) z wodą lub z syropem gr. 5—20 p. d.
Ferrum lacticum, żółtawy proszek rozpu-	Jak *Fer. carb.*

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
szczalny w 30 cz. wody zimnéj smaku ściągającego słodkawego.	
Ferrum oxydatum, w wodzie nie rozpuszcza się, w kwasach rozpuszcza się bez pozostałości, jeżeli jest wolnym od węgla.	Jak *Fer. carb.* *Ferrum oxydatum hydricum in aqua* płyn mętny czerwono - brunatny, po 2—6 łyżek co kwadrans przy otruciu arsenem. **Syrupus ferri oxydati** w 1 unc. zawiera 5 gr. żelaza, smaku ani kwaśnego ani cierpkiego, po ½—1 unc. p. d.
Ferrum phosphoricum, proszek zielonawo-biały nierozpuszczalny w wodzie roztwarza się w kwasie azotnym.	**Wewn.** gr. 1—5 w proszkach i pigułkach.
Ferrum pomatum, gęstości syropu rozpuszcza się w zupełności w wodzie.	W pigułkach i roztworze gr. 10–15. *Tinctura* kr. 20—60.
Ferrum pulveratum, rozpuszcza się w kwasach, przyczem wywiązuje się wodór.	Używa się jak *Fer. carb.*
Ferrum pyrophosphoricum, proszek biały nierozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** gr. 2 — 10 w proszkach i pigułkach. *Pyrophosphas ferri et sodae juxta Leras*, białe

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka
	kryształy bez zapachu i smaku, łatwo rozpuszczalne w wodzie. **Wewn.** kr. 5—10 w roztworze i pigułkach, pastylkach i syropie.
Ferrum sesquichloratum solutum, płyn czerwono-brunatny, smaku mocnego atramentowego.	**Wewn** kr. 6—18 na 6 unc. po łyżce stołowéj, 2—3 razy dziennie. **Zewn.** jako *causticum* i w rozcieńczeniu jako *adstringens i stypticum*. *Spiritus ferri chlorati aethereus s. Tinctura tonico-nervina Bestuscheffii*, kr. 10—20 p. d.
Ferrum sulphuricum, krystalizuje w rombowe pryzmy, rozpuszcza się w 2 cz. wody zimnéj i $^1/_2$ cz. wody wrzącéj, na powietrzu wietrzeje zamieniając się na sól zasadową.	**Wewn.** gr. $^1/_2$—2 w pigułkach. **Zewn.** do wkraplania w oczy, do wstrzykiwań gr. 1—10 na unc. 1.
Filix mas (rhisoma) składniki działające: olejek lotny koloru zielonego, (*filixiolin*), kwas pterytanowy.	*Pulvis*, dr. 1 p. d. *Extractum aeth.* skr. 1 w ciągu dnia z proszkiem *filicis maris* na 20 pigułek **zewn.** w lawatywach $^1/_2$ dr.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Foeniculum (semina) zawierają olejek lotny, stearopten, cukier.	*Oleum aeth.*, *Elo saccharum*, *Aqua i Syrupus*.
Fumaria (herba) składniki: ciało gorzkie wyciągowe, kwas fumarowy krystalizujący w białe igły, rozpuszczalny w wyskoku, wodzie i eterze.	*Succus rec. expressus* unc. 1/2—1. *Decoctum* unc. 1/2—1 na funt 1. *Extractum* w roztworze lub pigułkach, dr. 2 — 4 w ciągu dnia.
Galbanum (gummi-resina), zawiera olejek lotny, gumę i żywicę.	**Wewn.** rzadko, po większéj części **zewn.** w plastrach. *Tinctura* również także zewn. *Emplastrum de Galb. croc.*
Gaieopsis grandiflora (herba), składniki: gorzkawa żywica i sole	*Infusum et Decoctum* z 1/2 — 1 unc. na 6 unc.
Hallae quercus turcicae, główna część składowa garbnik.	W braku tanniny przy otruciach strychniną, emetykiem, w naparze i odwarze z 1/2 unc. na funt 1.
Gentiana (radix), składnik głównie działający ciało gorzkie.	*Pulvis*, gr. 10—20 p. d. *Infusum frig. v. fervid.* z dr. 2 na 6—8 unc. *Decoctum.* *Extractum* w wodach aromatycznych lub piguł-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	kach dr. $^1/_2$—1 w ciągu dnia. *Tinctura* dr. 1 — 2 w mięszankach.
Glycerinum, płyn blado-żółtawy, bez bapachu smaku słodkiego, rozpuszczalny w wodzie i wyskoku, nierozpuszczalny w eterze i olejach tłustych.	**Wewn.** 2—3 unc. pro die; **zewn.**. do wcierań sam, lub z innemi środkami, ela których służy za rozczynnik, z mączką sstanowi *constituens* dla maści.
Glycerrhyza (**radix**), zawiera w sobie glycyryzynę, mączkę, cukier, białko, żywicę, asparaginę, ciało gorzkie wyciągowe smaku gorzkiego.	*Pulvis* jako *constituens l corrigens*, *Infusum* z dr. 2—3 na funt 1. *Extractum siccum et liquidum* skr. 1 — 2 na unc, 8. *Pasta flava*.
Gramen (**rhisoma**), składniki: kléj roślinny, w ilości bardzo znacznéj, cukier krystaliczny.	*Decoctum* unc. 1—2 na funt 1. *Extractum liquidum* w roztworze lub powidełkach dr. 2 — 5 w ciągu dnia. *Succus recens expressus*, unc. $^1/_2$—1.
Granatum (**cortex**) **radicis**), zawiera w sobie kwas garbnikowy i gallasowy, mannit i punicynę.	*Decoctum* z unc. 2 na unc 8—12. *Extractum* unc. $^1/_2$—1.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
Gratiola (herba et radix), części składowe: ciało bardzo gorzkie podobne do żywicy, rozpuszczalne w wodzie.	*Pulvis* w pełnéj dawce gr. 20—40 p. d., w małych dawkach gr. 2—4 p. d. *Infusum* z dr. 2—3 na unc. 6. *Extractum* gr. 5 — 10 p. d. w pigułkach lub roztworze.
Guaco (folia et stipites), zawierają żywicę gwacinę i eupatorynę.	**Wewn.** w odwarze z dr. 2—4 na unc. 6—8. **Zewn.** świeże liście do opatrywania ran powstałych z ukąszenia przez zwierzęta jadowite.
Guajacum (lignum), części składowe: ciało wyciągowe drapiące; żywica gwajacyna i kwas gwajakowy.	*Decoctum* unc. 1—2 *per horam ad. col.* na funt 1. *Gummi resina*, gr. 5—10 p. d. najwłaściwiéj w pigułkach. *Extractum (alcoh. aquos).* gr. 5—10 p. d. *Tinctura* (2 : 13) kr. 20 30 p. d. *Sapo guajacinus*, gr. 10—20 p. d.
Guarana (pasta), zawiera guaraninę, (koffeinę); mączkę, ciało tłuste proteinowe, żywicę i garbnik.	*Pulvis* gr. 16—20 p d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Gummi - Gutae, rozpuszcza się po części w wyskoku w eterze zwolna w zupełności, z wodą tworzy żółtą emulsynę.	W pełnej dawce gr. 10—20 p. d., w małych dawkach gr. 1—3 p. d. w proszkach, pigułkach, emulsyi, w roztworze alkalicznym (gr. 10 na 1 unc. *Kali carb. solut.* po łyżeczce od kawy jako *diurecticum*).
Hura brasilicum (cortex).	W odwarze z $^1/_2$ — 1 unc. na 6 unc. *Succus in spisatus* (*as sacon*), kr. 6 p. d. kilka razy dzienie.
Hydrargyrum.	**Wewn.** jako środek mechaniczny przy zaciśnięciu kiszek. *Unguentum cinererum mitius et fortius* do wcierań przy kuracyi frykcyami wciera się codzień lub co drugi. po gr. 10—dr. 1.
Hydrargyrum bichloratum ammoniatum, Mercurius praecip. albus. w wodzie rozkłada się na tlenek rtęci i salmiak.	Tylko **zewn.** w postaci maści dr. $^1/_2$ — 2 na unc. 1 tłuszczu; w maściach do oczów gr. 1—6 na dr. 1 tłuszczu.
Hydrargyrum bichloratum corrosivum, Sublimat, rozpuszcza się w 18 cz. wody zimnéj i 2 cz.	**Wewn.** w pigułkach *c. pulv. et succo liquir.* gr. 1 na 32 pigułek: rano i wieczór po 2 pigułek; lub

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
wody gorącéj, w 3 cz. wyskoku i 4 cz. eteru, przy ogrzewaniu ulatnia się w zupełności.	w roztworze gr. 1 na unc. 6 wody z białkiem, dwa razy dniem po łyżce stołowéj. **Zewn.** do obmywań gr. 1—2 na unc. 1; do przyżegania skr. 1—dr. $1/_2$ na unc 1 wyskoku, do lawatyw gr. $1/_6$ na unc. 1, do kąpieli dr. 1 — unc. 1 na całą kąpiel, skr. 1 — dr. $1/_2$ na kąpiel do nóg lub rąk; do płukań gr. 2—6 na unc. 6 — 12; do przemywania oczów gr. 1 na unc. 4; do podskórnych wstrzykiwań gr. $1/_{12}$—$1/_4$ z dodatkiem chlorku sodu (*Sublimati*, gr. 1 — 2 *Natri chlorati scr.* 1 *Aq. dest. scr.* 5).
Hydrargyrum bijodatum rubrum, proszek szkarłatno-czerwony nierozpuszczalny w wodzie, roztwarzający, się w gorącym wyskoku, eterze, kwasach, alkaliach i roztworach jodku potasu, sublimatu, chlorku sodu, salmiaku.	**Wewn.** gr. $1/_{16}$—$1/_8$ p. d. w pigułkach (rzadko). po większej części **zewn.** w maściach gr. 8—dr. 1 na unc. 1.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Hydrardyrum chloratum mite, Calomel, proszek delikatny żółto-białawy, nierozpuszczalny w wodzie, wyskoku i eterze.	**Wewn.** w proszkach w ostrych chorobach gr. $^1/_2$—2 co 2 godz. aż do wystąpienia właściwych stolców w chorobach przewlekłych w mniejszych dawkach i w większych odstępach czasu. **Zewn.** do wcierań. *Aq. phagadenica nigra.*
Hydrargyrum jodatum flavum, proszek zielonawo-żółty nierozpuszczalny w wodzie, wyskoku i roztworze chlorku sodu, rozpuszczalny zaś w eterze i roztworze jodku potasu.	**Wewn.** dla dorosłych gr. $^1/_2$ — 3, dla dzieci gr. $^1/_6$ p. d. w proszkach i pigułkach. **Zewn.** dr. $^1/_2$ — 1 na unc. 1 tłuszczu.
Hydrargyrum oxydatum rubrum, proszek czerwony nierozpuszczalny w wodzie i wyskoku.	**Wewn.** w proszkach lub pigułkach (rzadko) częściej **zewn.** jako środek drażniący w proszku lub maści skr. 1—dr. 1 na unc. 1 tłuszczu. W maściach do oczów gr. 1 na 1 dr. tłuszczu.
Hydrargyrum oxydulatum nigrum Hahnemanni, proszek czarny nierozpuszczalny w wodzie i wyskoku.	**Wewn.** gr. $^1/_2$—2 p. d. w proszkach i **zewn.** w maści dr. $^1/_2$—1 na $^1/_2$ unc. tłuszczu.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Hydrargyrum sulphuratum rubrum, proszek czerwody bez zapachu i smaku, p:zy ogrzewaaiu ulatniający się.	**Zewn.** do okładnń.
Hydrargyrum sulphuratum nigrum, przy ogrzewaniu ulatnia się w zupełności, nie rozpuszcza się ani w wodzie, ani w wyskoku.	W proszkach i pigułkach gr. 1 — 5 p. d. kilka razy dziennie.
Hydras chlorali ciało krystaliczne w wodzie łatwo rozpuszczalne, zapachu kłującego i smaku gorzkiego, cierpkiego.	Jako środek nasenny skr. 1—dr. 1, jako środek uspakajający gr. 5—10 p. d. w odwarach klejkich z dodatkiem syropu.
Hyoscyamus (herba et semen), składnik działający *hyoscynamina.*	**Wewn.** *Pulvis foliosum* gr. 2— 6 p. d. lub *Infusum* z 1 dr. *pro die..* **Zewn.** ziele do okładów, lawatyw dr. 1—2 na 6 unc. *Extractum alcoh.* gr. $^1/_2$ — 2 p. d., **zewn.** w maściach dr. 1 na 1 unc. *Hyoscyaminum* **wewn.** gr. $^1/_{60}$—$^1/_{40}$ p. d., **zewn.** do wkraplania w oczy gr. 1 na $^1/_2$ dr.
Jalapa (radix), części składowe ciało wyciągo-	W proszkach pigułkach i powidełkach gr. 10—20

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
we w wodzie rozpuszczalne, żywica rozpuszczalna w wyskoku.	p. d. kilka razy dziennie, dzieciom gr. 2—10 p. d. *Resina jalapae* w proszkach, pigułkach, emulsyi z żółtkiem i roztworze w wyskoku gr. 5—10 p. d., dla dzieci gr. 1—3 p.d. *Sapo jalapinus* w pigułkach jako *excitans* gr. 5—10, jako *purgans* gr. 10—20.
Indicum. barwnik roślinny zawierający azot, nierozpusrcza się w wodzie i wyskoku.	**Wewn**. gr. 10 — 15 w proszkach kilka razy dzieunie.
Jodoformium, krystalizuje w łuszczki, barwy żółtéj, zapachu aromatycznego, smaku ostrego, nie rozpuszcza się w wodzie, kwasach i alkaliach, roztwarza się z łatwością w eterze i wyskoku.	**Wewn**. gr. ¹J₄ —1—3 w proszkach, pigułkach lub roztworze w eterze. **Zewn**. sam przez się do posypywania lub w maści 2 : 4—8—12.
Jodium, rozpuszcza się w wodzie bardzo mało, daleko lepiéj w zoztworze jodku potasu, jako również w wyskoku i eterze.	**Wewn**. tylko w połączeniu z jodkiem potasu według metody *Lugola* (gr. $^1/_2$—1, jodku potasu gr. 12, wody funt jeden), rzadziéj pod postacią *Tincturae jodi* (dr. 1

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	na 2 unc. wyskoku) kr. 5—10 p. d. **Zewn.** do kąpieli dr. 1 z 2—4 dr. jodku potasu na kąpiel. W maści gr. 10 na 1 unc. tłuszczu. *Tinctura* do smarowania lub wstrzykiwań.
Ipecacuanha (radix), części składowe emetina, kwas ipekakuanowy i mączka.	*Pulvis* jako *vomitorium* gr. 00--30 p. d., w średnich dawkach gr. 1—4 p, d., w małych dawkach gr. $^{1}/_{6}$—1 p. d. *Infusum* jako *vomitorium* dr. 1—2 na unc. 2 — 3, w średnich dawkach gr. 10—20, w małych dawkach gr. 5—10 na 6 unc. *Trochisci ipecacuanhae.* *Vinum* (1 : 10) kr. 10 do 20. *Syrupus* $^{1}/_{2}$—1 unc. *Emetinum impurum* jako *vomitorium* gr. 2—6 p. d., *purum* gr. $^{1}/_{8}$—$^{1}/_{4}$.
Juglans (folia et cortex nucum), zawierają ciało gorzkie, garbnik, olejek lotny i sole.	*Decoctum* z unc. 1 na junt jedn. *Extractum* dr. $^{1}/_{2}$ — 1 w ciągu dnia w wodach aromatycznych i pigułkach.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Zewn. odwar do obmywań i kąpieli.
Juniperus (lignum et baccae), części składowe. olejek lotny i żywica.	*Infuso - decoctum ligni* z $^1|_2$—unc. *Infusum baccarum* z $^1|_2$ do 1 unc. *Aq. juniperi* unc. 1—2 w mięszankach. *Oleum baccarum* kr. 1—2 na cukrze. *Spiritus juniperi* do wcierań. *Roob juniperi* unc. 1—2 w ciągu dnia. Drzewo i owoce do nakadzania.
Kali aceticum solutum, płyn przezroczysty, bezbarwny, dający się mięszać w każdym stosunku z wodą.	**Wewn.** dr. 2—8 w ciągu dnia w mięszankach.
Kali bromatum, smaku słonego, kłójącego, w wodzie bardzo łatwo rozpuszczalny.	Gr. 5—20 p. d. najlepiej w wodzie sodowéj.
Kali carbonicum, w wodzie rozpuszcza się bardzo łatwo, z powietrza przyciąga wilgoć i rozpływa się	**Wewn.** skr. 1 — dr. 1 na unc. 6 — 8 w ciągu dnia; **zewn.** do kąpieli unc. 1 — 4.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
na tak zw. Ol. tartari per deliquium.	
Kali chloricum, rozpuszcza się w 16 cz. wody zimnéj i 2 cz. wody wrzącéj.	**Wewn.** dr. 1—2 w ciągu dnia w proszkach lub roztworze.
Kali chromicum, czerwono-żółte tablice rozpszczalne w 10 cz. wody zimnéj.	**Wewn.** przez **Robina** zalecany w przymiocie; **zewn.** jako środek gryzący.
Kali hydricum s. causticum, rozpuszcza się w wodzie i wyskoku bardzo łatwo, z powietrza przyciąga wilgoć i kwas węglany.	**Wewn.** dawniéj zadawano go pod postacią *Tincturae kalinae*($^1/_2$ unc. *Kali caustici* na 6 unc. wyskoku) po kr. 5—20 w wodzie lub klejku. **Zewn.** do przyżegania, do kąpieli ogólnych (unc. $^1/_2$—2) i częściowych (dr. $^1/_2$—2), do obmywań (gr. 2—10 na 1 unc. wody)' do zniszczenia jadu w ranach po ukąszeniach (dr. $^1/_2$ na 1 unc. wody).
Kali hypermanganicum rozpuszcza się ł a t w o w wodzie, w kolorze pięknym purpurowo-błękitnym, r o z k ł a d a się z wielką łatwością.	**Wewn.** gr. 1—2 w roztworze. **Zewn.** jak desinfecicus $^1/_2$ dr. na funt 1 do obmywań, wstrzykiwań i płókań.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Kali nitricum, rozpuszcza się w 4 cz. wody zimnéj i $^1|_2$ części wody wrzącéj.	**Wewn.** dr. 1—2 w ciągu dnia. **Zewn.** do zimnych okładów (5 unc. saletry i 5 unc. salmiaku w 16 unc. wody) obniżają ciepłotę z + 10_0 na—12^0.
Kali sulphuricum, rozpuszcza się w 10 cz. wody zimnéj i w 4 cz. wody wrzącéj.	Jako *laxans* unc. 1—2 w roztworze. Jako *solvens digestivum* dr. 1 w ciągu dnia w proszkach, pigułkach lub roztworze.
Kali tartaricum acidum, Cremortartari, smaku kwaśnego, cierpkiego, rozpuszcza się w 184 cz. zimnéj i 14 cz. wrzącéj wody, w wyskoku nie rozpuszcza się wcale.	**Wewn.** w proszkach, powidełkach (z *Pulpa prunor.*), rzadziéj w odwarach i mięszankach jako *laxans* unc. $^1|_2$ —1, jako diureticum dr. 1—2 w ciągu dnia. Wchodzi w skład Elect. lenit. i Aq. laxat. Vien. oraz służy do przyrządzania serwatki.
Kali tartaricum boraxatum, smaku kwaskowato-słonego, rozpływający się na powietrzu.	Jako laxans unc. $^1|_2$— 1 zawsze w roztworze.
Kali tartaricum natronatum, sól gorzka roz-	W proszkach, powidełkach, roztworze jako la-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
puszcza się w podwójnéj ilości wody.	xans unc. $^1/_2$—1 w ciągu dnia.
Kali tartaricum neutrum smako gorzko słonego, rozpuszcza się w równych cz. wody, z powietrza przyciąga wilgoć.	Jako laxans unc. $^1\|_2$—1 zawsze tylko w roztworze.
Kali cyanatum, proszek biały krystaliczny, rozpływający się na powietrzu, w wodzie łatwo, w wyskoku trudno rozpuszczalny.	**Wewn.** gr. $^1/_6$—$^1/_4$—$^1/_2$ w roztworze; **zewn.** od obmywań gr. 12 na 6 unc. i w maści gr. 2—6 na 1 unc.
Kalinm jodatum, rozpuszcza się w $^3\|_4$ cz. wody zimnéj i 6 cz. wyskoku.	**Wewn.** w roztworze gr. 10—30 w ciągu dnia; **zewn.** w maści dr. $^1\|_2$—1 na 1 unc. tłuszczu.
Kalium sulphuratum, rozpuszcza się w 2 cz. wody zimnéj.	**Wewn.** gr. 5—10, dzieciom gr. $^1/_4$—1 w proszkach; **zewn.** do kąpieli unc 1—2.
Kamala, zawiera olejek lotny i żółtą żywicę rotterinę.	*Pulvis* dr. 2—3 z wodą.
Kino (gummi), massa twarda, czarna, połyskująca, zawierająca kwas kinogarbnikowy.	W proszkach, pigułkach i mlęszankach gr. 5—20 p. d.: **zewn.** proszek wodny roztwór i *Tinctura*.
Kouso (flores), części	*Pulvis*, $^1\|_2$ — 1 unc.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
składowe: garbnik, olej tłusty, żywica gorzka drapiąca i ciała krystaliczne *kussyna*.	z 10 unc. wody gorącéj do wyżycia w krótkich przestankach czasu; obecnie daje się z korzyscią zastąpić przez kussynę w ilości $^{1}/_{2}$—$^{1}/_{2}$ dr. po poprzedniem użyciu oleju kleszczowinowego wieczorem poprzedniego dnia i 2-gi raz w 4 godz. po zażyciu kussyny.
Lactucarium, zgęstniały sok mleczny smaku ostrego, gorzkiego, w wodzie, wyskoku i eterze po części rozpuszczalny.	Gr. 1—5 p. d. w proszkach, pigułkach lub roztworze.
Laminaria digitata.	**Zewn.** w postaci czopków do rozszerzania przewodów, głównie ust macicznych.
Lavandula (flores), zawierają przezroczysty żółty, bardzo płynny olejek lotny (2 dr. w 1 funcie kwiatów.	**Zewn.** do okładań, obmywań i kąpieli. *Oleum*, *Aqua*, *Spiritus*.
Levisticum (radix), zawiera lotny olejek i właściwą żywicę.	*Pulvis* gr. 5—20 p. d. (rzadko), najczęściéj *Infusum aq. et vinos.* dr. 2—4 na unc. 6—8. *Spiritus ang. comp.*
Lichen islandicus, za-	W odwarze z dr. 2—6

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
wiera bardzo wiele kleju, pierwiastek gorzki (cetrarynę), mączkę (licheninę). Cetraryna przedstawia się w postaci białych, kruchych, mocno farbujących kuleczek i według nowszych badań okazuje się być złożoną z właściwego kwasu gorzkiego (kwas cetrarowy) i właściwego tłuszczu.	na unc. 6—8, aby oddalić gorycz należy mech wytrawić wodą wrzącą lub roztworem potażu gryzącego, wodę odlać, a pozostałość dopiero gotować do użycia. *Gelatina* 1 unc. mchu odgotowanem z 1 funtem wody do pozostałości 6 unc.
Lithium carbonicum, z kwasem moczowym daje związek dość łatwo rozpuszczalny.	*Pulvis* gr. 5 p. d. w wodzie nasyconéj kwasem węglanym.
Lobelia inflata (herba) części składowe **lobelina** ciało zbliżone do nikotyny.	*Pulvis* gr. 10—20 p. d. (większe dawki wywołują wymioty). *Infusum* z 1—2 dr. na 6 unc., najczęściej zaś *Tinctura* kr. 10—20 p. d.
Lupulus (strobili) zawierają ciało gorzkie, olejek lotny i żywicę.	*Infusum* v. *Decoctum* z 2—4 dr. na 6 unc. *Extractum* gr. 5—10—20. *Lupulinum* gr. 5—10—20.
Licopodium (semen), składniki: polenina (ciało palne), olej, mączka.	**Wewn.** w mięszankach 1 — 3 dr. pro die; **zewn.** do zasypywania sam przez

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	się lub z mączką, magnezyą, tlennikiem cynku w postaci maści dr. 2 na 1 unc. tłuszczu.
Magnesia carbonica, bardzo lekki pulchny proszek prawie nierozpuszczalny w wodzie.	W proszkach lub powidełkach dla dorosłych gr. 20—30 p. d. dla dzieci gr. 5 — 10. Roztwór w wodzie mocno nasyconéj kwasem węglanym.
Magnesia citrica, przetwór przyrządzony *ex tempore* rozpuszcza się z łatwością.	W postaci lemoniady magnezyowéj.
Magnesia sulphurica, sól gorzka rozpuszcza się w 10 cz. wody zimnéj i 4 cz. wody wrzącéj.	Jako *laxans* unc. 1—2 w roztworze. Jako *solvens digestivum* dr. 1 w ciągu dnia w proszkach, pigułkach lub roztworze.
Magnesia usta, w wodzie rozmiękczana za dodaniem kwasu siarczanego nie powinna się burzyć.	W proszkach dla dzieci gr. 3 p. d., dla dorosłych, gr. 15. *Lac Magnesiae*, (2 dr. magnezyi w 10 dr. wody wrzącéj z dodatkiem $1\frac{1}{2}$ unc. cukru i $\frac{1}{2}$ unc. wody pomarańczowéj).

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Maltum (extractum), jest wodnym wyciągiem słodu, koloru żółto-brunatnego, smaku słodkiego. Zawiera część pierwiastków słodowych, dekstrynę, cukier, substancye gorzkie.	**Wewn.** łyżeczkami od kawy. *Extractum malti ferrarum*, łyżeczkami kilka razy dziennie.
Malva (fiola), przeważnie składają się z kleju.	**Wewn.** w odwarze **zewn.** liście wchodzą w skład *species emollientes*, odwar do płukań.
Manna, stwardniały sok składający się z cukru zwyczajnego i cukru mannowego, ten ostatni z gorącego roztworu w wyskoku osadza się w delikatnych kryształach.	W naparze i odwarze unc. $^1/_2$—3 (dzieciom dr. 2—6). *Syrupus mannatus* unc. $^1/_2$—1. *Syrupus mann. c. rheo.* unc. $^1/_2$—1.
Mel depuratum. główna część składowa cukier gronowy.	Służy do przyrządzania rozmaitych miodków. *Mel rosarum* wchodzi w skład powideł do *Liquor Thedenii*.
Melilotus (herba), zawiera olejek lotny, kwas tonkowy (melilotynę) i ciało gorzkie wyciągowe.	**Zewn.** do okładań i kataplazmów, wchodzi tak że w skład *Empl. meliloti*.
Mellisa (folia), w 10 f. zawiera się około 2 dr. olejku lotnego.	*Inf.* z dr. 2—4. *Aq. Melissae* w mięszankach.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Zewn. do obmywań.
Mentha piperita et crispa (herba), zawierają olejek lotny, ciało gorzkie i garbnik.	*Infusum* z dr. 2—4. *Aq. Ment.* unc. 2—4. *Oleum aeth.* kr. 1—2 p. d., lub kr. 10 w 2 dr. *Spir. aeth. sulph.* po kr. 10 p. d. *Elcosaccharum* dr. 1—2 *Rotulae Menth.* *Spir. Menth. crisp.* do wcierań.
Mezereum (cortex), części składowe: ostra żywica w eterze i wyskoku rozpuszczalna, dafnina rozpuszczalna łatwo w gorącym wyskoku, smaku cierpko-gorzkiego.	**Wewn.** *Decoctum* z dr. 2 na 4 unc. *Extractum* gr. $^{1}/_{12}$ — 2 w pigułkach. **Zewn.** jako środek pryszczący kora pozbawiona naskórka. *Unguentum* (*Extr.* i cz. *Axung.* 8 cz.).
Miliefolium (herba), zawiera olejek lotny, ciało gorzkie wyciągowe (achileinę i garbnik.	*Succus expressus* unc. 1—2. *Extractum* w pigułkach lub wodach aromatycznych dr. 2—4 na f. 1.
Moschus, massa brunatna, krucha, ziarnista, smaku gorzkiego aromatycznego, w wodzie i wyskoku po części rozpuszczalna zawiera łój z	*Pulvis*, gr. 1—5 p. d. *Tinctura*, kr. 5—15—30 p. d.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
małą ilością olejku, gorzką żywicę i sole. Ucierane ze złotą siarką lub kamforą utraca swój zapach.	
Myrrha (**gummi-resina**), zawiera olejek lotny, miękką i twardą żywicę i kwas benzoesowy.	**Wewn.** gr. 5—10 p. d. w proszkach, pigułkach i emulsyi; **zewn.** do zasypywania i maści. *Tinctura* do płukań i wstrzykiwań.
Natrium chloratum, rozpuszcza się w 2,7 cz. wody zimnej i wrzącéj.	**Wewn.** po łyżeczce od kawy w stężonym roztworze przy krwotokach, jako odtrutka na azotan srebra. **Zewn.** do kąpieli funt 2—20.
Natrium aceticum, rozpuszcza się w 3 cz. wody i w 5 cz. wyskoku.	W proszkach, pigułkach i roztworze dr. 1 — 4 w ciągu dnia.
Natrium bicarbonicum, rozpuszcza się w 13 cz. wody zimnéj, w wodzie wrzącéj utraca część kwasu węglanego i zamienia się na półtora węglan.	**Zewn.** do obmywań, kąpieli, proszków do zębów. **Wewn.** w proszkach lub roztworze gr. 5 — 20 p. d. *Pulvis Seidlitsi* (*Kalinatrio tartarici* grm. 10, *Natr. bicarbon.* grm. 3 i do tego *Acidi tartar.* grm. 3,

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Natrium carbonicum.	W proszkach, pigułkach i mięszankach gr. 5—20 z. d.
Natrum etylo sulphuricum, łatwo rozpuszcza się w wodzie.	Jako *laxans* dr. 3—1 unc.
Natrum nitricum, rozpuszcza się w 2 cz. wody zimnej i nieco w mniejszéj ilości wody wrzącéj.	**Wewn.** dr. 1 — 4 pro die.
Natrum phosphoricum, rozpuszcza się w 4 cz. wody zimnej i 2 cz. wody wrzącej.	Jako *laxans* łagodnie działający unc. $^1/_2$—1.
Natrum sulphuricum, Sal Glauberi, smaku gorzkiego.	Jako *laxans*, unc. $^1/_2$—1, jako *solvens* d. 1 — 2, smak najlepiéj poprawia cukier i kwas cytrynowy. *Sal Thermarum Carolinarum* oprócz siarczanu sody zawiera węglan sody i chlorek sodu, używa się jako siarczan sody.
Nicotiana (folia), składnik działający nikotyna, płyn bezbarwny oleisty, ostrego zapachu, smaku palącego, rozpuszcza się z łatwością w wodzie, wyskoku i eterze.	**Wewn.** *Infusum* z gr. 10—30 na unc. 4—6. **Zewn.** *Infusum* takiéj saméj mocy, do lawatyw, te ostatnie robią się także i z dymu tytuniowego. *Extraktum* gr. $^1/_4$—1, *Tinctura* kr. 5—30.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Nux moschata, składają się z powłóczki czerwonéj (*macis*) i samych nasion; pierwsza zawiera olejek lotny i olej tłusty, ostatnie olejek lotny i tłuszcz stały, jaki się otrzymuje przez wyciskanie i znany jest pod nazwą *Balsamum nucistae*.	*Pulvis* gr. 5—10 p. d. *Oleum aeth. macidis* kr. 1 — 3 *Eleosaccharum macidis* dr. 1 w proszkach. *Oleum nucistae* do wcierań. *Tinctura macidis* kr. 10—20 p. d.
Nux vomica, składniki działające strychnina i brucyna. Strychnina smaku bardzo gorzkiego, z trudnością rozpuszcza się w wodzie, w wyskoku i eterze prawie jest nierozpuszczalną.	*Pulvis*, jak również *Decoctum* z gr. 10—20 na 4 unc. przepisuje się bardzo rzadko, zwykle: *Extractum* gr. $^1/_8$—$^1/_2$, dzieciom gr. $^1/_{20}$ — $^1/_{10}$ w proszkach i pigułkach. *Tinctura* kr. 5—10. *Strychninum* gr. $^1/_{30}$—$^1/_{15}$ p. d. raz lub dwa razy dziennie; **zewn.** gr. 3—10 na unc. tłuszczu.
Oleum animale aeth. zawiera rozmaite związki amoniakalne w różnych stosunkach, zapachu i smaku bardzo nieprzyjemnego.	**Wewn.** kr. 5 — 20 w kapsułkach; **zewn.** do lawatyw, w maściach i mazidłach.
Oleum crotonis, składniki kwas lotny bardzo ostry i kwas krotonowy.	**Wewn.** kr. 1 — 3 na 4 — 6 dawek w proszkach, pigułkach, emulsyi

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	i syropie; **zewn.** do wcierań sam przez się lub rozcieńczony olejem.
Oleum jecoris aselli, w 16 fun. tranu zawiera się 1 gr. jodu.	Najwłaściwiéj sam przez się, a po wypiciu zagryźć pastylką miętową, dla dorosłych 1—2 łyżek, dzieciom po łyżeczce od kawy 2—3 razy dziennie. Z wodanem wapna (40 cz. na 100 cz. tranu i 100 cz. wody) daje mydło dające się urabiać u pigułki, dla pokrycia zapachu dodaje się olejek z gorzkich migdałów. *Oleum jecoris jodatum*, gr. 10—30 p. d.
Oleum ricini, części składowe: niewielka ilość żywicy ostréj, lotnéj, działającej drastycznie.	*Sam przez się* po łyżce stołowéj, dzieciom po łyżeczce od kawy. **Zewn.** do wcierań.
Ononis spinosa (radix), zawiera ononinę, ononidynę, ciało gorzkie i żywicę.	*Decoctum*, unc. 1—3 na funt 1 za napój.
Opium, składniki głównie działające: *morfina* (igiełkowate połyskujące kryształy, smaku gorzkiego, w zimnej wodzie wca-	*In substantia*, **wewn.** najlepiéj w proszkach **dla dorosłych** w małych dawkach gr. $^1/_6$—$^1/_4$ p. d. w średnich gr. $^1/_3$—1 p.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka
le nierozpuszczalne, w gorącej bardzo mało, w wyskoku dosyć łatwo, z jej soli chlorek rozpuszcza się w 16 cz. wody. octan jest nieco trudniéj rozpuszczalny), *narkotyna*, *kodeina*. *tebaina*, *narceina*, *papaweryna*, *kwas mekonowy*.	w dużych dawkach gr. 1—6 w 12—24 godz.; **dla dzieci** gr. $^1/_{15}$—$^1/_{10}$ p. d.; **zewn.** w maściach skr. 1—dr. 1 na 1 unc., do lawatyw gr. 2 w emulsyi p. d.
	Extractum jak makowiec.
	Tinctura simplex (1 : 6) gr. 8—1 gr. *opium*, **wewn.** kr. 5—15 p. d. dzieciom kr. 1 — 3 p. d.; **zewn.** w lawatywach, maściach, mazidłach i kroplach do oczów.
	Tinctura opii crocata, tak samo jak poprzednio.
	Pulvis Doveri (*ipec.*, *opium ana* gr. 1, *sacch.* gr. 8), w proszkach gr. 2 — 5 p. d.
	Morphium hydrochloricum et aceticum **wewn**, gr. $^1/_6$ — $^1/_2$ p. d. lub gr. $^1/_2$—1 w długich odstępach czasu; **zewn.** do podskórnych zastrzykiwań w tych samych dawkach, w maści gr. 2—4 na $^1/_2$ unc.
	Capita papaveris w odwarze z $^1/_2$—1 unc. na

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	funt 1 wody lub mleka, wchodzi w skład: *Syrupus diacodii* unc. $^1/_2$—1 w mięszankach.
Pepo (semen).	Jako *anthelminticum* 1—2 unc. p. d.
Phelandrium aquaticum (semen), zawierają olejek, olej tłusty i żywicę.	*Pulvis* gr. 6—20 p. d. *Infusum* z dr. 2—4.
Phisostygma (semen), składnik działający *fizostigmina* w wodzie trudno, w wyskoku i eterze łatwo rozpuszczalna, zwęża źrenicę.	*Pulvis* gr. 1 p. d. 3 razy dziennie. *Tinctura* kr. 5 p. d. kilka razy dziennie. *Extractum* gr. 4 na 2 dr. gliceryny po 4 kr.
Phosphorus, metaloid chciwie przyciągający tlen z powietrza, rozpuszcza się w wyskoku i eterze, jeszcze łatwiéj w olejach tłustych i lotnych.	**Wewn**. gr. $^1/_{10}$ p. d., najwyżéj 1 gr. w ciągu dnia; **zewn.** w postaci mazidła gr. 6—8 na 1 unc. oliwy do wcierań.
Piper nigrum (semen), części składowe: olejek lotny, ostra żywica miękka i ciało krystaliczne żółtawo-białe *piperyna*, rozpuszczalna w gorącym wyskoku, eterze, olejkach lotnych i kwasie octowym.	**Wewn**. *Grana integra* 10—15 kilka razy dziennie. *Pulvis* gr. 5—10 p. d. *Infusum vinosum* dr. $^1/_2$—1 na 6 unc. *Piperinum* gr. 1—4. **Zewn**. jako *rubefaciens* dr. 2 na 1 unc. gorczycy.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
Pix nigra, zawiera jako główną składową część kreozot.	**Zewn.** sama przez się lub z tłuszczem do wcierania. *Aq. picea* filiżankami do 1 funta dziennie.
Plumbum aceticum, krystalizuje w 4-ro-ścienne słupy, wietrzeje na powietrzu, rozpuszcza się w 2 częśc. wody zimnéj i wyskoku.	**Wewn.** gr. $^1/_{16}$—2 p. d. w proszkach i pigułkach, rzadziej w roztworze. **zewn.** w roztworze unc. 2 na funt 1 do okładań, lawatyw, do przemywania oczów gr. 1—3 na 1 unc. *Unguentum.*
Plumbum hydrico-aceticum solutum, c. g. 1,235—1,240, od kwasu węglanego mętnieje.	Tylko **zewn.** do płukań $^1/_2$ dr na 6—8 unc. do okładań, obmywań, wstrzykiwań 10 gr.—$^1/_2$ dr. na 1 unc., w maści 1 : 8. *Aq. Goulardi.* (1 cz. oct. ołowiu, 4 cz. wyskoku i 48 cz. wody).
Plumbum hydrico-carbonicum s. Cerussa.	Tylko **zewn.** do posypywania w maściach i plastrach. *Emplastrum et Unguentum Cerussae.*
Plumbum jodatum, żółty proszek w wodzie trudno, w wyskoku łatwiej rozpuszczalny, w roztwo-	**Wewn.** gr. 3—6 w proszkach, pigułkach i roztworze jodku potasu. **Zewn.** w maści 1 : 8.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
rze jodku potasu roztwarza się bardzo łatwo.	
Plumbum nitricum, w wodzie rozpuszcza się z łatwością.	**Wewn.** gr. $^1/_4$—1; **zewn.** w roztworze $^1/_6$—1 : 8 do opatrywania, wstrzykiwań, w maści (1 : 8).
Plumbum oxydatum s. Lithargyrum.	Wchodzi w skład *Empl. lith. simp. et. comp. Ung. calam. Ceratum fuscum.*
Plumbum tannicum, proszek zielono-brunatny trudno rozpuszczalny.	**Zewn.** w maści 1 : 8.
Podophyllinum, alkaloid otrzymany z liści i korzeni *Podophyllum peltatum*.	Jako *laxans* gr. 1—2 w proszkach.
Propylaminum, płyn bezbarwny, zapachu śledziowego, z wodą miesza się w każdym stosunku.	**Wewn.** kr. 2 — 4 — 6 w roztworze.
Pyrethrum (radix), zawiera olej ostry, barwnik żółty, inutinę i nieco olejku lotnego.	**Wewn.** *Pulvis* gr. 10—20. *Infusum* z dr. 1—2 na unc. 4. *Tinctura* kr. 10 — 20 p. d. **Zewn.** *in substantia* do żucia jako *sialagogum* lub w postaci pigułek do wkładania w wypróchnia-

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	le zęby jako *odontalgicum*.
Quassia (lignum), zawiera pierwiastek gorzki krystaliczny *quassit*, bardzo łatwo rozpuszczalny w wyskoku, trudniej w wodzie.	*Rasura ligni quassiae* w naparze wodnym i winnym, przyrządzony na zimno i gorąco, dr. 2 — 6 na unc. 6—8.
Quercus (cortex et glandes), zawierają bardzo wiele garbniku i kwasu galasowego, ciała gorzkie wyciągowe i czerwień dębową (żywicę).	*Decoctum cort.* z unc. 1 na funt 1 co 2 lub 3 godz. po pół filiżanki; **zewn.** do okładań, obmywań; wstrzykiwań, lewatyw, kąpieli maści (funt 1 na kąpiel). *Glandes tostae*, sproszkowane w odwarze z mlekiem dr. 2 — 3 na unc. 8--10.
Ratanha (radix), główne części składowe: garbnik, mączka i według **Peukiera** kwas ratanio-wy lub krameriowy.	*Pulvis* gr. 10—30 p. d. *Decoctum* dr. 2 -- 4 na unc. 6—8. **Zewn.** w proszkach do zębów, odwar do płukań i do wstrzykiwań.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Extractum w wodach aromatycznych lub w pigułkach gr. 5—20 kilka razy dziennie. *Tinctura*, kr. 10 — 30 p. d.
Rhamnus catarticus (fructus). Rhamnus frangula (cortex), składnik działający katartyna.	*Decoctum cort.* z 2—4 dr. na 6 unc. *Roob spinae cerv.* po łyżeczce od kawy p. d., w mięszankach $^1/_2$—1 un. *Syrupus domesticus* unc. 1—2.
Rheum (radix), zawiera garbnik, kwas chryzofanowy, żywicę i sole.	*Pulvis* w pełnéj dawce dr. $^1/_2$—1, in dos. refr. gr. 3—8 p. d., 2—3 razy dziennie. *Infusum* z dr. 2 — 3 (*purgans*). *Tinctura aquosa* unc. 1—2 w mięszankach (un. 1—$^1/_2$ dr. *Rh*). *Tinctura vinosa* po łyżeczce od kawy. *Syrupus cichor. c. rheo* po 1 — 2 łyżeczek od kawy.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Rhus toxicodendron (folia), zawierają pierwiastek lotny, ostry, bliżéj jeszcze nie zbadany.	*Pulvis* gr. $^1/_2$—2 p. d. kilka razy dziennie. *Infusum* gr. 10 na 4 unc.
Rosa (flores, zawierają garbnik i olejek lotny.	*Aqua* do przemywania oczów. *Mel* do płukań. *Oleum* i *Conserva.*
Rosmarinus (folia), zawierają w 16 unc. 1 - 2 dr. olejku lotnego.	**Zewn.** do obmywań. *Oleum* do wcierania przeciwko wszom. *Spiritus* do wcierania.
Ruta (herba), zawiera olejek lotny, rutynę i kwas rutynowy.	*Infusum* z 2—4 dr. *Aq. rutae* i *Ol. rutae* dawniej także *Acetum rutae*
Sabina (herba), główne części składowe: olejek lotny, ciało ostre gorzkie i garbnik.	**Wewn.** *Pulvis*, gr. 5—20 p. d. 3—4 razy dziennie. *Infusum* z dr. 1—2 na 3 unc. w ciągu dnia. *Oleum aeth.* kr. $^1/_2$—1. **Zewn.** w maści jako środek gryzący i przeciw czerwiowy.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Salep (bulbus), część składowa: bassoryna z niewielką ilością gummy.	**Wewn.** w odwarze (*Mucilago salep.*); **zewn.** w lawatywach.
Salix (cortex), części składowe: salicyna i garbnik. Salicyna ciało białe krystaliczne, bardzo gorzkie, w wodzie i wyskoku rozpuszczalne, w eterze nierozpuszczalne barwi się na czerwono od kwasu siarczanego.	*Decoctum* z $^1\|_2$—1 unc. na 6 unc. *Salicinum* w proszkach, pigułkach i roztworze gr. 3—10 p. d.
Salvia (folia), zawierają olejek lotny, ciało gorzkie wyciągowe i garbnik.	*Infusum* z 2—4 dr. *Aq. salviae.* *Extractum* $^1\|_2$ — 1 dr. w ciągu dnia.
Sambucus (flores et baccae), kwiaty zawierają olejek lotny krystaliczny; owoce cukier, gumę, kwas jabłkowy i czerwony barwnik.	*Infusum* z 2 — 3 dr. z wodą lub mlekiem. *Aqua*, *Roob*, *Syrupus*.
Sanguis draconis, sok stwardniały czerwony, ży-	**Wewn.** gr. 5—20 p. d. w proszkach i pigułkach;

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
wiczny, w wodzie nie rozpuszczalny, roztwarzający się w wyskoku.	**zewn.** w roztworze wyskokowym.
Sapo alcalinus, związek olejów lub tłuszczów z alkaliami. a) **Sapo albus**, b) **Sapo amygdalinus**, mydło białe, twarde, w wodzie i wyskoku zupełnie rozpuszczalne, c) **Sapo venetus**, (z sody i oliwy). d) **Sapo viridis**, (z potażu i tłuszczu).	**Wewn.** tylko mydło migdałowe przy otruciach kwasami dr. 1 — 2 p. d. co kwadrans, w innych wypadkach gr. 5—10 p.d. **Zewn.** do kąpieli, lawatyw, czopków stolcowych; mydło szare do wcierań.
Sarsaparylla (radix), cz. składowa *smilacina*, ciało ostre wyciągowe.	*Decoctum* z 1 unc. na funt 1. *Extractum* skr. 1 — 2 p. d. Wchodzi w skład *Decocti Zittmanni v. Pollini. Syrupi sarsap. comp.* s. *Roob Laffecteur.*
Sassafras (lignum), zawiera w sobie olejek lotny, żywicę balsamiczną	*Infusum* z $^1/_2$—1 unc. na funt 1.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
i ciało podobne do kamfory.	Wchodzi w skład *Species lignorum.*
Scammonium, sok mleczny stwardniały, część składowa: konwolwulina, alkaloid krystaliczny, żywica, ciało gorzkie.	W pełnéj dawce gr. 10—20 p. d., w małych dawkach gr. 1—3 p. d. w proszkach lub emulsyi.
Scilla (bulbus), zawiera ostre ciało lotne; żywicę ostrą gorzką (*scilitinę*) w wodzie trudno, w wyskoku łatwo rozpuszczalną.	*Pulvis* gr. 1—2 p. d. *Infusum aquos. v. vinos.* dr. 1 na unc. 4. *Extractum* gr. 1—2 p. d. w proszkach, pigułkach lub roztworze. *Acetum* dr. 1—4 w ciągu dnia. *Syrupus et oxymel* unc. $^1/_2$—1 w mięszankach.
Secale cornutum, składnik działający ergotyna przeważnie znajdująca się w wyciągu wodnym **Bonjeana**.	*Pulvis* gr. 5—20 p. d. co kwadrans jako środek wzniecający bóle porodowe. *Infusum* z dr. $^1/_2$ - 2 na unc. 4. *Extractum aquosum* gr. 1—4 p. d. **zewn**. do podskórnych wstrzykiwań gr.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	$^{1}/_{4}$ — $^{1}/_{2}$ (*Extr. scr.* 1, *Spir. vin.* dr. $^{1}/_{2}$, *Aquae* dr. 1, *Glycerini* dr. $1^{1}/_{2}$).
Senega (radix), zawiera seneginę, ciało gorzkie, garbnik i kwas pektynowy.	*Pulvis* gr. 5—20 p. d. kilka razy dziennie. *Infusum* albo *Decoctum* z dr. 2—4 na unc. 4—6.
Senna (folia), części składowe: katartyna proszek czerwono-żółty krystaliczny, rozpuszczalny w wodzie i wyskoku, osadzający się za dodaniem nalewki galasowéj lub cukru ołowianego.	*Pulvis* (rzadko) gr. 20 —40 p. d. *Infusum fervid. et frig.* z dr. 2—4 na 4 unc. *Folia sennae sine resina* wchodzą w skład *Spec. laxat. St. Germain.* *Electuarium lenit.* po 1—2 łyżeczek od kawy. *Inf. laxativum s. Aq. Vienensis* po 1—3 unc. *Hydromel infantum* po łyżeczce od kawy do łyżki stołowej p. d. *Syrupus mannatus* po 1—2 łyżeczek od kawy.
Serpentaria (radix) zawiera olejek lotny, żywicę	*Pulvis* gr. 10—20 p. d *Infusum* dr. 2—4 na unc. 4—6.

Nazwa leku	Sposób użycia i dawka.
Serpyllum (herba), zawiera olejek lotny, ciało gorzkie i garbnik.	**Zewn**. *Spiritus serpylli*.
Simaruba (cortex), część składowa głównie działająca: *quass i.*	W naparze wodnym i winnym z dr. 2—6 na unc. 6—8.
Synapis (semen), składniki: ciało zawierające w sobie azot i siarkę (*sulfo - sinapina*), która przy destylacyi zamienia się na olejek lotny ostry, cięższy od wody.	Nasiona całkowite, szczególniej z *Sinapis alba*, po łyżeczce od kawy kilka razy dniem. *Pulvis sinapis nigrae* z cukrem, syropem, miodem skr. 1 p. d. 2—4 razy dniem. *Serum lactis c. sinapi*. f. 1—3 w ciągu dnia. **Zewn**. nasiona zmielone z wodą na gorczyczniki, do obmywań dr. 2—4 na unc. 6; na kąpiel całkowitą unc. 2—8; na kąpiel na ręce lub nogi unc 1—4; do płukań dr. 1—2 na unc. 6.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Oleum aeth. kr. 24 na 1 unc. wyskoku lub oliwy do wcierania.
Stibio-Kali tartaricum, proszek biały smaku metalicznego, rozpuszczalny w 15 cz. zimnéj wody i 3 cz. gorącéj wody.	**Wewn.** w dużych dawkach gr. 1—3, w średnich dawkach gr. $^1/_6$ — 1, w małych dawkach dr. $^1/_{16}$ — $^1/_8$ w wodzie; **zewn.** w maści dr. 1—2 na unc. 1 tłuszczu. *Vinum stibiatum* (*tart. emet.* gr. 2, *Vini* unc. 1) jako *diaphoreticum* dr. 1 w ciągu dnia, jako *vomitorium* dr. 2 — 6 p. d. dzieciom po łyżeczce od kawy.
Stibium chloratum solutum, płyn przezroczysty, żółtawy c. g. 1,34.	**Zewn.** jako środek gryzący do pędzlowania lub w maści dr. 1 na 1 unc.
Stibium sulphuratum auranticum, w wodzie się nie rozpuszcza, roz-	W proszkach lub pigułkach gr. $^1/_4$—1 p. d., kilka razy dziennie.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
twarza się w amoniaku, zkąd przez kwasy zostaje napowrót strąconym.	
Stibium sulphuratum rubrum, proszek czerwono-brunatny, nierozpuszczalny w wodzie i wyskoku, po części rozpuszczalny w kwasach roślinnych i alkaliach.	W proszkach gr. $^1/_8$—$^1/_2$ p. d.
Sulphur, w wodzie się nie rozpuszcza, roztwarza się bardzo mało w wyskoku i eterze, najwięcéj zaś w siarku węgla.	**Wewn.** w proszkach pigułkach i powidełkach gr.3—6 lub po skr. 1—3. **Zewn** w maściach.
Tamarindi, owoce strączkowe zawierające kwaśny winian potażu, kwas cytrynowy, kwas winny i cukier.	*Serum lactis tamarindinatum* (1 unc. tamarynd gotuje się z $1^1/_2$ funta mleka). *Pulpa tamarind.* unc. $^1/_2$—1 w mięszankach lub powidełkach.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Tanacetum (herba), zawiera olejek l o t n y, gorzką żywicę, garbnik i kwas galasowy.	*Infusum* z $^1/_2$—1 unc. na 6 unc.
Taraxacum (folia et radix), główna część składowa gorzkie ciało wyciągowe.	*Succus recens expressus* sam przez się lub w połączeniu z innemi sokami z serwatką lub rosołem. *Decoctum* z 1—2 unc. na funt 1—2. *Extractum liquidum* w roztworze lub powidełkach, dr. 2 — unc. $^1/_2$ w ciągu dnia.
Terebinthina składa się ze stałéj żywicy i olejku terpentynowego.	Rzadko **wewn.** gr. 5—20 p. d. w pigułkach i emulsyi; po większéj części **zewn.** w maściach i plastrach. *Oleum terebinthinae* kr. 10—30 p. d, **zewn.** do wcierań.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
Trifolium fibrinum, część składowa ciało gorzkie.	*Succus expressus* sam przez się lub z sokami *Taraxaci*, *Cochleariae*, *Millefolii* w serwatce, z wodami aromatycznemi unc. 1—2. *Infusum*, *Decoctum* z dr. 2—4 na unc. 6—8. *Extractum* dr. 1 w ciągu dnia.
Uva ursi (folia), zawierają kwas galasowy, arbutynę i ursoninę.	*Decoctum* z 1/2 —1 unc. na 9—12 unc.
Valeriana (radix), zawiera kwas waleryanowy, płyn oleisty ostro-kwaśnego smaku i zapachu kłującego, olejek waleryanowy blado-zielony lub żółty, zapachu kamforowego i smaku aromatyczno-gorzkiego.	*Pulvis* gr. 10 — 20 p. d. *Infusum* z 2—4 gr. na unc. 4—6. *Aqua* unc. 1—2 w ciągu dnia. *Extractum* dr. 1/2 — 1 w ciągu dnia.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	Oleum aeth. (zewnętrznie).
	Elaeosaccharum (kr. 3 na 1 dr.).
	Tinctura kr. 20 — 40 p. d.
Viola tricolor (herba jaceae), zawierają olejek łotny ostry, barwnik żółty, violinę.	*Succus expressus* dr. 1—2.
	Pulvis gr. 10—30 p. d. *Decoctum* z wodą lub mlekiem dr. 1 — 2 na unc. 6.
	Zewn. odwar do obmywań, kąpieli, okładań 1 unc. na funt 1.
Zincum aceticum, białe perłowo-połyskujące kryształy, zapachu octowego, smaku ściągająco-słodkawego.	**Wewn.** jako *vomitorium* gr. 10—20 p. d. w małych dawkach gr. 1/2—4 w pigułkach lub roztworze; **zewn.** do wkraplania w oczy 1—3 g. na 1 unc. do płukań 1/2—1 dr. na

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	6 unc., do wstrzykiwań gr. 2—10 na 1 unc.
Zincum chloratum, massa biała rozpływająca się na powietrzu, w wodzie, wyskoku i eterze łatwo rozpuszczalna.	**Zewn.** do przyżegania, w rozcieńczeniu do obmywań, okładań, wstrzykiwań gr. 1—5 na 1 unc. *Pasta Canquoini Nr. 1*, 1 cz. chlorniku cynku na 2 cz. mączki, *Nr. 2*, 1 cz. na 3 cz., *Nr. 3*, 1 cz. na 4 cz.
Zincum oxydatum, proszek żółtawo-biały, nierozpuszczalny w wodzie.	**Wewn.** dla dorosłych gr. 1—6, dla dzieci gr. $\frac{1}{2}$—2 p. d., **zewn.** dr. 2 na 6 dr. tłuszczu, w maściach do oczu gr. 5 na dr. 1—2.
Zincum sulphuricum, rozpuszcza się w 2 cz. wody.	**Wewn.** jako *vomitorium* gr. 5—10 p. d. w roztworze lub proszkach, **zewn.** w roztworze do wstrzykiwań gr. 5—10 na unc.

Nazwa leku.	Sposób użycia i dawka.
	1 do wkraplania w oczy gr. 1 na unc. 2—4.
Zincum valerianicum, białe perłowo-połyskujące łuszczki, smaku cierpkiego metalicznego, w wodzie trudno rozpuszczalne.	W proszkach i pigułkach gr. 1—2 p. d. lub gr. 2—4 w ciągu dnia.
Zingiber (rhizoma), zawiera olejek aromatyczny i ostre żywiczne ciało wyciągowe.	**Wewn.** gr. 10—20 kilka razy dziennie w proszkach, powidełkach i smarzonym cukrze. *Infusum aquos. et vinosum* dr. 2—6 na unc. 4—6, **zewn.** w naparze do płukań.

O gimnastyce leczniczéj.

Prawdziwym postępem w medycynie nazwać można to przekonanie, jakie coraz szerszą sobie toruje drogę, iż zamierzony cel osiągniętym zostaje nietylko za pomocą środków aptecznych, lecz że prócz tego ważną rolę odgrywają inne metody leczenia, jak hydroterapia, elektroterapia, postępowanie dyetetyczne i t. p. Z tém wszystkiém jednak żadna z tych metod leczenia, mimo uźnanych zalet, nie nabiera znaczenia uniwersalnego, każda ma swoje określone wskazania i przeciwwskazania, a dopiero pod kierunkiem specyalisty może wydać pożądane skutki dla dobra ludzkości. Współczesny kierunek szukający w materyi punktu ciężkości wszelakiego badania, i stawiający na pierwszym planie moment mechaniczny, daleko wybitniéj aniżeli to czyniono dawniéj, pozwala łatwiéj zrozumieć zasadę nowego środka leczniczego jakim jest szwedzka gimnastyka lecznicza.

Istota metody téj polega na regularnym mechanicznym wpływie, na jaki wystawione zostają przedewszystkiem mięśnie ciała,

Uwzględniając rolę jaką w zwierzęcej ekonomii odgrywają mięśnie, stanowiące, jak wiadomo, największą massę ciała ludzkiego, pojmiemy znaczenie metody działającéj w pierwszéj linii na te organy. Ma ona w szczególnym wypadku na celu: osiągnąć na drodze mechanicznéj, zastosowanéj do anatomicznych

i fizyologicznych stosunków, — to, co zamierzamy uskutecznić przy pomocy innych metod leczenia, chemicznemi lub t. zw. dynamicznemi bodźcami. Szwedzka gimnastyka lecznicza mająca przywrócić zakłóconą harmonję, drogą o ile można najprostszą, jest rzeczywistym postulatem obecnego czasu.

Aby dowieść prawdziwości tego zdania, wypada nam zrobić krótką wycieczkę w obręb stosunków socyalno-patologicznych, albo raczéj patologiczno-socyalnych.

Jeżeli niejako z lotu ptaka rzucimy okiem na stosunki zdrowotne ubiegłych stuleci, dostrzeżemy natychmiast pewne obszerne okresy, w których *genius* chorób wybitne przedstawiał różnice. Przy bliższém rozpatrzeniu, różnice te okazują się zależnemi nie tyle od wpływów atmosferycznych i analogicznych z niemi, ile raczéj od stosunków towarzyskich. Pominiemy tu zarazy w starożytnych klassycznych wiekach, mając niedokładne tylko wiadomości o téj epoce, a rzucimy okiem na wieki średnie.

Odznaczają się one tém, że we wszystkich warstwach społeczeństwa pielęgnowano w wysokim stopniu, choć jednostronnie, życie mięśniowe. Temu jednak towarzyszył umysłowy zastój, a zarazem zaniedbanie hygienicznych prawideł, jak w ogóle ascetyzm religijny sprzeciwiał się pielęgnowaniu ciała.

Na dowód wykształcenia siły mięśniowéj dosyć wspomnieć o starożytnych zbrojach jakie w muzeach widzieć można; pod ich ciężarem ugięliby się dziś wnukowie owych rycerzy, którzy niegdyś opancerzeni mogli się swobodnie poruszać i mieli jeszcze dosyć siły dzierżyć w prawicy miecz takiej ciężkości, która nam się dziś bajeczną wydaje. Téj przewadze życia mięśniowego przy zupełném zaniedbaniu pielęgnowania zdrowia, należy przypisać, jak się zdaje, częste i obszerne występowanie pandemicznych chorób krwi,

które w postaci zarazy, czarnéj śmierci i t. d. częściéj pojawiały się w średnich wiekach aniżeli w innych czasach.

Czas ten jednak przeminął. Wynalazek prochu strzelniczego wstrzymał wykształcenie muskulatury, jaka w dawniejszych walkach była niezodzowną. Skoro lada mizerny człowieczek, dotknięciem palca do broni palnéj, wyrzuczoną z niéj kulą mógł powalić najdzielniejszego, olbrzymiego rycerza, nie warto było poświęcać wielu lat życia na wykształcanie siły mięśniowej. W tym to kierunku, morderczy wynalazek niemieckiego mnicha wywarł pomyślny wpływ na cywilizacyę i życie fizyczne następnych pokoleń, i przygotował wpływ wieku papierowego w którym obecnie żyjemy.

Jeżeli dawniéj ruch modyfikował życie fizyczne całych warstw społeczeństwa, to dziś bezwątpienia, cały szereg chorobliwych zjawisk przypisać należy przewadze układu nerwowego, zwłaszcza w sferze czuciowéj,—dzięki dosyć nienaturalnym stosunkom wśród jakich żyjemy. Gdy przed laty dbano tylko o mięśnie, dziś ważna ta część ciała najzupełniéj jest zaniedbywaną, zwłaszcza w miastach i pośród t. zwanego wyższego stanu, na skutek niewłaściwego sposobu życia. Ztąd to wytworzył się właściwy typ, właściwe choroby cywilizacyjne, na zasadzie których nawet wnoszą o wyradzaniu się, degeneracyi rodu ludzkiego.

W tym jednak względzie, należy zauważyć że ponieważ w zwierzęcém ciele układ nerwowy têm więcéj jest rozwinięty im stworzenie wyżéj stoi na szczeblu organizacyi, przeto w rodzaju ludzkim, w miarę postępu cywilizacyi, życie nerwowe ze swemi światłami i cieniami więcej na jaw występować musi.

Cywilizacya, albo raczéj to co takiém mianem w ogóle oznaczają, wiedzie po większéj części do jed-

nostronnego cielesnego lub duchowego rozwoju, przez co właśnie zakłóca się owa harmonja, w jakiéj leży istota zdrowia.

Nie od rzeczy będzie rozświetlić nieco wpływ obecnego cywilizowanego życia, na pokolenie w naszém stuleciu.

Zwrócimy uwagę przedewszystkiem na t. zw. stan wyższy społeczeństwa.

Mężczyzna, rodzic dziecięcia, o którém tu chcemy mówić, przynosi w małżeńskie stadło, częstokroć, zdrowie zrujnowane wszelkiego rodzaju wybrykami,— kobieta zaś, daje nieraz ciało zdenerwowane hysteryą pod wpływem cieplarnianego wychowania. Owoc takiego małżenstwa, dzięki grzechom rodziców, cierpi od chwili poczęcia na niedokrewność i utrzymuje się przy życiu zaledwie za pomocą całego arsenału środków lekarskich i dyetetycznych.

Tym to wpływom należy głównie przypisać okoliczność, że w dużych miastach bardzo wielka liczba dzieci rodzi się nieżywych.

Następnie chłopiec otrzymuje „staranne", „dokładne", wychowanie, to znaczy u c z ą g o wielu rzeczy pożytecznych,ale jeszcze więcéj bez pożytecznych; przytém jednak dziecko uczy się t. j. korzysta stosunkowo mało, gdyż umysł jego zostaje wysilony, a braknie czasu na przetrawienie tego co się nauczył. Tego jednak wymagają w teraźniejszéj cywilizacyi, i biedny dzieciak musi kilkanaście godzin dziennie forsować mózg i oczy w powietrzu wątpliwéj dobroci, z mięśniami bezczynnemi, w niewygodnéj pozycyi siedzącéj przy stole, gdy to siedzenie zarazem także sprzeciwia się swobodnéj czynności organów w klatce piersiowéj i w jamie brzusznéj zawartych. W taki sposób przygnębia się ruchliwość i żwawość właściwa wiekowi dziecięcemu, a w skutek jednostronnego trzymania ciała, jakie jest konieczne przy tego rodzaju za-

jęciach, wytwarzają się u tych wątłych istot stosunkowo często skrzywienia kolumny kręgowej. U dziewcząt zmuszonych do siedzenia godzinami na stołkach bez poręczy i oparcia „aby się przyzwyczaiły prosto trzymać“, często zdarzają się skrzywienia kolumny kręgowéj. Słabość mięśui tłómaczy się zupełnem zaniedbaniem układu mięśniowego u tych biednych istot.

Podczas nauki, oddychanie odbywa się nader niedokładnie, po części w skutek siedzenia niepozwalającego na swobodne ruchy klatki piersiowéj, po części zaś z powodu wytężonéj uwagi przy uczeniu się; wiemy bowiem że w tych warunkach oddychanie jest bardzo powierzchowne. W skutek tego klatka piersiowa nie rozszerza się należycie, a ztąd wyrabianie się krwi jest niedostateczne. Virchow zupełnie słusznie utrzymuje że częstokroć suchoty płucne rozwijają się nie z powodu choroby krwi, ale odwrotnie, płuca nieodpowiednio funkcyonujące sprowadzają cierpienie krwi, wiodące tak często do suchot.

W klasie ludzi pracujących, podział pracy doprowadzony do możliwych granic, choć uważany zresztą słusznie za korzystny ekonomiczny moment, prowadzi do wysilenia pojedyńczych części z zupełnem zaniedbaniem innych. Ponieważ zaś wszelka zaniedbana, niećwiczona siła (przywiązana jak wiadomo zawsze do materyi) z czasem znika, łatwo pojmiemy szkodliwość systematycznego nadwyrężenia i wysilenia układu mięśniowego, wiedząc że nadmierna czynność mięśni, nieprzerywana koniecznym wypoczynkiem, zarówno wiedzie do porażeń jak zupełne zaniedbanie układu mięśniowego.

Do tego dołączają się w skutek niekorzystnych osobistych okoliczności u wielu ludzi, wszelkiego rodzaju moralne wzruszenia, jakie dziś o wiele częścéj się zdarzają aniżeli dawniéj.

Następstwem tego jest powszechny stan nerwowy, w najrozmaitszych formach, z łatwością udzielający się przez dziedziczność.

Wrodzona i z wychowaniem nabyta wątłość nerwowa ze swéj strony znowu wywiera niezmierny wpływ na życie duchowe, powoduje słabość charakteru i zniewieściałość, w braku panowania nad sobą staje się źródłem zmysłowych rozstrojeń i wyradza namiętności. Wszystko to zaś sprzyja żądzom nad których skutkami nie potrzebujemy się rozwodzić.

Nasz sposób życia w pewnych kierunkach zacofał się, gdyż u Greków i Rzymian ćwiczenia ciała grały ważną rolę, Już wtedy lekarze zauważyli znaczenie pewnych ruchów ciała w leczeniu pewnych chorób.

I d e l e r utrzymuje że Grecy, u których gimnastyka była prawem nakazana, zawdzięczają głównie ćwiczeniom ciała „niedościgły postęp we wszystkich gałęziach wiedzy, sztuki i w życiu praktycznem“.— I c c u s z Tarentu, współczesny, i H e r o d o t nauczyciel H i p p o k r a t e s'a, zalecali już gimnastykę w celach leczniczych.

Tożsamo czynili po nich G a l e n, A s k l e p i a d e s, C e l s,—w drugiem tysiącoleciu M e r c u r i a l i s, S y d e n h a m, w końcu ośmnastego wieku T i s s o t. W tymże czasie u rozmaitych narodów, np. na Wschodzie, u Finnów, Węgrów, zaczęły odgrywać ważną rolę w leczeniu pewnych cierpień, szczególne rękoczyny jak np. rozgniatanie, szczypanie pewnych części ciała. Znaczenie ogólnych ruchów ciała, jak chodzenie, jazda, piłowanie, w Niemczech turnieje i bieganie, jako czynności przyspieszających w ogóle krążenie krwi, zostało od lat wielu uznane powszechnie przez lekarzy i laików za pożyteczne dla rozwijania ciała, pomocnicze w pewnych kuracyach i stosowane w sposób co prawda więcéj ogólny, bez szczególniejszego zwrócenia uwagi na in-

dywidualne okoliczności. W pierwszym razie kładzie się główny nacisk na energiczne wykonanie, w gimnastyce zaś leczniczej na działanie miejscowe. Musimy przyznać słuszność pewnemu zdolnemu specyaliście, który porównywa stosunek biegania do gimnastyki ze stosunkiem kuchni względem apteki. Szkoda wielka że dziś niektórzy nauczyciele gimnastyki uczą właściwie mówiąc sztuk akrobatycznych, kładąc nacisk głównie na pokaźne łamane sztuki, przy których odbywają się ruchy i skoki niebezpieczne, narażające na złamania lub zwichnienia nawet przy największym dozorze i starannem prowadzeniu. Prócz tego przy żwawem krążeniu krwi, napływach do głowy i piersi, przepuklinach — tego rodzaju forsowne ćwiczenia nie powinny być w żaden sposób dozwalane.

Z tém wszystkiém jednak, zwrócenie się ku ćwiczeniom ciała w nowszych czasach, dowodzi że racyonalniéj zaczynamy pojmować potrzeby naszego wieku. Wyższa atoli gimnastyka może mieć znaczenie tylko jako środek wzmacniający siłę mięśniową, nigdy zaś jako środek leczniczy.

Przed czterema przeszło dziesiątkami lat, szwed L i n g stał się twórcą systemu, polegającego na wykonywaniu odpowiednich ruchów w połączeniu z rozmaitemi rękoczynami — a to na zasadzie faktów anatomicznych i fizyologicznych. System L i n g a uzyskawszy prawo obywatelstwa, został wkrótce wydoskonalony, a znany pod nazwiskiem s z w e d z k i e j g i m n a s t y k i l e c z n i c z é j cieszy się uznaniem najpierwszych powag lekarskich w Skandynawii, Rossyi, Anglii i innych krajach. W Niemczech przez długi czas szwedzka gimnastyka nie mogła się przyjąć jak należy, a przyczyną tego były nadużycia jakich się dopuszczali pierwsi jéj apostołowie. Jedni chcieli leczyć wszystko tą nową meto-

dą, inni zająwszy się uprawianiem gimnastyki bez dostatecznego zrozumienia rzeczy, tak dalece tajemniczo działali, że bezstronni lekarze niemający jeszcze sposobności przekonać się o skuteczności tego czynnika, nie mieli doń żadnego zaufania, a doszło to do takiego stopnia, że nawet napomnienia takich ludzi jak E. H. Richter, niezdołały przekonać lekarzy by baczniejszą zwrócili uwagę na szwedzką gimnastykę. Nie postarano się nawet o sprawdzenie faktów, jakkolwiek metoda w mowie będąca stosowaną była w innych krajach z wielkiem powodzeniem.

Z czasem jednak i w Niemczech znaleźli się ludzie jak Eckard, E. H. Richter i Walther w Droźnie, Schönlein, Romberg, Traube, Busch w Berlinie, Scanzoni, Bamberger w Würzburgu, Huss i inni znakomici klinicyści w Sztokholmie, a także liczni znani lekarze w większych miastach, którzy szwedzką gimnastykę zastosowali do leczenia, resp. złagodzenia wielu chorób.

Im więcéj robiono obserwacyj, tem silniéj przekonywano się o szerokim zakresie działania metody, która okazała się doskonałym środkiem pomocniczym i cennem uzupełnieniem używanych dotychczas czynników leczniczych. Zapaleńcy w kole lekarzy i nielekarzy wielce jednak szkodzili gimnastyce szwedzkiej, przypisując jéj działanie które ze stanowiska zimnéj i poważnéj obserwacyi nie mogło okazać się rzeczywistém. Wszelkie tego rodzaju zmyślone pochwały, winny być w interesie sprawy saméj surowo karcone, już choćby dla tego tylko że podsycają nadzieje które się spełnić nie mogą, wstrząsają zaufaniem jakie młoda metoda wzbudzić może i powinna.

Niechcemy jednak przez to powiedzieć iżby z c z a s e m metoda nasza nie mogła być z pożytkiem stosowaną w leczeniu ostrych nawet chorób. Jeżeli uwzględnimy przykłady faktyczne jakich nam dostarczają niektóre ludy w stanie natury żyjące,—nadzieja taka powstać może w naszych umysłach: albowiem na Wschodzie, u Finnów, Węgrów i wielu innych, przy leczeniu stanów gastrycznych niemałą rolę odgrywają pewne rękoczyny jak ugniatanie, nasiskanie pojedyńczych części ciała. Według C o t t r e l l'a u ludów Syberyjskich i kozaków, z dobrym skutkiem używają uderzeń w brzuch, dla polepszenia trawienia po obfitem jedzeniu. W Węgrzech, przy leczeniu ludowéj choroby zwanéj *Csömör*, wieśniacy wielce zachwalają ugniatanie i deptanie krzyża, — a na całym prawie świecie lud chętnie używa nacierań przy mięśniowych i reumatycznych bólach. Zachwalane u różnych narodów wszelakie smarowania przy najróżnorodniejszych chorobach, są w związku z przytoczonemi zwyczajami. Indjanie podobno leczą zimnicę podobnemi manipulacyami. W Paryżu *massage* L a i s n e'a cieszy się uznaniem najpierwszych lekarzy jak G u e r s a n t, B e c q u e r e l, L é l u t, B o u v i e r. a metoda ta i w Anglii zyskuje coraz większy zastęp zwolenników.

Lekarze również od lat wielu z dobrym skutkiem zalecają rozcierania, naciskania i t. p. dla złagodzenia bólu, zatrzymania krwotoków i t. d.

Być nawet może iż niedalekim jest czas gdzie gimnastyką leczyć się będą takie również choroby gorączkowe, których przebieg związany jest pewnym okresem czasu, jak niemniej pojedyncze objawy przy ostrych chorobach.

Wspomnieć nam wypada na tém miejscu o metodzie szweda K e l g r e n'a (dawniéj w Gotha, obecnie w Londynie), który jak to i lekarze zaświadczają

w zakres swéj czynności podciągnął również i choroby zapalne. Jest on powołanym do utworzenia nowéj epoki w szkole leczenia gimnastyką, już z tego względu, że przy rozlicznych chorobach zwraca uwagę przedewszystkiem na mechaniczne działanie na nerwy, które pobudza szczególnego rodzaju szczypaniem, a w razach gdzie tego potrzeba, wprowadza w pewien istopień nieczułości przez przedrażnienie. W taki sposób stosowana metoda ma zbawiennie działać w nadczulnościach w najszerszem tego słowa znaczeniu, w zjawiskach kurczowych, a także w znieczuleniach i stanach zbliżonych do porażeń.

K e l g r e n nie będąc lekarzem ale sumiennym spostrzegaczem i wybornym przytem anatomem, starał się nadać gimnastyce leczniczéj ważną rolę w leczeniu ostrych chorób, przez bezpośrednie działanie na rozmaite nerwy.

Właściwość metody K e l g r e n'a polega na o ile można miejscowém działaniu na nerwy i zwoje dostępne dla palców. Przez ucisk i rozciąganie nerwów wywołuje w nich sensacye odmienne, aż do bólu dochodzące. W miejscu gdzie nerw leży najpowierzchowniéj, K e l g r e n ujmuje go w poprzek, napręża niejako, następnie naciera cokolwiek w kierunku podłużnym, a w niektórych razach, jakkolwiek nie zawsze, naciska. Po bólu wywołanym przez te rękoczyny, następuje miejscowe odrętwienie króciéj lub dłużéj trwające, i rozciągające się od miejsca naciskanego aż do obwodowego końca nerwu. Przypadłości nerwowe jakie istniały, wzmagają się po tych manipulacyach, ale następnie ustępują zwykle na czas dłuższy.

Zarówno sam K e l g r e n jak i naoczni świadkowie z lekarzy i nielekarzy zapewniają, że widzieli szybkie skutki w mowie będącéj metody przy zapaleniu płuc. Zapytany, na zasadzie jakich objawów

opierał rozpoznanie, nie posługując się wcale fizykalnemi sposobami badania, podał: gorączkę, pragnienie, częste tętno, utrudnione i z kłóciem połączone oddychanie, plwocinę rdzawą.—Nie chcąc wydawać sądu o słuszności i prawdziwości faktów cytowanych, podamy sposób postępowania K e l g r e n'a i podstawy na jakich się jego metoda opiera. Cel, jaki sobie nakreśla, jest uspokoić wzburzoną czynność serca, ułatwić oddychanie i uregulować czynność płuc przez mechaniczne działanie, podczas gdy chory przytem dosyć biernie się zachowuje.

U chorych na zapalenie płuc, K e l g r e n znalázł przy objawach wyżéj wzmiankowanych stale pewne punkty w kilku przestrzeniach międzyżebrowych blizko kolumny kręgowéj, gdzie za naciskiem palca powstawał silny ból rozpromieniający się do całych piersi. Sądzi on że przy zapaleniu płuc mięśnie międzyżebrowe i przepona znajdują się w stanie reumatycznego porażenia, co jest przyczyną że chory oddychać może tylko górną częścią płuc. W skutek tego krew gromadzi się w średnich częściach płuc, a wtedy najsilniejsza nawet praca serca uciśniętego odporniejszemi i rozszerzonemi płucami nie wystarcza do wyrównania w nich krążenia. Nagromadzenie się krwi powoduje oczywiście zmniejszenie zawartości powietrza w płucach, czém się tłomaczy duszność i t. p.

Otóż tedy metoda K e l g r e n'a ma na celu przedewszystkiem usnnąć o ile możności nadczulność zajętych nerwów. Ma się to osiągać przez powtarzane drżące naciskanie przestrzeni międzyżebrowych końcami palców, śledząc przy tém za przebiegiem nerwów międzyżebrowych od ich wyjścia z kolumny kręgowéj ku przodowi. W miejscach najwrażliwszych dla chorego, wykonywa się najstaranniejszy nacisk, zrazu słaby, potem coraz to silniejszy, lecz

trwający w ogóle krótko, gdyż chwilowo wstrzymuje się przytém oddech pod wpływem bólu.

Od chorego żąda się aby mimo bólu tak wygiął kolumnę kręgową, by klatka piersiowa zrobiła się wypuklejszą.

Przy takich rękoczynach wrażliwość i ból w piersiach mają stopniowo znikać. Następnie choremu poleca się o ile możności głęboko oddychać, a przedewszystkiem przy pomocy respiracyi brzusznéj. Jeżeli to nie jest możebne z powodu przepełnienia krwią dolnych części płuc, K e l g r e n stara się wywołać głębokie oddychanie w ten sposób, że stając z prawéj strony chorego, podnosi go lewą ręką pod pachę, lub ułożywszy chorego na grzbiecie, z kolanami o ile można oddalonemi od siebie, przez kilka minut prawą ręką wykonywa nagniatanie brzucha, poczem zaś kilkakrotnie powtarza krótki lecz silny nacisk ręką płasko ułożoną, dla chwilowego naciśnięcia żyły głównéj. Lewa ręka położona na plecach chorego służy dla przeciwucisku w celu powiększenia zamierzonego działania. Chwilowe powstrzymanie dopływu krwi z żyły głównej dolnéj ma na celu przerwać chwilowo napór krwi do prawego serca. Przytem baczyć należy aby chory leżał z piersiami wyprostowanemi, dla ułatwienia oddychania przeponą.

Następnie gimnasta odpycha trzewia brzuszne ku wewnątrz i ku górze w kierunku przepony, z początku słabo, późniéj silniéj naciskając, i powtarza ten rękoczyn kilka razy raz za razem, gdy tymczasem w przestankach poleca się choremu robić głębokie wdychania.

Jeżeli przy wdychaniu wystąpi znowu ból, powtarza się powyżéj przytoczone naciskanie na nerwy.

Przez ucisk przepony na płuca, krew ma być z nich mechanicznie wypychaną do lewego przedsionka. Uderzenia serca mają się łagodzić przez

wstrząsanie piersi z boku, nasiskając szybko i puszczając naprzemian żebra ujęte obiema rękami.

Po półgodzinnem stosowaniu takich rękoczynów, które się powtarza cztery razy dziennie, ma następować wybitna poprawa, a po 4 lub 5 dniach chory może już w razie pogody wychodzić.

Przy poprawie zaleca się z pożytkiem pewne ruchy bierne, jak zginanie i ruchy obrotowe rękami i nogami.

Jeżeli plwocina z trudnością odchodzi, wykonywa się wstrząśnienia krtani i tchawicy a także uderzenia w grzbiet. Nacisk na kark z boków dla działania na splot szyjowy i wstrząsanie zwoju słońcowego wpływają pomyślnie na zakłócenie krążenia.

W razie napływów do głowy, zaleca się przeginanie głowy w tył przy stawianiu ręką gimnasty oporu w przeciwnym kierunku.

Dr W r e t l i n d w Gothenburg (patrz: Hygea) który z początku w zupełną podał wątpliwość zapewnienia K e l g r e n'a, był pierwszym z lekarzy który metodę jego zastosował, jak powiada z pomyślnym skutkiem. Zauważył on że przy tym sposobie postępowania szybko zmniejszała się liczba uderzeń serca, ułatwiało się oddychanie i plwocina z łatwością była wyrzucana.

Z powodu sprzeczności w jakiéj się znajdowały powyższe zapewnienia z dzisiejszemi naukowemi pojęciami, Dr G l a t t e r przedstawił je profesorowi B e n e d i k t o w i, prosząc go aby swoje zdanie wyraził w téj kwestyi.

B e n e d i k t oświadczył, że w razie prawdziwości faktów, pewne zjawiska zależą od mechanicznego wpływu na krążenie krwi, a przedewszystkiem od działania na cyrkulacyę drogą odruchu.

Jeżeliby się potwierdziło zniesienie duszności przez przez ucisk w pobliżu kolumny kręgowéj i między żebrami, natenczas zdaniem B e n e d i k t'a, objaśnić

by to można odruchowym wpływem na nerwy naczynioruchowe z nerwów międzyżebrowych i czuciowych nerwów wyrostków ościstych, przez pośrednictwo rdzenia. Jako dowód istnienia tego łuku odruchowego może posłużyć związek jaki znalazł Türck między wrażliwością kręgów a objawami zapalenia organów piersiowych; drugim dowodem jest okoliczność że przy tych cierpieniach bóle międzyżebrowe są bardzo częste.

Możnaby téż przypuścić że wspomniane rękoczyny w związku ze sztuczném powiększeniem oddychania przeponowego, pobudzają czynność płuc, a przez to pośrednio działają na krążenie krwi. Wiemy bowiem, że gruppy mięśni w otoczeniu organów zapaleniem zajętych, ulegają skurczom lub porażeniu, przez mechanizm fizyologicznie objaśnić się nie dający—a przy zapaleniu płuc czynność przepony w stanie podrażnienia będącéj, jest niedostateczna, tak jak mięśni dokoła stawów zapaleniu uległych lub mięśni pęcherza moczowego przy *cystitis*.

Zdaniem Benedikt'a można przypuścić iż zjawiska zależne od wspomnianych następczych affekcyj mięśni, dadzą się usunąć działaniem o ile można miejscowém.

Łatwo zresztą pojąć że ruchy bierne mogą korzystnie wpłynąć na stany kongestyjne, zaś wstrząśnienia dróg oddechowych w pewnym okresie choroby na ułatwienie wykrztuszania.

Mimo tych usiłowań objaśnienia —jeżeli wierzyć mamy podanym faktom,—bardzo wiele z cytowanych skutecznych zastosowań nie potrafimy sobie zgoła wytłómaczyć na podstawie dzisiejszych wiadomości.

W każdym jednak razie, ponieważ nawet i lekarze potwierdzają skuteczność gimnastyki, byłoby pożądaném wypróbować daléj metodę w mowie będącą

przy łóżku chorego, gdyż Kelgren nie wdaje się wcale w fizykalne badanie chorego.

Jak na dziś musimy poprzestać na stosowaniu szwedzkiéj gimnastyki w leczeniu chorób przewlekłych, i tu wyjednać dla niéj uznanie na jakie zasługuje.

Przyczyną każdéj choroby jest zakłócenie harmonii w czynnościach żywotnych. Wszystko co się przyczynia do utrzymania téj równowagi lub pomaga do naprawienia zakłóconéj, powinno być w celu leczniczym stosowane przez każdego lekarza sumiennego, który nie hołduje ślepo pewnemu systemowi, a za cel ma bezstronne, ścisłe badanie przyrody.

Zachodzi najprzód pytanie, jak można na rzeczoną harmonię wpływać drogą witalną (*sit venia verbo*)? Każde zjawisko, koniec końców, jest tylko wyrazem siły zmodyfikowanéj różnicą ośrodków, podlegającéj różnym bodźcom. Jeśli siła ta będzie w jednym kierunku silniéj skierowaną, to jako znak zakłóconéj równowagi zobaczymy w innych kierunkach brak czynności z jego następstwami, i odwrotnie. Przez pobudzenie jednego systemu, jednego organu, czynność żywotna innych systemów, innych organów zostaje odciągniętą; tę właśnie okoliczność, która w pewnych warunkach nabiera znaczenia przyczyny choroby, spożytkowywa gimnastyka lecznicza dla swoich celów.

Antagonizm ten przejawia się w wielu zjawiskach codziennego życia. I tak w czasie trawienia, zwłaszcza po obfitszém najedzeniu, człowiek nie jest zdolny do czynności mięśniowej lub umysłowéj. Wiadomo również że silniejszy ruch po jedzeniu szkodzi trawieniu. Przeważająca działalność jednéj sfery nerwowéj, pociąga za sobą, jak wiemy z doświadczenia, zastój w innych czynnościach nerwowych. Istnieje również

przeciwieństwo między systemem naczynioruchowym i mózgordzeniowym.

Czucie i ruch zachowują się zazwyczaj względem siebie jak miseczki wagi które przy względném zdrowiu utrzymują się na jednym prawie poziomie; skoro jednak nerwy ruchowe wywołujące w mięśniach ruch pod wpływem woli, utrzymywane będą we względnej nieczynności w skutek braku używania przez czas dłuższy, natenczas siła nerwowa koncentruje się bardziéj w sferze nerwów czuciowych. Jedném słowem, w różnych czynnościach żywotnych przejawia się wybitne przeciwieństwo. Widzimy np.—odnośnie antagonizmu między życiem czuciowém i ruchowém — że wieśniak zaprawiony do ciężkiéj pracy fizycznéj mało jest wrażliwy na ból i nie skłonny do duchowych pobudzeń, gdy tymczasem dama wielkiego świata, mało używając ruchu, cierpi zazwyczaj na wzmożoną wrażliwość nerwów, znaną jako hysterya. Gdy damie niedostaje energii, woli potrzebnéj do tego by współdziałała przy leczeniu się, wieśniakowi brak wrażliwości umysłu którąby mogła podnieść poziom jego intelligencyi.

U osób mało używających ruchu, jak w ogóle w miastach, o wiele częstszym jest t. zw. temperament nerwowy ze swemi korzystnemi i szkodliwemi stronami, aniżeli u wieśniaka, którego powołanie zmusza do męczącéj pracy fizycznéj.

Jednakże nawet ruch taki jak chodzenie, jazda konna i t. p. co lekarze praktyczni zalecają w wielu przewlekłych chorobach, bynajmniéj nie odpowiada wymaganiom racyonalnéj hygieny, a tém bardziéj nie może służyć dla pewnych celów leczniczych. Chodzenie bowiem wprowadza w czynność tylko mięśnie nóg a i te nawet nie wszystkie jednakowo, gdy inne gruppy mięśni względnie pozostają bezczynnemi. Bardzo słusznie zauważył Schreber że przy zwyczajnym

ruchu, właśnie małoczynnemi są mięśnie najpotrzebniejsze dla głównych funkcyj organicznych (mięśnie ramienia i piersi, brzucha i grzbietu).

Choćby zresztą i było inaczéj, to jednak ruchy odbywają się tu bez żadnéj prawidłowości i zwykle przy stosunkowo małém użyciu siły.

Ideler w swém wyborném dziele traktującém o dyetetyce, zwraca uwagę na różnice skutków wynikających z umiarkowanéj czynności i rzeczywistego wysilenia. W pierwszym razie nie może być mowy o żadném wykształceniu siły mięśniowéj, które daje się osiągnąć dopiero przy czynności doprowadzonéj do prawdziwego uczucia osłabienia t. j. do zmęczenia (które jednak nie powinno graniczyć z wyczerpaniem siły). Siła bowiem wzmaga się dopiero przy czynności natężonéj.

Cóż teraz powiedzieć mamy o owych jednostronnych ruchach pewnych rzemieślników, przy których wzmaga się zbytecznie napływ krwi i innerwacya pojedyńczych części ciała, przez co w wysokim stopniu zakłóconą zostaje harmonia czynności! Czyż „ruch" taki nie przynosi raczéj szkody zamiast pożytku.

Jak sfera nerwowa posiada w swém rozporządzeniu pewną tylko ilość siły (która to okoliczność niezmiernie ma znaczenie dla gimnastyki leczniczéj) tak samo w każdym organizmie zwierzęcym znajduje się w danym momencie pewna tylko ilość krwi. Obraz zdrowia powstaje wtedy, gdy ilość, własności i rozprowadzenie krwi jest odpowiednie wymaganiom fizyologicznego życia. Wskutek jednak licznych dziedzicznych lub nabytych własności, wytwarzanie i rozmieszczenie krwi może mieć miejsce w sposób mniéj lub więcéj nieregularny, co musi pociągać ze swéj strony zaburzenie w czynnościach wydzielania i w odżywianiu. Większy przypływ do jednego organu powoduje koniecznie zmniejszenie dopływu do innych,

i odwrotnie. Niektóre usposobienia chorobliwe, np. do zapalenia płuc, reumatyzmu i t. p. można często położyć na karb takiego niejednostajnego rozprowadzenia krwi. Jeżeli odpowiednio do natury i umiejscowienia cierpienia, pewne części wprowadzimy we właściwą czynność, będziemy w stanie uleczyć choroby które sprzeciwiały się wszelkim innym metodom leczenia. Wprowadzając bowiem część ciała w silniejszy ruch, nacierając ją lub poddając innym jakim rękoczynom, wzbudzamy silniejszy dopływ krwi do téj części, a tym sposobem uskuteczniamy z jednéj strony, jak wspomniano, odciągnięcie od innych części ciała;z drugiéj zaś strony osiągamy chwilowe przekrwienie a przy odpowiedniém zużytkowaniu tego momentu zarazem lepsze odżywianie organu czynnego,—do którego to punktu w inném miejscu jeszcze powrócimy.

Ztąd to przez prawidłowe nadanie czynności mięśniom ciała i kończyn, przez doprowadzenie krwi do skóry za pomocą nacierań i t. p. jesteśmy w możności znosić napływy krwi do organów wewnętrznych. Możemy daléj przyjąć, że w następstwie powiększonego dopływu krwi resp. lepszego odżywiania jednéj części ciała, układ włosowaty tamże rozszerzy się, a to również nie pozostanie bez skutków. W taki to sposób objaśniamy sobie, że mięśnie w skutek dłuższéj nieczynności (porażenia) lub innych spraw patologicznych zanikłe, zaczynają się prawidłowo odżywiać przez systematyczne doprowadzenie krwi i stają się zdolne do fizyologicznéj swéj czynności. Brücke powiada że praca jaką mięsień wykonywa jest proporcyonalna do jego objętości, a odnosząc się do poszukiwań E. Weber'a dodaje, że „absolutna siła mięśnia, to znaczy ciężar jaki jest w stanie unieść, zależy od przecięcia poprzecznego mięśnia“ a to znowu zależy od odżywiania.

Ścisły związek między odżywiającą krwią i dowolnym mięśniem wykazują nam już same stosunki anatomiczne, które przekonywują że mięśnie nietylko są bogato uposażone w naczynia krwionośne, ale że pojedyńcze nawet włókna mięśniowe są oplecione siateczką włosowatą. Każdy więc skurcz mięśniowy wywołuje silniejszy strumień soków w tkance poruszającéj się i sąsiedniéj, który to strumień przy ciągłości układu naczyniowego, rozchodzi się na większéj przestrzeni po ciele.

Silniejszy ten dopływ krwi daje się zużytkować w różnych celach. Przez powiększenie ruchu jednéj części ciała możemy odciągnąć strumień od innych części cierpiących na chorobliwie wzmożony nawał krwi, i naodwrót, przez doprowadzenie soków odżywczych do pewnych organów jesteśmy w stanie znosić zaburzenia polegające na zmniejszonym dopływie krwi, lub przynajmniéj usunąć przykre objawy od tego zależne.

W Szwecyi między terapeutami gimnastycznemi rozpowszechnioną jest opinia że przemijające, sztuką wywołane kongestye, mogą być spożytkowane w celach leczniczych. Jeżeli wpływ trwa krótko i nie często się powtarza, to następczo sprzyja odpływowi krwi, przez to że w pierwszym z tych stanów światło odpowiednich naczyń rozszerza się przelotnie i w pierwszéj chwili krew silniéj dopływa, lecz późniéj odpowiednio wzmaga się odpływ krwi i innych soków. W tém znaczeniu B r a n t i n g i jego uczniowie przypisują wpływ przyspieszający chłonienie (absorpcyę) takim rękoczynom które wywołują przemijające kongestye. Przecież i „alleopaci“ nie wahają się stosować miejscowo środków gryzących w leczeniu stanów zapalnych, dla wywołania przelotnych kongestyj.

Wszelako, od postępowania po manipulacyach wywołujących nawał, zależéć będzie czy ten ostatni wpłynie odciągająco lub téż odżywiająco. Dla osiągnięcia działania odciągającego, zwrócimy się w dalszym ciągu do części oddalonych od tych na jakie wpłynęliśmy poprzednio celem powiększenia odpływu krwi, gdy tymczasem chcąc działać odżywiająco, członek w którym wywołaliśmy kongestyę wprawimy w odpowiedni ruch, by tym sposobem p r z e r o b i ć w nim doprowadzony sok odżywczy.

Okoliczność, że przez ruch, w skutek wzmożonego dopływu krwi i powiększonego gorenia, wytwarza się ciepło, objaśni nam wpływ metody mechanicznéj zastosowanéj na chłodne kończyny; można się przekonać że przez częste zginanie i wyprostowywanie nóg uczucie zimna w kończynach usunąć się daje zarówno u osób nerwowych jak i po zziębnięciu, a to nawet w krótkim stosunkowo czasie.

Gimnastyka, oprócz wpływu na wzmocnienie woli, o czém niżéj będzie mowa, powodując jednostajne rozprowadzenie krwi, może téż być między innemi jeszcze zastosowaną jako środek odciągający od organów płciowych i w ten sposób działać pomyślnie w płciowych pobudzeniach.

S c h r e b e r objaśnia leczenie krwotoków, rozwolnień i t. p. gimnastyką leczniczą, jako odciągnięcie i zużycie soków, „zwłaszcza przez racyonalne, łagodne ale jednostajnie trwające ruchy“ gdy tymczasem w celu powiększenia tych wydzielin zaleca „ruchy wstrząsające, pobudzające więcéj miejscowo“. Ma to dlatego wielkie znaczenie, iż układ nerwowy podlega tymże samym ogólnym prawidłom życiowym, odnoszącym się do materyi i siły. Nerw źle odżywiany będzie wykonywał swe fizyologiczne czynności również bardzo niedostatecznie. Odżywianie zaś nerwu zostaje zakłócone zarówno przez niedokładny do-

pływ krwi jak i przez zły jéj skład, a także przez niestosunek między czynnością nerwu i dopływem krwi. Jako przykład wspomnionego związku może posłużyć stan nerwowy występujący po silném znużeniu. Z tego co się powiedziało wypływa wielostronne znaczenie przemiany materyi dla prawidłowéj czynności nerwowéj.

Rozlicznym i skomplikowanym jest wpływ mięśnia dowolnego na sprawy żywotne. Bardzo słusznie téż zauważył E u l e n b u r g, że istota gimnastyki leczniczéj polega nie tyle na czynności ruchowéj mięśni, ile raczéj na ich wpływie warunkującym i kierunkującym organicznemi procesami życia w ogóle.

Musimy się tu zastanowić nad znaczeniem mięśni dowolnych, stanowiących więcéj niż połowę massy ciała, dla ekonomii zwierzęcéj. Przy tej sposobności zaznaczymy związek jaki zachodzi między ruchem mięśniowym a leczniczém działaniem szwedzkiéj gimnastyki przy pewnych zaburzeniach zdrowia.

1. Mięśnie dowolne pośredniczą postawie ciała i dokładnym ruchom jego części. Dokładność ta zależy przedewszystkiem od należytéj działalności antagonistów, która kierowana prawidłową innerwacyą, reguluje czynność poruszających mięśni, wedle E. H. R i c h t e r'a. Pewien doświadczony specyalista porównywa czynność mięśni dowolnych i ich antagonistów, w stanie prawidłowym, z działaniem dwu jednakowo obciążonych miseczek wagi, które nie pozwalają języczkowi przechylić się na żadną stronę.

Wzmiankowana czynność mięśni musi koniecznie cierpieć przez nieużywanie.

Musimy na tém miejscu zauważyć, co rozumieć należy pod nazwą antagonistów. Otóż antagonistami są nietylko mięśnie zginacze i wyprostne, ksobne i od-

siebne, podnoszące i zniżające i t. d., ale także te same mięśnie (jednoimienne) z obu stron głowy, szyi, tułowia. Jeśli tedy antagonista jednéj strony działa słabiéj od przeciwległego, natenczas ostatni kurczyć się będzie silniéj w braku przeciwdziałania tamtego mięśnia; powstanie tak odpowiednie przykurczenie po stronie zdrowéj. W większéj części zniekształtnień mięśniowych, mięśnie zdrowe, zwłaszcza w początku zaburzenia, leżą na wklęsłéj stronie członka lub ciała. Z czasem jednak w mięśniach skurczonych występuje zwyrodnienie, potworność przenosi się na kości uciśnięte, a z cierpienia które mogło być usunięte regularnemi ćwiczeniami słabszych mięśni, wytwarzają się nieuleczalne formy.

Skutkiem kurczenia się antagonistów ze zbyt małą siłą występuje nietylko wadliwa postawa ciała, ale także ruchy tracą na dokładności (precyzyi), co przy gimnastykowaniu się garbatych skoliotyków uwzględnić należy; pomijamy już wadliwą innerwacyę, która gra również pewną rolę.

Z tego co było powiedziane okazuje się pomyślny wpływ gimnastyki leczniczéj na poprawienie postawy ciała, nadanie ruchom pewności i łatwości, poprawę zniekształtnień wytworzonych skutkiem przewagi antagonistów jednéj połowy ciała w następstwie porażeń lub przykurczeń mięśni strony drugiéj.

Do takich chorób, w których dotychczas używano męczących rozmaitych maszyn i przyrządów, należą między innemi skrzywienia kolumny kręgowéj z przyczyny mięśni, wyższa łopatka, skrzywianie głowy *(caput obstipum)*, zniekształtnienia nóg.

2. Przy wykonywaniu ruchu mięsień skraca się, a przez to zmienia się jego objętość. Jeżeli uwzględnimy że każde pierwotne włókno mięsne jest, jak to wspomnielismy, otoczone poniekąd siateczką naczyń włosowatych, na których zawartość objętość mięśnia

ma wpływ przez zmienione stosunki ciśnienia i inne, natenczas łatwo przyjdzie nam zrozumieć znaczenie ruchu mięśniowego dla miejscowego odżywiania i tego co z odżywianiem ma związek. Zobaczymy niżej, iż inne jeszcze wpływy w tym samym kierunku występują w grę.

Prócz tego jednak, mięsień skrócony działa w inny jeszcze sposób na części sąsiednie: za pośrednictwem ucisku, mechanicznego podrażnienia, zmiany położenia i stosunków przestrzeni i t. p. Znanym jest ucisk skurczonych mięśni brzusznych i zepchniętej przepony na ruchy robaczkowe kiszek; przy przekrwieniu wątroby, ucisk taki działa na ten organ, wedle słów Richter'a podobnie jakby „kto gąbkę wyciskał".

Znaczenie rzeczonego momentu okaże się widocznie gdy uwzględnimy, że za pomocą odpowiedniego nacisku możemy niekiedy zmusić powierzchowne wysięki do wessania się. Ucisk skurczonych mięśni działa na ruch limfy od peryferyi i popycha ją ku naczyniom limfatycznym i żyłom, a także sprzyja odpływowi krwi do serca. Ztąd pojmiemy znaczenie ruchu mięśniowego dla odżywiania.

8. Obszerność przemiany materyi w danym organie stoi w prostym stosunku do ilości dopływającej krwi, jeżeli dopływ nie przechodzi pewnéj granicy. Dopływ ten zależy jednak przedewszystkiem od czynności danego organu, co musi się łączyć z utratą materyi. Tak więc każdy skurcz mięśnia koniecznie musi za sobą pociągać pewne zużycie materyi, poczém następuje większy przypływ krwi dla zastąpienia tego co się zużyło; według Hyrtl'a, w mięśniach będących w większym ruchu, mają się nawet wytwarzać nowe włókna. Innemi słowy, ruch mięśni podnosi przemianę materyi. Ostatecznie wszystko to co się dzieje w każdej pojedynczéj części, wychodzi na pożytek ogólnego organizmu. Całość układu mięśniowe-

go dostarcza przemianie materyi największego pola działania, a ztąd pojmiemy wpływ uregulowanej czynności mięśni na proces życia. Przy każdém ćwiczeniu ciała zużywa się materya, a ztąd rozbudza się potrzeba świeżego dowozu materyału odżywczego. Ztąd to pochodzi łaknienie po silniejszym ruchu,—do któréj to okoliczności jeszcze powrócimy. Z drugiej strony, żwawe krążenie pociąga za sobą silniejsze wydzielanie, przez które organizm pozbywa się zbytecznych już w gospodarstwie materyj. Przy goreniu jakie stanowi przemianę materyi, wytwarza się jak wspomniano, ciepło, które według Davy'ego przy ruchu podnosi się o 0,3—0,7. Fakt iż materye najłatwiéj ulegające spaleniu najprędzéj rozkładają się przez ruch mięśniowy, tłómaczy nam doskonały wpływ gimnastyki leczniczej na otyłość.

Jednakże ruch mięśniowy wpływa jeszcze w inny sposób na przemianę materyi. Wspomnieliśmy że w mięśniach ćwiczonych powiększa się ilość włókien mięsnych, a wiemy że z massą powiększa się odpowiednio i siła. Moment ten nabiera w życiu wielkiego znaczenia, gdyż najważniejsze czynności: oddychanie, oddawanie stolca, akt porodu i t. d., odbywają się łatwiej pod wpływem energicznéj czynności mięśni.

Trzeba naocznie przekonać się aby uwierzyć, w jak krótkim stosunkowo czasie znika ogólne i częściowe osłabienie mięśni wraz z następstwami: przez odpowiednie zdwojone ruchy. Dosyć przytoczyć tu złą postawę ciała (trzymanie się) które jak wiadomo staje się przyczyną niektórych zniekształtnień i wielu głębszych zaburzeń. Osłabienie mięśni trwające resp. pozostające po apopleksyach, porażeniach i innych stanach, znika przy pomocy systematycznych ruchów, niekiedy w krótkim bardzo, a zwykle po dłuższym czasie, lub przynajmniéj poprawia się znacznie, a tylko

w razie obszerniejszych zwyrodnień racyonalne usiłowania pozostają bez skutku.

Wiele cierpień pęcherza, wiele wadliwych ustawień macicy, liczne wypadki zaparcia stolca dają się usunąć zupełnie lub w części przez wzmocnienie tłoczni brzusznej odpowiedniemi ruchami; ostatecznie wszystko to wpływa na przemianę materyi, dla któréj ruch mięśniowy z innego jeszcze względu staje się ważnym czynnikiem. Albowiem J. M ü l l e r wykazał, że dzięki prawu współruchów, przy czynności dowolnych mięśni poprzecznie prążkowanych, również i mimowolne gładkie mięśnie w czynność zostają wprowadzone. Ztąd to pochodzi wzmiankowany wpływ ruchu ciała na ruchy robaczkowe kiszek, na czynność serca i płuc, na wydzieliny i wydaliny i t. d., co znowu oddziaływać musi na wytwarzanie się krwi.

Przy zaniedbaniu ruchu mięśniowego, wcześniéj lub późniéj psuje się trawienie, a ztąd odżywianie podupada i krążenie ulega zaburzeniom, co z łatwością wyradza rozliczne cierpienia. Najczęstsze rozwijające się ztąd zaburzenia zdrowia wynikają z zastojów w układzie żyły wrotnéj. Innemi słowy: osłabienie mięśni dowolnych pociąga za sobą przepełnienie krwią organów brzusznych, przejawiające się w licznych fizycznych i psychicznych chorobliwych przypadłościach (że wspomnimy tylko o hemoroidach, zaburzeniach trawienia, zatrzymaniu stolca, stanie nerwowym i t. p.).

Za pomocą gimnastyki leczniczéj, jak słusznie powiada C o n w e l d, wzmocnionym zostaje skurcz serca i aspiracya klatki piersiowéj, wzmaga się siła mięśni brzusznych i kiszkowych, a wszystko pomyślne w tym kierunku daje rezultaty. Wedle E u l e n b u r g'a skuteczność gimnastyki leczniczej w przepełnieniu krwią organów brzusznych, daje się wytłómaczyć przyspieszeniem krążenia w organach brzusznych i za-

leżném od tego wzmożeniem endo-i exosmozy, oraz wzmocnieniem prążczastych i gładkich mięśni brzucha i kiszek.

Na téj zasadzie teoretycznie tłómaczymy sobie dalej pomyślne zastosowanie lecznicze gimnastyki w leczeniu skrofułów, niedokrewności, błednicy, żylnego stanu krwi, który często występuje w formie pletory, daléj w leczeniu otyłości, artrytyzmu, wreszcie w rekonwalescencyi po ciężkich chorobach. Rozumie się że metoda leczenia, która wpływając na mięśnie dowolne, za ich pośrednictwem oddziaływa na cały organizm, musi mieć w takich stanach wysokie znaczenie.

Każdy przecież może się łatwo przekonać że osłabienie trawienia daje się poprawić lub usunąć nawet, niekiedy li tylko przez prosty ruch używany przez czas dłuższy. Ponieważ jednak jak doświadczenie przekonywa, ten sam skutek może być osiągnięty daleko prędzéj i trwaléj przez gimnastykę leczniczą, mamy w tem dowód jak pomyślnie wpływa ta metoda na wyrabianie się krwi.

Krew bowiem zmieniona co do jakości i ilości może wywoływać zaburzenia w gospodarstwie organiczném. Co się tyczy ilości, znane są zaburzenia wynikające z szybszego zużycia w stosunku do wytwarzania, i odwrotnie, takie gdzie wyrabianie krwi odbywa się szybciéj aniżeli konsumpcya. W obu tych stanach gimnastyka lecznicza może być pomocną, co się tém da wytłómaczyć, że w pierwszym razie uregulowana czynność mięśni dowolnych wpływa pobudzająco na te organy których zadaniem jest wyrabianie krwi; rozumie się jednak że w tym razie ruchy powinny być nader umiarkowane, aby przemiany materyi nie podnosić bezpotrzebnie. W drugim wypadku, w pełnokrwistości, która właściwie polega na przeważającym żylnym stanie krwi, skuteczność gimnastyki objaśnia się z jednéj strony powiększeniem przez nią procesu

gorenia, z drugiéj zaś przyspieszeniem wydzielin, któremi materye szkodliwe nagromadzone w wielkiéj stosunkowo ilości wydalone zostają z organizmu; nareszcie odciągającém działaniem niektórych procedur, jako środków palliatywnych. W przedostatnim wypadku moment ilościowy schodzi się z jakościowym, a ztąd zrozumiemy nawet *a priori* skutki gimnastyki w usunięciu skażenia od kwasu moczowego. jakiém jest artrytyzm, powstawanie kamienia, w otyłości (przy któréj należy wszelako uwzględnić możebne zwyrodnienie ścian naczyniowych) i t d.

Ideler radzi uciekać się do gimnastyki we wszystkich stanach osłabienia które nie stanowią wprost przeciwwskazania do zastosowania téj metody leczniczéj. Gimnastyka wzmacnia tu systematycznie ciało, i czyni je odporniejszém na wszelakie wpływy. Tyczy się to przedewszystkiem usposobienia do reumatyzmu. Każdy człowiek w odmienny sposób oddziaływa na wpływy zewnętrzne; gdy jeden wśród przeważającego umysłowego życia, z nerwami podrażnionemi, nazbyt silnie reaguje na zwyczajne bodźce, flegmatyk przeciwnie okazuje się niewrażliwym na silne stosunkowo pobudzenia. Zadaniem lekarza będzie w tym wypadku doprowadzić pobudliwość do umiarkowanego stopnia. W nadmiernéj wrażliwości pomocném jest tylko zahartowanie, polegające na uregulowaném ćwiczeniu rozmaitych organów.

Ideler powiada że: w jednym wyrazie „Gimnastyka", mieści się zadanie wzmocnienia wszystkich organów ciała dla nadania im największéj odporności na wszelakie zewnętrzne wpływy.

Im ta odporność będzie większą, tém bardziéj zmniejszy się zgubny wpływ wszelakich dla organizmu szkodliwości, a w walce z niemi, gdy nie przekraczają pewnéj miary, ciało nabiera jędrności, któréj niepodobna nabyć przy staranném usuwaniu szko-

dliwych działaczy, — wtedy bowiem rozwija się zniewieściałość.

4. Ponieważ jama piersiowa otoczona jest w znacznéj części ruchomym kostnym szkieletem, poruszanym przez odpowiednią czynność mięśni, przeto gimnastyka lecznicza spożytkowując tę okoliczność, stara się o zwalczenie takich chorób i usposobień chorobowych które zależą od nieprawidłowości przestworu klatki piersiowéj. Łatwo to pojąć jeżeli uwzględnimy że kość idzie za impulsem mięśni. W płucu ściśniętem wązką klatką piersiową zanika wiele kanałów powietrznych i naczyń krwionośnych, przez co, jak pojąć łatwo, zmniejszać się musi odświeżanie krwi przez proces oddychania. Jeżeli sobie przypomnimy uwagę Virchow'a że niedostateczne rozszerzenie płuca, będące następstwem zbyt wązkiéj klatki, nierzadko staje się przyczyną choroby krwi wiodącéj do suchot płucnych, to zrozumiemy pożytek systematycznego ćwiczenia ciała w zapobieganiu téj strasznéj chorobie, jeżeli już pominiemy nawet wpływ na poprawienie krwi. Zresztą nie można nie przyznać, że powiększona potrzeba oddychania po dłuższych forsowych postawach ciała lub energicznych ruchach, posiada wybitny wpływ na rozległość oddechu, a ztąd na lepszą odnowę krwi.

Silniejszy ruch mięśni wzmacnia kości. Słusznie powiada Hyrtl że nie płeć a tryb życia *respective* rodzaj zajęcia osoby danéj wpływa na czynność mięśni, od jakiéj między danemi zależy kształt obojczyka a bezwątpienia i innych kości. Nie ulega najmniejszéj wątpliwości że wzmocnienie może być osiągnięte przy pomocy „wyższéj" gimnastyki. Każdy atoli kto miał sposobność widzieć szybki wpływ odpowiednich zdwojonych ruchów (które stanowią właściwość szwedzkiéj gimnastyki leczniczéj) na wzmocnienie mięśni i kości, bez wahania uzna wielkie zalety téj metody leczenia, we właściwych wypadkach. Po-

myślne działanie nietylko polega na rozszerzeniu klatki piersiowéj, ale także na pobudzenie procesu oddychania, za pomocą odpowiedniéj gimnastyki płuc.

Przytoczymy tu kilka przykładów rozszerzenia klatki piersiowéj za pomocą szwedzkiéj gimnastyki, przez wzgląd na praktyczne znaczenie tego faktu. Eulenburg wspomina o 20-letnim mężczyznie, którego klatka piersiowa po 3 miesięcznem leczeniu, rozszerzyła się prawie o dwa cale. To samo zauważył Glatter również u 20-letniego wątłego osobnika, już po upływie dwóch miesięcy, a chociaż bynajmniéj nie zawsze skutek tak szybko następuje, to jednak w krótkim stosunkowo czasie pewien postęp zauważyć się daje. Nie tylko jednak te stany poprawiają się przy użyciu szwedzkiéj gimnastyki, ale nawet dosyć często rozedma płuc, w któréj klatka piersiowa rozszerza się beczkowato, jak niemniéj t. zw. klatki ptasie, gdzie przyczyną zniekształtnienia jest pewien stopień porażenia mięśni piersiowych (*mm. pectorales*) i zębatego przedniego wielkiego.

5. Żywotność skóry powiększająca się pod wpływem ćwiczenia mięśni, sprawia to że ona jest nie tylko bogatszą w krew, ale także odporniejsza na zmiany temperatury. Friedmann powiada że czynność skóry wzbudzona przez ruchy mięśni jest bardzo skuteczną przeciw reumatyzmom.

6. Jak wspomnieliśmy, istnieje ścisły związek między nerwami i mięśniami dowolnemi. Wszak na mocy znakomitych poszukiwań Gerlach'a, mięśnie uważać można jako kurczliwe zakończenia nerwów.

Atoli i strona psychiczna organizmu ulega wpływowi czynności mięśniowéj. U wielu osób skutek w tym kierunku objawia się już po pierwszéj godzinie kuracyi, wyraźną poprawą humoru i usposobienia. U osób leniwych na wszelki ruch, strona umysłowa wielce cierpi pod wpływem zaniedbania czyn-

ności nerwów ruchowych. Rozwija się ztąd słabość charakteru i kapryśność, zły humor, przez co chory staje się nieznośnym dla samego siebie i osób otaczających.

Dopiero przez uregulowany ruch harmonja oddzielnych sfer układu nerwowego doprowadza się do odpowiedniéj równowagi. Nieodzowna w życiu codziennem energia, swoboda i lekkość myśli, która nam pozwala łatwiéj znosić tysiączne przykrości jakie los z sobą przynosi, nabywa się przez regularne gimnastyczne ćwiczenia, lub wybitnie się powiększa jeżeli już była w pewnym stopniu. Wpływ taki pojmujemy łatwo, uwzględniając że większa część ruchowych i czuciowych włókien nerwowych wychodzi z organów ośrodkowych (mózgu i rdzenia), gdzie znajdują się w zetknięciu z sobą, a także w przebiegu swym łączą się za pośrednictwem pojedynczych włókien ze zwojami nerwu współczulnego (sympatycznego).

W o l a znajduje się widocznie w ścisłym związku z nerwami pośredniczącemi ruchom, albowiem ruchy dowolne, jak to już sama nazwa wskazuje, są tylko przejawami woli. Biała istota mózgu i rdzenia składa się po większéj części z pierwotnych włókienek ruchowych, stanowiących połowę układu nerwowego.

Wola powstaje w mózgu, a o ile ma się przejawić ruchem, zamienia się w czyn za pośrednictwem nerwów ruchowych rządzących mięśniami. Przez częstsze i regularne stosunki między mięśniem i mózgiem przewodnictwo włókien nerwowych powiększa się; jeżeli nam się wolno wyrazić: drogi dla strumienia nerwowego stają się swobodniejszemi, co wedle słów D a r w i n a sprzyja łatwiejszemu ruchowi siły nerwowéj w kanałach używanych zwyczajnie. Ruch ten staje się szybszy i dokładniejszy, innerwacya członków w ruch wprawionych wzmaga się, a członki wzmacniają się przez nowotworzenie. Natomiast

przy zaniedbaniu organów ruchu, wytwarza się jak to Eulenburg oryginalnie wyraził: „kongestya czuciowéj innerwacyi“, przeciwko czemu zna on jeden tylko środek, to jest ruch systematycznie uregulowany.

Na podstawie doświadczenia iż takie nawet porażenia które zależą od ośrodków nerwowych, poprawiają się pod wpływem ruchu mięśniowego, lub nawet wyleczone być mogą, nie można prawie nie zgodzić się na przypuszczenie, że mózg, zwłaszcza w tych czynnościach które się woli dotyczą, zależnym jest od obwodowych części. Ćwiczenie tak tu jak w wielu innych razach gra bardzo ważną rolę i prowadzi do świadomego i nieświadomego przyzwyczajenia.

Darwin zwracając uwagę na antagonizm między sferą czuciową i ruchową, powiada że kobiety rodzące naprężają do najwyższego stopnia mięśnie, by sobie ulżyć w cierpieniach.

Benedikt powiada, że „gimnastyka mięśni okazuje się pierwszorzędnym środkiem leczniczym przy nadczulnościach stawów i ścięgnistych części, wywołanych zaziębieniem lub rozciąganiem. Zadziwiającem jest widzieć jak części przez dłuższy czas nieruchome, stają się zdolnemi do czynności, bezpośrednio po użyciu rozmaitych leczniczo-gimnastycznych procedur na skórę i mięśnie, oraz t. zw. zdwojonych ruchów“.

Na mocy tego co było powiedziane pojmiemy, że między innemi także i bezsenność jako skutek rozburzonéj fantazyi i innych pobudzeń psychicznych, usuniętą być może za pomocą ćwiczenia ciała. Ideler powiada że dopóki nie nastąpiło jeszcze zupełne wyczerpanie, jeden jest tylko środek usunięcia przynajmniej stopniowo téj przypadłości, a mianowicie gimnastyka i w ogóle wszelkie ćwiczenia ciała, które codziennie wzmagane, nareszcie usuwają cho-

robliwe rozdraźnienie. Wszelki bowiem ruch forsowniejszy zmusza siłę żywotną do przeważnéj czynności w układzie mięśniowym, a przez to odciąga ją w większéj części z obrębu nerwów gdzie dusza swą czynność umieściła, przez co działalność jéj musi osłabnąć".

Ztąd to I d e l e r uważa gimnastykę za jeden z najskuteczniejszych środków w leczeniu chorób umysłowych.

Czynność odruchowa t. j. przeniesienie funkcyi ze sfery czuciowéj na ruchową za pośrednictwem zwoju nerwowego, kończące się skurczeniem jednego lub kilku odpowiednich mięśni, może bezwątpienia występować i w odwrotnym kierunku, o ile ruchowa czynność takiegoż nerwu, przejawiająca się dowolnym ruchem mięśniowym, wpływa uspokajająco na sferę czuciową.

W ogóle zdaje się że czynność odruchowa odgrywa w naszéj metodzie leczenia, ważną rolę w rozmaitych kierunkach.

Jeżeliby się sprawdziło odkrycie pewnego nader sumiennego badacza, że mianowicie te punkty w mózgu które uważamy za siedlisko myśli, są zarazem organami ośrodkowemi dla czynności ruchowéj kończyn, natenczas ze stanowiska czysto lekarskiego, należałoby widzieć w gimnastyce potężny środek cywilizacyjny; usprawiedliwionym bowiem byłby wniosek że powiększenie czynności ruchowéj oddziaływa na myślenie.

Liczne spostrzeżenia jakie lekarz gimnasta ma sposobność robić przy leczeniu cierpień nerwowych, popierają to mniemanie.

Tém objaśnia się działanie psychiczne ruchu mięśniowego „znoszące napięcie siły duchowéj i nadające jéj swobodę" — jak się wyraża S c h r e b e r.

Na zasadzie przytoczonego związku między różne-

mi sferami nerwowemi, pojmiemy skuteczne działanie regularnych ruchów w usuwaniu kurczów, znieczuleń i nadczulności, hypochondryi i histeryi, niektórych cierpień umysłowych i ogólnego osłabienia nerwów.

Prof. B e n e d i k t uważa gimnastykę leczniczą za jednę z najważniejszych tonicznych (wzmacniających) metod leczenia — i powiada daléj:

„Zwłaszcza przy ruchach ogólnych dotyczących całego ciała, człowiek zdrowy lub pacjent doznaje błogiego uczucia graniczącego z rozkoszą i przyjemnego wrażenia ciepła na powierzchni ciała. To ogólne toniczne działanie stanowi główną zaletę metody, która powinna być dla tego stosowaną przedewszystkiem u chorych rozstrojonych i w ogóle osłabionych pod wpływem najrozmaitszych przyczyn.—Uczucie „dobrego mienia się“ wyraża się powiększoną energią i samowiedzą, a ztąd gimnastyką należy leczyć osoby zniewieściałe i pozbawione energii, w celu zapobiegawczym i wzmacniającym“.

E u l e n b u r g mówiąc o leczeniu zastarzałych skrzywień kolumny kręgowéj za pomocą gimnastyki, wyraża się w ten sposób: „Mogę zapewnić, że leczenie szwedzką gimnastyką w tych nawet wypadkach pomyślne dawało rezultaty, albowiem za jéj pośrednictwem poprawiał się podkopany proces odżywiania, cierpienia dawno trwające znikały, a tym sposobem nietylko dalszy postęp zniekształtnienia zatrzymywał się, lecz także pośrednio znaczną osiągnięto poprawę postawy ciała“.

Podobne skutki zauważył i Dr G l a t t e r w swojéj praktyce.

Dr C o n h e i m przyznaje gimnastyce leczniczéj w porażeniach bardzo skuteczne działanie, „jeżeli nie ma przytém głębszego patologicznego zajęcia organów ośrodkowych“—„ jakkolwiek i w takim razie otrzymuje się znaczną poprawę, jeżeli już nie zupełne ule-

czenie". Ten sam autor powiada na innêm miejscu: „Nawet w cierpieniach ośrodków nerwowych gimnastyka może być stosowana częstokroć jako środek pomocniczy obok innéj kuracyi, a nieraz potrzeba ją nasamprzód zalecić, np. w celu leczenia elektrycznością porażenia zależnego od apopleksyi, jeżeli w stanie podraźnienia mózgu przez ognisko krwawe lub przy wytworzeniu obszernéj blizny, elektryczność nie może być odrazu używaną (aby nie powiększać podraźnienia). W takim razie działa się odciągająco na mózg przez ruchy bierne, starając się przytém utrzymać odżywianie w chorym członku, by nie dopuścić do tłuszczowego zwyrodnienia; energia choréj części musi być utrzymywana na pewnym stopniu tak długo, dopóki nie będzie można zastosować z całą starannością gimnastyki i elektryczności".

Zdaniem R o m b e r g'a gimnastyka lecznicza może być pomocną nawet w takich wypadkach porażeń, które powstały pod wpływem ukończonego już cierpienia rdzenia kręgowego. W razach gdy gimnastyka lecznicza pomyślnie wpływa na porażenia zależne od cierpień ośrodkowych, droga poprawy musi być następująca: Impuls dla ruchu mającego się odbyć w danéj części ciała wychodzi z pewnego punktu mózgu lub rdzenia kręgowego i doprowadzonym zostaje do odpowiedniego mięśnia za pośrednictwem nerwu. Porażenie mięśni następujące w skutek mechanicznego wpływu na ów punkt w organie ośrodkowym, będzie się przy warunkach zresztą jednakich, tém uporczywiéj sprzeciwiać wszelkiemu leczeniu, im silniejszym był mechaniczny wpływ który wywołał zaburzenie. Jeśli jednak w skutek regularnych sztucznych ruchów, zarówno mięsień jak i nerwy w nim przebiegające będą prawidłowo odżywiane, a te ostatnie przytém również pobudzane, natenczas łatwiéj już stać się może, iż części bliższe ośrodka będą brały

żywszy udział w życiu rozbudzoném u obwodu, aż wreszcie i w samym pierwotnie zajętym punkcie stan fizyologiczny powróci. Wszelako tam gdzie już w organie ośrodkowym przyszło do zupełnego rozkładu, rozumie się że i gimnastyka lecznicza będzie bezskuteczną.

Rozliczne wpływy metody w mowie będącéj kombinują się w najrozmaitszy sposób, a ztąd pojmiemy skuteczny w rozmaitych kierunkach wpływ ruchów w ogóle i w szczególności. I tak między innemi, potrafimy sobie wytłómaczyć pożytek gimnastyki leczniczéj w usuwaniu usposobienia do apopleksyi i napływów krwi, w miejscowych przekrwieniach z jednéj i miejscowych niedokrewnościach z drugiéj strony, w zaniku mięśni i przerostach, w zaburzeniach miesiączkowania, pollucyach, upływie nasienia i t. d.

Działanie więc gimnastyki leczniczéj na organizm wedle tego co było powiedziane, jest częścią przeważnie natury mechanicznéj częścią, ze względu na przemianę materyi, chemicznéj natury, lecz prócz tego tego bezwątpienia także natury elektrycznéj, obok widocznego działania na sferę psychiczną.

Gimnasyka lecznicza usiłuje sprowadzić skutek nietylko za pomocą ruchów, lecz także przez inne przeważnie mechaniczne działania, przyczém niepotrzebujemy przypominać, że w organizmie żyjącym nie może być mowy o żadném wyłącznie mechaniczném działaniu.

Już pewne postawy ciała wpływają na krążenie według praw hydrostatycznych. Za pomocą szczypania dają się usunąć niektóre przewlekłe reumatyzmy w krótkim czasie. Nagniatanie brzucha działa pomyślnie w zaparciach stolca przez to że przesuwa massy kałowe i pobudza ruch robaczkowy kiszek. Za pomocą nacisku, pocierań i wstrząsań dają się doprowadzić do zaniku pewne guzy, między innemi pewne formy wola (*struma*). Przez odpowiednie rękoczyny, le-

czą się resp. poprawiają rzekome zesztywnienia i przykurczenia mięśni, znosi się sztywność stawów mało ćwiczonych. Rękoczyny te działają częścią przez to, że poprawiają zaburzenia w krążeniu, częścią wywołując we wstrząśniętych nerwach lub pobudzonych w inny sposób, odmienne wahania, rozbudzając energię sił żywotnych, wyrównywając niejakie chropowatości i t. p. Dla pewnych rękoczynów których skuteczność jest widoczna, brak nam wszelkiego naukowego wytłómaczenia.

Tak więc szwedzka gimnastyka lecznicza polega na utrzymywaniu pewnéj postawy ciała, na pojedyńczych i zdwojonych czynnych ruchach, na ruchach biernych i właściwych rękoczynach, które do pewnego stopnia do kategoryi ruchów biernych mogą być wliczone. Cel jaki w ten sposób zamierzamy osiągnąć stanowi częścią doprowadzenie lub odprowadzenie krwi i strumienia nerwowego, częśią wreszcie mamy na widoku mechaniczne działanie w ten lub ów sposób się objawiające.

Nie wdając się w wyliczanie wszystkich chorobnych stanów, które jak doświadczenie przekonało, skutecznie leczą się szwedzką gimnastyką, przytoczymy według Ulrich'a następujące cierpienia, których całkowite lub częściowe usunięcie udaje się zwykle przez naszą metodę:

Cierpienia układu nerwowego: ogólne rozstrojenie i zwątlenie, zawroty, bezsenność, podrażnienie, zboczenia ruchu (taniec św. Wita, początki chorób rdzenia) nerwobóle etc.

Cierpienia zależne od zaburzeń w krążeniu: ogólna lub miejcowa pełnokrwistość (*plethora abdominalis*, napływy do głowy), nieprawidłowości w miesiączkowaniu, stan żylny krwi i zależne od tego dolegliwości, wadliwe krążenie włosowate (ziębnięcie rąk i nóg), organiczne choroby serca. (Jak-

kolwiek w ostatnim razie uleczenie nie jest możebne, to jednak racyonalna łagodna gimnastyka lecznicza w znacznym stopniu przynosi ulgę w cierpieniach).

C i e r p i e n i a   o r g a n ó w   o d d e c h o w y c h (p i e r s i o w e): ciężkość oddechu, usposobienie do suchot, początki rozedmy płucnéj etc.

Z a b u r z e n i a   l u b   c i e r p i e n i a   u k ł a d u   t r a w i e n i a   i kardjalgia, wzdęcia brzucha, złe trawienie, zaparcie stolca etc.

C i e r p i e n i a   k o n s t y t u c y j n e   w o g ó l n o ś c i jak blednica, reumatyzmy, dyskrazye (usposobienie skrofuliczne, suchotnicze) ect.

C i e r p i e n i a   i   z n i e k s z t a ł t n i e n i a   w y w o ł a n e   p r z e d e w s z y s t k i e m   z a b u r z e n i e m   c z y n n o ś c i   m i ę ś n i: ogólne lub częściowe zwątlenie mięśni lub porażenie i cierpienia albo zniekształtnienia od tego zależne, jak skrzywienia kolumny kręgowéj i tułowia, płaska klatka piersiowa, skrzywienia kolan i stop, skurczenia mięśni, zesztywnienia etc. [1]).

---

[1]) Niejedni rodzice, w najlepszéj myśli, lecz pod wpływem grubéj niewiadomości, pozwalają robić ze swemi dziećmi wszelkiego rodzaju niedorzeczne i szkodliwe experymenty (noszenie gorsetów, nacierania, apparaty do utrzymywania się prosto, zawieszania, bezładne ćwiczenia ciała etc.), w nadziei poprawy i w celu uniknięcia systematycznéj kuracyi gimnastyką leczniczą. Lecz przekonywają się oni, niestety zapóźno. i kosztem zdrowia swych dzieci, o niewłaściwości i bezskuteczności użytych środków. Stara baśń że „z tego dziecko z czasem wyrośnie", znajduje się zawsze na ustach matek, jako pocieszenie, całkiem ułudne. Tak bowiem nie jest; z tego się nietylko „nie wyrośnie", ale przeciwnie, cierpienie bezustannie

Prócz tego U l r i c h w swych rocznych sprawozdaniach pomieścił niektóre uwagi, o jakich wspomnimy ze względu na ich ważność praktyczną.

Pod względem łatwiejszéj uleczalności, wedle U l r i c h'a, rozmaite gruppy chorób dają się „zawsze" w następujący szereg zestawić („przyjmując równe stopnie co do natężenia"): ogólne osłabienie, cierpienia brzuszne („zwłaszcza od lat zakorzenione, wszelkim innym środkom leczenia opierające się zaparcie stolca") [1]). Daléj U l r i c h przytacza jako leczone

---

wzmagać się będzie, dopóki racyonalne gimnastyczne leczenie nie sprowadzi przeinaczenia soków, odżywienia i wzmocnienia nerwów i mięśni.

[1]) Co do tego, jak również co do przewlekłych reumatyzmów U l r i c h powiada, że tu „leczenie za pomocą gimnastyki leczniczéj jest bardzo wdzięczne i nie może być dosyć gorąco zalecone wszystkim tego rodzaju pacyentom". Mimo rozlicznych form, ogólny obraz tych cierpień U l r i c h przedstawia w następujący sposób: Układ nerwowy przez wygody cielesne i rozbudzenie fantazyi przedrażniony i zwątlały; układ mięśniowy osłabiony siedzącym trybem życia, wraz z oddziaływaniem na organy trawienia, a w szczególności na błonę mięsną żołądka i kiszek, mianowicie zmniejszone ruchy robaczkowe kiszek i zależne ztąd złe trawienie z dolegliwemi wiatrami, bólem w okolicy żeber fałszywych, w piersiach, plecach; daléj wzdęcie brzucha i naprężenie, kurcze żołądka, ścieśnienie w piersiach, krótki dech, zatrzymanie stolca i potrzeba używania silnych środków przeczyszczających (których działanie jest jak najgorsze), codziennie i w dużych dawkach. Mimo rozlicznych dolegliwości, te formy przewlekłych cierpień stanowią najwdzięczniejsze pole działania dla lekarza-gimnasty.

z dobrym skutkiem: zaburzenia w krążeniu [1]), cierpienia konstytucyjne, stany nerwowe, skrzywienia kolumny kręgowéj.

---

[1]) Zaburzenia w krążeniu krwi znajdują się często w ścisłym związku z przytoczonemi cierpieniami organów brzusznych i zależą częstokroć od tych samych przyczyn. Początkiem jest i tu siedzący tryb życia. Nieraz można zapobiedz chorobie przez dłuższe spacery, jazdę konną, odpowiednią dyetę, jeżeli jednak zakłócenie krążenia włosowatego w kończynach doszło wysokiego stopnia, napływy krwi do głowy i piersi są uporczywe, wówczas zwykły taki ruch nie pomaga, a dopiero od systematycznéj gimnastyki leczniczéj można się spodziewać poprawy, i to w bardzo krótkim stosunkowo czasie. Męczące kongestye do głowy i jéj pałanie, uczucie ociężałości i pełności w brzuchu i ciele, lodowe zimno nóg i rąk, zaczynają ustępować już po kilku dniach kuracyi gimnastyką. Zasada leczenia gimnastyką jaka występuje przy zwalczaniu tego rodzaju cierpień, jest jedną z najważniejszych w fizyologii ruchów, a właściwe spożytkowanie téj zasady jest przyczyną, dlaczego na drodze gimnastyki leczą się lub poprawiają najrozmaitsze, wprost przeciwne sobie cierpienia wchodzące w zakres zaburzeń krążenia krwi.

Analiza używańszych win.

	Spirytus	Cukier	Twarde resztki	Kw. winny	K. octowy	Win. kam.	Potaż
Wina zagraniczne:							
Malaga	20%	20	23,28	0,47	0,05	0,55	0,76
Madera. . . .	18,5	3,70	4,66	0,43	0,05	0,14	0,22
Xeres	18	2,5	4,4	0,30	0,02	0,14	0,24
Lisbońskie . .	17,5	10,42	11.62	0,39	0,03	0,15	0,3
Portwein . . .	17	3,08	7,71	0,47	0,03	0,19	0,32
Lafite	13	0,17	2,17	0,39	0,06	0,13	0,23
Sauternes. . .	12	3,13	4,29	0,55	0,29	0,19	0,23
Chateau . . . d'Yquem . .	12	4,17	5,47	0,47	0,08	0,14	0,26
Bourgogne . .	12	0,1	1,96	0,52	0,06	0,21	0,24
Chateau Margaut	12	0,25	1,97	0,53	0,08	0,37	0,28
Tokaj	11,9	21,76	23,28	0,35	0,05	0,53	0,48
Medoc St. Julien. . . .	11	0,07	1,21	0,39	0,04	0,14	0,24
Medoc	10	0,10	1,54	0,41	0,04	0,16	0,21
Reinwein. . .	10	0,2	1,4	0,51	0,08	0,19	0,27
Krymskie Worońcowskie wina:							
Tokai	15	2	2,99	0,49	0,04	0,14	0,26
Mouskat-Sec. .	14,5	0,44	1,32	0,42	0,02	0,15	0,21

	Spirytus	Cukier	Twarde resztki	Kw. winny	K. octowy	Win. kam.	Potaż
Risling. . . .	13,07	0,15	1,06	0,48	0,05	0,15	0,26
Lounelle . . .	13,5	2,5	3,38	0,48	0,06	0,12	0,29
Bordeaux N. 3.	13,5	0,14	1,5	0,43	0,03	0,12	0,34
,, N. 1.	13,2	0,10	1,44	0,43	0,04	0,20	0,3
Reinwein. . .	12,29	0,17	1,11	0,42	0,06	0,14	0,31
Stołowe czerwone	11,01	0,1	1,73	8,46	0,02	0,12	0,18
Aliatik. . . .	10,21	0,14	1,52	0,45	0,05	0,14	0,25
Lafite	9,9	0,28	1,76	0,45	0,06	0,12	0,27
Wina bessarabskie:							
Czerwone . .	10,5	0,25	1,85	0,53	0,05	0,15	0,29
Białe.	9,19	0,14	1,18	0,5	0,01	0,14	0,22
Kaukazkie:							
a) *Kachetyńskie*							
Gorżaańskie słodkie . . .	10,49	1,4 — 4,7 *)	6,89	0,41	0,04	0,12	0,40
Gorżaańskie. .	10,22	0,23	1,41	0,36	0,03	0,12	0,31
b) *Kizlarskie:* .							
Białe	10,18	0,25	1,28	0,42	0,26	0,12	0,39
Czerwone. . .	10,1	0,11	1,48	0,50	0,30	0,14	0,33

*) Przymieszka cukru z trzciny cukrowéj.

Przepisy lekarskie przy kwalifikowaniu osób do służby wojskowéj.

Dla rewizyi osób kwalifikujących się do służby wojskowéj, do każdego Urzędu o powinności wojskowéj naznacza się 2-ch lekarzy, cywilny i wojskowy (w Syberyi może być tylko jeden wedle art. 91 Ustawy), jako *experci*: uczestnictwo ich w zajęciach Urzędu ogranicza się tylko na wyjawieniu swej opinii, bez prawa głosu (Cyrkularz Ministr. Spraw Wewnętrz. 22 Marca 1876 r. Nr. 14) i Urząd wcale nie jest obowiązany uwzględniać takową. Osoby, należące do rewizyi, mają prawo robić zarzuty przeciwko uznaniu niezdatnym do służby (art. 149). Lekarze, obecni w Urzędzie, mogą być przyzwani i dla oznaczenia wieku osoby, sądząc z jéj powierzchowności (tenże cyrkularz Nr. 14). Zdolność noszenia broni osób zaliczonych do pospolitego ruszenia decyduje sam Urząd (art. 154).

Obejrzenie osób powinno się odbywać w pokoju jasnym, ciepłym i dość obszernym (art. 2 przep. Urz. o pow. wojskowéj). W Urzędzie powinny się znajdować: miara dla oznaczenia wzrostu, taśma z rossyjskim i francuzkim podziałem dla mierzenia różnych części ciała, stetoskop, plesimetr z młotkiem, lupa, szpatel, katetery, elastyczny i metaliczny, zgłębnik, cążki i gąbka (art. 3). Opatrywanego można rozebrać do naga (art. 4). Po detaliczném obejrzeniu i zbadaniu osoby, lekarze wygłaszają Urzędowi swoją opinię o zdatności lub niezdatności takowéj do służby, opierając się przy chorobach lub wadach cieleśnych na przepisach pod Lit. A. B. C. (niżéj cytowanych)

i wyjaśniając jakie mianowicie art. przepisu służą podstawą wygłoszonego ich zdania (art. 17). Jeżeli się okażą takie wady i choroby, które nie są dość jasno oznaczone w przepisie, to należy korzystać z artykułów przepisu, najwięcéj zbliżonych do danego wypadku (art. 18). Wygłaszając swoją opinię, lekarze własnoręcznie robią odpowiednie notaty we właściwym miejscu spisowego i dodatkowego listów, a mianowicie zdatny lub nie zdatny do obowiązków niefrontowych, lub niezdatny do służby w wojskach stałych, lecz zdatny do pospolitego ruszenia, lub kwalifikuje się do zbadania, ze wskazaniem przytem na odpowiednie art. przepisów lit. A, B, C; a jeśli chorobliwy stan nie odpowiada żadnemu art. przepisów, to z krótkim opisem choroby opatrywanego (art. 20).

Najmniejsza miara wzrostu do przyjęcia na służbę 2 arsz. $2^1|_2$ wersz. (art. 43). Jeśli wzrost jest mniejszy prawnego do jednego werszka, to daje się odroczenie (art. 44), jako niedostatecznie zmężniałemu (art. 5 przep. urz. o wojsk. pow.). U każdego opatrywanego potrzeba mierzyć obwód klatki piersiowéj, bacząc na to, że kwalifikują się na służbę te osoby, których rozmiar piersi jest mniejszy połowy wzrostu do $^1|_2$ werszka (art. 11). Wymiar robi się za pomocą taśmy między 4 i 5 żebrami i pod samemi łopatkami w pozycyi stojącéj rewidowanego, ze ściśniętemi nogami i podjętemi nad głową rękami, przyczem ten liczy zwolna do 20.

Rezultaty wymiaru klatki piersiowej zapisują się w takiej formie:

Imię i nazwisko	Wiek	Plemienne pochodzenie	Stan	Rodzaj zajęcia	Wzrost	Rozmiar piersi	Do jakiej służby przyjęty	Wedle jakiej choroby uwolniony od służby	Na jaką chorobę posłany do zbadania

A. Choroby i wady cielesne uwalniające osoby na zawsze od służby w czynnych wojskach, jako zupełnie niezdatne.

1) Charłactwo skrofuliczne z zatwardzeniem i obrzękiem gruczołów, a także wysypkami, owrzodzenia na rozmaitych częściach ciała, lub téż drugiemi dość jawnemi oznakami niedostatecznego odżywienia. 2) Chorobliwe otłuszczenie całego ciała. 3) Wodne puchliny: podskórna, piersiowa i brzuszna, pochodzenia organicznego. 4) Zastarzały reumatyzm mięśni, stawów i okostnéj, z zatwardzeniami, kontrakturami i innemi organicznemi zmianami. 5) Słoniowacizna (*elephantiasis*) i trąd (*lepra*). 6) Niszczące liszaje (*lupus, herpes exedens*), wyprysk (*eczema*) i inne chroniczne cierpienia skóry z naruszeniem jej całości. 7) Guzy ateromatyczne, tłuszczaki, włókniaki, guzy limfatyczne, kostne i inne niezłośliwe, lecz znajdujące się w sąsiedztwie ważnych organów lub téż utrudniające ruchy członków i przeszkadzające noszeniu nakryć głowy, odzienia i obuwia. 8) Nowotwory rakowate i inne złośliwe. 9) Zimne wrzody, połączone z pruchnieniem kości i nadpsuciem się mięśni, ścięgien i chrząstek, lub też z oznakami charłactwa. 10) Zadawnione głębokie owrzodzenia, przymiotowego, skorbutycznego i in. pochodzenia; a także przetoki w głęboko leżące części i jamy, lub téż na gruncie charłactwa, albo będące w zależności od cierpienia kości, okostnéj i chrząstek. 11) Blizny łatwo się owrzodzające, albo przeszkadzające swobodnym ruchom członka lub téż noszeniu nakrycia głowy odzienia, rynsztunku i obuwia. 12) Pruchnienie kości, martwiak i in. organiczne cierpienia kości. 13) Aneuryzmy. 14) Padaczka. 15) *Paralysis et*

paresis. 16) Choroba Ś-go Walentego. 17) Trzęsienie się całego ciała lub téż jednéj jakiejkolwiek części: głowy, rąk, nóg. 18) Głupota, idiotyzm i psychiczne cierpienia we wszystkich stopniach i formach. 19) Parchi (*tinea capitis*) we wszystkich stopniach i formach. 20) Kołtun z jawnemi oznakami złego odżywienia. 21) Nieregularna konfiguracya czaszki, osobliwie czołowéj okolicy i potylicy, przeszkadzające dobremu trzymaniu się nakryć głowy. 22) Utrata części czaszkowéj kości, zamienionéj błoniastą blizną z tkanki łącznéj. 23) Niedostateczne zakrycie gałki ocznéj powiekami. 24) Wywrócenie i zawrócenie powiek, a także nieprawidłowość rzęsów, rosnących w kierunku gałki ocznéj i podtrzymujących chroniczne zapalenie oczu. 25) Blizny na łącznicy, podtrzymujące chroniczne zapalenie oczu. 26) Zupełne zrośnięcie powiek między sobą i z gałką oczną jednego prawego lub obudwóch oczu, i cząstkowe zrośnięcie osłabiające wzrok prawego oka. 27) Przetoka łzowa i łzawienie. 28) Wysadzenie gałki wraz z wolem (M. Bazedowii). 29) Garbiec (*staphyloma*). 30) Utrata wzroku obustronna, lub téż na jedno prawe oko. 31) Znaczne osłabienie wzroku obu oczu lub téż jednego prawego wskutek wadliwéj refrakcyi albo stałych zmian zewnętrznych lub wewnętrznych części oczu. 32) Zézowatość, przy znacznie upośledzonym wzroku na prawe oko. 33) Paraliż ruchowych nerwów powiek (*ptosis et lagophthalmus*) i gałki ocznéj (*strabism. paralyticus*). 34) Głuchota lub znaczne stępienie słuchu na oba uszy, wskutek przyczyn organicznych. 35) Cieczenie ropy z jednego lub obudwóch uszu wskutek pruchnienia kości lub in. organicznych zmian kości i chrząstek jamy usznéj. 36) Utrata i zepsucie kości, chrząstek i miękkich części nosa, choroby czołowéj i górnoszczękowéj jam, połączone z pruchnie-

niem kości; zadawnione owrzodzenia błony śluzowéj, lub téż zarośnięcie obydwóch nosowych otworów. 37) Nosowe i połykowe polipy, zatrudniające oddech i połykanie. 38) Zrośnięcie warg i policzków z dziąsłami, przyrośnięcie języka, utrata pewnéj jego części, a także języczka, miękiego podniebienia, przedziurawienie twardego podniebienia i inne chorobliwe zmiany kości szczękowych, utrudniające żucie, połykanie i wymawianie. 39) Złośliwe nowotwory, owrzodzenia, i inne cierpienia języka. 40) Jąkanie połączone z kurczliwemi usiłowaniami i utrudnionem lub niepojętem wymawianiem. 41) Niemota i głuchoniemota. 42) Przedawniona ślinowa przetoka. 43) Dwustronna i prosta zajęcza warga dochodząca aż do jamy nosowéj, a także połączona z rozdwojeniem twardego podniebienia. 44) Brak niemniéj 10 zębów w obu szczękach i 8 w jednéj (nie licząc w to zębów mądrości), a także brak i mniejszéj ich liczby przy pruchnieniu pozostałych w znacznéj ilości, wraz z widocznemi oznakami wadliwego odżywienia. 45) Skrzywienie szyi lub nieruchomość takowéj, wskutek przyrodniego defektu albo organicznego cierpienia kręgów i części miękich. 46) Wole w takiéj wielkości że przeszkadza zapinaniu kołnierza i utrudnia oddychanie. 47) Organiczne zmiany krtani i tchawicy. 48) Zwężenie gardzieli. 49) Pierś wązka, wciśnięta, rachityczna; skrócenie i skrzywienie obojczyka, a także żeber, utrudniające oddychanie, ruchi lub téż noszenie ubrania i rynsztunku. 50) Suchoty i chroniczne zapalenie płuc. 51) Chroniczny katar oskrzeli, rozszerzenie takowych, rozedma płuc (*emphysema*) i nerwowa dychawica (*asthma nerv.*). 52) Organiczne wady serca i aorty. 53) Organiczne choroby wątroby, śledziony, przewodu pokarmowego, nerek i in. brzusznych trzewiów, przy widoczném wadliwem odżywieniu 54) Ruptury

55) Wypadnięcie odbytnicy powstające bez żadnego usiłowania i z trudnością wprawiane. 56) Przetoka i in. organiczne cierpienia odbytu. 57) Nienaturalny odbyt. 58) Mimowolne moczenie (*enuresis, incontinentia*) i utrudnione oddawanie moczu wskutek zmian organicznych. 59) Przetoka cewki moczowéj. 60) Kamica (*lithiasis*) organów moczowych. 61) Brak prącia. 62) Nienaturalne położenie zewnętrznego otworu cewki moczowéj, utrudniające oddawanie moczu i inne formy wadliwej budowy zewnętrznych płciowych organów. 63) Zatrzymanie obu lub jednego jądra w kanale pachwinowym. 64) Wodna puchlina moszen (*hydrocele*) i sznurka nasiennego. 65) Węzłowate rozszerzenia żył jądra (*varicocele*) i sznurka nasiennego, widocznie się powiększające w stojącym położeniu i utrudniające noszenie odzieży. 66) Zatwardzenia i in. zmiany jąder i sznurków nasiennych, zależące od charłactwa lub utrudniające chodzenie i noszenie odzieży. 67) Skrzywienia kolumny pacierzowéj, wadliwości miednicy, organiczne cierpienia kości, chrząstek i więzów kręgowych. 68) Utrata ramienia, przedramienia lub ręki. 69) Brak uda, goleni lub stopy. 70) Skrzywienie i skrócenie kończyn, przeszkadzające swobodnym i prawidłowym ruchom takowych, a także noszeniu odzienia i obuwia. Tu szczególnie odnoszą się: *a*) skrócenia jednéj ręki na werszek i więcéj, *b*) skrzywienie nóg wewnątrz w takim stopniu, iż w stojącéj postawie odległość między kolanami więcéj niż 3 werszków i *c*) skrzywienia nóg na zewnątrz gdy w stojącéj postawie odległość między piętami więcéj niżeli 2 werszków. 71) Niezupełna ruchliwość lub całkowita utrata ruchliwości wielkich stawów, wskutek blizn, skurczeń, *tumoris albi*, wodnéj puchliny stawu, obrzęku stawowych główek lub zwichnięcia takowych, zadawnione owrzodzenia i nienaturalne stawy. 72) Zanik (*atro-*

phia) obu kończyn lub jednéj. 73) Węzłowate sploty rozszerzonych żył dolnych kończyn wraz ze zgrubieniem ścian żylnych, znacznie napełniające się w stojącéj postawie, a także zadawnione owrzodzenia (*ulc. varicosa*) wraz z stwardnieniem i obrzękłością sąsiednich części. 74) *Pes varus, valgus et equinus.* 75) Brak wielkiego palca na jednej lub drugiéj ręce, lub téż wskazującego prawéj. 76) Brak dwóch i więcéj palców na jednéj lub drugiéj ręce. 77) Brak po jednym palcu na każdéj ręce. 78) Brak palucha lub dwóch innych palców na stopie. *Uwaga.* Pod brakiem palca potrzeba rozumieć brak w s z y s t k i c h stawów. 79) Zupełne skurczenie (*contractura*) lub nieruchomość chociażby jednego palca ręki. 80) Skurczenie i nieruchomość, chociażby nie zupełne, wszystkich palców jednéj lub drugiéj ręki. 81) Skurczenie palucha lub dwóch innych palców stopy. 82) Zrośnięcie wielkiego palca z wskazującym i tego ostatniego ze średnim jakiejkolwiek bądź ręki. 83) Zbywające palce na rękach i nogach, skrzywienie palców, niezupełna kontraktura i inne wady i uszkodzenia ich, niewzmiankowane w tym artykule, jeśli tylko przeszkadzają swobodnym czynnościom ręki i stopy.

U w a g a. Choroby oznaczone w artykułach: 3, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 26, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 39, 41, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 63, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 80. u w a l n i a j ą t é ż i o d p o s p o l i t e g o r u s z e n i a. Z chorobami i wadami, wzmiankowanemi w pozostałych artykułach, zaliczają się do pospolitego ruszenia tylko ci, których Urząd uzna za zdolnych nosić oręż.

B) Choroby i wady cielesne, nie przeszkadzające przyjęciu do frontowéj służby.

1) Skorbut w pierwszym periodzie rozwoju. 2) Pierwotne i następcze formy przymiotu i chorób wenerycznych, bez cierpienia kości lub chrząstek. 3) Suche liszaje, świerzba i inne łatwo wyleczalne wysypki, a także owrzodzenia, bez uszkodzenia okostnéj, kości, mięśni i ścięgień. 4) Niezłośliwe guzy, umiejscowieniem się i wielkością nie utrudniające funkcyi organów, swobodnych ruchów członków i noszenia okrycia głowy, odzienia, obuwia i rynsztunku. 5) Blizny, nie przeszkadzające prawidłowym czynnościom członka, noszeniu okrycia głowy, odzienia, obuwia, rynsztunku i przytem nie mające skłonności do owrzodzenia. 6) Zrośnięte bez złych następstw złamania kości. 7) Chroniczne jaglicowe zapalenie łącznicy. 8) Zezowatość nie osłabiająca wzroku. 9) Polipy nosowe nie utrudniające oddechu. 10) Chorobliwe zmiany w jamie ust i gardła, nie przeszkadzające jasnemu wymawianiu, swobodnemu oddychaniu i połykaniu. 11. Brak lub próchnienie mniéj niżli 10 zębów w obu szczękach i nie więcéj 7-miu w jednej. 12) Niewielkie jąkanie i nieznaczne chropowaty głos. 13) Cieczenie ropy z uszu, bez organicznych zmian kości i chrząstek. 14) Polipy w jednym lub obu zewnętrznych słuchowych kanałach, bez znacznego osłabienia słuchu. 15) Przyrodnie wyniosłości lub wklęśnięcia klatki piersiowéj, skrócenia lub skrzywienia obojczyka, nie przeszkadzające swobodnym ruchom i noszeniu rynsztunku, przy zdrowych płucach i dobrym ciałoskładzie. 16) Utrata części lub całéj główki prącia. 17) Brak jednego lub obu jąder, a także jeśli takowe pozostały w jamie brzusznéj. 18) Rozszerze-

nie żył jądra i sznurka naisennego, niepowiększające się w stojącéj pozycyi i nie przeszkadzające noszeniu ubrania. 19) Niewielkie zgarbienie przy zdrowym stanie organów piersiowych, nie przeszkadzające noszeniu rynsztunku. 20) Rozszerzenie oddzielnych żylnych gałęzi na jednéj lub obu dolnych kończynach. 21) Zgrubienia i skrzywienia łokcia, kolana i stopy, nie przeszkadzające swobodnym i prawidłowym ruchom kończyn. 22) Skrzywienia i in. mało znaczne zmiany w formie, układzie lub ruchliwości palców ręki i nogi, nie przeszkadzające swobodnemu używaniu oręża lub noszeniu obuwia i długiemu chodzeniu.

U w a g a 1. Osoby z chorobami oznaczonemi pod Nr. 1, 2, 3, 7 i 13 albo korzystają z odroczenia, wedle 22 art. przep. urz., lub też po przyjęciu na służbę natychmiast poddają się kuracyj.

U w a g a 2. Osoby z chorobami oznaczonemi pod Nr. 1, 7, 9 i 14 nie naznaczają się do floty.

C) Choroby i wady cielesne nie przeszkadzające przyjęciu do niefrontowéj służby.

1) Chroniczne wypryski na głowie, bez oznak charłactwa i tak zwany fałszywy kołtun. 2) Utrata wzroku na lewe oko, przy prawidłowym wzroku prawego. 3) Brak jednéj lub obu konch usznych. 4) Warga zajęcza, zajmująca niewięcéj połowy wargi. 5) Wole nie przeszkadzające zapinaniu kołnierza i nieutrudniające oddechu. 6) Wypadnięcie odbytnicy, objawiające się tylko podczas silnego naprężenia i wprawiane z łatwością. 7) Skrócenie ręki, nie przeszkadzające jéj czynnościom. 8) Brak jednego z palców rąk, z wyjątkiem wielkich i wskazującego prawéj rę-

ki. 9) Brak jednego palca stopy, z wyjątkiem wielkiego. 10) Brak końcowych stawów skrzywienia, nieprawidłowy rozkład palców rąk i nóg, a także narośla na nich i t. p. nieprzeszkadzające spełnianiu rozmaitych obowiązków służby niefrontowéj i chodzeniu. 11) Płaska stopa (*pes planum*).

Uwaga 1. Osoby z chorobami oznaczonemi pod Nr. 1 i 6 albo korzystają z odroczenia, wedle art. 22 przep. urz., lub też, po przyjęciu na służbę, odsyłają się na kuracyę.

Uwaga 2. Osoby zdatne tylko do niefrontowéj służby, do floty nienaznaczają się. Osoby z wadami oznaczonemi pod Nr. 3, 4,7 i 9 mogą być naznaczone do floty, lecz nie inaczéj, jak wybrani przez lekarza i oficera delegowanego do odbioru ze strony marynarki.

Uwaga 3. Jeśli u rewidowanego okaże się kilka chorób i wad, które razem wzięte czynią go niezdatnym do służby frontowéj, to taka osoba może być zupełnie uwolnioną od służby w wojskach stałych. Równie też Urzędowi daje się prawo uwalniać od służby i w takich razach, gdy którakolwiek z wad wzmiankowanych w art. 10, wskutek miejscowych niesprzyjających komplikacyj, będzie uznaną za przeszkadzającą spełnianiu obowiązków niefrontowych.

Ci, którzy oznajmili przy rewizyi, że mają jakąbądź ukrytą, przeszkadzającą służbie wojskowéj chorobę, jeżeli po próbie w szpitalu, zeznania ich okażą się fałszywemi, podlegają, po zaliczeniu ich do służby, karze dyscyplinarnéj, według uznania ich zwierzchności wojskowéj (art. 215 Ustawy pow. wojsk.).

Ci zaś, którzy w celu uchylenia się od służby wojskowéj, sami lub przy pomocy innych, okaleczą się, rozgnoją sobie rany lub w inny jakikolwiekbądź sposób uszkodzą swemu zdrowiu, prócz zaliczenia do służby, podlegają osadzeniu w samotnem więzieniu wojskowem na czas od 4 miesięcy i dwóch tygodni do 6-ciu miesięcy (art. 218). Winni umyślnego okaleczenia innej osoby, na jéj żądanie lub za jéj zgodą, dla przeszkodzenia przyjęcia jéj do służby wojskowéj i w ogóle winni uczestnictwa w dopomaganiu okaleczenia się podlegają osadzeniu w więzieniu zarządu cywilnego na czas od 8-miu miesięcy do roku jednego i miesięcy 4-ch. Ci, którzy okaleczyli inną osobę z takim samym zamiarem, ale bez jéj żądania lub zgody, podlegają karom określonym w kodeksie karnym za zadanie rozmyślne kalectwa, ran lub innych uszkodzeń na ciele (art. 221).

TABLICA
do porównania skal ciepłomierza.

ius.	Réaumur	Fahrenheit.	Celsius	Réaumur	Fahrenheit.
— 20	— 16	— 4	+ 50	+ 40	+ 122
— 10	— 8	+ 14	+ 60	+ 48	+ 140
0	0	+ 31	+ 70	+ 56	+ 158
+ 10	+ 8	+ 50	+ 80	+ 64	+ 176
+ 20	+ 16	+ 68	+ 90	+ 72	+ 194
+ 30	+ 14	+ 86	+ 100	+ 80	+ 212
+ 40	+ 31	+ 104			

KĄPIELE LECZNICZE (*Balnea medicata*).

Pod względem stopnia ciepłoty odróżniają się:
Kąpiele zimne mające do + 15° R.
Kąpiele chłodne „ od + 16°—22° R.
Kąpiele letnie „ „ + 23°—27° R.
Kąpiele ciepłe „ „ + 28°—32° R.
Kąpiele gorące „ więcéj jak + 32° R.

Pod względem składu chemicznego odróżniają się **Kąpiele aromatyczne**, które przyrządzają się albo przez dodanie do kąpieli naparu przyrządzonego z ziół lub korzeni aromatycznych, albo przez dodanie odpowiedniego wyskoku aromatycznego; najczęściéj używają się w tym celu kwiaty **rumianku**, z których dla osoby dorosłéj bierze się na całą kąpiel 1—2 ff dla dziecka ½—1 ff, na kapiel na nogi 4—8 łutów. Z **ziół aromatycznych** należy brać połowę z powyższych ilości. Z korzeni **tatarakowych** bierze się na całą kąpiel dla osoby dorosłéj ½ — 2 ff, dla dziecka ½—1 ff. W podobny sposób przyrządzają się także kąpiele z kwiatów bzowych, mięty, majeranku, liści orzecha włoskiego, jałowcu i t. p. Do kąpieli wyskokowo-aromatycznych zwykle używa się pośledniejszych gatunków *Aquae Coloniensis*, *Spiritus Calami*, *Spir. Mastiches*, *Spiritus Serpylli* i t. p., dla osoby dorosłéj w ilości 2—4 unc., dla dziecka w ilości 1—2 unc.; niekiedy oprócz wyskoku aromatycznego dodaje się jeszcze w równéj ilości wyskok mydlany.

Kąpiele z gorczycy, na całą kąpiel 1½—4 unc. gorczycy grubo potłuczonéj; na kąpiel miejscową 2—4 uncyj.

Kąpiele igliwiowe, na całą kąpiel dla osoby dorosłéj dodaje się ½—1 ff zwyczajnego wyciągu przyrządzanego w zakładach do kąpieli igliwiowych; jedna

flaszka przyrządzanego w niektórych aptekach *Extr. Pini silvestris* wystarcza na dwie kąpiele.

Kąpiele jodowe, na całą kąpiel 2—4 unc. jodku potasu, na kąpiel miejscową 1—2 dr. na kwartę wody.

Kąpiele klejowe, 1—2 ff kleju rozpuszcza się w wodzie wrzącéj i dodaje się do całkowitéj kąpieli.

Kąpiele z kwasów mineralnych, 2—4 unc. kwasu azotnego, solnego, lub siarczanego na całą kąpiel; $^1/_2$—1 unc. na kąpiel na nogi.

Kąpiele ługowe, przyrządzają się przez dodanie odwaru z popiołu bukowego (rachując 2 łyżek popiołu na kwartę wody kąpielanéj), lub przez dodanie węglanu potażu nieoczyszczonego (1$^1/_2$—3 unc. na kąpiel dla dorosłego, połowę z tego dla dziecka), lub potażu gryzącego suchego (6 dr. do 1$^1/_2$ unc. na kąpiel ogólną), lub wreszcie węglanu sody (2—3 unc.).

Kąpiele z ługów pokrystalicznych, w tym celu używa się głównie ług Ciechociński, Solecki, Kreutznachski i t. p. Wogóle na całą kąpiel dla dorosłego bierze się kwarta ługu lub 2 ff suchéj soli (dla dziecka połowę tego).

Kąpiele morskie, 2—6 ff soli morskiéj lub soli kuchennéj na całą kąpiel (dla dzieci $^1/_2$—2 ff).

Kąpiele mydlane z mydła zwyczajnego, szarego lub aromatycznego, ($^1/_2$—1 ff na kąpiel); niekiedy z wyskoku mydlanego w ilości 1—2 unc. na kąpiel.

Kąpiele mrówczane, 1—2 ff mrówek tłucze się i nalewa kilkoma kwartami wody wrzącéj; napar odcedzony dodaje się do kąpieli.

Kąpiel z nóżek cielęcych, 4—6 nóżek gotuje się w garncu wody przez 4 godz. i odwar ztąd otrzymany dodaje się do kąpieli; zawierają tylko w sobie klej zwierzęcy i nieco tłuszczu.

Kąpiele otrębiane, 1—3 ff otrąb pszennych gotuje się w woreczku w 4—6 kwartach wody i odwar ztąd otrzymany dodaje się do kąpieli; dla dziecka bierze się tylko $^1/_2$—1$^1/_2$ ff otrąb.

Kąpiele parowe wyskokowe, parę wywiązującą się z gotującego się wyskoku za pomocą dość długiéj rurki kauczukowéj doprowadza się pod ceratę, którą okryty jest chory.

Kąpiele ściągające, odwar z 1 ff kory dębowéj na całą kąpiel.

Kąpiele siarczane przyrządzają się z wielosiarku wapnia (1—2 unc. z takim samym dodatkiem kwasu solnego), lub z wielosiarku potasu (1—2 unc. z dodatkiem 2 dr.—$^1/_2$ unc. kwasu siarczanego). Często do takich kąpieli, szczególniéj przyrządzanych z kwasami, dla złagodzenia drażniącego ich działania, dodaje się jeszcze $^1/_2$ ff kleju. *Boules Barègiennes* przyrządzają się z 8 cz. Calcii sulphurati, 2 cz. Natrii chlorati, 1—1 $^1/_2$ Extr. saponariae, z któréj to mięszaniny na całą kąpiel bierze się 6 dr. i taką samą ilość kleju roślinnego. *Natrum subsulphurosum* daje się także z korzyścią użyć na kąpiele siarczane (t. j. na takie, w których chodzi o siarkę nie zaś o siarkowodór), na całą kąpiel bierze się 1—2 unc. tego przetworu i w czasie znajdowania się już chorego w kąpieli dodaje się do niéj $^1/_2$—1 unc. octu.

Kąpiele słodowe, 4—6 ff grubo sproszkowanego słodu gotuje się przez pół godziny w 4—8 kwartach wody i odwar przecedzony dodaje się do kąpieli; zwykle jeszcze do takich kąpieli dodawanym bywa także napar przyrządzony z 2—4 unc. korzeni tatarakowych.

Kąpiele sublimatowe, 1—2 dr. sublimatu na całą kąpiel; 10—20 gran na kąpiel miejscową (na ręce lub nogi).

Kąpiele żeleziste, najwłaściwiéj jest przyrządzać je z siarczanu żelaza ($^1/_2$—1 unc. na kąpiel dla osoby dorosłéj; 1—2 dr. dla dziecka). Dawniéj używany w tym celu winian potażowo-żelezisty, w postaci tak zwanych *Globuli martiales* jest mniéj właściwym i do ego droższym.

WAGI APTEKARSKIE KRAJOWE.

		funtów	uncyj	drachm	skru-pułów	gran	gram-mów.
1 gran	ma	—	—	—	—	1	0,06
1 skrup.	„	—	—	—	1	20	1,25
1 drach.	„	—	—	1	3	60	3,75
1 uncya	„	—	1	8	24	480	30,0
1 funt	„	1	12	96	288	5760	360,0

Funt aptekarski odpowiada $^3|_4$ funta cywilnego.

PODZIAŁ MIAR DŁUGOŚCI.

Miary długości krajowe.

	łokci	stóp	ćwierci	cali	linij	zawiera milim.
1 linia. . .	—	—	—	—	1	2
1 cal . .	—	—	—	1	11	24
1 ćw. łokcia	—	—	1	6	71	144
1 stopa . .	—	1	2	11	144	288
1 łokieć . .	1	1	4	14	288	576

WAGI FRANCUZKIE.

	myriagramów	kilogram	hektogram.	dekagram.	grammów	decigram.	centigramm.	milligram.	zawiera granów.
1 milligramm .	—	—	—	—	—	—	—	1	0,016
1 centigramm .	—	—	—	—	—	—	1	10	0,164
1 decigramm	—	—	—	—	—	1	10	100	1,64
1 gramm. . .	—	—	—	—	1	10	100	1000	16,62
1 dekagramm .	—	—	—	1	10	100	1000	10000	164,20
1 hektogramm .	—	—	1	10	100	1000	10000	100000	1642,04
1 kilogramm .	—	1	10	100	1000	10000	100000	1000000	16420,38
1 myriagramm.	—	10	100	1000	10000	100000	1000000	10000000	164203,80

Zmiany wag krajowych na wagi francuzkie.

	grammów		grammów		rammów		grammów
1/120 grana	0,0005	1/5 grana	0,012	7 gran	0,42	1 skrupuł	1,25
1/60 ,,	0,001	1/4 ,,	0,015	8 ,,	0,5	1/2 drach.	2
1/40 ,,	0,0015	1/3 ,,	0,02	9 ,,	0,54	2 skrupuł.	2,5
1/30 ,,	0,002	1/2 ,,	0,03	10 ,,	0,6	1 drachm.	3,75
1/20 ,,	0,003	1 ,,	0,06	11 ,,	0,66	1 1/2 drach	5,5
1/16 ,,	0,0015	2 ,,	0,12	12 ,,	0,72	2 uncye	7,5
1/12 ,,	0,005	3 ,,	0,18	13 ,,	0,78	8 ,,	59,0
1/10 ,,	0,006	4 ,,	0,24	14 ,,	0,80	4 ,,	118,0
1/8 ,,	0,007	5 ,,	0,30	15 ,,	0,86	6 ,,	175,0
1/6 ,,	0,01	6 ,,	0,36	16 ,,	1,0	8 ,,	235,0

Zmiana wag francuzkich na krajowe.

1	gramm	=	16,4204	grana
2	„	=	32,8408	„
3	„	=	49,2612	„
4	„	=	65,6816	„
5	„	=	82,1020	„
6	„	=	98,5224	„
7	„	=	114,9428	„
8	„	=	131,3632	„
9	„	=	147,7836	„

Przy pomocy téj tabliczki z łatwością można wszelką daną wagę fran. zamienić na wagę krajową. Jeżeli chcemy pewną liczbę grammów na téj tabliczce wyrażoną wziąść 10, 100, 1000 razy większą, to potrzeba tylko posunąć przecinek o 1—2—3 miejsca na prawo, gdy zaś chcemy wziąść 10, 100, 1000 razy mniejszą, to o 1—2—3 miejsca na lewo; n. p.

365 gramm. = 5993 granom, bo 300 grammów = 4926 granom
60 „ = 985
5 „ = 83
5993 granów.

65 milligrammów = 5,993 grana bo 300 milligr. = 4,926 grana
60 „ = „
5 „ = „
5,993 grana

Miary francuzkie ciał płynnych.

1 litr. 1 kilogram. = 2 f. 10 un. 1 d. 2 scr. 0,38 gr.

1 decilitr ($^1|_{10}$ litra) = 1 hektogram = — „ 3 „ 3 „ 1 „ 2,04 „

1 centilitr. ($^1|_{100}$ litr.) = 1 decagram = — „ — „ 2 „ 2 „ 4,20 „

1 millilitr ($^1|_{1000}$ litra) = 1 gram. = — „ — „ — „ — „ 16,42 „

Skrupuł odpowiada 25 kroplom roztworów wodnych, tłuszczów, cięższych olejków eterycznych i nastojów wyskokowych, (tinctura); 30 kroplom lekkich olejków eterycznych chloroformu eteru octowego i spir. aeth.; 60 kroplom eteru.

W CESARSKIM UNIWERSYTECIE WARSZAWSKIM

w Listopadzie i Grudniu 1876 r.

otrzymali stopnie Lekarzy Medycyny:

Altkaufer Abraham, Anders Ludwik, Bereza Kamill, Bieniecki Józef, Brabander Hersz, Certowicz Maksymilian, Chlebiński Zygmunt, Chęciński Wiktor, Doliński Edmund, Dunin Teodor, Elzenberg Antoni, Henzel Mikołaj, Goldsobel Julian, Grot Franciszek, Gronowski Władysław, Jamiołkowski Józef, Jawdyński Franciszek, Jurkiewicz Mieczysław, Kelner Alfons, Karro Mikołaj, Legis Adolf, Liese Teodor, Malinowski Alfons, Markiewicz Józef, Misiewicz Michał, Mleczko Władysław, Neufeld Jakób, Olszewski Jan, Orłowski Wincenty, Ostrzycki Roman, Paciorkowski Bogumił, Piotrowski Jan, Podbielski Karol, Rundo Herman, Skulski Hieronim, Soldenhof Maksymilian, Sosnowski Karol, Szuwalski Adam, Tyrawski Jan, Wojno Józef, Wojciedzki Floryan, Załęski Bronisław, Zaremba Ignacy.

Bobr Kazimierz, Brochocki Aleksander, Czekański Ewaryst, Dancewicz Aleksander, Funck Jakób, Hertz Aron, Chyliński Włodzimierz, Idzikowski Stanisław, Jungowski Bronisław, Kowalewski Henryk, Krajewski Władysław, Kulikowski Marcin, Kuniewicz Józef, Kurkiewicz Józef, Łuczkowski Sylwester, Malinowski Władysław, Monczewski Władysław, Mystkowski Władysław, Nowosadko Gerwazy, Paciejewski Wojciech, Płachecki Jan, Przybylski Jan, Przyborowski Jan, Padechowicz Leon, Poraziński Bronisław, Rundo Maurycy, Świeca Hersz, Sierpiński Konstanty, Słomiński Mateusz, Szczepkowski Adam, Szczerbiński Władysław, Szpilewski Ludwik, Tyrchowski Władysław, Wieczorkiewicz Ludwik, Wietrzykowski Władysław, Wąsowicz Władysław, Zalewski Aleksander, Zawadzki Teodor.

Służba zdrowia w Królestwie Polskiém.

Wydział Lekarski Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego.

Professorowie.

Andrejew Mikołaj, prof. zw. patol. i ter. szczegół.
Baranowski Ignacy, prof. nadzwyczajny terapii ogólnéj i diagnostyki.
Brodowski Włodzimierz, dziekan wydziału, prof. zw. anatomii patologicznéj.
Czausow Michał, docent anatomii chirurg. i chirurgii operacyjnéj.
Efremowski Jan, prof. nadz. chirurgii teoretycznéj.
Fudakowski Herman, docent chemii i fizyki lekarskiéj.
Girsztowt Polikarp, prof. zwycz. kliniki chirurgicznéj fakultetowéj.
Hoyer Henryk, prof. zwycz. embryologii i anatomii porównawczéj.
Kosiński Julian, prof. nadz. klin. chir. szpitalnéj.
Kotelewski Dymitr, prof. medycyny sądowéj.
Kryszka Antoni, prof. nadzw. farmakologii i recept.
Lambl Duszan, prof. zwycz. klin. terap. fakult.
Lewitski Piotr, prof. zw. kliniki terapeut. szpit.

Łuczkiewicz Henryk, prof. nadz. patologii ogólnéj, historyi medycyny i encyklopedyi nauk lekarskich.
Nawrocki Feliks, prof. nadzw. fizyologii.
Neugebauer Ludwik, docent gynekologii.
Placzkowski Witold, prozektor anatomii opisowéj.
Pląskowski Romuald, docent psychiatryi.
Przewóski Edward, prozektor anatomii patologicznej.
v. Trautvetter Erast, prof. nadz. dermatologii i syfilidologii.
Tyrchowski Władysław, prof. zwycz. akuszeryi i chorób dzieci.
Wisłocki Teofil, prof. zwycz. hygieny i policyi lekars. oraz epizoocyologii.
Akwilew Mikołaj, prozektor medycyny sądowéj; wykłada toksykologię.

Kliniki Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego.

I. W szpitalu Św. Ducha.

Klinika terapeutyczna fakultetowa. Dyrektor kliniki, Prof. zw. Dr. Lambl.
Klinika chirurgiczna fakultetowa. Dyrektor kliniki, Pr. zw. Dr. Girsztowt.
Klinika giniatryczna, Dyr. klin. docent Dr. Neugebauer.

2. W Szpitalu Dzieciątka Jezus.

Klinika terapeutyczna szpitalna. Dyrektor kliniki, Pr. nadzw. Dr. Lewitski.
Klinika chirurgiczna szpitalna. Dyrektor kliniki, Prof. nadzw. Dr. Kosiński.
Klinika akuszeryjna (w Instytucie położniczym). Dyrektor kliniki, Pr. zw. Dr. Tyrchowski.
Oddział kliniczny dla diagnostyki lekarskiej. Zawiadujący, Prof. nadzw. Dr. Baranowski.

Klinika chorób dzieci. Dyr. klin. Prof. zw. Dr. Tyrchowski.
Klinika chorób uszu. *Vacat.*
Klinika chorób oczu. Nie istnieje.

3. W szpitalu Św. Jana Bożego.

Klinika chorób umysłowych i nerwowych. Dyrektor kliniki, Docent Dr. Pląskowski.

4. W szpitalu Św. Łazarza.

Klinika chorób wenerycznych i skórnych. Dyrektor kliniki, prof. nadzw. Dr. v. Trautvetter.

Warszawska Szkoła Weterynaryi.

(*Smolna, Nr. 1286b*).

Sieńcow Bazyli, dyrektor.
Koziorowski Franciszek, mag. weter., pomocn. dyrekt.
Gajewski Ignacy, asyst. kliniki.

Wykładający:

Goldsobel Eleazar, lek. med. i weterynarz.
Cichocki Ludwik, magister farmacyi.
Bogucki Ludwik, kandydat filozofii.

Zarząd Zakładów Dobroczynnych w Warszawie.

(Najwyżéj zatwierdzone postanowienie 19 czerwca 1870 roku).

Rada Miejska Warszawska Zakładów Dobroczynnych.

Prezes, Gubernator Warszawski.

Członkowie z urzędu: ober-policmajster Warszawski, prezydent miasta Warszawy, naczelnik zakładów dobroczynnych w Warszawie, kierujący czynnościami rady miejskiéj warszawskiéj, inspektor lekarski szpitali cywilnych w mieście Warszawie, kierujący warszawską izbą skarbową, kierujący warszawską izbą kontrolną, naczelnik dyrekcyi szkolnéj, prezes war-

szawskiego towarzystwa dobroczynności, opiekunowie szpitali i innych zakładów dobroczynnych w Warszawie.

Członkowie z wyborów: Hr. Stanisław Ostrowski, Hr. Józef Zamojski, R. R. St. Aleksy Broniewski, właściciel domu Aleksander Temmler.

Kancelarya rady miejskiéj warszawskiéj.

P. o. Naczelnika zakładów dobroczynnych w mieście Warszawie, kierujący czynnościami rady miejskiéj warszawskiéj, R. Radca Stanu Puchalski.

Inspektor lekarski szpitali cywilnych w mieście Warszawie, R. Radca Stanu Dr. Walther.

Sekretarz, Magnuski Jan.

Referent, Feliks Nowakowski.

Buchalter, Stanisław Przeciechowski.

Szpitale w Warszawie.

Szpital Dzieciątka Jezus (Plac Warecki Nr. 1355).

Kobylański Franciszek, p. o. naczelnego lekarza.
Antecki Antoni, lekarz ordynujący.
Dorantowicz Aleksander, lekarz ordyn.
Grosstern Wiktor, ordynator klin. terap.
Karwowski Konstanty, lekarz ordynujący.
Kraszewski Piotr, lekarz ordynujący.
Lubelski Wilhelm, lekarz ordynujący.
Mühlhausen Józef, lekarz ordynujący.
Orłowski Władysław, lekarz ordyn.
Sommer Feliks, lekarz ordynujący.
Wszebor Józef, lekarz ordynujący.
Wojno Stanisław, ord. klin. chir. szpit.
Zaremba Aleksander, asystent.

Przy Szpitalu Dzieciątka Jezus mieszczą się następujące zakłady lecznicze:

Instytut szczepienia ospy.

Mühlhausen Józef, dyrektor.

Dom obłąkanych kobiet.

Rothe Adolf, starszy lekarz.
Żłobikowski Tadeusz, lekarz ordynujący.

Instytut położniczy.

Tyrchowski Władysław, dyrektor.
Ficki Feliks, ordynator.

Szkoła Felczerów cywilnych.

Wilczkowski Witalis, zawiadujący.
Nowakowski Janusz Ferdynad, lekarz nauczyciel.

Szkoła akuszerek.

Tyrchowski Władysław, zawiadujący.

Szpital Św. Ducha. (Elektoralna 750/1).

Zaleski Seweryn, p. o. naczelnego lekarza.
Kosmowski Wiktor, asystent,
Freudensohn Władysław, ordynator klin. ter.
Neugebauer Ludwik, lekarz ordynujący.
Mayerson, ord. klin. terap.
Kruszewski Antoni, ordynator kliniki chirurgicznéj.
Jasiński Roman, ordyn. klin. chir.

Szpital Św. Jana Bożego (Bonifraterska Nr. 2166/7).

Rothe Adolf, naczelny lekarz.
Chomentowski Stanisław, lekarz ordynujący.

Pląskowski Romuald, lekarz ordynujący.
Taczanowski Bronisław, lekarz ordynujący.

Szpital Św. Łazarza. (Książęca 1750).

Podowski Henryk, naczelny lekarz.
Boelke Teofil, lekarz ordynujący.
Diehl Juliusz, lekarz ordynujący.
Kaczkowski Karol, lekarz ordynujący.
Klink Edward, ordynator kl. syf. i derm.

Szpital Św. Rocha. (Krak.-Przedm. 395).

Kryszka Antoni, naczelny lekarz.
Czajewicz Filip, lekarz ordynujący.
Obrębski Henryk, lekarz ordynujący.
Stankiewicz Władysław, lekarz ordynujący.

Szpital Ewangielicki. (Karmelicka 2484)

Libchen Jan, naczelny lekarz.
Kwaśnicki Jan, lekarz ordynujący.

Szpital Starozakonnych. (Inflantska 2098).

Rosenthal Dawid, naczelny lekarz.
Chwat Ludwik, lekarz ordynujący.
Dobrzański Aleksander, lekarz ordynujący.
Goldsobel Eleazar, lekarz ordynujący.
Kinderfreund Józef, lekarz ordynujący.
Rotwand Maciéj, lekarz ordynujący.
Rucker Adolf, lekarz ordynujący.
Kohn Wilhelm, lekarz ordynujący.
Rosenthal Jakób, lekarz ordynujący.

Szpital czasowy na Pradze.

Kryże Władysław, naczelny lekarz.

Śliwicki Franciszek, lekarz ordynujący.
Wójcikiewicz Feliks, lekarz ordynujący.

Szpital dla dzieci. (Aleksandrya 1).
Sikorski Antoni, naczelny lekarz.

Instytut oftalmiczny fundacyi Edw. księcia Lubomirskiego, Smolna.
Szokalski Wiktor, lekarz naczelny.
Narkiewicz Jodko, lekarz ordynujący.

Dom schronienia Starców Św. Ducha i N. M. P. (Przyrynek 1844).
Lebiedziński Antoni, lekarz ordynujący.

Dom przytułku i pracy. (Za rogatką Wolską 3102|3).

Instytut moralnie zaniedbanych dzieci (w Mokotowie).
Darewski Ludwik, lekarz ordynujący.

Instytut Św. Kazimierza (Tamka).
Lebiedziński Antoni. lekarz ordynujący.

Dom przytułku ubogich starców parafii Ewangelicko-Augsburskiej (Erywańska 1066).
Malcz Mieczysław, lekarz ordynujący.

Dom przytułku starców i sierot wyznania Mojżeszowego (Za Wolską rogatką 3096).
Simon Arnold, lekarz ordynujący.

Zakłady lecznicze prywatne.

Zakład leczenia ściśnionem powietrzem Dr. Brodowskiego Wincentego. Nowy-Świat 34 Foksal.

Zakład leczenia elektrycznością Dra Brunera Mikołaja. Nowy-Swiat 1316.

Zakład oftalmiczny Dra Dobrzańskiego Aleksandra, Erywańska 1066 *l*.

Zakład leczniczy Dra Zdzieńskiego. Sosnowa 6.

Zakład leczniczy Dra Chomentowskiego. Twarda 6.

Zakład leczniczy Dra Chwata. Przejazd. 11.

Zakład leczenia chorób kobiecych Drów Rogowicza i Bernhardta. Ujazdowska 1726*c*.

Zakład leczniczy dla chorych syfilitycznych i skórnych, Dra Kadlera. Krak.-Przedm. 14.

Zakład leczenia kumysem z mleka krowiego Drów Nowakowskiego i Przystańskiego. W ogrodzie Saskim.

Zakład laryngoskopijny, Dra Kohna. Długa 28.

Lecznica dla chorych przychodzących Dra Kosmowskiego. Niecała 7, oraz Nalewki 7.

Lecznica dla chorych przychodzących Dra Lewandowskiego. Nowy-Świat 22.

Urząd Lekarski miasta Warszawy.

Suck Artur, Inspektor Lekarski.
Barcz Maryan, asesor farmacyi.
Bereza Teofil, asesor weterynaryi.
Tomaszewski Waldemar, weterynarz miasta.
Kotkowski Wincenty, Sekretarz.

Lekarze służby policyjno-lekarskiej.

Bartcsiewicz Joachim.
Langowski Marceli.
Smiechowski Władysław.
Bruner Ignacy.

Lekarze miasta.

Bernhardt Henryk.
Grühn Ludwik.
Kopeć Stanisław.
Nowakowski Janusz Ferdynand.
Przystański Aleksander.
Savary Stanisław.

Lekarze praktykujący w Warszawie.

Akwilino Mikołaj, Chmielna 56.
Andrejew Mikołaj, Wiejska 5.
Antecki Antoni, Nowo-Senatorska 11.
Apte Markus, Nalewki 13.
Arnstein Feliks, Senatorska 17.
Babiński Romuald, Marszałkowska 30.
Bagieński Józef, Chmielna 18.
Baranowski Ignacy, Miodowa 3.
Bartosiewicz Joachim, Chmielna 2.
Bauerertz Arnold, Pokorna 2098.
Bauerertz Adam, Marszałkowska, 54.
Benni Karol Święto-Krzyzka 19.
Bernhardt Henryk, Nowy-Świat 76.
Biberstein Karol, Nowy-Świat 4.
Belke Władysław, Krakowskie-Przedmieście 10.
Boelke Teofil, Tłomackie 11.
Bortkiewicz Józef, Chmielna 1.
Borysowicz Teodor, Marszałkowska 42.
Braun Jan, Marszałkowska 75.
Briere de Martere Władysław, Chmielna 12.
Brodowski Wincenty, Nowy-Świat 34.
Brodowski Włodzimierz, Smolna 13.
Bruner Ignacy, Miodowa 1.

Bruner Mikołaj, Nowy-Swiat 70.
Brüner Edward, Elektoralna 41.
Brzeziński Jan. Mazowiecka 10.
Budzyński Jan, Sw.-Jerska 23.
Bykowski Mikołaj, Złota 23.
Chałubiński Tytus, Krak.-Przed. 7.
Chomentowski Stanistaw, Twarda 6.
Chmielewski Konrad, Jerozolimska 24.
Chwat Ludwik, Przejazd 11.
Chrostowski Bronisław, Marszałkowska 77.
Ciunkiewicz Bronisław, Jasna 7.
Czajewicz Filip, S-krzyzka 6.
Cymerman Ludwik, Elektoralna 11.
Darewski Ludwik, Ordynacka 64.
Dembczyński Antoni, Żórawia 9.
Diehl Juliusz, Żabia 7.
Dinte Maksymilian, Tłomackie 8.
Dobrski Konrad, Królewska 6.
Dobrzański Aleksander, Erywańska 10.
Dorantcwicz Aleksander, Sw.-Jańska 5.
Dudrewicz Jan, Nalewki 25.
Dudrewicz Leon, Podwal 3.
Dziedzicki Henryk, Żelaz. i Chłod. 21.
Eborowicz Antoni, Podwal 21.
Estreicher Antoni, Nowy-Swiat 72.
Ehrlich Jan, Solec 4.
Filipowicz Kazimierz, Erywańska 12.
Ficki Feliks, Oboźna 2.
Fritsche Gustaw, Mazowiecka 4.
Fonberg Mateusz, Smolna 15.
Freudensohn Władysław, Orla 4.
Gąssowski Jan, Nowy-Swiat 12.
Gepner Bolesław, Krak.-Przed. 69.
Girsztowt Polikarp, Zielony Plac 1364 (1 nowy).
Gliszczyński Adam, Graniczna 8.
Goldsobel Leon, Nalewki 27.

Grodzki Antoni Konstanty, Freta 1.
Groër Franciszek, Elektoralna 17.
Gutwein Jakób, Graniczna 16.
Grosstern Wiktor, Bielańska 6.
Grosheit Leon, Elektoralna 1.
Grühn Józef Ludwik, Nalewki 11.
Handelsmann Juljusz, Solna 12.
Heinrich Aleksander, Niecała 3.
Hertz Maksymilian, Królewska 39.
Hering Teodor, Zielony Plac 3.
Hertz Aleksander, Elektoralna 7
Hołownia Józef, Długa 27.
Hoyer Henryk, Długa 12.
Huppmann Jan, Marszałkowska 58.
Humnicki Ignacy, Podwal 19.
Jasiński Roman, Żabia 7.
Jeleńkiewicz Antoni, Nalewki 29.
Kaczkowski Karol, Chmielna 5.
Kadler Ludwik, Krakow. Przedm. 14.
Karpowicz Jan Kacper, Praga 172.
Katarzyński Józef, Chmielna 28.
Karwowski Konstanty, Krak.-Przedm. 69.
Kinderfreund Józef, Nalewki 15.
Klink Edward, Nowy-Swiat 58.
Kleinadel Jan, Senatorska 5.
Kobylański Franciszek, Sto-Krzyzka 21.
Kohn Wilhelm, Długa 23.
Kondratowicz Stanisław, Marszałkowska 44.
Konitz Leon, Leszno 726.
Kopeć Stanisław, Chmielna 17.
Korniłłowicz Edward, Nowy-Swiat 17.
Kosiewicz Antoni, Elektoralna 30.
Kosiński Julian, Marszałkowska 77.
Kośmiński Stanisław, Elektoralna 32.
Kosmowski Wiktor, Nowy-Swiat 39.
Kotelewski Dymitr, Nowa-Praga.

Kossowski Cezary, Żórawia 27a.
Kraszewski Piotr, Sto-Krzyzka 21.
Kryszka Antoni, Krakow.-Przed. 24.
Kryże Władysław, Praga 390.
Kramsztyk Julian, Dzika 1.
Kramsztyk Zygmunt,
Kurcyusz Aleksy, Elektoralna 25.
Kwaśnicki Jan, Bielańska 2.
Kwietniewski Leon, Krucza 19.
Kruszewski Antoni, Krakow.-Przed. 36.
Lande Leon, Sto-Jerska 16.
Landau Daniel, róg Senator. i Bielań. 16.
Landau Maurycy, Praga 175.
Langowski Marceli, Rymarska 4.
Laskowski Władysław, Furmańska 10.
Lasocki Wacław, Warecka 15.
Lebiedziński Antoni, Freta 39.
Lenartowski Paweł, Praga, Targowa 176.
Lewandowski Wojciech, Warecka 3.
Levittoux Henryk, Mazowiecka 16.
Libchen Jan, Mazowiecka 5.
Lubelski Filip, Sto-Jerska 14.
Lubelski Wilhelm, Królewska 25.
Lubowski Henryk, Nowy-Swiat 52.
Łuczkiewicz Henryk, Nowy-Swiat 15.
Majkowski Julian, Marszałkowska 28.
Matlakowski Władysław, Bracka 1.
Mayerson S., Leszno 21.
Mayzel Wacław, Marszałkowska 75.
Malcz Mieczysław, Marszałkowska 73.
Markiewicz Józef, Sto-Krzyzka 21.
Markusfeld Samuel, Tłomackie 11.
Miler Konstanty, Leszno 24.
Modrzejewski E., Królewska 5.
Mühlhausen Józef, Szpitalna 14.
Narkiewicz Jodko Witold, Marszałkowska 77.

Nathansohn Ludwik, Szkolna 8.
Nawlicki Konstanty, Grzybowska 27.
Nawrocki Feliks, Sto-Krzyzka 33.
Nawrocki Władysław, Chłodna 40.
Nawroczyński Roman, Nowy-Swiat 76.
Neugebauer Ludwik, Leszno 31.
Nowakowski Janusz, Królewska 6.
Nieszkowski Zdzisław, Włodzimier. 11.
Nussbaum Henryk, Dzika 11. — 140
Obrębski Henryk, Sto-Krzyzka 31.
Orłowski Franciszek, Leszno 36.
Orłowski Władysław, Sto-Krzyzka 25.
Pawiński Józef, Marszałkowska 75.
Pawłowski Kalikst, Mazowiecka 11.
Pankiewicz Adam, Zielna 13.
Perkowski Seweryn, Nowolipie 32.
Perlmuter Michał, Marszałkowska 58.
Peszke J., Królewska 35*a*.
Pęczkowski Władysław, Chłodna 19.
Pilcicki Michał, Smolna 11.
Pilecki Zenon, Wspólna 21.
Placzkowski Witold, Długa 25.
Piotrowski Józef, ul. Hr. Berga 3.
Pląskowski Romuald, Ujazdowska 19.
Podowski Henryk, Książęca 2.
Portner Szymon, Plac Grzybowski 8.
Poznański A. Nalewki 5.
Poźniakowski Jan, Ogrodowa 15.
Przewóski Edward, Wspólna 1. — 160
Przystański Aleksander, Podwal 24.
Radziszewski Józef. Niecała 11.
Rappaport Joachim, Nalewki 28.
Rogowicz Jakób, Marszałkowska 45.
Rose Józef Konstanty, Leszno 24.
Rosenfeld Leon, Maryańska 7.
Rosenfeld Marcin, Królewska 5.
Rozenthal Dawid, Sto-Jerska 26.

Rozenthal Jakób, Nalewki 31.
Rozenthal Kazimierz, Św. Jerska 12 od 4—6. Choroby dzieci.
Rosenzweig Michał, Królewska 12.
Rothe Adolf, Szpitalna 10.
Rottwand Mateusz, Gęsia 6
Rubinstein Franciszek, Sto-Jerska 12.
Rucker Adolf, Bielańska 15.
Savary Stanisław, Chłodna 19.
Saski Władysław, Plac Warecki 14.
Saks Feliks, Żórawia 21.
Sąchocki Leon, Plac Grzybowski 2.
Seeman Antoni, Maryańska 5.
Siewruk Teofil, Żórawia 27.
Sikorski Antoni, Krak.-Przedm. 5.
Simon Arnold, Twarda 1083.
Sipniewski Władysław, Jerozolimska, 38.
Sommer Feliks, Erywańska 12.
Stankiewicz Henryk, Krak.-Przedm. 9.
Stankiewicz Władysław, Włodzimierska 12.
Strassburger Mieczysław, Krak.-Przedm. 12.
Stummer Józef, Senatorska 29.
Szancer Władysław, Świętojańska 30.
Szancer Bernard, Twarda 6.
Scher Adolf, Karmelicka 13.
Sznabl Jan, Rynek St. Miasta 7.
Szokalski Wiktor, Długa 25.
Schreyer Józef, Nalewki 5.
Sobolewski Aleksander, Wspólna 1.
Szczygielski Józef, Długa 38.
Szyszło Wincenty, Widok 17.
Śliwicki Franciszek, Elektoralna 28.
Śmiechowski Władysław, Długa 9.
Suck Artur, Leszno 28.
Sztemborski Władysław, Senatorka 6.
Schönborn Leon, Żabia 1.
Starkman, Trębacka 9.

Talko Józef, Długa 21.
Targowski Stanisław, Dzika 18.
Thieme Apolinary, róg zgody i Marszałkowskiéj 20.
Trautvetter Erast, Nowy-Swiat 60.
Trąbczyński Tomasz, Twarda 36.
Treu Alfred, Freta 46.
Turkiewicz Stanisław, Karmelicka 16.
Tyrchowski Władysław, Czysta 4.
Wolfring Emil, Jerozolimska 36.
Wnorowski Antoni, Długa 25.
Weinberg Julian, Królewska 41.
Weizenbluth Leopold, Leszno 18.
Wejssel Antoni, róg Freta i Koźléj 27.
Wikarski Witold, Twarda 2.
Wilczkowski Witalis, Długa 8-10.
Winnicki Zenon, Nowe-Miasto 1.
Wisłocki Teofil, Złota 13.
Wojno Stanisław, Chmielna 26.
Wójcikiewicz Feliks, Marszałkowska 38.
Wolf Aleksander, Tłomackie 9.
Wróblewski Jan, Złota 4.
Wolpert, Dzika 24.
Wszebor Józef, ul. hr. Berga 11.
Zahorowski Dominik, Bracka 7.
Zajączkowski Julian, Podwal 10.
Zaleski Seweryn, Elektoralna 12.
Zawadzki Aleksander, Nowy Swiat 1.
Zawisza Konrad, Nowy Swiat 58.
Zaremba Aleksander, Solec 59.
Zdzieński Teofil, Marszałkowska 48.
Żaboklicki Stanisław, Nowy Swiat 60.
Żera Teofil, Aleksandrya 13.
Żłobikowski Tadeusz, S-to Krzyzka 21.

Lekarze weterynaryi w Warszawie

Bereza Teofil, Jerozolimska 34.

Bergsohn Dawid, Sliska 31.
Bodurkiewicz Kazimierz, Nowomiejska 24.
Dobronoki Antoni, Orla 3.
Dutlinger Wolf, Praga 154.
Festenstadt Szymon, Zimna 3.
Grzeliński Bronisław, Tamka 3.
Koepe Wilhelm, Widok 10.
Kopijowski Aleksander, Rybaki 8.
Koziorowski Franciszek, Wspólna 16.
Lewandowski Jakób, Marszałkowska 37.
Olszewski Edward, Praga 381.
Piaszczyński Henryk, na Pradze, Brukowa 380-1.
Pozlewicz Ignacy, Hoża 4.
Sieńcow Bazyli.
Sobolewski Romuald, Solec 24.
Stiechel Robert, Erywańska 7.
Schultz Jan, Chłodna 29.
Tomaszewski Waldemar, Dolna 1.
Zawadzki Leopold, Freta 18.

Właściciele aptek.

Biehler Karol, Nalewki 24.
Borkowski Władysław, Marszałkowska 28.
Borowski Feliks, Solec 22.
Chmielewski, Franciszkańska 16.
Ekerkunst Julian, Leszno 28.
Fijałkowski Franciszek, Nowo-Senatorska 6.
Górski Konrad, Podwal 2.
Gronau Ludwik, Nalewki 20.
Hakebeil Jan, Krak.-Przedm. 61.
Heinrich Teodor, (S-rowie), Wierzbowa 7.
Hubert, Plac Grzybowski 10.
Iwański, Twarda 32.
Karpiński Wincenty, Elektoralna 25

Klawe Henryk, Wiejska 1749 i Marszałkowska (filia).
Knoll Julian, Przechodnia 954.
Koope Edward, Nowy Swiat 41.
Kucharzewski Henryk, Senatorska 11.
Kuśmierski Franciszek, Chłodna 12.
Lerowski Konstanty, Marszałkowska 59.
Lilpop Karol, Nowy-Swiat 66.
Manduk Antoni, Wolska 16 i Grzybowska (filia).
Nowodworski, Nowy Swiat 1189.
Ołtuszewski Feliks, Stare-Miasto 16.
Piotrowski Wiktor, Nowa Praga.
Roehl Ernest, Dzika 2145*a* i Smocza 2 (filia).
Rożycki Julian, Praga 397.
Sadkowski Sylwester, Bielańska 29.
Schmidt Adolf, Mazowiecka 16.
Sołtykiewicz, Graniczna 12.
Sztejner Feliks, Krak.-Przedm. 38.
Sciborowski Józef, Nowe-Miasto 21.
Tugut (S-rowie), Freta 16.
Werner, Długa 12.
Wróblewski, Krak.-Przedm. 22.
Zgórski Walenty, Przejazd 8.
Ziemiński Leonard, Marszałkowska 75.
Apteka przy szpitalu Dzieciątka Jezus, S-to Krzyzka 21. Dzierżawca, Ziemiński Leonard.
Apteka przy szpitalu starozakonnych, Pokorna 10.

Dentyści w Warszawie.

Anders Feliks, Królewska 21.
Detroit Cecylia S-to Jańska.
Dowgiłło Zacharyasz, Krak.-Przedm. 9.
Fijałkowski Roman, Nowy-Swiat 48.
Gnuss Feliks, S-to Krzyzka 4.
Landau Maurycy, Długa 32.
Neumark Herman, Senatorska 9.

Rozenberg Ludwik, Nowy-Swiat 53.
Scheller Aleksander, Tłomacka 9-11.
Zieliński Władysław, róg Senat. i Miod. 497 (2).
Ziemiański Feliks, Czysta 4.

W mieście Warszawie znajduje się lekarzy 228, lekarzy weterynaryi 24, aptek 37, dentystów 10, felczerów 270, akuszerek 500.

Gubernia Warszawska.

Wydział lekarski gubernii Warszawskiéj.

Siewruk Teofil, inspektor lekarski.
Fonberg Mateusz, pomocnik inspektora. †
Mrozowski Jan, assesor farmacyi.
Koziorowski Franciszek, weterynarz gubernialny.
Dziankowski Feliks, sekretarz.

Kontrola weterynaryjna na Pradze.

Siewruk Teofil, inspektor lekarski, zarządz. kontrollą.
Godlewski Julian, kontroler.
Bereza Teofil, starszy weterynarz.
Olszewski Edward, weterynarz młodszy.
Łukawski Adolf, weterynarz objazdowy.

Lekarze powiatowi.

Babczyński Kazimierz, w Radzyminie.
Bojasiński Michał, w Błoniu.
Chawłowski Michał, w Kutnie.
Gawroński Michał, w Włocławku.
Kossowski Jan, w Nieszawie.
Krasuski Kazimierz, w Nowo-Mińsku.
Leśniewski Józef, w Górze-Kalwaryi.

Lipiński Władysław, w Grójcu.
Noniewicz Edward, w Sochaczewie.
Rybicki Stanisław, w Skierniewicach.
Szczeniowski Aleksander, w Łowiczu.
Szymanowski Wincenty, w Gostyninie.
Targowski Stanisław, w Warszawie.
Lande Leon, pomocnik lek. powiatu Warszawskiego.

Lekarze miejscy.

Horain Michał, w Kałuszynie.
Marzyński Jan, w Gombinie.
Siejanowski Władysław, w Warce.

Lekarze szpitalni.

Dobrzycki Henryk, w szpitalu św. Józefa w Mien i.
Gruell Mieczysław, w szpitalu św. Antoniego w W ło cławku. +
Kahl Jan, w szpit. św. Tadeusza w Łowiczu. +
Leśniewski Józef, w domu przytułku Starców i Kalek w Górze Kalwaryi.
Pawluć Jerzy, w szpitalu św. Piotra w Grójcu. +
Rybicki Stanisław, w Skierniewicach. +
Stockmann Aleksander, w szpit. św. Tadeusza w Ciechocinku. +
Wisłocki Jan, w domu badań w Brześciu Kujawskim.
Zaleski Seweryn, w domu badań w Warszawie.
Zaleski Rajmund, w szpitalu św. Walentego w Kutnie.

Lekarze praktykujący.

Arnstein Feliks, w Kutnie.
Babczyński Kazimierz, w Radzyminie.
Bilczyński Walery, w Włocławku. +
Bojasiński Michał, w Błoniu.

Bokiewicz Leon, w Jadowie.
Brudzicz Dominik, w Kowalu.
Brzeski Korneli, w Mszczonowie.
Bystrzyński Zygmunt, w Krośniewicach.
Chawłowski Mikołaj, w Kutnie.
Chwiećkowski Józef w Włocławku.
Dobrzycki Henryk, w Mieni.
Dzierzbicki Karol, w Krośniewicach.
Fermer Karol, w Sochaczewie.
Fonberg Mateusz, w Warszawie.
Gawrońki Michał, w Włocławku.
Grochowski Walery, w Kałuszynie.
Gruell Mieczysław, w Włocławku.
Handelsmann Józef, w Kutnie.
Horain Michał, w Kałuszynie.
Ignatowski Roman, w Ciechocinku.
Jagielski Edward, w Skierniewicach.
Jawórek Aleksander, w Żyrardowie.
Kahl Jan, w Łowiczu.
Kęcki Antoni, w Gombinie.
Kohn Herman, w Mszczonowie.
Kosiński Konrad, w Grodzisku.
Kossowski Jan, w Nieszawie.
Krasuski Kazimierz, w Nowo-Mińsku.
Kuczyński Salomon, w Włocławku.
Kujawski Franciszek, w Jeziornej.
Kuszkowski Henryk, w Łyszkowicach.
Loewenstam, w Aleksandrowie pogran.
Lewiński Władysław, w Radzyminie.
Leśniewski Józef, w Górze Kalwaryi.
Lipiński Władysław, w Grójcu.
Litychowski Franciszek, w Kałuszynie.
Markiewicz Stanisław, w Osadzie Soczewka.
Marzyński Jan, w Gombinie.
Mieczkowski Leopold, w Włocławku.

Mysłowski Adam, w Mszczonowie.
Noniewicz Edward, w Sochaczewie.
Nowak Jakób, w Włocławku.
Pawluć Jerzy, w Grójcu.
Pielaszewski Andrzej, w Kutnie.
Pietrellewicz Paweł, w Radziejowie.
Raczyński Kazimierz, w Radziejowie.
Rybicki Stanisław, w Skierniewicach.
Sawicki Leopold, w Żychlinie.
Schulz August, w Mińsku.
Stockmann Aleksander, w Nieszawie.
Siewruk Teofil, w Warszawie.
Szczeniowski Aleksander, w Łowiczu.
Siejanowski Władysław, w Warce.
Szymanowski Ludwik, w Łowiczu.
Szymanowski Wincenty, w Gostyninie.
Stypiński Józef, w Wiskitkach.
Świerczyński Kajetan, w Sochaczewie.
Tabaczyński Leopold, w Racieńcinie.
Targowski Stanisław, w Warszawie.
Turkowski Konstanty, w Tarczynie.
Wencel Franciszek, w Wiskitkach.
Wien Edmund, w Kowalu.
Wisłocki Jan, w Brześciu Kujawskim.
Wiszniewski Adam, w Łowiczu.
Wojciechowski Teofil, w Gostyninie.
Zaleski Rajmund, w Kutnie.
Zawrocki Narcyz, w Grójcu.
Zawisza Konrad, w Mogielnicy.
Zaleski Seweryn, w Warszawie.

Lekarze weterynaryi okręgowi.

Boczkowski Kazimierz, w Łowiczu.
Budkowski Józef, w Siennicy.
Cegliński Edward, w Kutnie.

Domański Michał, w Włocławku.
Medwiedew Aleksander, w Grójcu.
Sawicki Stanisław, w Warszawie.

Lekarze weterynaryi praktykujący.

Boczkowski Kazimierz, w Łowiczu.
Budkowski Józef, w Siennicy.
Cegliński Edward, w Kutnie.
Domański Michał, w Włocławku.
Gruźlewski Franciszek w Skierniewicach.
Łukawski Adolf, w Jadowie.
Pawłowski Aleksy, w Grójcu.
Podolszyński Maksymilian, w Gombinie.
Sawicki Stanisław, w Warszawie.
Sokołowski Ignacy, w Kutnie.

Właściciele aptek.

Cichowicz, w Błoniu.
Chrzystkowski, w Kałuszynie.
Cytwic (S-rowie), w Sochaczewie.
Fabian, w Nowym-Dworze.
Gębczyński, w Nieszawie i Ciechocinku (letni sezon).
Grochowski, w Kutnie.
Hildebrandt, w Grojcu i Tarczynie.
Hille i Dietrich, w Żyrardowie.
Hirszowski, w Łowiczu.
Johne, w Gostyninie.
Księżniewski, w Kowalu.
Kwiatkowski, w Chodeczu.
Löwenhoff, w Górze-Kalwaryi.
Łopaciński Adam, w Piasecznie.
Ługowska, w dowa, zarządz. Szczeciński Aleksander w Żychlinie.
Marczewski, w Włocławku.

Nowiński, w Jadowie.
Pawłowski Franciszek, w Skierniewicach.
Pawłowski Roman, w Wiskitkach.
Piller, w Grodzisku.
Piotrowski Wiktor, na Nowej Pradze pod Warszawą.
Powalski, w Warce.
Pruska (S-rowie), w Mszczonowie.
Skomarowski, w Mogielnicy (filia).
Stankiewicz, w Krośniewicach.
Szwarc, w Włocławku.
Szymański, w Łowiczu.
Telczyński, w Brześciu Kujawskim.
Tuszyński, w Kutnie.
Woliński, w Radziejowie.
Winnicki, w Gombinie.
Wąsowski Leopold, w Łyszkowicach.
Zakrzewski (S-rowie), w Radzyminie.
Ziemski, w Aleksandrowie.
Złotnicki, w Mińsku.

W guberni, Warszawskiéj znajduje się lekarzy 69, lekarzy weterynaryi 16, aptekarzy 35, felczerów 142, akuszerek 67, babek wiejskich 29.

Gubernia Lubelska.

Wydział lekarski gubernii Lubelskiéj.

Kwaśniewski Juliusz, inspektor lekarski.
Ulanowski Józef, pomocnik inspektora.
Russyan Ksawery, asesor farmacyi.
Serafiński Rudolf, weterynarz gub.

Lekarze powiatowi.

Krajewski Feliks, w Hrubieszowie.
Muśnicki Mieczysław, w Tomaszowie.

Piramowicz Jan, w Biełgoraju.
Pociéj Michał, w Chełmie.
Rodcewicz Karol, w Lubartowie.
Skawiński Wojciech, w Krasnymstawie.
Skrzyński Zygmunt, w Zamościu.
Zański Marcelli, w Janowie.
Zdański Bolesław, w Nowo-Aleksandryi.
Żyliński Tomasz, w Lublinie.

Lekarze miejscy.

Ciosiński Jan, w Biełgoraju. +
Butrym Julian, w Dubience. +
Michalski Seweryn, w Tarnogrodzie.
Ulanowski Józef, w Lublinie.

Lekarze szpitalni.

Ciechoński Maurycy, lekarz szp. Św. Józefa w Lublinie.
Janiszewski Aleksander, w szpitalu św. Jana Bożego w Lublinie.
Jaworowski Aleksander, w szpitalu więzien. w Lublinie.
Konkowski Michał, w szpitalu św. Franciszka w Krasnymstawie.
Łaniewski Antoni, w szpitalu starozakonnych w Hrubieszowie.
Pasiutewicz Ksawery, w szpitalu św. Karola w Nowo-Aleksandryi.
Schmidt Ludwik, w szpitalu św. Wincentego i więziennym w Lublinie.
Skubowicz Władysław, w szpitalu św. Łazarza i starozakonnych w Zamościu.
Tetz Benjamin, w szpitalu starozakonnych w Lublinie.

Wiciejewski Ludwik, w szpitalu świętej Katarzyny w Szczebrzeszynie. +

Lekarze praktykujący.

Braun Aleksander, w Kraśniku.
Butrym Julian, w Dubience.
Charytanowicz Stanisław, w Piaskach.
Ciechoński Maurycy, w Lublinie.
Ciosiński Jan, w Biełgoraju.
Dutkiewicz Feliks, lek. Izby skar. w Lublinie. +
Doliński Gustaw, w Lublinie. +
Domachowski Wilhelm, w Turobinie.
Falęcki Emilian, w Bełżycach.
Gruczyński Kacper, w Lubartowie.
Gerhard Izydor, w Nowo-Aleksandryi.
Głogowski Feliks, w Lublinie.
Grzybowski Gustaw, w Tyszowcach. +
Janiszewski Aleksander, w Lublinie.
Jarnuszkiewicz Witold, w Kraśniku.
Jaworowski Aleksander, w Lublinie.
Jentys Adam, w Lublinie.
Kapuściński Władysław, w Łaszczowie. +
Kolendowski Jakób, w Grabowcu.
Konkowski Michał, w Krasnymstawie.
Koporski Ignacy, w Lublinie.
Koziejewski Ignacy, w Opolu.
Krajewski Feliks, w Hrubieszowie.
Kwaśniewski Juliusz, w Lublinie.
Łaniewski Antoni, w Hrubieszowie.
Łukaszewicz Kazimierz, w Kraśniku.
Michalski Seweryn, w Tarnogrodzie.
Muśnicki Mieczysław, w Tomaszowie.
Olechnowicz Władysław, w Nowéj Aleksandryi. +
Pasiutewicz Ksawery, w Nowo-Aleksandryi.
Piramowicz Jan, w Biełgoraju.

Pociéj Michał, w Chełmie.
Rodcewicz Karol, w Lubartowie.
Skawiński Wojciech, w Krasnymstawie.
Skrzyński Zygmunt, w Zamościu.
Skubowicz Władysław. w Zamościu.
Srotowski Walenty, w Lublinie. +
Schmidt Ludwik, w Lublinie.
Stecki Konstanty, w Hrubieszowie. +
Swiątkowski Michał, w Chełmie.
Szymański Adolf, w Łęcznej.
Tetz Beniamin, w Lublinie.
Tuszowski Karol, w Lublinie.
Ulanowski Józef, w Lublinie.
Villeaume Józef, w Bychawie.
Wasilewski Franciszek, w Janowie. +
Wiciejewski Ludwik, w Szczebrzeszynie.
Wiśniewski Zdzisław, w Chełmie, lek. zakł. nauk. +
Zański Marceli, w Janowie Zamojskim.
Zdański Bolesław, w Nowo-Aleksandryi.
Zagórski Karol, w Kurowie. +
Żuchowski Przemysław, w Irenie.
Żyliński Tomasz, w Lublinie.

Lekarze weterynaryi wolno-praktykujący.

Bartlewicz Ignacy, w Zamościu, weter. okręg.
Grochowski Antoni, w Chełmie, weter. okręg.
Okniński Franciszek, w Tyszowcach.
Serafiński Rudolf, w Lublinie, weter. guber.
Szymański Józef, w Zamościu.
Wyszyński Antoni, w Hrubieszowie, weter. okręg.
Wolfram Władysław, w Łuszkowie, weter. kwarant.
Broniewicz Wacław, weter. okręgowy, w Nowéj-Aleksandryi.

Właściciele aptek.

Bukowski Władysław, w Kraśniku.
Borucki Wincenty, w Chełmie.
Bogucki Henryk, w Lublinie.
Czajkowski Józef, w Tomaszowie.
Czerwiński Lucyan, w Bełżycach.
Duchâteau Aleksander, w Hrubieszowie, mag. Farm.
Engelhardt Karol, w Irenie, zarząd.
Jasiński Franciszek, zarządz. w Zamościu.
Kaczorowski Tomasz, w Turobinie.
Kłosowski Karol, w Zamościu, mag. farm.
Koskowski Henryk, w Tyszowcach, i filia w Łaszczowie.
Łapiński Klemens, w Izbicy.
Migurski Wiktor, w Krasnymstawie.
Michałowski Antoni, w Lubartowie.
Otto Maksymilian, w Lublinie.
Rożański Władysław, w Lublinie, mag. farm.
Rudziński Henryk, w Wojsławicach.
Russyan Ksawery, w Lublinie, mag. farm.
Rzeczniowski Józef, w Tarnogrodzie.
Sieniewicz Ignacy, w Dubience.
Skubiszewski Jan, zarządz. w Biełgoraju.
Slaski Piotr, w Janowie.
Stefański Adam, w Opolu, mag. farm.
Sznirstein August, w Lublinie, mag. farm.
Szultz Bronisław, w Lublinie, dzierżawca aptek.
Szydoczyński Ludwik, w Łęcznie.
Topolski Antoni, w Szczebrzeszynie.
Treutler Wilhelm, w Nowo-Aleksandryi, mag. farm.
Wolski Aleksander, dzierżawca w Piaskach.
Żurkowski Romuald, dzierżawca, w Kurowie.

W guberni Lubelskiéj znajduje się lekarzy 53, lekarzy weterynaryi 8, aptek 31, felczerów 70, akuszerek 45.

Gubernia Płocka.

Wydział lekarski Gubernii Płockiéj.

Ostrowski Władysław, inspektor lekar.
Kurowski Julian, pomocnik inspektora.
Libchen August, assesor farmacyi.
Zalewski Mateusz, assesor weterynaryi.

Lekarze powiatowi.

Brzozowski Stanisław, w Płocku.
Buckiewicz Aleksander, w Mławie.
Kasterski Leander, w Rypinie.
Kiernożycki Adam, w Prasnyszu.
Majewski Maksymilian, w Ciechanowie.
Piotrowski Emilian, w Płońsku.
Stępniewski Tymoteusz, w Lipnie.
Wokulski Seweryn, w Sierpcu.

Lekarze miejscy.

Ćwierczakiewicz Edmund, w Wyszogrodzie.
Guszkowski Władysław, w Zakroczymiu.
Kurowski Julian, w Płocku
Przygodzki Jakób, w Dobrzyniu nad Wisłą.

Lekarze szpitalni.

Budzyński Edward, w szpitalu św. Stanisława, w Prasnyszu.
Drużyłowski Władysław, w szpitalu św. Trójcy i więziennym, w Płocku.

Gumowski Władysław, w szpitalu św. Jana złotoustego w Lipnie.
Gurbski Kazimierz, w szpitalu starozakonnych w Płocku.
Stromfeld Aleksander, w szpitalu św. Wojciecha, w Mławie.
Wyczałkowski Wincenty, w szpitalu św. Aleksego w Płocku.

Lekarze praktykujący.

Brzozowski Stanisław, w Płocku.
Bućkiewicz Aleksander, w Mławie.
Bućkiewicz Adam, w Płocku.
Budzyński Edward, w Prasnyszu.
Cholewiński Władysław, w Sierpcu.
Ćwierczakiewicz Edmund, w Wyszogrodzie.
Druzyłowski Władysław, w Płocku.
Ehrlich Marcin, w Płocku.
Gumiński Ignacy, w Szreńsku.
Gensz Julian, w Płocku.
Gumowski Władystaw, w Lipnie.
Gurbski Kazimierz, w Płocku.
Guszkowski Władysław, w Zakroczymiu.
Jędrzejewicz Jan, w Płońsku.
Jurzyński Stanisław, w Bieżuniu.
Kasterski Leander, w Rypinie.
Kiernożycki Adam, w Przasnyszu.
Kinel Józef, we wsi Kozyczyn w powiecie Ciechanowskim.
Krzeczkowski Aleksander, we wsi Opinogóra.
Kurowski Julian, w Płocku.
Lisicki Stanisław, w Płocku.
Majewski Maksymilian, w Ciechanowie.
Nieznański Ignacy, w Płocku.

Ostrowski Władysław, w Płocku.
Perkal Zygmunt, w Płocku.
Piotrowski Emilian, w Płońsku.
Piotrowski Aleksander, w Rypinie.
Przygodzki Jakób, w Dobrzyniu nad Wisłą.
Rajkowski Franciszek, w Ciechanowie.
Stępniewski Tymoteusz, w Lipnie.
Stromfeld Aleksander, w Mławie.
Wnorowski Roman, w Raciążu.
Wokulski Seweryn, w Sierpcu.
Wyczałkowski Wincenty, w Płocku.

Lekarze weterynaryi wolno-praktykujący.

Andracki Mikołaj, we wsi Opinogóra.
Rządkowski Franciszek, we wsi Gałachy, weterynarz okręgu Płońskiego.
Sypkin Lew, w Sierpcu, weter. okręg.
Zalewski Mateusz, w Płocku, assesor weterynaryi, weter. okręg.

Właściciele aptek.

Adamski Wojciech, w Sierpcu.
Borowski Aleksander, w Mławie.
Donajski Aleksander, w Płońsku.
Grabowiecki Antoni, w Lipnie.
Jędrzejewski Waleryan, w Płocku.
Kühn Gustaw, w Płocku.
Kulesza Ludwik, w Rypinie i w Dobrzyni u nad Drwęcą (filia).
Mielnicki Jan, w Raciążu.
Miszel Ferdynand, w Chorzelach.
Neuman Aleksander, w Bieżuniu (S-rowie).
Neuman Karol, w Wyszogrodzie.

Raniecki Franciszek, w Ciechanowie.
Strübel Edmund, w Zakroczymiu.
Szymański Jan, w Płocku.
Tomczyński Józef, w Przasnyszu.
Wojewódzki Kazimierz, w Dobrzyniu nad Wisłą.
Zaborowski Bronisław, w Szreńsku.

W gubernii płockiej znajduje się lekarzy 34, lekarzy weterynaryi 4, aptek 18, felczerów 84, akuszerek 32.

Gubernia Siedlecka.

Wydział lekarski gubernii Siedleckiéj.

Czopowski Antoni, inspektor lekarski.
Zawadzki Żelisław, pomocnik inspektora.
Pauli Karol, assesor farmacyi.
Böhm Teofil, weterynarz gubernialny.

Lekarze powiatowi.

Czerski Władysław, w Węgrowie.
Dalecki Feliks, w Białéj.
Dziobkowski Jan, w Sokołowie.
Łada Bazyli, w Siedlcach.
Nowak Józef, w Garwolinie.
Pilawski Stanisław, w Radzyniu.
Maleszewski Wiktor, w Janowie.
Smorczewski Konstanty, w Włodawie.
Zaboklicki Antoni, w Łukowie.

Lekarze miejscy.

Świrski Grzegorz-Wincenty, w Garwolinie.
Zawadzki Żelisław, w Siedlcach.

Lekarze szpitalni.

Dalecki Feliks, w szpitalu św, Łazarza, w Białej.
Faytt Michał, w szpitalu św. Tadeusza, w Wyrozębach.
Pleszczyński Józef, w szpitalu św. Konstancyi, w Maciejowicach.
Rafalski Franciszek, w szpitalu św. Karola Boromeusza, w Białéj.
Reszyf August, w szpitalu św. Kunegundy, w Radzyniu.
Rosicki Sebastyan, w szpitalu św. Pawła, w Sterdyni.
Stano Henryk, w szpitalu Staro-Zakonnych w Międzyrzeczu. +
Tryjarski Antoni, w szpitalu św. Tadeusza w Łukowie.
Zawadzki Żelisław, w szpitalu Maryjskim, w Siedlcach.

Lekarze praktykujący.

Borysiewicz Jan, w Węgrowie. +
Bystrzycki Józef, w Sławatyczach. +
Chamski Władysław, w Siedlcach.
Choryn Franciszek, w Węgrowie.
Czerski Władysław, w Węgrowie.
Czopowski Antoni, w Siedlcach.
Dalecki Feliks, w Białej.
Dziobkowski Jan, w Sokołowie.
Faytt Michał, w Wyrozębach.
Gerlach Sylwin, we wsi Sobole.
Kisielewski Adolf, w Kocku. +
Krzymowski Bronisław, w Parczewie.
Łada Bazyli, w Siedlcach.
Maleszewski Wiktor, w Janowie.
Michalski Aleksander-Marceli, w Białej. +

Michałowski Antoni, w Żelechowie.
Nowak Józef, w Garwolinie.
Pilawski Stanisław, w Radzyniu.
Pleszczyński Józef, w Maciejowicach.
Podolski Aloizy, w Sokołowie.
Rafalski Franciszek, w Białéj.
Różyński Lucyan, w Siedlcach.
Rosicki Sebastyan, w Sterdyni.
Reszyf August, w Radzyniu.
Sawicki Anastazy, w Siedlcach.
Smorczewski Konstanty, w Włodawie.
Stano Henryk, w Międzyrzeczu.
Strzelbicki Stefan, w Siedlcach.
Suliński Józef, w Żelechowie.
Swirski Grzegorz-Wincenty, w Garwolinie.
Tołwiński Władysław, w Wisznicach.
Tryjarski Antoni, w Łukowie.
Wolf Michał, w Międzyrzeczu.
Wysokiński Baltazar, w Międzyrzeczu.
Wyszomirski Karol, w Węgrowie.
Zaboklicki Antoni, w Łukowie.
Zawadzki Żelisław, w Siedlcach.
Ziencina Franciszek, w Łosicach.

Weterynarze praktykujący.

Bitner Aleksander, w Sokołowie.
Böhm Teofil, w Siedlcach.
Chiciński Jan, w Łukowie.
Desler Mikołaj, we wsi Wygoda.
Górski Korneli, w Wisznicach.
Hanusz Jędrzéj, w Radzyniu.
Jurewicz Antoni, w Włodawie.
Łuniewski Antoni, w Garwolinie.
Noiszewski Jan, w Białéj.

Rembalski Władysław, w Garwolinie.
Sobolewski Julian, w Białéj.
Tołkaczew Roman, w Włodawie.
Trippenbach Aleksander, w Terespolu.
Zabokrzycki Alfons, w Węgrowie.

Właściciele aptek.

Ejchler Edward, w Międzyrzeczu.
Jastrzębski Ryszard, w Kocku.
Kalicki Klemens, w Ostrowiu.
Klicki Władysław, w Łosicach.
Kopczyński Michał, w Garwolinie.
Markowski Stanisław, w Terespolu.
Matulewicz Jan, w Maciejowicach.
Nowiński Jakób, w Łukowie.
Ostrowski Teodor, w Białéj.
Pauli Karol, w Siedlcach.
Pisarzewski Stanisław, w Włodawie.
Rieth Aleksander, w Janowie.
Rieth Konstanty, w Żelechowie.
Smorągiewicz (S-rowie), w Węgrowie.
Sniegocki Konstanty, w Sterdyni.
Strażyński Lucyan, w Wisznicach.
Szczudłowski (S-rowie), w Parczewie.
Więckowski Antoni, w Siedlcach.
Wroński Julian, w Sokołowie.
Ziegler Ludwik, w Sławatyczach.
Zieliński Jan, w Radzyniu.

W gubernii Siedleckiéj znajduje się lekarzy 38, lekarzy weterynaryi 13, aptek 21, felczerów 115, akuszerek 24, babek wiejskich 10.

Gubernia Łomżyńska.

Wydział lekarski gubernii Łomżyńskiéj.

Londyński Roman, inspektor lekarski.
Markowski Jan, pomocnik inspektora.

Tock Ludwik, asesor farmacyi.
Budziński Alfons, weterynarz gubernialny.
Wierzbowski Konstanty, sekretarz.

Lekarze powiatowi.

Darski Teofil, w Makowie.
Huzarski Stanisław, w Szczuczynie.
Kroh Władysław, w Mazowiecku.
Kuncewicz Adolf, w Ostrowiu.
Niemirowski Michał, w Łomży.
Putkowski Gustaw, w Kolnie.
Tomczycki Jan, w Ostrołęce.
Wasiewicz Józef, w Pułtusku.

Lekarze miejscy.

Markowski Jan, w Łomży.
Tymiński Antoni, w Tykocinie.

Lekarze szpitalni.

Dobrzelewski Tadeusz, w szpitalu św. Wincentego à Paulo w Pułtusku.
Londyński Roman, w szpitalu więziennym i starozakonnych w Łomży.
Niemirowski Michał, w szpitalu św. Ducha w Łomży.
Tomczycki Jan, w szpitalu św. Józefa w Ostrołęce.
Wasiewicz Józef, w szpitalu więziennym w Pułtusku.
Zawadzki Stanisław, w szpitalu św. Stanisława w Szczuczynie.

Lekarze praktykujący.

Budźko Ignacy, w Ostrołęce.
Chmielewski Aleksander, w Makowie. +

Darski Teofil, w Makowie.
Dobrzelewski Tadeusz, w Pułtusku.
Dworzak Józef, w Mazowiecku.
Edelstein Efraim, w Łomży.
Godlewski Aleksander, w Zambrowie. +
Huzarski Stanisław, w Szczuczynie.
Kohn Edward, w Nasielsku.
Kuncewicz Adolf, w Ostrowie.
Kroh Władysław, w Mazowiecku.
Londyński Roman, w Łomży.
Mysłowski Jan, w Grajewie. +
Markowski Jan, w Łomży.
Michałowski Stanisław, w Łomży. +
Michniewicz Kazimierz, w Tykocinie. +
Niemirowski Michał, w Łomży.
Pepłowski Adam, w Łomży. +
Putkowski Gustaw, w Kolnie.
Roszkowski Karol, w Czyżewie.
Rucz Teodor, w Makowie.
Sieragowski Jan Paweł, w Nasielsku.
Sokolnicki Franciszek, w Pułtusku. +
Stępnicki Teodor, w Wyszkowie.
Szacherski Piotr, w Pułtusku.
Tomczycki Jan, w Ostrołęce.
Tymiński Antoni, w Tykocinie.
Wasiewicz Józef, w Pułtusku.
Wojnarowski Teodozy, w Stawiskach.
Wróbel Tomasz, we wsi Trzcinach, powiatu Mazowieckiego.
Zagórski Jan, we wsi Skłody, powiatu Mazowieckiego.
Zawadzki Stanisław, w Szczuczynie.
Zieliński Wojciech, w osadzie Rożan.

Lekarze weterynaryi wolno-praktykujący.

Budziński Alfons, w Łomży.

Chojnowski Ludwik, we wsi Ciemianki, pow. Szczuczyńskiego.
Grombczewski Stanisław, w Pułtusku.
Gorazdowski Antoni, w Szczuczynie.
Jarmoc Marcin, w Ciechanowcu.
Pokrzywnicki Filip, w Ostrołęce.
Wyszyński Antoni, w Ostrowiu.
Zawidzki Jan, we wsi Gzowo, powiatu Pułtuskiego.

Właściciele aptek.

Babski Ryszard, w Ostrołęce.
Biegański Jan, w Myszyńcu.
Chludziński Jakób, w Tykocinie.
Grabowski Józef, w Nasielsku.
Izdebski Maryan, dzierżawca filii w Grajewie.
Magdonald Eneasz, w Stawiskach.
Mango Stanisław, w Pułtusku.
Mutniański Michał, w Makowie.
Nerlewski Stanisław, w Szczuczynie.
Nowca Julian, w Ostrowie.
Olechowski Paweł, w Czyżewie.
Ostaszewski Wojciech, dzierżawca apteki szpitalnéj, w Pułtusku.
Piasecki Piotr, w Łomży.
Rakocy Konstanty, w Zambrowie.
Rychter Ignacy, w Kolnie.
Śmijewski Jan, w Serocku.
Tock Ludwik, w Łomży.
Tryjarski Ignacy, w Różanie.
Wszeborowski Aleksander, w Wyszkowie.
Żmijewski Hipolit, w Mazowiecku.

W guberni Łomżyńskiéj znajduje się lekarzy 33, lekarzy weterynaryi 8, aptek 20, felczerów 51, akuszerek 22.

Gubernia Radomska

Wydział lekarski w gubernii Radomskiej.

Rewoliński Teofil, inspektor lekarski.
Brudzyński Ludwik, pomocnik inspektora.
Bratz Jakób, weterynarz gubernialny.
Orłowski Stanisław, sekretarz.
Kiersz Władysław, pomoc. sekretarza.

Lekarze powiatowi.

Chodakowski Leon, w Sandomierzu.
Drzażdżyński Władysław, w Kozienicach.
Jopkiewicz Teodor, w Iłży.
Mroczkowski Włodzimierz, w Opatowie.
Popiel Jan, w Końskich.
Przychodzki Jan, w Radomiu.
Wawnikiewicz Franciszek, w Opocznie.

Lekarze miejscy.

Brudzyński Ludwik, w Radomiu.
Nejman Julian, w Ostrowcu.
Ronthal Walenty, w Szydłowcu.
Samborski Felicyan, w Zawichoście.
Zawistowski Onufry, w Przedborzu.

Lekarze szpitalni.

Brudzyński Ludwik, w szpitalu więziennym, w Radomiu.
Chodakowski Leon, w szpitalu więziennym, w Sandomierzu.

Gosławski Emil, w szpitalu św. Kazimierza, w Radomiu.
Murzynowski Aleksander, w szpitalu św. Władysława, w Opocznie.
Pogorzelski Ludwik, w szpitalu św. Leona, w Opatowie.
Przychodzki Jan, w szpitalu starozakonnych, w Radomiu.
Rott Władysław, w szpitalu św. Adama, w Staszowie.
Szpot Teofil, w szpitalu św. Ducha, w Sandomierzu.

Lekarze praktykujący

Biéjko Feliks, w Radoszycach.
Brudzyński Ludwik, w Radomiu.
Chodakowski Leon, w Sandomierzu.
Chrzanowski Włodzimierz, w Bodzechowie.
Czerwiński Jan, w Ostrowcu.
Drzażdżyński Władysław, w Kozienicach. +
Gosławski Emil, w Radomiu.
Hałatkiewicz Feliks, w Klimontowie. +
Jopkiewicz Teodor, w Iłży.
Kosicki Franciszek, w Radomiu.
Krasowski Franciszek, w Smogorzewie. +
Leśniewski Jan, w Radomiu.
Lisicki Maciej, w Staszowie.
Lisiewicz Antoni, w Końskich.
Maresz Ignacy, w Szydłowcu.
Mroczkowski Włodzimierz. w Opatowie.
Murzynowski Aleksander, w Opocznie.
Nielepiński Julian, w Gniewoszowie.
Nejman Julian, w Ostrowcu.
Olszewski Paweł, w Zwoleniu.
Płużański Zygmunt, w Radomiu. +
Pogorzelski Ludwik, w Opatowie.
Popiel Jan, w Końskich.
Przychodzki Jan, w Radomiu.

Pstrusiński Adolf, w Sandomierzu. +
Rewoliński Teofil, w Radomiu.
Ronthal Walenty, w Szydłowcu.
Rott Władysław, w Staszowie.
Samborski Felicyan, w Zawichoście.
Siekaczyński Walenty, w Radomiu.
Staroniewicz Fortunat, w Białobrzegach.
Suligowski Felicyan, w Radomiu. +
Szpot Teofil, w Sandomierzu.
Szymanowski Wincenty, w Żarnowie.
Trepka Władysław, w Solcu nad Wisłą.
Wawnikiewicz Franciszek, w Opocznie.
Węgiełek Feliks, w Staszowie.
Wolski Emil, w Przysusze.
Zawistowski Onufry, w Przedborzu.
Zielowski Paweł, w Opatowie.
Żerański Ludwik, w Radomiu. +

Lekarze weterynaryi.

Bratz Jakób, w Radomiu.
Czajkowski Konstanty, w Staszowie.
Kamiński Józef, w Końskich.
Majewski Jan, w Zawichoście.
Wierzbieniec Julian, w Sandomierzu.

Właściciele aptek.

Bautz Rudolf, w Białobrzegach.
Brandt Ksawery, w Radomiu.
Bratasiewicz Ludwik, w Żarnowie.
Długosz Julian, w Szydłowcu.
Frick Henryk, w Radomiu.
Holatz Apolinary, w Nowéj Słupi.
Koczwarski Korneli, w Zwoleniu.

Krafft Kazimierz, w Staszowie.
Krężelewski Leon, w Lipsku i Solcu (filia, Tchórzewski Henryk zarządzający).
Kościński Wacław, w Opocznie.
Leszczyński Antoni, w Przytyku.
Majewski Karol, w Ożarowie.
Mech Stanisław, w Końskich.
Mrozowski Władysław, w Iłży.
Niklewicz Edward, w Radoszycach.
Pacanowski Bernard, w Przysusze.
Prusinowski Jan, w Przedborzu.
Przybyłko Antoni, w Kozienicach.
Rakowski Aleksander, w Zawichoście.
Ryl Aleksander, w Radomiu.
Słomski Józef, w Klimontowie.
Strużyński Leon, w Opatowie.
Szymański Wilhelm, w San domierzu.
Tracewicz Antoni (S-rowie), w Wąchocku.
Wołowski Adolf, w Ostrowcu.
Zagrodzki Hipolit, w Gniewoszowie.

W gubernii Radomskiéj znajduje się lekarzy 41, weterynarzy 5, aptek 26, felczerów 135, akuszerek 28, babek wiejskich 6.

Gubernia Kielecka.

Wydział lekarski gubernii Kieleckiéj.

Lewiński Marceli, Inspektor lekarski.
Andrzejowski Antoni, pomocnik inspektora.
Wierzbicki Stanisław, asesor farmacyi.
Strumpf Adam, weterynarz gubernialny.

Lekarze powiatowi.

Andrzejowski Jan, w Kielcach.
Chałgasiewicz Marek, w Olkuszu.

Gawroński Franciszek, w Pińczowie.
Jeżowski Aleksaner, w Andrzejowie.
Liebkind Arnold, w Włoszczowie.
Pyrkosz Leonard, w Miechowie.
Sulicki Jakób, w Stopnicy.

Lekarze miejscy.

Andrzejowski Antoni, w Kielcach.
Rodziewicz Michał, w Chęcinach.

Lekarze szpitalni.

Hassman Wiktor, w szpitalu św. Karola w Stopnicy.
Łuszczkiewicz Stefan, w szpitalu św. Aleksandra w Kielcach.
Michniewicz Felicyan, w szpitalu św. Anny w Miechowie.

Lekarze praktykujący.

Andrzejowski Jan, w Kielcach.
Andrzejowski Antoni, w Kielcach.
Biegański Aleksander, w Słomnikach.
Bogdański Edward, w Szczekocinach.
Breszel Leopold, w Wodzisławiu.
Bzowski Leonard, w Proszowicach.
Chałgasiewicz Marek, w Olkuszu.
Ćwirko Feliks, w Kielcach.
Czarkowski Wacław, w Szczekocinach.
Dukalski Jan, w Pińczowie.
Dymnicki Józef, w Busku.
Dziarkowski Wilhelm, we wsi Wiencławicach.
Fabian Aleksander, w Suchedniowie.

Gawroński Karol, w Pilicy.
Gawroński Franciszek, w Pińczowie.
Goldstein Ludwik, w Koszycach.
Gruszczyński Antoni, w Nowym-Korczynie.
Hassman Wiktor, w Stopnicy.
Jeleński Henryk, w Działoszycach.
Jeżowski Aleksander, w Andrzejowie.
Kowalczewski Karol, w Chmielniku.
Lewiński Marceli, w Kielcach.
Liebkind Arnold, w Włoszczowie.
Łuszczkiewicz Stefan, w Kielcach.
Michniewicz Felicyan, w Miechowie.
Mendelsohn Maurycy, w Wiślicy.
Możdżeński Lucyan, w Szkalbmierzu.
Niedzielski Wacław, w Koszycach.
Olsiewicz Paweł, w Andrzejowie.
Olszewski Jan, w Sławkowie.
Patek Euzebinsz, w Zawierciu.
Pyrkosz Leonard, w Miechowie
Rodziewicz Michał, w Chęcinach.
Rosenzweig Leon, w Proszowicach.
Rumprecht Wincenty, w Wolbromie.
Rzadkowski Michał, w Proszowicach.
Słapczyński Jan, w Olkuszu.
Steuermark Henryk, w Działoszycach.
Sulicki Jakób, w Stopnicy.
Wasserthal Ignacy, w Chmielniku.
Wesołowski Franciszek, w Włoszczowie.
Wyrzykowski Juliusz, w Stopnicy.

Lekarze weterynaryi wolno-praktykujący.

Buczwiński Leon, weter. okr. w Miechowie.
Czudowski Michał, w Pińczowie.
Strumpf Adam, w Kielcach.

Właściciele aptek.

Budziszewski Konrad, w Chęcinach.
Czuprykowski Marcelli, zarządz. apt. w Sławkowie.
Francki Aleksander, w Miechowie.
Janczurowicz Feliks, zarządz. apteką w Pilicy.
Karsnicki Władysław, w Skalbmierzu.
Kmieciński Stanisław, zarządz. apteką, w Olkuszu.
Költz Mieczysław, w Szczekocinach.
Krzyżanowski Stanisław, w Koszycach.
Kuchciński Piotr, w Busku.
Maliński Franciszek, w Pińczowie.
Maszadro Jan, w Słomnikach.
Odrobiński Karol, w Chmielniku.
Patek Damazy, w Andrzejowie.
Pisulewski Jan, zarządz. apteką w Wiślicy.
Przemyski Antoni zarządz. apteką S-rów Saskich, w Kielcach.
Rajdecki Ludwik, dzierżawca w Wodzisławiu.
Rompalski Kazimierz, w Działoszycach.
Rylski Felicyan, we Włoszczowie.
Sikorski Antoni, w Proszowicach
Strzelbicki Karol, w Kielcach.
Wilczyński Piotr, dzierżawca w Korczynie.
Żelazowski Jan, w Stopnicy.
Żołnowski Jan, w Olbromie.

Właściciele składu materyałów aptecznych.

Wierzbicki Stanisław, w Kielcach.

W guberni Kieleckiej znajduje się lekarzy 42, lekarzy weterynaryi 3, aptek 23, felczerów 118, akuszerek 29.

Gubernia Piotrkowska.

Wydział lekarski gubernii Piotrkowskiéj.

Mianowski Ksawery, Inspektor lekarski.
Ronthaler Teofil, pomocnik inspektora lekarskiego.
Gampf Józef, asesor farmacyi.
Babicki Aleksander, weterynarz gubernialny.
Niklewicz Józef, sekretarz wydziału.

Lekarze powiatowi.

Altenberger Gustaw, w Łodzi.
Grabowski Ludwik, w Bendzinie.
Goltz Rudolf, w Brzezinach.
Mulewicz Heliodor, w Częstochowie.
Rassumowski Maksymilian, w Rawie.
Ratuld Aleksander, w Piotrkowie.
Stupnicki Leon, w Noworadomsku.
Szalewski Inocenty, w Łasku.

Lekarze miejscy.

Bando Wilhelm, w Zgierzu.
Erlicki Alfons, w Częstochowie.
Fligel Leopold, w Tomaszowie.
Lohrer Juliusz, w Łodzi.
Ronthaler Teofil, w Piotrkowie.
Tymiński Ignacy, w Pabianicach.

Lekarze szpitalni.

Barok Adam, w szpitalu św. Aleksandra w Łodzi. +
Buszyński Józef, w szpitalu N. P. M. w Częstochowie. +

Florkiewicz Władysław, w szpitalu św. Joanny w Koniecpolu.
Kulski Jan, w szpitalu św. Aleksandra w Noworadomsku.
Ramlow Saladyn, w szpitalu zakładów górniczych w Dąbrowie.
Wolberg Bernard, w szpitalu domu badań w Piotrkowie.
Wygrzywalski Maryan, w szpitalu św. Trójcy i starozakonnych w Piotrkowie.
Zagórowski Andrzej, w szpitalu św. Ducha w Rawie.

Lekarze praktykujący.

Altenbergier Gustaw, w Łodzi.
Ambroziewicz Stanisław, w Białéj.
Ausspitz Ludwik, w Pabianicach.
Bando Wilhelm, w Zgierzu.
Barok Adam, w Łodzi.
Bartkiewicz Stanisław, w Łodzi.
Bieliński Jan, w Nowem-Mieście.
Birnbaum Wilhelm, w Tomaszowie.
Bursztyński Salezy, w Częstochowie.
Buszyński Józef, w Częstochowie.
Czerniejewski Aleksander, w Bełchatowie.
Daniecki Leopold, w Bełchatowie.
Dębczyński Antoni, w Tuszynie.
Erlicki Alfons, w Częstochowie.
Fajans Maurycy, w Częstochowie.
Fajans Ignacy, w Piotrkowie.
Fligiel Leopold, w Tomaszowie.
Florkiewicz Władysław, w Koniecpolu.
Glücksmann Leon, w Piotrkowie.
Goldrath Markus, w Łodzi.
Goltz Rudolf, w Brzezinach.

Grabowski Ludwik, w Bendzinie.
Gruszczyński Franciszek, w Widawie.
Jonscher Karol, w Łodzi.
Koch Teofil, w Noworadomsku.
Koczorowski Walenty, w Piotrkowie.
Kohn Morthel, w Łodzi.
Krotowski Maurycy, w Piotrkowie.
Krupski Jan, w Rawie.
Kulski Julian, w Noworadomsku.
Likiernik Maurycy, w Łodzi.
Loevy Gustaw, w Częstochowie. +
Lohrer Juliusz w Łodzi.
Marynowski Stefan, w Siewierzu.
Mianowski Ksawery, w Piotrkowie.
Michałowski Adam, w Brzezinach.
Mulewicz Heliodor, w Częstochowie.
Nencki Józef, w Sosnowicach. +
Orkisz Józef, w Rawie. +
Plichta Stanisław, w Łodzi.
Popielawski Jan, w osadzie Kłobucko.
Ramlow Saladyn, w Dąbrowie Górniczej.
Rassumowski Maksymilian, w Rawie.
Ratuld Aleksander, w Piotrkowie.
Ronthaler Teofil, w Piotrkowie.
Rode Jan, w Tomaszowie.
Strzyżowski Antoni, w Piotrkowie. +
Stupnicki Leon, w Noworadomsku.
Szalewski Inocenty, w Łasku.
Szternschus Jozue, w Bendzinie.
Sztajczmark Simeon, w Noworadomsku.
Siewierski Bolesław, w Krzepicach.
Terlikiewicz Antoni, w Żarkach.
Tymiński Ignacy, w Pabianicach.
Tugenhold Henryk, w Łodzi.
Urbach Michał, w Łodzi.
Vogdt Stanisław, w Łodzi.
Wodnicki Józef, w Bendzinie. +

Wolberg Adolf, w Łodzi
Wolberg Bernard, w Piotrkowie.
Wygrzywalski Maryan, w Piotrkowie.
Zagórowski Andrzej, w Rawie.
Zalejski Józef, w Noworadomsku.

Lekarze weterynaryi wolno-praktykujący.

Babicki Aleksander, w Piotrkowie, weter. guber.
Berendt Gustaw, w Łodzi.
Endrychowski Antoni, w Rawie, weter. okręg.
Koch Juliusz, w Łodzi.
Markowski Wincenty, w Łodzi, weter. okręg.
Przezdziecki Józef, w Rawie.
Reklewski Bronisław, w Częstochowie, weter. okręg.

Właściciele aptek.

Ansztadt Karol, w Zgierzu.
Czyżewicz Mikołaj, w Piotrkowie, mag. farm.
Długoszewski Antoni, w Koniecpolu i Przyrowie. (filia).
Gampf Józef, w Piotrkowie.
Grass Marceli, w Łasku.
Gronau Aleksander, w Krzepicach.
Hermar Teodor, w Sulejowie.
Januszewicz Józef, zarządz. apt. S-rów Sowińskiego, w Bendzinie.
Karro Ferdynand, w Częstochowie.
Kuźnicki Marceli, w Łodzi.
Lange Aleksander, w Tomaszowie (zarządz.).
Leinweber Maksymilian, w Łodzi, mag. farm.
Ludwik Edward, w Łodzi, mag. farm.
Michalski Wincenty, w Rawie.
Müller Fryderyk, w Łodzi.

Moroński Władysław, w Szczercowie, (zarządz.).
Moszyński Antoni, w Zgierzu.
Nernheim Hilary, w Widawie, (zarządz.).
Orłowski Gracyan, w Brzezinach.
Pasierbiński Stanisław, w Siewierzu i filia w Zawierciu.
Popławski Józef, w Białéj.
Radomski Apolinary, w Nowém-Mieście.
Rozmarynowski Władysław, w Piotrkowie.
Rosner Julian, w Pabianicach i filia w Lutomiersku.
Soczołowski Kazimierz, w Nowo-Radomsku, mag. farm.
Strzelecki Ksawery, w Rawie, mag. farm.
Sobocki Maryan, w Tuszynie.
Szabelski Ludwik, w Częstochowie.
Szydłowski Gustaw, w Żarkach.
Tomczyński Józef, w Bełchatowie i filia w Szczercowie.
Wenda Romuald, w Częstochowie, mag. farm.
Żołciński Józef, w Dąbrowie Górniczej.

W gubernii Piotrkowskiej znajduje się lekarzy 63, lekarzy weterynaryi 7, aptek 36, felczerów 158, akuszerek 78.

Zakład przyrodo-leczniczy Dra Bielińskiego w Nowém-Mieście nad Pilicą. Leczenie zimną wodą, mlékiem, kumysem, wodami mineralnemi, gimnastyką, elektrycznością.

Gubernia Kaliszska.

Wydział lekarski gubernii Kaliszskiéj.

Weiss Waldemar, inspektor lekarski.
Merkel Juliusz, pomocnik inspektora lekarskiego.

Lesser Emilian, assesor farmacyi.
Borowski Walenty, assesor weterynaryi.

Lekarze powiatowi.

Biliński Bogusław, w Kole.
Czerszyk Konstanty, w Turku.
Grodnicki Józef, w Koninie.
Hindemith Aleksander, w Kaliszu.
Kuszel Witold, w Łęczycy.
Raźniewski Józef, w Sieradzu.
Stępkowski Floryan, w Słupcy.
Wilczyński Władysław, w Wieluniu.

Lekarze miejscy.

Kaczkowski Ignacy, w Warcie.
Merkel Juliusz, w Kaliszu.
Sikorski Leon, w Zduńskiéj-Woli.
Weiss Ferdynand, w Ozorkowie.
Wojciechowski Bronisław, w Błaszkach.

Lekarze szpitalni.

Bernhardt Edward, w szpitalu więziennym, w Łęczycy
Cytwic Józef, starszy lekarz w szpitalu św. Trójcy w Kaliszu.
Drozdowski Adam, w szpitalu św. Trójcy w Kaliszu.
Janikowski Władysław, w szpitalu św. Józefa w Sieradzu.
Kątkiewicz Stanisław, w szpitalu Wszystkich Świętych w Wieluniu.
Kosztulski Teodor, w szpitalu św. Ducha w Koninie.
Rymarkiewicz Józef, w szpitalu starozakonnych, w Kaliszu.

Grekowicz Julian, w szpitalu więziennym w Kaliszu.
Thugutt August., w szpitalu św. Mikołaja w Łęczycy.

Lekarze praktykujący.

Bernhardt Edward, w Łęczycy.
Biliński Bogusław, w Kole.
Bondi Edward, w Kleczewie.
Brokman Markus, w Kaliszu.
Buchner Józef, w Piątku.
Cytwic Józef, w Kaliszu.
Czajczyński Franciszek, w Kaliszu. +
Czerszyk Konstanty, w Turku.
Długoszewski Łukasz, w Turku. +
Drecki Feliks, w Kaliszu. +
Drozdowski Adam, w Kaliszu.
Frank Leopold, w Pyzdrach.
Gersz Władysław, w Koninie.
Gluziński Ferdynand, w Sompolnie.
Grekowicz Julian, w Kaliszu.
Grodnicki Józef, w Koninie.
Grochowski Aleksander, w Praszce.
Hindemith Aleksander, w Kaliszu.
Jakubowski Hipolit, w Szadku.
Janikowski Władysław, w Sieradzu.
Kaczkowski Ignacy, w Warcie.
Kątkiewicz Stanisław, w Wieluniu.
Kiedrowski Józef, w Błaszkach.
Koelner Maurycy, w Kole.
Kosiński Władysław, w Działoszynie.
Kosztulski Teodor, w Koninie.
Kuszel Witold, w Łęczycy.
Lange Robert, w Turku.
Małachowski Stefan, w Dąbiu.
Merkel Juliusz, w Kaliszu.

Mieszczański Kazimierz, w Kaliszu.
Mizgier Franciszek, w Poddębicach.
Mysłowski Adam, w Kłodawie.
Nowiński Napoleon, w Ozorkowie.
Podciechowski Aleksander, w Warcie.
Pieńkiewicz Adam, w Kłodawie.
Raźniewski Józef, w Sieradzu.
Raczyński Kazimierz, w Kaliszu. +
Rokossowski Antoni, w Wieluniu.
Rutkowski Franciszek, w Kole.
Rymarkiewicz Józef, w Kaliszu.
Sikorski Leon, w Zduńskiéj-Woli.
Sokólski Engeniusz, w Złoczewie.
Stanisławski Józef, w Sieradzu.
Stępkowski Floryan, w Słupcy.
Thugutt August, w Łęczycy.
Trzciński Zdzisław, w Wieruszowie.
Weiss Waldemar, w Kaliszu.
Weiss Ferdynand, w Ozorkowie.
Wilczewski Waleryan, w Kaliszu. +
Wilczyński Władysław, w Wieluniu.
Wojciechowski Bronisław, w Błaszkach.

Lekarze weterynaryi.

Borowski Walenty, w Kaliszu, weter. guber.
Napieralski Simplicyusz, w Łęczycy.
Peel Stanisław, w Sieradzu, weter. okręg.
Szczerbiński Stanisław, w Kole, weter. okręg.
Zalewski Józef, w Kaliszu.

Właściciele aptek.

Bełkowski Zygmunt, w Izbicy.
Bujakowski Piotr, w Sompolnie.

Czerwiecki (S-rowie, w Uniejowie.
Drzewiecki Tomasz, w Poddębicach.
Dutkiewicz (S-rowie), w Sieradzu.
Dukiet Wojciech, w Kleczewie.
Goldhaar Jan, w Praszce.
Henkelmann (S-rowie), w Zduńskiéj-Woli.
Hildebrandt Stanisław, w Kaliszu.
Jensz Julian, w Kaliszu.
Knabe Henryk, w Wieruszowie.
Kołłupajło Teofil, w Kłodawie.
Kornberger Roman, w Turku.
Krywult Antoni, w Koninie.
Lesiński Antoni, w Wieluniu.
Leśkiewicz Feliks, w Koninie.
Lesser Emilian, w Kaliszu.
Ługowski Konstanty, w Szadku.
Nowak Leopold, w Łęczycy.
Nowierski (S-rowie), w Złoczewie.
Piotrowski (S-rowie), w Kole.
Polkowski Emilian, w Piątku.
Rzączyński Anzelm, w Kaliszu.
Semadeni Andrzej, w Wieluniu.
Sokolnicki Hipolit, w Pyzdrach.
Szulke Aleksander, w Sieradzu.
Sniegocki (S-rowie), w Błaszkach.
Sniegocki (S-rowie), w Warcie.
Teychert Konrad, w Łęczycy.
Tholibowski Stanisław, w Stawiszynie.
Wejl Robert, w Ozorkowie.
Wilamowski Wojciech, w Dąbiu.
Wilczyński Korneli, w Działoszynie.
Wolle (S-rowie), w Słupcy.

W gubernii Kaliszskiéj znajduje się lekarzy 53, weterynarzy 5, aptek 34, felczerów 120, dentystów 2, akuszerek 65.

Gubernia Suwałska.

Wydział lekarski Gubernii Suwałskiéj.

Kühlewein Fryderyk, inspektor lekarski. +
Zdanowicz Symforyan, pomocnik inspektora.
Zawadzki Mikołaj, asesor farmacyi.
Kierkowski Józef, weterynarz gubernialny.
Zarzycki Walery, sekretarz wydz. lek.

Lekarze powiatowi.

Ibiański Cezaryusz, w Suwałkach.
Lalewicz Stanisław, w Wołkowyszkach.
Piotrowski Józef, w Władysławowie.
Smolski Tomasz, w Maryampolu.
Wasiak Ludwik, w Sejnach.
Weryha Andrzéj, w Augustowie.
Windischbauer Mieczysław, w Kalwaryi.

Lekarze miejscy.

Zdanowicz Symforyan, w Suwałkach.

Lekarze szpitalni.

Bakinowski Aleksander, w szpitalu św. Szymona w Sejnach.
Kosiński Stanisław, w szpitalu św. Piotra i Pawła w Suwałkach.
Krauze Stanisław, w szpitalu więziennym w Kalwaryi.
Kulesza Karol, w szpitalu starozakonnych w Suwał.

Matusewicz Władysław, w szpitalu św. Jerzego w Kalwaryi.
Noniewicz Teofil, w szpitalu św. Piotra i Pawła w Suwałkach.
Uściński Edward, w szpitalu św. Małgorzaty w Maryampolu.

Lekarze praktykujący.

Bakinowski Aleksander, w Sejnach.
Dombrowski Ryszard, w Sejnach. +
Helman Józef, w Serejach.
Ibiański Cezaryusz, w Suwałkach.
Kamiński Tomasz, w Kibartach.
Kosiński Stanisław, w Suwałkach.
Krauze Stanisław, w Kalwaryi.
Kühlewein Fryderyk, w Suwałkach.
Kulesza Karol, w Suwałkach.
Lalewicz Stanisław, w Wołkowyszkach.
Latkowski Jan, w Suwałkach. +
Matusewicz Władysław, w Kalwaryi.
Mościcki Adam, w folw. Grykopolu.
Noniewicz Teofil Aleksy, w Suwałkach.
Podgajecki Hipolit, w Wierzbołowie. +
Piotrowski Józef, w Władysławowie.
Popow Piotr, w osadzie Kibartach.
Rackiewicz Henryk, w Serejach.
Rząśnicki Otton, w Prenach.
Sawicki Leon,w Wejwerach.
Smolski Tomasz, w Maryampolu.
Uściński Edward, w Maryampolu.
Weryha Andrzéj, w Augustowie.
Wasiak Ludwik, w Sejnach.
Windischbauer Mieczysław, w Kalwaryi.
Zdanowicz Symforyan, w Suwałkach.

Weterynarze praktykujący.

Gortyński Jakób, w Sztabinie.
Krauze Antoni, w Sejnach.
Majewski Henryk, w Maryampolu.

Właściciele aptek.

Buksicki Zygmunt, w Maryampolu.
Damski Michał, w Szakach.
Milewski Antoni, w Suwałkach.
Moryno Karol, w Wierzbołowie.
Możdżyński Karol, w Kalwaryi.
Pietruszek Balbina, w Władysławowie.
Suley Władysław, w Sopockinach.
Sukiennicki Piotr, we wsi Aleksocie.
Spohr Adolf, w Wołkowyszkach.
Störmer Otto, w Sejnach.
Wagner Adolf, w Kalwaryi.
Wendt Rudolf, w Szakach.
Więckowski Ferdynand, w Augustowie.
Wolinin Ludwik, w Sejnach.
Zawadzki Mikołaj, w Suwałkach.

W gubernii Suwałkskiéj znajduje się lekarzy 26, weterynarzy 3, aptek 15, felczerów 39, akuszerek 12.

W całém Królestwie Polskiém znajduje się lekarzy 684, weterynarzy 82, aptek 285, dentystów 20, felczerów 1182, akuszerek 882.

Zmiany zaszłe w czasie druku Kalendarza:

Lachowicz Antoni zamieszkał w Warszawie, ul. Marszałkowska, 56.
Chałupczyński Adam z Łęczycy przeniósł się do Włocławka.

PIŚMIENNICTWO LEKARSKIE.

Wydawnictwo Redakcyi Gazety Lekarskiéj.

I. GAZETA LEKARSKA

PISMO TYGODNIOWE

poświęcone

wszystkim gałęziom umiejętności lekarskich, farmacyi i weterynaryi

wychodzi od dnia 1 Lipca 1866 roku. Rocznie wychodzą 2 tomy, które zaczynają się od dnia 1 Stycznia i od 1 Lipca; z dniem 1 Stycznia 1877 roku zaczyna się tom dwódziesty drugi.

1) *Rys historyczno-statystyczny szpitali i innych zakładów dobroczynnych w Królestwie Polskiem*, 2) *opisanie Królestwa Polskiego pod względem lekarskim*, oraz 3) *Bibliografia i Krytyka Lekarska* jako dodatki bezpłatne do Gazety Lekarskiéj, w ciągu dalszym i w roku przyszłym dołączane będą.

Cena „Gazety Lekarskiéj": 1) w Warszawie w Redakcyi i w Księgarniach z odnoszeniem do mieszkań rocznie rs. pięć, półrocznie rs. dwa, kop. pięćdziesiąt. 2) na prowincyi z przesłaniem do wszystkich miejsc Cesarstwa i Królestwa: rocznie rs. sześć, półrocznie rs. trzy. Prenumerata na prowincyę przyjmuje się wyłącznie w Redakcyi.

Tomy Gaz. Lek. z lat ubiegłych są do nabycia po rs. 4 każdy (z przesłaniem).

II. BIBLIOTEKA
UMIEJĘTNOŚCI LEKARSKICH.

CZASOPISMO TYGODNIOWE.

(Wychodzi od 1 Lipca 1867 r.).

Pismo to ma na celu: *a*) przedstawienie obecnego stanu nauki lekarskiéj we wszystkich jéj gałęziach, *b*) ciągłe śledzenie za postępem wiedzy lekarskiéj we wszystkich krajach, *c*) rozbiór krytyczny nowych dzieł i czasopism treści lekarskiéj, i *d*) opisanie szpitali, zakładów dobroczynnych, oraz Królestwa Polskiego pod względem statystyczno-lekarskim.

Stosownie do tego zadania, Bibioteka Umiejętności Lekarskich rozpada się na cztery działy.

Piérwszy z nich, przedstawiający obecny stan nauki lekarskiéj, zamyka w sobie:

I) Dzieła oryginalne lub tłumaczone z obcych języków, obejmujące wszystkie gałęzie medycyny teoretycznéj i praktycznéj.

Dzieła te, podług przyjętego obecnie przy wykładzie podziału nauk lekarskich, są następujące:

1. Anatomia Opisowa. 2. Anatomia Praktyczna. 3. Anatomia Chirurgiczna. 4. Anatomia Patologiczna. 5. Akuszerya. 6. Balneologia i Klimatoterapia. 7.

Chemia lekarska. 8. Chirurgia Teoretyczna. 9. Chirurgia Operacyjna. 10. Dermatologia. 11. Elektroterapia. 12 Embryologia. 13. Encyklopedya i Metodologia (Propedeutyka) nauk lekarskich. 14. Epizoocyologia i Weterynarya Policyjna. 15. Farmacya. 16. Farmakognozya. 17. Farmakologia i Receptura. 18. Fizyka Lekarska. 19. Fizyologia. 20. Gynekologia. 21. Histologia i Histochemia. 22. Historya Medycyny i Chorób. 23. Hygiena i Dyetetyka. 24. Laryngoskopia i Rynoskopia. 25. Medycyna Sądowa. 26. Oftalmologia. 27. Otiatria. 28. Patologia i Terapia Szczegółowa. 29. Patologia Ogólna. 30. Pediatrya. 31. Policya lekarska. 32. Psychiatrya. 33. Syfilidologia. 34. Terapia Ogólna. 35. Termometrya. 36. Toksylogia. 37. Uroskopia. 38. Wykład Auskultacyi i Perkusyi.

Wiele z dzieł powyższych ozdobione są drzeworytami i chromolitografiami.

Dzieła te wychodzą peryodycznie (rocznie 200 arkuszy druku) i nabywać je można na drodze prenumeraty rocznéj (rs. 20), lub półrocznéj (rs. 10), albo też pojedyńczemi tomami lub zeszytami. Kupujący jeden tom lub zeszyt, obowiązani są, w miarę wyjścia, do kupienia całego odrębnego dzieła.

Prenumerata na wszystkie dzieła od początku wydawnictwa do 1 stycznia 1877 roku wynosi rs. 188. Dalsza prenumerata wynosi rs. 10 półrocznie.

Wyszły już w oddzielnych tomach lub zeszytach i są do nabycia razem lub oddzielnie następujące dzieła:

1. *Akuszerya* (Dr Neugebauer). Tom 1-szy. Cena rs. 8. Tom III-ci. (Dr Jerzykowski. Cena rs. 5 k. 50.
2. *Anatomia chirurgiczna* (A. Richet, przekład

D-ra Marcelego Lewińskiego). Tom pierwszy. Cena rs. 3.

3. *Anatomia opisowa ciała ludzkiego.* (Quain-Hoffmann, przekład Dra K. Gurbskiego). Tom pierwszy. Cena rs. 7 k. 50

4. *Anatomia patologiczna* (Prof. Brodowski). Tomu I-go połowa 1-sza. Cena rs. 3 kop. 45.

5. *Anatomia praktyczna.* (Budge, przekład Dra Wacława Mayzel). Cena rs. 4. (Dzieło skończone).

6. *Auskultacya i Perkussya.* (Gerhardt, przekład Dra Wyrzykowskiego). Cena rs. 3 (Dzieło skończone).

7. *Balneologia.* (Dr Michał Zieleniewski). Cena rs. 3. (Dzieło skończone).

8. *Chemia lekarska.* (Pr. Fudakowski, dzieło oryginalne). Zeszyt I. Cena rs. 1 k. 50.

9. *Chirurgia ogólna i szczegółowa* (Prof. Girsztowt). Tom II. Zeszyt I. Cena rs. 1 kop. 50. Zeszyt 2-gi rs. 1 kop. 50.

10. *Chirurgia operacyjna* (Dr. Kwaśnicki, Stankiewicz, Wszebor). Tomy 2. Cena rs. 10. (Dzieło skończone).

11. *Dermatologia* (Neuman, przekład Dra Al. Stockmanna). Cena rs. 3. (Dzieło skończone).

12. *Elektroterapia* (Prof. S. Domański). Cena rs. 3. (Dzieło skończone).

13. *Epizoocyologia* i *Weterynarya Policyjna* (Prof. Seifman). Część I-sza, Cena rs. 2.

14. *Farmacya* (Duflos, przekład Dra A. Fabiana i Piaseckiego). Tomy trzy. Cena rs. 18. (Dzieło skończone).

15. *Farmakognozya* (Prof. Trapp). Tomy dwa. Cena rs. 8. (Dzieło skończone).

16. *Farmakologia* i *Receptura* (S c h u c h a r d t i P o s n e r, przekład Dra W y r z y k o w s k i e g o). Tomy 2. Cena rs. 10. (Dzieło skończone). Wydanie drugie, uzupełnione.
17. *Fizyologia* (D o n d e r s-H o y e r i W u n d t, przekład D-rów F a b i a n a i S t o c k m a n n a. Cena rs. 9. (Dzieło skończone).
18. *Gynekologia* (V e i t, przekład Dra M. G r u e l a). Cena rs. 6. (Dzieło skończone).
19. *Histologia* i *Histochemia*. K ö l l i k e r i F r e y, przekład Dra St. W i t k o w s k i e g o). Cena rs. 10. (Dzieło skońccone).
20. *Historya Medycyny* (H ä s e r, przekład Dra A. H e i n r i c h a). Tom I. Cena rs. 3.
21. *Laryngoskopia* i *Rynoskopia* (Dr B. T a c z a n o w s k i). Cena rs. 1 kop. 20. (Dzieło skończone).
22. *Medycyna Sądowa* (C a s p e r-L im a n, przekład Prof. W i s ł o c k i e g o i Dra S. W i t k o w s k i e g o). Tomy dwa. Cena rs. 12 (Dzieło skończone).
23. *Nauka o chorobach wenerycznych*. (R e d e r-Z e i s s l, przekład Dra Kurcyusza). Cena rs. 3 (Dzieło skończone).
24. *Oftalmologia*. (W e c k e r, przekład Dra J o d k o). Tom I-szy. Cena rs. 3. Tom III-ci (D o n d e r s, przekład Dra G e p n e r a) cena rs. 4.
25. *Patologia ogólna* (U h l e, W a g n e r, H a r t m a n n, przekład Prof. Dra Ł u c z k i e w i c z a). Cena rs. 7. kop. 20. (Dzieło skończone).
26. *Patologia i Terapia szczegółowa*: Chroby mózgu i nerwów. (Prof. Z i e m s s e n). Tom 2-gi. Cena rs. 4. Choroby serca i naczyń rs. 2.

(Prof. Łuczkiewicz). (Dzieło skończone). Choroby narządu oddechania (Prof. Duchek—Ziemssen). Tom I-szy. Cena rs. 2. Tom 2-gi. Cena rs. 3. Choroby narządu ruchu (Prof. Ziemssen). Cena rs. 2. (Dzieło skończone). Choroby przyrządów jamy brzusznéj (Prof. Henoch). Cena rs. 6. (Dzieło skończone). Choroby nerek (Prof. Dr Rosenstein). Cena rs. 3 kop. 60. (Dzieło skończone). Choroby zaraźliwe chroniczne (Prof. Heller i Prof- Bollinger). Cena rs. 3. (Dzieło skcńczone). Choroby zaraźliwe ostre (Prof. Ziemssen). Tomy dwa, cena rs. 10.

27. *Pedyatria* (Vogel, przekład uzupełniony Dra Sommera). Tom jeden. Cena rs. 6. (Dzieło skończone).

28. *Policya Lekarska* (Dr Pappenheim). Tomy 3. Cena rs. 12. (Dzieło skończone).

29. *Propedeutyka Lekarska* (Prof. Łuczkiewicz). Cena rs. 2 (Dzieło skończone).

30. *Psychiatria* (Pr. Pląskowski). Zeszyt I-szy. Cena rs. 2 kop. 80.

31. *Rys praktycznéj Otiatryi.* Dr. B. Taczanowski). Cena rs. 2 kop. 30. (Dzieło skończone)

32. *Terapia ogólna* (Prof. Włodzimierz Dybek) Tom I-szy. Cena rs. 2.

33. *Termometrya i Sfygmografia.* (Prof. Alwarenga). Cena rs. 3 (Dzieło skończone).

34. *Toksykologia* (Pr. Wisłocki). Część ogólna. Cena rs. 2.

35. *Uroskopia* czyli *Badanie i Semiotyka moczu* (Neubauer i Vogel. przekład Dra Witkowskiego). Cena rs. 3 kop 60 (Dzieło skończone).

36. *Rys historyczno-statystyczny szpitali i innych zakładów dobroczynnych w Królestwie Polskiem.* Tom I-szy z planami szpitali. Cena rs. 6.

Drugi dział, mający na celu śledzenie za postępem wiedzy lekarskiéj, zawiera krótki ale dokładny obraz corocznych postępów całéj medycyny we wszystkich krajach, czyli streszczenie wszystkich prac, które w ciągu roku ogłoszone zostały drukiem i pod jakimbądź względem przyczyniają się do postępu wiedzy lekarskiéj. Dział ten nosi nazwę:

2) Przegląd Postępu Nauk Lekarskich.

Przegląd prac za rok 1875 obecnie wychodzi i prenumerować go można albo oddzielnie, albo razem z „Działami“ wyżéj wyliczonemi, lub z „Gazetą Lekarską“. Przegląd roczny za r. 1875 obejmuje 50 arkuszy drobnego i ścisłego druku i wychodzi zeszytami po 10 arkuszy każdy. Cena przeglądu roczna wynosi: 1) dla prenumeratorów „Gazety Lekarskiej“ i pierwszego działu „Bibl. Um. Lek.“ t. j. Dzieł rs. 4: 2) dla prenumeratorów saméj „Gazety Lekarskiéj“ rs. 6; 4) dla nie prenumerujących pism powyższych rs. 8 (z przesyłką).

Przegląd P. N. L. za rok 1870, 1871, 1872, 1873 i 1874 kosztuje każdy po rs. 6.

Dział trzeci Biblioteki Umiejętności Lekarskich stanowi:

3) Bibliografia i Krytyka Lekarska.

Wychodzi w odstępach czasu nieokreślonych i dla prenumeratorów Gazety Lekarskiéj dodaje się bezpłatnie.

W czwartym dziale „Biblioteki Umiejętności Lekarskich“ zawiera się:

4) Historya Szpitali i Zakładów Dobroczynnych.

Dla prenumeratorów Gazety Lekarskiéj dział ten, jako dodatek, dołącza się bezpłatnie.

Redaktor i Wydawca Prof. Dr. GIRSZTOWT.

Wyciąg z Cennika

narzędzi Chirurgiczno-Lekarskich i Pomocniczo-Leczniczych,

wyrabianych lub znajdujących się w Zakładzie Fizyczno-Mechanicznym

JAKÓBA PIK,

OPTYKA I MECHANIKA M. WARSZAWY

Dostawcy Cesarskiego Warszawskiego Uniwersytetu klinik i szpitali rządowych.

w Warszawie przy ulicy Miodowéj Nr. 497a.

UWAGA, Ceny tu wymienione są najniższe za przedmioty użytku zwyczajnego—przedmioty zaś wyższego opracowania, sprzedają się po cenach odpowiednich zaletom takowego.

1. **Nożyczki** zwyczajne główkowe rs. 1.
2. **Skalpele**, z końcem zaostrzonym lub brzuchatym kop. 60.
3. **Chrząstkowiec** (nóż mocny do chrząstek) kop. 60 i kop. 90.
4. **Nożyce do kiszek** (Enterotom) rs. 1 kop. 50.
5. **Szczypczyki anatomiczne** kop. 60 i kop. 75.
6. **Młotek sekcyjny** rs. 1 kop. 20 i rs. 1 kop. 50.
7. **Piłka podwójna** do otwarcia kręgosłupa rs. 9.
8. **Piłka pałąkowa** do sekcyi rs. 4 kop. 50 i rs. 6.
9. **Dłutko** do czaszki po kop. 60 i kop. 75.

10. **Hak** pojedynczy lub podwójny kop. 40.
11. **Zgłębnik** delikatny kop. 15.
12. **Racheotom** rs. 1 kop. 75 i rs. 2.
13. **Szkatułka skórzana** z narzędziami sekcyjnemi zawierająca: 1 chrząstkowiec, 5 skalpeli, 1 nożyczki, 1 szczypczyki, 1 haczyk do mięśni, 1 rurkę składaną, 3 zgłębniki i 2 igły rs. 4 kop. 50 i rs. 6.
14. **Szkatułka skórzana** z 19 narzędziami sekcyjnemi rs. 17 kop. 50.
15. — — z 28 narzędziami sekcyjnemi rs. 31 kop. 50.
16. — — z 31 narzędziami sek. dla lekarzy sądowych rs. 45 i rs. 50.
17. **Lancet** do ospy kop. 30 i kop. 50.
18. **Puszczadło** sprężynowe do szczepienia ospy Frydingiera rs. 4 kop. 50.
19 **100 rureczek do ospy** kop. 50.
20. **Lancet** do upustu krwi 30 kop. i 50 kop.
21. **Puszczadło** sprężynowe do upustu krwi rs. 1 kop. 50 i rs. 2.
22. **Opaska do wenesekcyi** ze sprzączką Asaliniego rs. 1.
23. **Baniecznik** francuzki lub angielski rs. 4, 5, 6, 7.
24. **Bańki** szklanne, 10 sztuk 20 kop. i 30 kop.
25. **Bańka** gumowa z oprawą szklanną 50. kop. i 75 kop.
26. **Pijawka sztuczna** Herteloupe'a rs. 6 i rs. 7, 50 k.
27. **Pijawka sztuczna** Lüera maciczna rs. 7, 50 kop.
28. **Aspirator pneumatyczny** Dieulafoy w pudełku rs. 9 i rs. 25.
29. — — Chwata z igłami, troakarami i t. d. z opisem rs. 25.

30. **Strzykawka Prawatz'a** do zastrzykiwań podskórnych z twardego kauczuku w pudełku rs. 1, 50 kop. i rs. 2.
31. — — nowosrebrna w pudełku rs. 2 i rs. 3.
32. — — srebrna w pudełku rs. 4 i rs. 4 kop. 50.
33. — — systemu amerykańskiego rs. 4 i rs. 5.
34. **Lancet** do ropni 40 kop. 60 kop. i 75 kop.
35. **Bistury**, brzuchaty lub ostro zakończony po 75 kop. i rs. 1.
36. **Bistur** brzuchaty lub ostro zakończony z zasuwką Charier'a rs. 1 kop. 75 i rs. 2 kop. 25.
37. **Bistur** podwójny Charier'a rs. 2 kop. 25 i rs. 3.
38. **Nóż do operacyi przepukliny** (Herniotom) rs. 1 kop. 75 i rs. 2 kop. 25.
39. **Igła do zawłok** rs. 1.
40. **Haczyk** do chwytania tętnic kop. 75.
41. **Nożyczki** proste do plastrów, 75 kop. i rs. 1.
42. **Nożyczki** Coopera, Richtera 90 kop. i rs. 1 kop 20.
43. **Korcang** Charier'a rs. 1.
44. **Szczypczyki tętnicze** Fricke'go, Lüera rs. 1, 50 kop. i rs. 2.
45. **Rurka Bellocqu'a** do powstrzymywania krwotoków z nowego srebra rs. 1 50 kop. i rs. 2.
46. — — srebrna, zależnie od wagi od rs. 2, 40 kop. do rs. 4.
47. **Łopatka** stalowa do ust i plastrów 50 kop.
48. **Pochewka** do kamienia piekielnego kop. 50, 75 rs. 1 i rs. 2.
49. **Kateter** męzki i żeński z nowego srebra do zeszrubowania rs. 2 i rs. 2, 50 kop.
50. **Kateter** z rurką Belocqu'a rs. 2, 50 kop. i rs. 3.

51. **Zgłębnik** rowkowany, z myrtem, cienki, z uszkiem, à panaris, podwójny, zależnie czy ze stali, srebra lub fiszbinu od kop. 10 do rs. 2.

52. **Trójgraniec próbierczy** nowosrebny 75 kop. rs. 1 i rs. 1, 50 kop.

53. **Pugilares** zawierający 9 narzędzi podręcznych rs. 4, 80 kop. i rs. 6.

54. **Pugilares** zawierający 10 narzędzi podręcznych rs. 6 i rs. 8.

55. **Pugilares** zawierający 16 narzędzi podręcznych rs. 8 i rs. 10.

56. **Pugilares** zawierający 20 narzędzi podręcznych rs. 13 rs. 15 i rs. 18.

57. **Pugilares** zawierający 22 narzędzia podręczne rs. 20 i rs. 25.

58. **Pugilares** zawierający 31 narzędzi podręcznych rs. 28, i rs. 35.

59. **Kleszcze** proste i zagięte do zębów lub korzeni rs. 1, i 1, 50 kop.

60. **Kleszcze** amerykańskie Johna Thomsa do zębów różnych form po rs. 3.

61 **Lewarki** angielskie i francuzkie, zakrzywione lub proste od rs. 1, 20 kop. do rs. 4.

62. **Kozia nóżka** od kop. 60 do rs. 1 50 kop.

63. **Pugilares** zawierający 1 lewarek, 1 kleszcze proste, 1 kleszcze zakrzywione, 1 nóżkę kozią rs 6 i rs. 8.

Wszelkie narzędzia i preparata wchodzące w zakres dentystyki.

64. **Wziernik oczny** Liebreicha z 7 soczewkami w pudełku rs. 4½ i rs. 6.

65. — — Cocciusa rs. 6.

66. — — Gałęzowskiego rs. 8.

67. — — Jaegera rs. 9.

68. **Wziernik oczny** Dondersa ze szrubą mikrometryczną rs. 60.
69. **Wązki nożyk** Graefego do operacyi katarakty rs. 1 20 kop i rs. 1, 50 kop.
70. **Szeroki trójkątny nóż kataraktowy** Graefego rs. 1.
71. **Nóż lancetowaty** prosty Graefego do wycięcia tęczy (iridectomia) rs. 1 i rs. 1 20 kop.
72. **Lanca do przecięcia** linijkowego Cristschet'a rs. 1 20 kop. i rs. 1, 50 kop.
73. **Nóż Webera** dla przecięcia kanalików łzowych rs. 1 30 kop. i rs. 1 50 kop.
74. **Skaryfikator Graefego** (nóż do nacinania łącznicy) rs. 1 20 kop. i rs. 1, 50 kop.
75. **Igła kataraktowa** prosta lub zagięta 75 kop. i rs. 1.
76. **Igła do paracentezy** Desmarress'a rs. 1 kop. 25.
77. **Haczyk Graefego** rs. 1.
78. **Haczyk Graefego** do operacyi zezu trojakiego rozmiaru po rs. 1.
79. **Cistotom Graefego** 75 kop.
80. **Łyżeczka Cristschet'a** do wyłuszczenia katarakty rs. 1 50 kop.
81. **Łyżeczka** Daviel'a z łopatką rs. 1, 50 kop.
82. **Roztwórka** powiekowa Desmarres'a rs. 1, 25 kop. i rs. 1 50 kop.
83. **Roztwórka** powiekowa Alfreda Graefe rs. 3, 75 k.
84. **Proste delikatne szczypczyki** z haczykami 75 k. i 1 rs.
85. **Szczypczyki** do wydobycia resztek torebki soczewkowej Graefego rs. 1, 25 kop.
86. **Szczypczyki** dla ustalenia gałki Webera rs 2 i rs. 2, 50 kop.
87. **Szczypczyki** do wyrywania rzęs. 80 kop. i rs. 1.
88. **Delikatny zgłębnik Anela** kop. 30 i 50 k.

89. **Zgłębnik** podwójny srebrny dla przewodu nosa łzowego Bowmana 75 kop. i 1 rs.

90. **Rozszerzacz** do kanalików łzowych Gałęzowskiego rs. 2, 25 kop.

91. **Swieczki** dla kanału łzowego z blaszkowca palczastego (laminaria digitata) 6 rakie po 25 kop.

92. **Przyżegacz** metalowy dla worka łzowego rs. 1 50 kop.

93. **Strzykawka** Anela szklanna w nowe srebro oprawna z 3 kankami w pudełku rs 5 i rs. 6.

94. **Fontanna oczna** Graefego szklanna 50 k. i 75 k.

95. **Fontanna oczna** Graefego gumowa rs. 1 i rs. 1 50 kop.

96. **Przyrządzik do wkraplania w oko** (kroplomierz) 20 kop. 50 kop. i 1 rs.

97. **Zasłona dla oczu** (umbrelka) po 50, 75 kop. i rs. 1.

98. **Komplet okulistyczny** w szkatułce machoniowéj stosownie do ilości i jakości opraw i soczewek optycznych od 15 rs. do 60 rs.

99. **Pudełko** zawierające 8 narzędzi do operacyj ocznych 9 rs. i 12 rs.

100. **Pudełko** zawierające 18 narzędzi do operacyj ocznych 20 rs. i 25 rs.

101. **Pudełko** zawierające 33 narzędzi do operacyj ocznych 45 rs. i 50 rs.

102. **Brzuchaty skalpel Diefenbacha** do operacyi w nosie 75 kop.

103. **Wziernik nosowy** owalny 75 kop. i 1 rs.

104. — — Fränkla 2 rs. 50 kop. i 3 rs.

105. **Srebrna rurka Bellocqu'a** dla wstrzymywania krwotoku rs. 2, 25 kop. i 3 rs.

106. Podobnaż z nowego srebra rs. 1 i 1 rs. 50 k.

107. **Fontanka nosowa** Webera 1 rs. i 1 rs. 50 k.

108. **Fontanka nosowa** w połączeniu z oczną podług Esmarcha 2 rs. i 2 rs. 50 kop.

109. **Wziernik uszny** z kauczuku Politzera potrójnej wielkości po 30 kop.

110. **Wziernik uszny** z nowego srebra Troeltscha potrójnej wielkości po 60 kop.

111. **Roztwieradło uszne** Bonnafonda 1 rs. 50 kop.

112. — — Kramera 1 rs. 50 k. i 2 rs.

113. **Przyrząd Bruntona** dla oświetlania ucha z trzema wziernikami rs. 6 i rs. 7 50 kop.

114. **Zwierciadło** uszne Troeltscha rs. 2 i rs. 3.

115. **Kateter uszny** nowo srebrny Kramera 1 rs. 20 k.

116. — — z twardego kauczuku Politzera 80 kop.

117. **Szczypczyki Politzera** do wydobywania ciał obcych z ucha rs. 2.

118. **Szczypczyki Troeltscha** 75 kop. i rs. 1.

119. **Zaciskacz** (ecraseur) Wildego do polipów rs. 3.

120. **Nożyk** do polipów Politzera rs. 1, 20 kop.

121. **Łyżeczka** Coxetera lub Politzera 45 kop. i 75 k.

122. **Gąbka kaustyczna** Troeltscha 50 kop.

123. **Igła** z drutem ołowianym dla przekłuwania ucha 40 kop.

124. **Manometr** uszny Politzera 75 kop.

125. **Sztuczny bębenek** Toynbego 50 kop.

126. **Otoskop** Lucae'go rs. 1, 20 kop.

127. **Kamerton** z regulatorem Politzera rs. 3.

128. **Przyrząd do natrysków powietrznych Politzera** 2 rs. 50 kop. i 3 rs.

129. **Strzykawka uszna gumowa** mała 40 k. i 60 k.

130. **Strzykawka uszna cynowa** mała 50 kop., 75 k. i 1 rs.

131. **Natrysk uszny Sieglego** 1 rs.

132. **Przyrząd Troeltscha** do wywiązywania pary rs. 8, 50 kop. i rs. 10.

133. **Trąbki akustyczne** systemu amerykańskiego, Politzera i innych od rs. 1 do rs. 5.
134. **Roztwieradło** do jamy ustnej Chassaignace'a rs. 7, 50 kop.
135. **Roztwieradło** do jamy ustnej Hutschinsona rs. 2.
136. **Naparstek** nowosrebrny **Langenbeka** chroniący od ugryzienia rs. 1, 20 kop.
137. **Ruchomy lapisonosz** (porte-pierre) Earle'a rs. 3.
138. **Wziernik ustny** Charier'a rs. 2.
139. **Przyrząd Guersant'a** dla natrysków do gardła rs. 4 i rs. 5.
140. **Podwójna rurka** srebrna do tracheotomji rs. 4, 25 kop. i rs. 6.
141. **Podwójna rurka** nowosrebrna złocona rs. 3, 50 kop. i rs. 3.
142. **Podwójna rurka** z twardego kauczuku rs. 2.
143. **Dilatator Trousseau** rs. 1, 50 kop.
144. — **Delaborde'a** rs. 3, 50 kop. i rs. 4 50 k.
145. **Tracheotom** Bardelebena rs. 6 50 kop.
146. — Langenbeka 3 rs. 75 kop.
147. — Pitha rs. 3.
148. **Dwa haki tępe** podwójne do rozszerzania rany rs. 1, 20 kop.
149. **Tonsilotom** (amygdalotom) **Mathieugo** rs. 13 50 kop., rs. 12, i rs. 15.
150. **Tonsilotom** (amygdalotom) **Lüera** rs. 12 i 15 rs.
151. **Skalpel** z tępym końcem do migdałów 90 kop.
152. **Kleszczyki haczykowate Museaux** rs. 1, 50 kop. i rs. 1, 80 kop.
153. **Przetykacz przełykowy** 50 kop. 60 k. i 76 k.
154. — — Graefego z koszyczkiem do wyciągania monet rs. 2, 25 kop.
155. **Przyrząd do wyciągania ości** Fergusona rs. 2 kop. 25.
156. **Kleszcze przełykowe** rs. 2, 25.

157. **Rozszerzacz przełykowy** Trousseau z 6-iu kulkami z kości słoniowéj rs. 4 i rs. 5.
158. **Rurka do karmienia,** francuzka rs. 1 kop. 20.
159. " — angielska rs. 1 kop. 50. i rs. 2 kop. 50.
160. **Laryngoskop kieszonkowy** Tobolda z przyborami rs. 10 i rs. 12.
161. — **wielki** Tobolda kompletny rs. 20.
162. **Lampa** olejna lub naftowa do laryngoskopu rs. 3 i rs. 4.
163. **Laryngoskop** z lampą przenośną Tobolda rs. 18.
164. — **Waldenburga** rs. 16 kop. 50.
165. — **Levina** rs. 18.
166. — **Brunsa** rs. 15.
167. **Okulary oświetlające Waldenburga** z dwóma wziernikami krtaniowemi w pudełku rs. 10.
168. **Okulary oświetlające Semeledera** rs. 4 kop. 50 i rs. 5.
169. **Reflektor z opaską** do przytwierdzania na czole, 9 centim. średnicy rs. 6.
170. **Reflektor z opaską** 11 centim. średnicy rs. 7 k. 50
171. **Wzierniki krtaniowe** różnéj formy 75 k. i 90 k.
172. **Łopatka** do naciskania języka Tobolda 75 kop. i 1 rs.
173. **Łopatka nowosrebrna** z twardego kauczuku rs. 1 i rs. 1 kop. 50.
174. **Pędzel krtaniowy** Tobolda 20 kop. i 30 kop.
175. **Gąbka Tobolda** 40 kop. i 75 kop.
176. **Strzykawka krtaniowa** srebrna Tobolda rs. 6.
177. — **z twardego** kauczuku 1 rs. 20 kop. i rs. 2.
178. **Przyrząd do wpuszczania kropli do krtani Stoerka** rs. 2.
179. **Przyrząd do wdmuchiwania proszków w gardło,** z twardego kauczuku rs. 1 kop 20 i rs. 2.

180. **Szprycka** z wziernikiem krtaniowym Pravatz-Kühna rs. 3 i rs. 4.
181. **Pędzelek do tuszowania gardła** z rączką metalową 15 k., 25 k., 50 kop.
182. **Przyrząd do tuszowania** z twardego kauczuku z 2 pędzelkami i gąbką rs. 1 k. 20 i rs. 1 k. 50.
183. **Zgłębnik krtaniowy** Tobolda do polipów rs. 1.
184. **Nóż do polipów** Tobolda rs. 2.
185. **Szczypczyki Tobolda** do chwytania polipów w krtani rs. 5.
186. **Kleszcze Tobolda** do wyciągania ciał obcych z krtani rs. 2 kop. 25.
187. **Sztuczna krtań** Tobolda rs. 2 kop. 25.
188. **Sztuczna krtań** z językiem, naturalną czaszką, i metalową podstawą Tobolda rs. 15.
189. **Pompka żołądkowa** Jurgensena rs. 2 kop. 25.
190. — — Plossa rs. 7 kop. 50.
191. — — Weissa rs. 13.
192. **Trójgraniec do przebicia ścian brzusznych** rs. 2.
193. **Trójgraniec do przebicia pęcherza** Fleuranta ze zgłębnikiem rs. 3.
194. **Cztery różne trójgrańce** na jednéj osadce srebrne rs. 8.
195. **Metr rurki gumowéj do drenowania** stosownie do średnicy 40 k., 50 k., i 60 kop.
196. **Rozszerzacz** (dilatator) **cewki moczowéj** Stearnsa rs. 6 kop. 50.
197. **Zgłębnik dla uretrotomji** Sieme'a rs. 1 k. 50.
198. **Uretrotom Fürstenheima** rs. 9.- **Lüera** rs. 9.
199. **Przyrząd Trautvettera** do wprowadzenia czopków z kokosowego masła (but. cacao) do cewki moczowéj ze srebra 3 wielkości po rs. 5 i 6.
200. **Przyrząd Lüera do wydalania ciał obcych z cewki moczowéj i pęcherza** rs. 12.
201. **Przyrząd Lüera do wyciągania kawałków elastycznego kateteru** rs. 3 kop. 50.

202. **Kauteryzator Lalemanda** dla szyjki pęcherzowéj srebrny prosty rs. 7.
203. **Kauteryzator Lalemanda** dla szyjki pęcherzowéj srebrny zagięty rs. 9.
204. **Natrysk pęcherzowy** Stoekera rs. 6.
205. **Kateter Chwata** do oczyszczania moczowego pęcherza rs. 3 k. 50 i rs. 4 k. 50.
206. **Zgłębnik pełny** dla kamieni w pęcherzu rs. 1.
207. **Przyrząd do wyszukania kamienia Thompsona srebrny** rs. 9.
208. **Litotom Langenbeka** rs. 3 kop. 50.
209. **Litotriptor Chariera** rs. 22 kop. 50.
210. **Łyżeczka Langenbeka** do kamienia rs. 2.
211. **Kleszcze Lüera do zmiażdżenia kamienia** rs. 6 kop. 50.
212. **Przyrząd do wypłukania drobnych okruchów i żwiru moczowego** rs. 7 kop. 50.
213. **Kateter** (Cewnik) męzki srebrny stosownie do grubości od rs 2 kop. 50 do rs. 3 kop. 50.
214. **Kateter** (Cewnik) męzki nowosrebrny rs. 1.
215. — — — cynowy 60 k. 75 k.
216. **Kateter** żeński srebrny rs. 2 k. 25 i rs. 2 k. 50.
217. — — nowosrebrny 50 kop. i 75 k.
218. — — z twardego kauczuku 50 kop. i 75 kop.
219. **Kateter** składany męzki i żeński srebrny rs. 5 50 kop.
220. — z rurką Bellocqu'a rs. 6 kop. 75.
221. **Kateter** składany męzki i żeński nowosrebrny rs. 2 kop. 25.
222. — z rurką Bellocqu'a rs. 3.
223. **Kateter** elastyczny angielski w 12-u numerach po 40 kop.
224. — — w najlepszym gatunku koloru ceglastego z główką czarną w 12 numerach po 50 kop.

„Jakób Pik Warszawa“.

225. **Kateter** z gumy wulkanizowanéj Nelatona 60 k.
226. — elastyczny o krótkiej krzywiźnie Mercier'a rs. 1.
227. — — ze skrzydełkami Jaques'a rs. 1 kop. 50.
228. **Świeczka** elastyczna angielska w 12-u numerach 40 kop.
229. — w najlepszym gatunku, koloru ceglastego z główką czarną po kop. 50.
230. **Świeczka** elastyczna (bougie exploratrice) Gujona rs. 1.
231. — (bougie à ventre) Mallez'a rs. 1.
232. **Świeczka** metalowa Beniqué'a kop. 50, 75, i 90.
233. — strunowa stosownie do grubości od kop. 15—40.
234. — woskowa kop. 25.
235. — z blaszeńca palczastego (laminaria digitata) kop. 60 i 75.
236. **Wziernik odbytowy** Fergusona rs. 2 i 3.
237. — dwuramienny do odbytu rs. 4 k. 50.
238. — trójramienny Weissa rs. 12 i 15.
239. **Kleszcze** dla obejmowania szyszek hemoroidalnych **Küchenmeistera** rs. 4 kop. 50.
240. **Kleszcze** dla trzymania szyszek hemoroidalnych przy zastósowaniu żelaza rozpalonego Langenbeka rs. 4 kop. 25.
241. **Nóż do przetoku Saviniego** rs. 6.
242. **Przyrząd do chłodzania kiszki prostéj lodem, Kosińskiego.** rs. 3 kop. 75 i rs. 4 kop. 50.
243. **Żelaza do przypalania** czterech form po rs. 1 50 kop.
244. **Przyrządzik kauczukowy przeciwko wypadnięciu kiszki prostéj** rs. 1 kop. 25.
245. **Opaska gumowa** do tegoż celu rs. 3 kop. 75 i rs. 4 kop. 50.

„**Jakób Pik Warszawa**“.

246. Świeczka (bougie) do kiszki odchodowéj walcowa lub stożkowata 90 kop. i 1 rs. kop. 25.
247. Szkatułka zawierająca 50 sztuk narzędzi do operacji pęcherzo-pochwowéj Simona 60 i 75 rs.
248. Zgłębnik Nelatona do szukania kul rs. 1 k. 50.
249. Przyrząd elektryczny Liebreicha do wynalezienia kul rs. 12.
250. Kulociąg Langenbeka rs. 5.
251. — amerykański rs. 1 kop. 80.
252. Kleszcze do polipów proste rs. 2.
253. Nożyczki do polipów macicznych Küchenmeistra rs. 3 kop. 50.
254. Odgniatacz druciany Kristellera do polipów macicznych rs. 8.
255. Odgniatacz prosty (Chassaignac'a) ecraseur rs. 15.
256. Odgniatacz zagięty (Chassaignac'a) ecraseur rs. 18.
257. Przyrząd hemostatyczny Esmarcha do amputacji. rs. 4, 5, i rs. 7 kop. 50.
258. Żyłocisk polowy rs. 1 k. 25 i rs. 1 kop. 50.
259. Żyłocisk ze szrubą Petita rs. 4 k. 50 i rs. 5.
260. Nóż obosieczny amputacyjny rs. 3 k. 60 i rs. 4 50 kop.
261. Nóż o pojedyńczém ostrzu rs. 2 kop. 25 i rs. 3 50 kop.
262. Nóż międzykostny rs. 1 k. 75 i rs. 2 k. 25.
263. Skalpel amputacyjny brzuchaty lub ostry po 60 k. i 75 k.
264. Piła amputacyjna Chariera' rs. 6 kop. 75 i rs. 7 50 kop.
265. Piła Langenbeka wązka rs. 1 k. 75 i rs. 2 k. 25.
266. Igła do podwiązania tętnic 90 kop.

„Jakób Pik Warszawa".

267. **Szczypczyki** do podwiązania tętnic Frickiego rs. 1 kop. 80.
268. — „ — Langenbeka rs. 2 kop. 25.
269. — „ — Lüera rs. 2 k. 25.
270. **Szkatułka** zawierająca 14 narzędzi amputacyjnych 30 i 35 rs.
271. **Szkatułka** zawierająca 21 narzędzi amputacyjnych 45 i 50 rs.
272. **Nóż** resekcyjny Langenbeka rs. 1 i rs. 1 k. 50.
273. — — Esmarcha rs. 1 i rs. 1 kop. 50.
274. **Piłka łańcuszkowa Jeffrey'a** rs. 6 k. 50 i r. 7. 75 kop.
275. **Dłuto** wyżłobione kop. 80 i rs. 1.
276. **Podważka** Langenbeka rs. 1.
277. **Kleszcze** kostne Langenbeka rs. 2 k. 40 i rs. 3.
278. **Kleszcze** kostne Listona rs. 3 k. 75 i rs. 4 k. 50.
279 **Szkatułka** zawierająca 17 narzędzi resekcyjnych rs. 35.
280. **Kleszcze porodowe** Buscha rs. 7 k. 50 i rs. 9.
281. — — Naegelego rs. 7 k. 50 i rs. 9
282. — — Frelata kieszonkowe rs. 6.
283. **Cefalotryb** Scanzoniego lub Martina rs. 15.
284. **Kranioklast** Simpsona rs. 9 kop. 75.
285. **Perforator** (Nożyce do przedziurawienia czaszki) Siebolda rs. 3.
286. **Perforator** Buscha rs. 5.
287. **Klucz do dekapitacji** Brauna rs. 2 kop. 25.
288. **Hak ostry i tępy** Buscha rs. 1 k. 65 i rs. 2 k. 25.
289. **Pręcik do pętlicy** Buscha lub Martina rs. 1.
290. **2 Pętlice jedwabne** rs. 1
291. **Nożyczki do pępka** 90 kop. i rs. 1 kop. 50.
292. **Narzędzie do sztucznego poronienia Tarniera rs. 6.**
293. **Tampon (Colpeurynter) Brauna** rs. 2 i 3.

„Jakób Pik Warszawa“.

294. **Pugilares** zawierający 8 narzędzi akuszeryjnych rs. 25 i 30.
295. — — 10 — większych rs. 45 i rs. 50.
296. **Wziernik pochwowy** ze szkła mlecznego Mayera 4 wielkości kop. 50 i 60.
297. — — ze szkła mlecznego z prawidłem kop. 80 i 1 rs.
298. **Komplet** z 4 roztwieradeł ze szkła mlecznego z prawidłami w pudełku 4 rs.
299. **Wziernik** pochwowy Fergussona rs. 2 i 2 k. 50.
300. — kauczukowy 75 kop. i 1 rs.
301. — dwudzielny Cusco nowosrebrny rs. 5 50 kop. i rs. 6 k. 50.
302. — z twardego kauczuku rs. 4 i rs. 4 k. 50.
303. — dwudzielny Ricorda rs. 4 k. 50 i rs. 5.
304. — czterodzielny Charrier'a rs. 10.
305. **Komplet** wzierników Neugebaura rs. 8 kop. 50.
306. **Wziernik** pochwowy nowosrebrny rs. 3.
307. — pochwowy cynowy Kluga rs. 1 k. 80. i rs. 2 k. 25.
308. — kąpielowy z kauczuku Martina rs. 1.
309. **Zwierciadło** dla oświetlania wzierników rs. 3 50 kop.
310. **Zgłębnik** maciczny Simsa rs. 2 i rs. 2 k. 25.
311. — — Kiwischa rs. 1 kop. 20 i rs. 1 kop. 80.
312. **Narzędzie do podnoszenia macicy** Simsa (Elewator) rs. 6 kop. 75.
313. **Haczyk maciczny** Simsa rs. 1 kop. 20.
314. **Przyrząd do ustalenia części pochwowéj macicy** Kristellera rs. 1 kop. 50.
315. **Nóż Kristellera do nacinania warg macicznych** rs. 2.
316. **Hysterotom** Martina rs. 13 kop. 50.

317. **Hysterotom** Simsa rs. 6 kop. 75.
318. **Nożyczki** do ust macicznych Simsa — Scanzoniego—Küchenmeistera po rs. 3 kop. 50.
319. **Rozszerzacz** Simsa (dilatator) do ust macicznych rs. 2.
320. **Rozszerzacz** (dilatator) Elingera rs. 8.
321. **Czopki z gąbki prassowanéj** Simsa Nr. 1 i 2 kop. 20, Nr. 3 i 4, k. 25, Nr. 5, k. 30, Nr. 6 kop. 40, Nr. 7, k. 50, Nr. 8, k. 60.
322. **Pudełko** zawierające 12 czopków z gąbki prassowanéj różnéj grubości rs. 2 kop. 50.
323. **Czopki z rośliny Laminaria digitata** stosownie, do średnicy 15 k., 30 k., i 40 k.
324. **Pudełko** z 12 czopkami z Laminaria digitata rs. 1 kop. 50 i rs. 2.
325. **Narzędzie do wprowadzenia czopków** z gąbki i z Laminaria Küchenmeistera rs. 3 kop. 25.
326. **Narzędzie do wprowadzenia czopków** z gąbki i z Laminaria Kristellera rs. 3.
327. **Osadka do gąbki** dla pochwy Lessera rs. 1 k. 50.
328. **Lapisonosz** (porte-pierre) rs. 1 kop. 50.
329. — Scanzoniego rs. 4 kop. 50.
330. — Earle'go rs. 3
331. **Skaryfikator** maciczny Mayera rs. 1 kop. 25.
332. — — Scanzoniego rs. 1 k. 50.
333. **Narzędzie do unoszenia macicy** z trzonkiem Martina (intra-uterin pessaire) rs. 1.
334. **Narzędzie do unoszenia macicy** z trzonkiem Brauna 60 k. i 75 k.
335. **Strzykawka Brauna** do wstrzykiwań w usta maciczne rs. 2 k. 50 i rs. 3.
336. **Pulweryzator** maciczny Lüera rs. 7 kop. 50.
337. **Tampon gumowy** rs. 1 kop. 20.
338. **Wieniec maciczny** (pessarium) z czarnéj gumy różnéj wielkości po 40 kop. i 50 k.

„Jakób Pik Warszawa".

339. **Wieniec maciczny** ekscentryczny Mayera k. 60.
340. „ — z gumy do nadymania 75 k. i 1 rs.
341. **Unośnik (hysterofor)** Schillinga bukszpanowy rs. 1.
342. „ „ z twardego kauczuku rs. 1 kop. 50 i rs. 2 k. 50.
343. **Wieńce maciczne** gumowe Mayera k. 40 i k. 60.
344. **Unośnik amerykański** Hodge-Brauna z twardego kauczuku różnéj formy 75 kop. i rs. 1.
345. **Unośnik Hevita** z drutu miedzianego powleczony gumą 75 kop. i 1 rs.
346. **Hysterofor** Scanzoniego rs. 3 i 4.
347. — Lavedana rs. 3 kop. 75 do rs. 5.
348. **Plessymetr** okrągły lub owalny ze słoniowéj kości 60 kop. i 75 k.
349. **Plessymetr** okrągły lub owalny z twardego kauczuku 40 kop.
350. **Plessymetr** Traubego ze słoniowéj kości rs. 1 kop. 50.
351. **Młotek perkussyjny** Traubego rs. 1 kop. 50.
352. „ „ Frerichsa rs. 1 kop. 80 i rs. 2 kop. 50.
353. „ „ Vernou 75 k. i 1 rs.
354. **Stetoskop Chałubińskiego** rs. 1.
355. „ Niemeyera kop. 50.
356. „ Traubego 75 k. i 1 rs.
357. **Stetoskop** z młotkiem i plessymetrem Vernou rs. 2 i rs. 3.
358. **Pudełko** zawierające 1 stetoskop 1 plessymetr 1 młotek perkussyjny Traubego rs. 4 i rs. 5.
359. „ z narzędziami z kości słoniowéj rs. 10 i rs. 12.

„Jakób Pik Warszawa".

360. **Aparat pneumatyczny** Waldenburga do leczenia ścieśnioném powietrzem rs. 60 i rs. 70.
361. **Aparat pneumatyczny** Biedersa do leczenia ścieśnioném powietrzem rs. 25.
362. **Aparat pneumatyczny** Weila do leczenia ścieśnioném powietrzem rs. 50.
363. **Aparat pneumatyczny** Stoerka do leczenia ścieśnioném powietrzem rs. 50 i rs. 60.
364. **Aparat pneumatyczny** Tobolda do leczenia ścieśnioném powietrzem rs. 45.
365. **Aparat pneumatyczny** Fränkla do wdychania i wydychania rs. 6 i rs. 8.
366. **Pneumatometr** Waldenburga rs. 4 kop. 50.
367. **Pneumo-dynamometr** Mathieugo rs. 9.
368. **Przyrząd Richardsona** do przywrócenia oddychania przy narkotycznych otruciach rs. 5 k. 75.
369. **Ciepłomierz lekarski** prosty do mierzenia temperatury ciała z podziałką Celsiusza na skali papierowéj każdy stopień na $^1/_5$ $^0/_0$ rs. 1.
370. **Ciepłomierz lekarski** prosty, do mierzenia temperatury ciała z podziałką Celsiusza na skali papierowej każdy stopień na $^1/_{10}$ $^0/_0$ rs. 1 k. 50.
371. **Ciepłomierz lekarski** prosty, do mierzenia temperatury ciała z podziałką Celsiusza na skali porcelanowej na $^1/_5$ $^0/_0$ rs. 2.
372. **Ciepłomierz lekarski**, prosty, do mierzenia temperatury ciała z podziałką Celsiusza na skali porcelanowéj na $^1/_{10}$ $^0/_0$ rs. 2 kop. 50.
373. **Ciepłomierze lekarskie** kolankowe od 1 rs. do 3 rs.
374. „ „ Geisslera, angielskie Negretti i Zambra od rs. $1^1/_2$ do rs. 4.
375. **Ciepłomierze lekarskie** à maximum od rs. 2 do rs. 5.

„Jakób Pik Warszawa"

376. **Ciepłomierze lekarskie** à maximum do noszenia w bindcejgu lekarskim stosownie do podziałek, w pochewce od $2^{1}/_{2}$ rs. do 6 rs.
377. **Dynamometr** Collina rs. 12.
378. **Barestesiometr** Eulenburga rs. 15.
379. **Aesthesiometr** „ rs. 6.
380. **Thermaestesiometr** Eulenburga rs. 8.
381. **Uroskop** Hellera 50 kop. 75 k. i 1 rs.
382. **Urinometr** z twardege kauczuku w skórzanym futeraliku rs. 2 kop. 50.
383. **Przyrząd kieszonkowy do analizy moczu** w futerale skórzanym w kształcie szkatułki z zamkiem. Flaszki z wcieranemi zatyczkami i gumowemi pokrywkami, do oznaczenia cukru moczowego, kwasu, białka, żółci, krwi, chlorków, ciężaru gatunkowego i t. d. w podróży b. praktyczny z opisem rs. 7 kop 50.
384. **Przyrząd indukcyjny** kieszonkowy Gaiffa rs. 8, rs. 10 rs. 12.
385. „ „ oryginalny Gaiffa rs. 12, rs. 15, rs. 18.
386. „ „ Rumkorfa rs. 15, rs. 18, i rs. 25.
387. **Przyrząd mały indukcyjny** Greneta rs 5.
388. **Przyrząd indukcyjny** p. Stöhrera o stosie pojedyńczym rs. 30.
389. „ „ p. Stöhrera o stosie podwójnym rs. 45.
390. **Przyrzęd elektromagnetyczny** Stöhrera rs. 25 rs. 50 i 75.
391. „ „ systemu amerykańskiego Coxetera rs. 15 i rs. 20.
392. **Przyrząd indukcyjny** Stöhrera ze szczelnie zamykanym pojedyńczym stosem rs. 25.

„Jakób Pik Warszawa“.

393. **Przyrząd indukcyjny** Stöhrera z podwójnym stosem rs. 35.
394. **Przenośna baterja p. Stöhrera** do prądów stałych o 14 stosach rs. 33.
395. — — **Stöhrera** do prądów stałych o 20 stosach rs. 45.
396. — — **Stöhrera** do prądów stałych o 30 stosach rs. 60.
397 — — **Stöhrera** do prądów stałych o 40 stosach rs. 75.
398. **Podręczna baterja Stöhrera** do prądów stałych o 20 stosach rs. 35.
399. — — — o 30 stosach rs. 50.
400. **Podręczny przyrząd Stöhrera** do prądów indukcyjnych i stałych o 20 stosach rs. 65.
401. **Podręczny przyrząd Stöhrera** do prądów indukcyjnych i stałych o 30 stosach rs. 80 i 90.
402. **Stos Bunzena, Daniela, Marié-Davy** rs. 1, 2, 3.
403. — **butelkowy Greneta** napełniający się roztworem dwuchromianu potażu w wodzie od rs. 1 kop. 50 do rs. 10.
404. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary cieczy spylonych) Sieglego, z blachy angielskiéj rs. 1 kop. 50.
405. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary cieczy spylonych) Sieglego, staranniéj odrobiony, mosiężny rs. $2^1|_2$ i rs. 3.
406. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary cieczy spylonych) Lewin-Bergsona na podstawce metalowéj rs. 4 i 5.
407. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary cieczy spylonych) Lewin-Bergsona na podstawce marmurowéj rs. 6 i rs. 7 kop. 50.

408. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary, cieczy spylonych) Sieglego, zmodyfikowany przez Leitera rs. 8 i 10.

409. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary, cieczy spylonych) Tobolda rs. 3 i 4.

410. **Pulweryzator parowy** (przyrząd do wdmuchiwania za pomocą pary, cieczy spylonych) Brügelmana rs. $2^1|_2$ i rs. 4.

411. **Pulweryzator powietrzny Trautvetera** rs. 3, 4 i 5.

412. „ „ Lewina rs. 1 kop. 20 i rs. 1 kop. 50.

413. „ „ Bambergera rs. 2 i 3

414. **Pulweryzator Richardsona** do miejscowego znieczulania spylonym eterem, nowosrebrny z 3 nasadkami podwójnym balonem, w pudełku rs. 5 i 7.

415. **Pulweryzator Richardsona** do miejscowego znieczulania, spylonym eterem nowosrebrny z mieszkiem do nogi dla dentystów rs. 10 i 15.

416. **Pulweryzator Richardsona** do miejscowego znieczulania spylonym eterem, z twardego kauczuku z podwójnym balonem rs. 5 i rs. 7 kop 50.

417. **Pulweryz. Richardsona** do gardła zmodyfikowany przez Schnitzlera rs 4 i rs. 5.

418. „ „ do gardła zmodyfikowany przez Maundera rs. 1 kop. 50, rs. 3 i rs. 4.

419. **Pulweryzator powietrzny** Waldenburga rs. 6 i 8.

420. „ „ Listera do kwasu karbolowego rs. 7 kop. 50 i rs. 9.

421. „ **parowy** Listera (Dampf-Spray) do deszczu kroplistego kwasem karbolowym przy operacjach i opatrunku 50 rs. i 75 rs.

422. **Inhalator** parowy Czuberki do wdychania pary z ziół rs. 2 i 3.

423. **Inhalator** Clovera do wdychania eteru rs. 40.

424. „ Tannin d'Espalles do wdychania jodu rs. 10 i rs. 12.

425. **Przyrząd do chloroformowania** Skinnera rs. 4.

426. — „ — Esmarcha z kleszczykami do wyciągnięcia języka w pudełku rs. 5 i rs. 6.

427. **Przyrząd do chloroformowania** Brunsa rs. 3 kop. 75.

428. **Strzykawka maciczna** gumowa Martina objętości 4, 6, 8, 10, 12, uncij 1, 20. 1, 50. 2. 2, 50. 3. rs.

429. **Strzykawka maciczna** cynowa rs. 1 kop. 80 i rs. 2 kop. 50.

420. „ „ z cylindrem bukszpanowym **Neugebaura** rs. 1 kop. 80.

431 **Zwyczajny natrysk** maciczny metalowy rs. 2 i 3.

432. **Natrysk maciczny** Mayera (Uterus-Douche) rs. 6 i rs. 7 kop. 50.

433. „ „ Scanzoniego stosownie do długości rurki gumowéj rs. 3, 4, i 5.

434. „ „ Scanzoniego z modyfikowany przez Esmarcha rs. 3, 4, 5, i 6.

435. **Natrysk maciczny** angielski (Hydrokliza gumowa z kanką maciczną rs. 2, 2½, rs. 3 i 4.

436. **Kanka maciczna** elastyczna angielska w najlepszym gatunku k. 50.

437. „ „ „ francuzka k. 30 i 40.

438. „ „ **Lambla** 60 k. 75 k. i rs. 1.

439. **Strzykawka tryprowa** szklanna od 10 k. do 1 rs.

440. „ „ **Stankiewicza** od 75 kop. do 2 rs.

„**Jakób Pik Warszawa**".

441. **Strzykawka tryprowa** z gumy wulkanizowanéj od 40 k. do rs. 1 k. 50.
442. „ „ cynowa od 40 k. do rs. 1.
443. „ „ w oprawie z twardego kauczuku od 50 k. do rs. 1.
444. **Klyzopompa metalowa** ze sprężyną od 2 rs. do 3 rs.
445. „ „ w pudełku blaszaném lakierowaném od rs. 2½ do rs. 4.
446. **Hydrokliza gumowa** angielska od rs. 2 do rs. 4.
447. **Nastrzykacz sprężynowy** metalowy (Irrygator Eguisier) od 4 rs. do 10 rs.
448. **Nastrzykacz sprężynowy** porcelanowy (Irrygator Eguisier) od rs. 7 kop. 50 do rs. 12.
449 **Serengi cynowe** w najlepszym gatunku od rs. 1 kop. 50 do rs. 4.
450 **Serengi i Strzykawki** amerykańskie szklanne w oprawie z twardego kauczuku od rs. 1 do rs. 5.
451. **Strzykawka do ran cynowa** od 40 k. do rs. 1.
452. **Mosiężna strzykawka** do ran z 3 pierścieniami, obiętości 100 80 60 50 gramów
4, 50. 4. 3, 50. 3 rs.
453. **Mosiężna strzykawka** do ran z 3 pierścieniami nowosrebrna objętości 50 75 gramów.
4. 5. rs.
454. **Mosiężna strzykawka** szklanna w oprawie z twardego kauczuku, z 3 pierścieniami i 2 nasadkami rs. 3 i 4.
455. **Strzykawka do ran** Esmarcha całkowicie gumowa bez nasadki 75 kop. i 1 rs.
456. **Nastrzykacz do ran** metalowy Esmarcha walcowatego kształtu wysokości 20 centymetrów, średnicy 10 centym. z 1 metrową rurką gumową i nasadką rs. 1, 2, 3.

„**Jakób Pik Warszawa**“.

457. **Nastrzykacz do ran** metalowy Esmarcha $^{1}/_{2}$ walcowatego kształtu wysok. 22 cent. śred. 25 rs. 3 rs. 4 rs. 5.
458. **Nastrzykacz do ran** metalowy Esmarcha walcowatego kształtu wysok. 24 Cent. śred. 27 Centym. rs. 4, 5, 6.
459. **Uniwersalny sprężynowy kran Chwata** do wszelkiego rodzaju nastrzykaczy i natrysków rs. 8, i 10.
460. **Podstawka do opatrunków** blaszana owalna 75 k. i rs. 1.
461. „ „ „ blaszana nerkowata rs. 1 i rs. 1 k. 20.
462. „ „ „ mosiężna owalna rs. 1 k. 50 i rs. 2.
463. „ „ „ z twardego kauczuku formy nerkowatéj 15 23 30 centymet. 1. 2. 3. rs.
464. **Bassen blaszanny** rs. 1 kop. 50 i rs. 2.
465. — **metalowy** wewnątrz biało lakierowany z gumową poduszeczką rs. 3 i 4.
466. — — wewnątrz porcelanowy z gumową poduszeczką i mosiężném zaszrubowaniem rs. 5 i rs. 7 kop. 50.
467. **Bidet metalowy** dla kobiet lakierowany rs. 5 i rs. 7 kop. 50.
468. **Bidet metalowy** ze składanemi nóżkami podróżny rs. 7 k. 50 i rs. 10.
469. — — wraz z natryskiem do wstrzykiwań macicznych rs. 12 i 15.
470. — **gumowy** do nadymania rs. 4 i 6.
471. **Bassen** francuzki z czarnéj gutaperki rs. 3 i 4.
472. **Nocnik** składany z gumy wulkanizowanéj okrągły lub podłużny rs. 2 i 3.
473. — francuzki z czarnéj gutaperki okrągły lub podwójny rs. 2 i 3.

„Jakób Pik Warszawa".

474. **Wanna metalowa** do zanurzania ręki rs. 2 i 3.
475. **Wanna** do ciągłego zanurzania ręki Langenbecka lub Esmarcha rs. 5 i rs. 7 kop. 50.
476. „ do ciągłego zanurzania nogi Langenbecka lub Esmarcha rs. 6, 8 i 10.
477. „ **usiadkowa** Martina rs. 7 k. 50 i rs. 10.
478. **Przyrząd ogrzewający do okładów** rs. 2, 3, 4.
479. **Odbieral. mocz.** z gum. wulk. dla męż. rs. 3, 4, 5.
480. „ „ z gumy wulkanizowanéj dla mężczyzn z pasem i work. dla moszen rs. 4, rs. 6 i 8.
481. **Odbieralnik moczu** z gumy wulkanizowanéj dla kobiet rs. 3, 5, 6, i 8.
482. „ „ z rurką odpływową na noc rs. 3, 5, 6.
483. **Flaszka do moczu** męzka lub żeńska ze szkła 60 kop. i 1 rs.
484. „ — „ męzka lub żeńska francuzka z czarnéj gutaperki rs. 2 i 3.
485. „ — „ męzka lub żeńska z gumy wulkanizowanéj rs. 2 i 3.
486. „ — „ z gumy wulkanizowanéj podróżna rs. 2 i 3.
487. **Woreczek gumowy do lodu** lub wody na serce rs. 1, rs. 1 k. 50 i rs. 2.
488. **Woreczek gumowy do lodu** lub wody na serce. metalowy, dla męż. lub kob. rs. 1 kop. 50 i rs. 2.
489. **Woreczek gumowy do lodu**, kształtu flaszki,

średnicy	10	20	28 centymetrów.
	50 k.	1 rs.	2 rs.

490. **Worek gumowy do lodu** do brzucha z metalową

przykrywką średnicy	20	25½	31 centym.
	1, 5	2, 25	3 rs.

491. **Worek gumowy do lodu** do brzucha z tkaniny gumowanéj nieprzemakalnéj Listera N. 1, 3, 5. rs. 1. 2. 3.
492. **Worek pargaminowy** do lodu Eckstein

N. 0	1	2	3.
30×11	26×20	22×30	30×36 centymetrów,
po 15,	20,	25,	30 kop.

493. **Klamra z twardego** kauczuku do worka pargaminowego, zastępująca związywanie go sznurkiem 50 kop. i 75 k.

494. **Woreczek gumowy do lodu** na oko 50 k. i 1 rs.

495. **Woreczek gumowy do lodu** na oba oczy 75 kop. i rs. 1 kop. 50.

496. **Woreczek gumowy do lodu** do kręgosłupa, Chapmana długość 20 31 40 50 centym.
3, 50 4, 50 5, 50 7, 50.

497. **Pudełko gumowe do wody** do kręgosłupa, Chapmana, długość 15 $25^1|_2$ 35 centym.
3, 50 4, 50 5, 50.

498. **Kaptur gumowy** do lodu rs. 2, 3, 5.

499. **Poduszka z gumy wulkanizowanéj** nadymana okrągła średn. 6 9 12 15 16 18" cali.
1, 50 2 3 4 5 6.

500. **Poduszka z gumy wulkanizowanéj** powietrzna do grzbietu podługowata 13×9" 16×11" 18×12"
3 4 5

501. **Poduszka z gumy wulkanizowanéj** do wody czworoboczna
14"×14" 12"×16" 16"×16" 16"×18" 16"×20"
4 4 5 6 7
18"×20" 20"+22" 24"×36"
8 10 18 rs.

502. **Pończocha elastyczna** angielska dla żylaków i nóg obrzmiałych do kolana bawełniana stosownie do wielkości rs. 2, 2 50 i rs. 3.

503. **Pończocha elastyczna** angielska dla żylaków i nóg obrzmiałych do kolana jedwabna stosownie do wielkości rs. 3, 3 k. 50 i rs. 4.

504. **Pończocha elastyczna** angielska dla żylaków i nóg obrzmiałych zakolanowa bawełniana rs. 3, rs. 3 k. 75, rs. 4 k. 50.

505. **Pończocha elastyczna** angiel. dla żylaków i nóg obrzmiałych zakolanowa jedwabna rs. 4, rs. 5, 6.

506. **Pończocha elastyczna** angielska dla żylaków i nóg obrzmiałyqh pachwinowa bawełniana rs. 4, rs. 5, 6.

507. **Pończocha elastyczna** angiel. dla żylaków i nóg obrzmiałych pachwinowa jedwabna rs. 6, 7, 8.

508. **Nacisk elastyczny** angielski dla żylaków i nóg obrzmiałych bawełniany rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

509. „ „ angielski dla żylaków i nóg obrzmiałych jedwabny rs. 2, 3.

510. „ „ angielski dla żylaków i nóg obrzmiałych na łydkę bez stopy bawełniany rs. 2, 2 kop. 50 i rs. 3.

511. „ „ angielski dla żylaków i nóg obrzmiałych na łydkę bez stopy jedwabny rs. 3, 3 kop. 50 i rs. 4.

512 **Pas elastyczny** angielski dla ciężarnych lub przy obwisłym brzuchu bawełniany rs. 5 i 6.

513. **Pas elastyczny** angiel. dla ciężarnych lub przy obwisłym brzuchu jedwabny rs. 7 rs. 8 k. 50 i rs. 10.

514. **Opaski brzuszne** do sznurowania, zapinania i t. d. zależnie od materjału i wykończenia od rs. 3 do rs. 20.

515. **Opaska elastyczna** z pelotą dla przepuklin pępkowych bawełniana rs. 6 i 7.

516. „ „ z pelotą dla przepuklin pępkowych jedwabna rs. 8, 10 i 12.

517. „ **pępkowe** sznurowane, sprężynowe od rs. 4 do rs. 20.

518. „ **elastyczna** pępk. dla dzieci od rs. 1 do rs. 4.

519. **Pasek pojedynczy dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obszyty w zamsz od rs. 1 do 4.

520. „ **podwójny dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obszyty w zamsz od rs. 1 k. 50 do rs. 5.

521. „ **pojedyńczy dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obszyty w delikatną skórkę od rs. 3 do rs. 6.

522. „ **podwójny dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obszyty w delikatną skórkę od rs. 4 do rs. 7.

523. **Pasek pojedyńczy dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obciągnięty gumą od rs. 3 do 6.
524. „ **podwójny dla przepukliny** udowéj lub pachwinowéj obciągnięty gumą od rs. 4 do 7.
525. „ **przepuklinowy elektro-galwaniczny** patentowanego systemu Marie frères pojedyńczy rs. 6.
526. **Pasek przepuklinowy elektro-galwaniczny** patentowanego systemu Marie frères podwójny rs. 10.
527. „ „ **gumowy amerykański** bez sprężyny pojedyńczy od rs. 4 do rs. 6.
528. „ „ **gumowy amerykański** bez sprężyny podwójny od rs. 6 do rs. 8.
529. **Paski przepuklinowe** dla dzieci stosownie do wielkości i jakości od rs. 1 do rs. 6.
530. **Respirat. angiels. Jeffraya** stosow. do ilości warst. metaliczn. i wykończ. od rs. 1 do rs. 10.
531. „ **siatkowe Nyropa** od 75 k. do 3 rs.
532. **Przeciwzgnilne** (antyseptyczne) **respiratory Tyndala**—najważniejsze zastosowanie przy sekcji itp. i w zakładach w których panują wyziewy zdrowiu szkodliwe od 75 k. do rs. 4 k. 50.
533. **Ssawka gutaperkowa** od 10 kop. do 50 k.
534. **Sztuczna mameczka** (flaszka do ssania) od 40 k. do rs. 1 k. 50.
535. „ „ w kształcie piersi od rs. 2 do rs. 3.
536. **Kapelusik piers.** z miękkiéj gumy od rs. 20 do 30.
537 „ „ z tward. gumy od rs. 20 do 30.
538. **Odciągacz pokarmu** z bańką szklanną i piłeczką gumową od 50 k. do rs. 1 k. 50.
539. „ „ z gumową ssawką i bańką szklanną od 75 k. do rs. 1.
540. „ **pokarmu** z pompką metalową—cały komplet rs. 7 kop. 50.
541. **Aparacik do ściek. pokar.** od 75 k. do rs. 1 k. 50.

„**Jakób Pik Warszawa**".

Дозволено Цензур. Варшава, 3 (15) Марта 1876 г.

542. **Suspensorium** bez podpinek od k. 50 do k. 75.
543. „ „ z jedwabnym woreczkiem od rs. 1 do rs. 2.
544. „ „ z taśmą elastyczną od k. 60 do rs. 1.
545. „ „ z taśmą elastyczną i woreczkiem jedwabnym od rs. 1 kop. 50 do rs. 3.
546. „ z podpinkami od k. 40 do k. 75.
547. „ „ i woreczkiem jedwabnym od rs. 1 k. 20 od rs. 2 k. 50.
548. „ z podpinkami i z taśmą elastyczną od kop. 60 do rs. 1.
549. „ z podpinkami z taśmą elastyczną i woreczkiem jedwabnym od rs. 1 kop. 50 do rs. 3.
550. „ z gumowym woreczkiem tryprowym od rs. 1 do rs. 3.
551. „ zamszowe od rs. 2 do rs. 6.
552. **Proste szczypczyki dla powstrzymania krwawienia tętnic** rs. 1 i 2.
553. „ „ zgięte rs. 1 kop. 20 i rs. 2.
554. **Serre fine** z nowego srebra kop. 20 i kop. 30.
555. „ ze srebra kop. 30 i kop. 40.
556. **Igła do akupunktury** stalowa kop. 15 i kop. 25.
557. **Harpuna do trychin Middeldorfa** rs 1 kop. 50.
558. **Szkatułka z narzędziami do trychin** rs. 6 k. 75.
559. **Kleszcze Mathieu'go** do nastawiania zwichniętych palców rs. 9 i 10.
560. **Przyrząd zabezpieczający od polucji** rs 1, 2, 3.
561. „ **D-ra Tissot** zmodyfikowany przez **D-ra Zeissla** od rs. 5 do 10.
562. „ **od onanizmu** dla płci męzkiéj od rs. 4 do 15.

563. **Przyrząd od onanizmu** dla płci żeńskiéj od rs. 4 do 15.

564. **Woreczki anti-syfilityczne** dla mężczyzn, gumowe, angielskie, tuzin od rs. 3 do 6.

565. „ „ „ z rybiéj błony „ od rs. 1 do 4.

566. **Przyrząd** ułatwiający wymowę, **dla zająkliwych** rs. 1, 2, 3.

567. **Życiowzbudzacz Baunscheidta** rs. 3.

568. **Olejek** do tegoż przyrządu rs. 1.

569. Do tegoż przyrządu **traktat o jego użyciu**, dzieło o 260 str. przez Baunscheidta tłumaczenie na język rossyjski rs. 2.

570. **Opis użycia życiowzbudzacza**, wyciąg z dzieła powyższego 20 kop.

571. **Żelazo do rozpalania** małe, guziczkowate kop. 75 i rs. 1.

572. „ „ „ spiczaste kop. 75 i rs. 1.

573. „ „ proste oliwkowate rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

574. „ „ „ gruszkowate rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

575. „ „ „ główkowate rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

576. „ „ zgięte główkowate rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

577. „ „ „ w kształcie monety rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

578. „ „ „ podłużne rs 1. kop. 50 i rs. 2.

579. **Amerykańska lampka** parowa do ogrzania małego żelaza rs. 1 kop. 50 i rs. 2.

580. **Przyrząd przenośny Leitera** do ogrzewania żelaza rs. 7 kop. 50 i rs. 10.

„**Jakób Plk Warszawa**“.

581. **Pędzelek szklanny** do cieczy gryzących kop. 50.
582. **Narzędzie do podważania wrosłego paznokcia** Lüera kop. 50 i 75.
583. **Świecznik do operacji Ravoth'a** rs. 3 kop. 25 i rs. 4 kop. 50.
584. „ „ „ w pudełku rs. 4 kop. 50 i rs. 5.
585. **Rurka do przystawiania pijawek** od k. 10 do 20.
586. **Epruwetka** od kop. 2 do 15.
587. **Kieliszek do lekarstw** podzielony na łyżki stołowe i łyżeczki do kawy od kop. 30 do 75.
588. **Pierścionek galwaniczny** pozłacany od bólu zębów kop. 60.
589. **Łańcuszek galwaniczny** od reumatyzmu i słabości nerwowych od rs. 3 do rs. 6.
590. **Pióro galwaniczne** od uśmierzania drgania ręki od rs. 1 do rs. 2.
591. **Szczotka galwaniczna** (Volta-électrique) D-ra Hoffmanna od rs. 7 kop. 50 do rs. 10.
592. **Szczoteczki galwaniczne** do wzmacniania dziąseł od rs. 1 kop. 50 do rs. 3.
593. **Galwaniczny naszyjnik** dla łatwiejszego ząbkowania dzieci od kop. 50 do rs. 1.
594. **Gudronierka**, przyrząd do oczyszczania i ozonizowania powietrza za pomocą smoły norwegskiéj od rs. 4 do rs. 6.
595. **Miarka**, podzielona na cale i centymetry w oprawie od rs. 1 do rs. 3.
596. **Patentowana mameczka D-ra Ihlenburga**, bardzo praktyczna, ułatwiająca dziecku ssanie przy pomocy wprowadzonego z zewnątrz powietrza przez osobną rurkę. Mameczka ta zaleca się przymiotami, jakich nie posiadają zupełnie używane dotychczas, od kop. 60 do rs. 1 kop. 50.

„Jakób Pik Warszawa“.

597. **Ulepszona opaska na szyję, według metody Prysznica** zalecana we wszelkich cierpieniach gardła zarówno ostrych, jak i przewlekłych. Działa ona nadzwyczaj skutecznie i przewyższa o wiele wszystko, co w tym kierunku zrobiono od kop. 75 do rs. 2.

Fotohelioskopy D-ra Steina.

598. **Fotouretroskop.** Przyrząd ten służy do unaocznienia i odfotografowania błony śluzowéj przewodu moczowego i pęcherza. Odpowiednio ustawione zwierciadło rzuca światło pochodzące od umieszczonéj w jego ognisku lampki magnezjowéj za pomocą właściwéj rurki, wewnątrz przewodu moczowego; promienie zaś jego odbite od błony śluzowéj pozwalają ją widzieć patrzącemu lub padają na odpowiedni przyrząd fotograficzny od rs. 90 do rs. 120.

599. **Fotolaryngoskop** jest małym przyrządem fotograficznym przy pomocy którego, rzucając światło w otwarte usta, otrzymujemy dokładne fotograficzne odbicie gardzieli od rs. 75 do rs. 100.

600. **Fotooftalmoskop** jest przyrządem optycznym z kamerą fotograficzną, przy pomocy którego otrzymujemy fotograficzny obraz siatkówki od rs. 150 do rs. 200.

601. **Fotootoskop** jest przyrządem do odfotografowania wnętrza ucha. Otrzymujemy obraz bębenka i zewnętrznych organów słuchowych, od rs. 60 do rs. 80.

Ceny obejmują całkowite przyrządy wraz z odczynnikami chemicznemi i potrzebnemi narzędziami, bez ciemnic optycznych i przyrządów do kopjowania.

602. **Kula** pojedyncza od rs. 3 do rs. 5.

603. „ podwójna od rs. 4 do 7 kop. 50.

„Jakób Pik Warszawa“.

604. **Kula** ze sprężyną od rs. 7 kop. 50 do rs. 10.
605. „ z sprężystą poduszką i gumowém zakończeniem od rs. 6 do 8.
606. „ składana od rs. 7 kop. 50 do rs. 10.
607. **Sztuczna ręka** z przedramieniem o ruchomym paluchu od rs. 30 do 40.
608. „ „ „ ze wszystkiemi ruchomemi palcami i stawem przedramieniowo-dłoniowym od rs. 50 do 75.

Przyrządy dodatkowe do téj ręki, jak widelce, noże, łyżki, obsadki i t, p. liczą się oddzielnie.

609. **Sztuczny palec** od rs. 5 do rs. 25.
610. **Sztuczne ramię z ręką** o ruchomym paluchu i stawie łokciowym od rs. 45 do 60.
611. „ „ „ któréj wszystkie palce są ruchome i przedramię w łokciu na wszystkie strony zwracać się może od rs. 60 do rs. 100.
612. **Szczudło na goleń** przy zgiętéj nodze w kolanie od rs. 10. do 18.
613. „ „ „ przy prostéj nodze ze stawem kolanowym od rs. 25 do 35.
614. **Szczudło na udo** od rs. 15 do 25.
615. „ „ ze stawem stopowym od rs. 37 do rs. 50.
616. **Szczudło Esmarcha** na udo od rs. 22 do 30.
617. **Sztuczna noga** na goleń od rs. 50 do 75.
618. „ „ na udo od rs. 75 do 100.
619. **Sztuczna stopa Syme'a** po amputacji w stawie stopowym, od rs. 30 do 40.
620. **Nos** z nowego srebra (neusilber) od rs. 10 do 25.
621. „ srebrny, wewnątrz pozłacany i okulary stalowe z dymnemi szkłami od rs. 20 do 30.
622. „ z okularami w złotéj oprawie od rs. 40 do 60.

623. **Nos** kauczukowy od rs. 10 do 25.
624. **Sztuczne podniebienie** z pozłacanego srebra z gąbką od rs. 5 do 10.
625. „ „ ze skrzydełkami bocznemi z platyny od rs. 25 do 45.
626. „ „ z platyny z blaszką kauczukową, dla zastąpienia błony podniebiennéj od rs. 36 do 60.
627. **Sztuczne podniebienie** z nowego srebra od rs. 4 do 7 kop. 50.
628. **Sztuczne części twarzy** np. podbródek etc. od od rs. 40 do 100.
629. **Ucho** z kauczuku lub nowego srebra od rs. 7 kop. 50 do rs. 30.
630. **Sztuczna pierś** gumowa do nadymania od rs. 3 do rs. 5.
631. **Sztuczne piersi** gumowe do nadymania z rurką i kranikiem od rs. 6 do 8.
632. **Sztuczne oko** paryzkie, wyrobu p. Boissoneau od rs. 9 do 15.
633. **Sztuczne oczy** innych fabryk od rs. 5 do 10.

Wszelkie inne członki sztuczne i brakujące części ciała mogą być przygotowane na zamówienie.

634. **Maszyna na stopę** dla dzieci przy pes valgus (skrzywienie na zewnątrz) od rs. 6 do 12.
635. „ „ „ dla dorosłych od rs. 10 do 15.
636. „ „ „ dziecinną z taśmą elastyczną bez łupek przy pes valgus od rs. 6 do 12.
637. „ „ „ dla dorosłych od rs. 10 do 20.
638. **Maszyna przy lekkiem zgięciu stopy** ze sprężyną spiralną na noc od rs. 7 kop. 50 do rs. 16.

„**Jakób Pik Warszawa**“.

639. **Maszyna przy lekkiém zgięciu stopy** z butem do chodzenia od rs. 8 do 16.
640. **Maszyna dla zgiętéj stopy** ze śrubą na noc od rs. 8 do 16.
641. „ „ „ „ z butem do chodzenia od rs. 8 do 20.
642. **Maszyna Sałta dla sprostowania zgiętéj stopy** od rs. 12 do 20.
643. **Maszyna dla sprostowania nogi zgiętéj** (Hohlfuss) **Bigga** od rs. 18 do 25
644. **Prosta blacha na nogę Scarpy** przy nizkich stopniach pes varus od rs. 5 do 10.
645. „ „ „ „ **Scarpy** ze szrubą i sprężyną z boku dla unoszenia końca nogi i odciągania przedniéj jéj części na zewnątrz od rs. 8 do 15.
646. „ „ „ „ z dwiema szrubami i sprężyną z boku dla unoszenia końca nogi, skręcania pięty i odciągania przedniéj części nogi na zewnątrz, **Scarpy** od rs. 12 do 20.
647. **Maszyna na stopę** z butem przy pes varus, **Scarpy** od rs. 6 do 12.
648. „ „ „ ze szrubą do unoszenia końca nogi, **Scarpy** od rs. 8 do 15.
649. „ „ „ z dwiema szrubami i sprężyną z boku dla unoszenia końca nogi, skręcania pięty i odciągania przedniéj części stopy na zewnątrz, **Scarpy** od rs. 15 do 25.
650. **Maszyna Burowa** przy pes varus od rs. 12 do 25

651. **Maszyna Walbd** dzienna i nocna przy pes varus od rs. 16 do 30.

652. **Maszyna Langgaarda** dla odciągania końca nogi na zewnątrz od rs. 18 do 35.

653. „ „ dla pes varus z trzema szrubami dla ustawienia nogi od rs. 37 do 60.

654. **Maszyna Salta** dla pes varus z trzema szrubami i sprężyną z boku od rs. 20 do 35.

655. „ „ z butem dla niższych stopni pes varus od rs. 12 do 20.

656. „ „ ze sprężystemi pasami przy niższych stopniach pes varus od rs. 15 do 25.

657. **Maszyna dla nogi skrzywionéj ku zewnątrz i zgiętéj naprzód Adamsa i Bigga** od rs. 30 do 45.

658. **Przyrząd Bonneta** dla przywrócenia ruchów zgięcia i rozgięcia w stawie stopowym od rs. 18 do 30.

659. „ „ dla przywrócenia ruchów obrotowych w stawie stopowym od rs. 22 do 35.

660. **Przyrząd Sayre'a** do wyprostowania stawu stopowego przy jego zapaleniach od rs. 15 do 25.

661. **Maszyna do podpierania kolana**, sztywna, bez stawu od rs. 9 do 20.

662. **Maszyna dla podpierania stawu kolanowego**, ze stawem sprężystym od rs. 12 do 20.

663. **Maszyna podpierająca Dumreichera** od rs. 8 do 18.

664. **Maszyna podpierająca Weissa**, ze skóry od rs. 8 do 18.

665. **Przyrząd Sayre'a** dla sprostowania stawu kolanowego od rs. 15 do 25.

„**Jakób Pik Warszawa**".

666. **Maszyna Salta** dla sprostowania kolana od rs. 14 do 25.
667. Także maszyna **Bonneta** od rs. 25 do 40.
668. **Przyrząd do zginania i rozginania kolana** od rs. 30 do 45.
669. „ **Bonneta** dla przywrócenia w stawie kolanowym ruchów zgięcia i rozgięcia od rs. 20 do 35.
670. **Maszyna dla genu valgum** na nizkim stopniu u dzieci od rs. 10 do 18.
671. „ **ze szrubą dla genu valgum** w wysokim stopniu od rs. 12 do 25.
672. „ **na genu valgum** w wysokim stopniu dla dorosłych ze szrubą i widełkami, **Langenbecka** od rs.14 do 25.
673. **Maszyna Salta** dla genu valgum u dzieci z pasem na miednicę i butem na jedną nogę, od rs. 15 do 25.
674. „ na obie nogi od rs. 30 do 40.
675. **Przyrząd Bigga** do sprostowania wielkiego palca od rs. 3 do 5.
676. **Maszyna do podpierania nogi** od rs. 15 do 30.
677. **Przyrząd dla nieuleczonego skrzywienia** w stawie kolanowym od rs. 30 do 50.
678. **Podobny przyrząd Bigga** od rs. 25 do 40.
679. **Maszyna dla skróconej nogi** odrs. 30 do 50.
680. **Przyrząd Volkmanna** dla ekstensji od rs. 6 do 15.
681. **Maszyna dla ekstensji** przy zapaleniu w stawie biodrowym **Taylora** z potrzebnemi bandażam. i plastrami od rs. 25 do 50.
682. **Maszyna do podpierania po rezekcji kości kolanowéj Taylora** od rs. 20 do 40.
683. „ **Bigga** do wyprostowania ręki od rs 12 do 20.
684. „ **Blanca** od rs. 15 do 28.

685. **Przyrząd Blanca** do wyprostowania stawu dłoniowego od rs. 12 do 20.
686. **Maszyna elastyczna Brunsa** do wyprostowania palców od rs. 3 do 8.
687. „ **Langenbecka** dla fałszywych stawów przy rezekcji stawu łokciowego od rs. 12 do 20.
688. **Łubek rezekcyjny Esmarcha** dla stawu łokciowego od rs. 3 kop. 50 do 5.
689. „ **Langenbecka** od rs. 3 kop. 75 do rs. 6.
690. „ **Watson-Esmarcha** od rs. 3 kop. 75 do rs. 6.
691. „ **Fergussona,** zginający się w różnych kierunkach od rs. 9 do 12.
692. „ **Watson-Esmarcha** dla stawu dłoniowego od rs. 3 do 5.
693. „ dla ułożenia przedramienia z poduszką od rs. 4 kop. 50 do rs. 6.
694. „ dla całej ręki z poduszką od rs. 6 do 8.
695. „ dla przedramienia z wycięciem na łokieć od rs. 6 kop. 50 do rs. 9.
696. **Koszyk druciany na rękę** z poduszką od rs. 6 do 10.
697. „ „ „ bez poduszki od rs. 3 kop. 75 do rs. 7.
698. „ „ „ z ramieniem i poduszką od rs. 12 do 18.
699. „ „ „ bez poduszki od rs. 7 do 12.
700. **Lekki zwyczajny żłobek** do noszenia ręki od rs. 4 do 6.
701. „ w lepszym gatunku od rs. 6 do 10.
702. **Żłobek do noszenia ręki** z drutu z poduszką od rs. 4 kop. 50 do rs. 6.
703. „ „ „ bez poduszki od rs. 3 do 5.

„**Jakób Pik Warszawa**“.

704. **Poduszka Strohmeyera** dla złamań ramienia i obojczyka od rs. 1 kop. 50 do rs. 3.
705. „ **Desaulta** od rs. 2 do 4.
706. **Trójkąt Middeldorfa** do tegoż celu od rs 7 kop. 50 do rs. 10.
707. **Przyrząd przeciwko skurczowi pisarskiemu** od rs. 2 kop. 50 do rs. 6.
708. **Unośnia obręczowa** od rs. 1 kop. 50 do rs. 3.
709. **Koszyk druciany dla goleni** od rs. 2 kop. 25 do rs. 6
710. „ dla uda i goleni od rs. 3 do 10.
711. „ „ „ składany w kolanie od rs. 9 do 20.
712. **Spodnie druciane na obie nogi Bonneta** z poduszką dla dzieci, stosownie do wieku od rs. 15 do 30.
713. „ „ „ „ „ z poręczą dla garbatych od rs. 18 do 40.
714. „ „ „ „ „ „ z przyrządem do extensji dla dzieci stosownie do wieku od rs. 18 do 40.
715. **Takiż przyrząd** dla dorosłych od rs. 33 do 55.
716. **Kosz druciany na całe ciało** dla dorosłych z poduszką od rs. 37 do 75.
717. **Winda z blokiem** do tegoż przyrządu dla uniesienia chorego, aby mu bassen podstawić od rs. 12 do 25.
718. **Koszyk druciany na całe ciało** z poduszkami i zginającemi się nogami, stosownie do wielkości od rs. 30 do 85.
719. **Wieszadło Fausta** od rs. 7 kop. 50 do rs. 10.
720. „ **Bigga** od rs. 18 do 25.

721. **Poduszka Dumreichera** od rs. 4 kop. 50 do rs. 6
722. **Prosta skrzynka na nogę** od rs. 4 do 8.
723. **Podwójna równia pochyła** (planum inclinatum) od rs. 7 kop. 50 do rs. 15.
724. „ „ „ zginająca się od rs 15 do 30.
725. **Łubek przy rezekcji kolana Watson-Esmarcha** od rs. 4 kop. 50 do rs. 6.
726. „ **do rezekcji stopy Watson-Esmarcha** od rs. 6 do 8.
727. „ **z blachy Brunsa** do extyrpacji pięty od rs. 4 do 6.
728. **Przyrząd podróżny przy złamaniu uda, Brunsa** od rs. 30 do 40.
729. **Gorset** ze stalowemi sprężynami dla prostego trzymania górnej części ciała od rs. 7 kop. 50 do rs. 25.
730. „ **używany przy skoliozie Hussarda** od rs. 16 do 40.
731. „ **Mayera i Meltzera** od rs. 15 do 30.
732. „ **Bigga** od rs. 15 do 35.
733. „ „ podwójny do składania od rs. 30 do 50.
734 „ **Eulenburga** od rs. 25 do 50.
735. **Przyrząd do skoliozy Maciejowskiego** od rs. 20 do 35.
736. **Opaska elastyczna przy lekkich stopniach skoliozy Barwella** od rs. 6 do 12.
737. **Przyrząd do podtrzymywania górnej części ciała** od rs. 9 do 20.
738. „ przy garbie, **Taylora** od rs. 15 do 35.
739. „ **Brunsa do podtrzymywania głowy przy zapaleniu kręgów szyjowych.** od rs. 18 do 40.
740. „ **przeciw pochylaniu się kręgosłupa ku przodowi** od rs. 9 do 20.

741. Takiż przyrząd ze zginającemi się sprężynami od rs. 15 do 30.
742. „ do układania na noc od rs. 7 kop. 50 do rs. 15.
743. „ Bühringa z ruchomemi poduszkami od rs. 25 do 40.
744. „ do prostego trzymania się w formie ósemki od rs. 3 do 6.
745. „ Bouviera od rs. 5 do 12
746. „ Schildbacha od rs. 6 do 15.
747. „ „ w kształcie serca od rs. 6 do 15.
748. Przyrząd wieszadłowy od rs. 12 do 25.
749 Opaska dla niższych stopni skrzywienia szyi od rs. 3 do 6.
750. Przyrząd składany przeciwko skrzywieniu szyi, Eulenburga od rs. 25 do 45.
751. „ przeciwko odstawaniu uszów od rs. 2 do 5
752. „ przeciwko skrzywieniom nosa od rs. 6 do 10.
753. „ „ „ „ z dwiema poduszeczkami od rs. 10 do 18.
754. „ do otwierania ust przemocą od rs. 10 do 15.
755 Kaftan dla obłąkanych od rs. 9 do 15.
Wszelkie przyrządy dla obłąkanych przygotowują się na zamówienie.
756. Stół salonowo-operacyjny Chwata od rs. 45 do 60.
757 Stół operacyjny według angielskiego modelu od rs. 50 do 75.
758 Stół operacyjny przenośny składany od rs. 35 do 50.

„Jakób Pik Warszawa“.

759. **Stół ruchomy do opatrunków chirurgicznych Chwata** od rs. 30 do 50.
760 **Przyrząd Schneidera-Meneta do rozciągania** od rs. 50 do 75.
761. „ ze stołem i ramą od rs. 65 do 100.
762. **Krzesło dla badań i operacij gynekologicznych Neugebauera** od rs. 30 do 75.
763. „ **dla badań i operacij gynekologicznych Chwata** od rs. 40 do 60.
764. „ **Simsa do badań gynekologicznych** od rs. 50 do 75.
765 **Fotel zamieniający się na krzesło do badań gynekologicznych, konstrukcji amerykańskiej.** od rs. 68 do 100.
766 **Stół Nyropa do badań gynekologicznych** od rs. 18 do 25.
767. **Wózek dla chorych z przyrządem do kierowania** od rs. 75 do 150.
768 „ **dla chorych z ruchomą tylną poręczą i podstawą pod nogi** do jeżdżenia po pokoju lub ogrodzie. od rs. 80 do 150.
769. „ **dla chorych** wyplatany trzciną od rs. 50 do 90.
765. **Krzesło dla przenoszenia chorych z ruchomą podstawką pod nogi.** od rs. 25 do 50.
766 **Lektyka do przenoszenia chorych w położeniu siedzącém lub leżącém, zbudowana według planu Warszawskiego Ober-Policmeistra generał-majora Własowa,** nagrodzona srebrnemi medalami na wystawach politechnicznych w Moskwie i Wiedniu i wysłana na wystawę Filadelfijską. Lektyka ta według zdania specialistów jest bardzo praktycznym wynalazkiem i została zaprowadzona we wszystkich cyrkułach m. Warszawy i wielu innych miejscach. od rs. 80 do 100.

„Jakob Pik Warszawa".

767. **Składana podstawka pod głowę** pokryta plecionką z pasów dla wstawienia do łóżka przy zmianie pozycji chorego od rs. 9 do 12.
768. **Także** wyplatana trzciną od rs. 8 do 16.
769. **Wanna** N. 0 długość dna cent. 140 rs. 22.
770. „ „ 1 „ „ „ 132 „ 20.
771. „ „ 2 „ „ „ 123 „ 18.
772. „ „ 3 „ „ „ 113 „ 15.

Wanny te są zrobione z grubéj blachy cynkowéj obwiedzione wulstą u góry i w połowie wysokości: pod tą ostatnią znajduje się obręcz z żelaza kutego i takiemiż antabami, pod spodem jest dno drewniane ze szpongami. Wanny lakierowane na kolor drzewa jesionowego.

773. **Wanna** dla dzieci N. 0 długość dna c. 98 rs. 11.
774. „ „ „ „ 1 „ „ „ 93 „ 10.
775. „ „ „ „ 2 „ „ „ 84 „ 9.
776. „ „ „ „ 3 „ „ „ 73 „ 8.

Wykonane w sposób jak powyżej, lecz bez obręczy żelaznych.

777. **Wanna** skośna w głowach, na nogach drewnianych do aparatu ogrzewającego w niej wodę przez cyrkulację rs 22.
778. „ „ z wentylem mosiężnym do wypuszczania wody . . . rs. 23,
779. **Aparat miedziany** o ścianach podwójnych, z drzwiczkami i popielnikiem, oraz dwiema rurami ze szrubami do szczelnego połączenia z wanną stosownie urządzoną . rs. 16 k. 50.
780. **Kubeł nocny** N. 1 wys. 47 cent., śred. dna 33 cent. z pałąkiem żelaznym, kubełkiem wewnętrznym z pokrywą, kręgiem z blachy cynkowéj biało lakierowanéj, poduszką safjanową i pokrywą, wszystko to lakierowane na jesion rs. 8.

„Jakób Pik Warszawa“.

781. **Kubeł nocny** Nr. 2 wys. cent. 42 średn. dna cent. 29, pałąk żelazny, krąg drewniany z 8 cz. klejon. biało lakie. kanty zaś szaro rs. 4 kop. 50.
782. „ „ Nr. 3 wys. 29 cent. średn. dna cent. 26 też pałąk żelazny krąg drew. z 8 cz. klejon. biało lakie. kanty szaro rs. 3 kop. 50.
783. **Kubeł wewnętrz.** do N. 1 wys. cent. 25 śred. dna cent. 25 lakierowany na jesion rs. 1 k. 80.
784. **Waterklozet** jesionowy polıturowany z pompą ręczną rs. 30.
785. „ „ Nr. 1, z mechanizmem poruszającym stempel pompy za otwieraniem lub zamykaniem pokrywy rs. 28 kop. 50.
786. „ „ Nr. 2 z takimże mechanizmem rs. 27.
787. „ sosnowy Nr 2 rs. 20.
788. „ fotelowy mahoniowy obity skórą rzeźbiony rs. 45.
789. „ krzesłowy: Nr. 1 . . rs. 13 kop. 50
790. „ „ „ „ 2 . . „ 11.
791. **Aparat prysznicowy** ręczny cynkowy rs. 1 k. 20.
792. „ „ „ mosiężny rs. 5.
793. „ „ podróżny do zawieszania z sitkiem mosiężném . . . . rs. 6.
794. **Podstawa do aparatu podróżnego** czyli wanna okrągła na połowę składana . . rs. 8.
795. **Aparat prysznicowy** kolumnowy paryzki rs. 35.
796. „ „ „ angielski „ 60.
797. „ „ Heidelbergski, silny strumień przez zgęszczenie powietrza, zalecany w Goerbersdorf rs. 50.

„**Jakób Pik Warszawa**“.

PLASTYCZNE ANTROPOLOGICZNE POMOCE NAUKOWE.

I. Modele w powiększonym rozmiarze

793 **Serce** Po odjęciu przedniej ściany dają się widzieć jednocześnie cztery komórki sercowe z otworami i zastawkami rs. 8.

799. „ w mniejszym formacie rs. 5.

800. **Gałka oczna** Po zdjęciu wierzchniej połowy (z siatkówką) mogą być wyjmowane: rogówka z tęczówką, soczewka i ciało szkliste rs. 8.

801. **Organ słuchu** Rozkłada się na: bębenek, kosteczki słuchowe labirynt i półotwarty ślimak rs. 8

802. „ w mniejszym formacie rs. 6.

803. **Skóra** W przecięciu widoczne: przyrząd potowy, cebulka włosowa z workiem włosowym i włosem, gruczoły łojowe i brodawki czuciowe (z ciałkami czuciowemi) rs. 4.

804. **Zęby** Odkryta połowa lewej szczęki dolnej pozwala widzieć rozwój ich i budowę rs. 4,

II. Modele w naturalnej wielkości.

805. **Mózg** w 5 okazach.
A Wierzchnia część mózgu rs. 3 kop. 50.

806. B Dolna część mózgu (podstawa i nerwy mózgowe) rs. 3 kop. 50.

807. C Mózg z przecięciem prostopadłym w pośrodku rs. 3 kop. 50.

808. D Mózg w przecięciu poprzecznem rs. 3 k. 50.

809. E Czaszka z rozkładanym mózgiem rs. 12.

810. **Głowy** rozkładane w różnych kierunkach.

A Głowa z muskułami, naczyniami krwionośnemi i nerwami rs. 6 kop. 50.

811. B „ z częściowem odsłonieniem jamy ocznej i szczęki górnej i dolnej rs. 6 kop. 50.

812. C „ w przecięciu podłużnem okazującem: mózg, otwartą jamę nosa, ust, przełyk i krtań rs. 6 kop. 50.

813. **Płuca** z sercem, którego przednia część odejmuje się rs. 12.

814. **Krtań** z przodu i z tyłu.

A „ „ z kością językową i gruczołem tarczowym rs. 3.

815. B „ z tyłu ze szparą głosową i strunami głosowemi rs. 3.

816. C „ w połączeniu z językiem i gardzielą, odkrywającą się z tyłu rs. 4.

817. D „ odkrywana z tyłu, okazująca jamę nosa ust i gardzieli rs. 8.

818. **Stawy** częściowo odkryte z kośćiami i ścięgnami

a) Staw ramieniowy odkryty rs. 2 kop. 50.

819 *b*) „ łokciowy z przodu rs. 2 kop. 50.

820. *c*) „ „ z boku rs. 2 kop. 50.

821. *d*) „ dłoniowy rs. 2 kop. 50.

822. *e*) „ biodrowy odkryty rs. 2 kop. 50.

823. *f*) „ kolanowy odkryty rs. 2 kop, 50.

824. *g*) „ stopowy rs. 4.

825. **Tułów** z zawartościami piersi i brzucha rs. 27

Preparata anatomiczne z papier-maché niełamliwe.

826. **Głowa** w przecięciu prostopadłem przez środek, przedstawia: kości czaszki, mózg, móżdżek, rdzeń przedłużony, jamę nosową, krtań, kanał

przedechowy, język, podniebienie, kanał pokarmowy, gruczoły językowe kręgi szyjowe etc. (w naturalnej wielkości) rs. 6 kop. 50.

827. **Głowa** z odejmującemi się muskułami, arteriami, żyłami, nerwami i gruczołami (w naturalnej wielkości) rs. 7 kop. 50.

828. **Głowa** z odejmującą się czaszką. Po odjęciu części szczęki i korzenia zębowego dają się widzieć naczynia krwionośne i nerwy; oko wyjmuje się i pozwala zauważyć 6 muskułów etc. odejmuje się także część czaszki (w naturalnej wielkości) rs. 8

Głowy N. 827 i 828 połączone rs. 15.

829. **Mózgowie** zupełnie obnażone. Przecięcie prostopadłe przedstawia takież same części składowe jak przy głowie N. 826. u spodu dają się widzieć początki 12 nerwów rs. 6 kop. 50.

830. **Mózgowie z całą głową.** Wewnątrz daje się widzieć zawartość czaszki; szyja jest z tyłu odkrytą i pokazuje w przecięciu kręgi szyjowe, mlecz pacierzowy i nerwy szyjowe (w naturalnej wielkości) rs; 12.

831. **Cała głowa** zawierająca wszystkie powyżej wymienione części, rozkładana w różnych kierunkach.

832. **Organ słuchu** znacznie powiększony, rozkłada się na kosteczki słuchowe z bębenkiem i labiryntem; ostatni otwiera się, pokazując ampułki, ślimaka i rozgałęzienia nerwu słuchowego. Ucho zewnętrzne (34 cent. wys.) w porównaniu z wewnętrznem o połowę pomniejszone rs. 20.

833. **Takiż preparat** bez ucha zewnętrznego rs. 15.

834. **Organ słuchu** zwyczajny. Ucho zewnętrzne 34 cent. wys. labirynt c,11, otwieralny i na polerowanéj podstawce rs. 12.

835. Wnętrze ucha (jak pod N. 834)z bębenkiem i częścią przewodu głosowego na lakierowanej podstawce rs. 6.

836. Model ucha mały (ucho zew. 14 cent. wys.) nie rozkładany rs. 5.

837. Oko w przecięciu prostopadłem, znacznie powiększone ze wszystkiemi muskułami, arteriami i nerwami; jabłko oczne jest w zupełności rozkładane aż do najdrobniejszych cząstek rs. 36.

838. Oko rozkładające się na: rogówkę, naczyniówkę, kulę szklistą i soczewkę. Błony oczne przedstawione w powiększeniu; Jabłko oczne 13 cent. w średnicy rs. 18.

839. Jabłko oczne, jak poprzednie z muskułami, na podstawce rs. 14.

840. Model oka rozkładany; jabłko 8 cent. w średnicy rs. 6.

841. Krtań powiększona rozkładana w przecięciu podłużnem z częścią kanału przedechowego i gruczołami językowemi rs. 6 kop. 50.

842. Krtań w naturalnej wielkości, rozkładana w przecięciu prostopadłem; połowa z muskułami, druga pozwala widzieć chrząstki. Model bardzo dokładny rs. 6. kop. 50.

843. Język w naturalnej wielkości z dodatkiem języczka; jedna połowa z błoną śluzową i brodawkami językowemi; druga z odkrytemi nerwami i gruczołami ślinowemi rs. 4 kop. 50.

844. Tenże sam model z przecięciem poprzecznem rs. 5.

845. Krtań z językiem oba preparaty rozkładane rs.10.

846. Tenże sam model z odejmującym się językiem rs. 12.

847. Serce powiększone z sąsiedniemi arteriami i żyłami; drzwiczki pokazują 4 komórki sercowe i zastawki rs. 12.

„Jakób Pik Warszawa“.

848. **Tenże model** w wielkości naturalnej rs. 7 k. 50.
849. **Piersi** otwarte, naturalnej wielkości. Płuca są rozkładane i pokazują rozgałęzienia kanału przedechowego, arterje i żyły. Serce może być wyjmowane; znajduje się także diaphragma rs. 24.
850. **Serce i płuca**, osobno, na lakierowanej podstawce rs. 24.
851. **Zawartość jamy brzusznéj** w naturalnéj wielkości; wszystkie części jako to: żołądek, dwunastnica, trzustka, wątroba, gruczoł żółciowy, śledziona, kiszka prosta i żyła zwrotna, mogą być wyjmowane; jedna nerka jest rozkładaną; rs. 37 kop. 50 i rs. 42.
852. **Tułów** w naturalnej wielkości (składający się z NN. 849 i 851). Po prawéj stronie ciała znajdują się odkryte muskuły i żyły. Na poduszce z głową 827 i 828 rs. 80. Bez głowy 827 i 828 rs. 65.
853. **Tułów** w mniejszym formacie (25 cent.) otwiera się z przodu pokazując: krtań, gruczoły ślinowe, kanał przedechowy, żyły serce, płuca, przeponę, żołądek, wątrobę etc.; odejmuje się: jedno płuco i kiszka prosta rs. 7 kop. 50.
854. „ (25 cent.) otwierany z tyłu; dopełnia model poprzedni rs. 7 kop. 50.
855. **Przyrząd pokarmowy** na lakierowanej podstawce, zmniejszony i nierozkładany. Przewód pokarmowy, żołądek, dwunastnica, wątroba (ta ostatnia może być odejmowana dla pokazania pęcherzyka żółciowego). i kiszka prosta są uwidocznione. Z niższą częścią głowy 60 cent. długości rs. 10.
856. **Skóra** *a*) w przecięciu prostopadłem, znacznie powiększona; pokazująca: gruczoły łojowe i po-

towe (w części otwarte) włosy, komórki barwnikowe, arterje, żyły, i ciałka czuciowe rs. 6

857. **Skóra** *b*) uproszczona rs. 5.
858. **Szkielet ręki** ze ścięgnami
859. **Ręka z muskułami i żyłami**
860. **Szkielet stopy** ze ścięgnami
861. **Stopa z muskułami i żyłami**
862. **Pierwszy ząb trzonowy D-ra Lemerciera** w wielkich rozmiarach (33 centymetrów długości), zrobiony według planu najznakomitszych uczonych Owena, Huxley'a Dzieli się on na 6 części w celu dokładnego zaznajomienia z jego składowemi częściami. Jest to model interesujący nietylko dla zajmujących się specyalnie dentystyką, lecz i dla tych wszystkich którzy pragną utrzymać zęby swoje w stanie zdrowia rs. 50
863. **Model głowy ze stanowiska frenologicznego** od rs. 5 do r. 15.
864. **Mikrocefalus** czaszka małego chłopca rs. 10.
865. **Szkielet mężczyzny** (z papier-maché) rs. 45,
866. „ **kobiety** rs 45.
867. **Szkielet** starannie odpreparowany z kości naturalnych od rs. 25 do 50.
868. **Czaszka** rozbierana, naturalna od rs. 4 do 12.
869. **Model człowieka** 58 cen. wys. rozkładany rs. 90.
870. „ „ 88 „ „ „ „ 120.
871. „ „ 116 „ „ „ „ 215.
872. „ „ 180 „ „ „ „ 415.

Preparata anatomiczno—patologiczne z papier maché.

873. **Tylna część pęcherza moczowego** rs. 4·

„Jakób Pik Warszawa“.

874. **Rozszerzenie serca** rs. 16
875. **Puchlina gruczołów ślinowych** albo gardzieli bez lewej arteryi rs. 6 kop. 50.
876. **Wilcza paszcza** (Wolfsrachen) rs. 6 kop. 50.
877. **Złamanie obojczyka** z całą piersią rs. 8.
878. **Złamanie żebra** kop. 75.
879. **Pęknięcie macicy** rs. 16.
880. **Rak** na prawej stronie żołądka z choremi gruczołkami kiszkowemi rs. 16.
881. **Zrośnięcie łokcia** z ramieniem i próchnienie kości rs. 4.
882. **Zapalenie ropienie i gangrena cienkich kiszek** rs. 6 kop. 50.
883. **Wrodzona przepuklina pępkowa** obnażenie tylnej ściany pęcherza moczowego, brak przewodu moczowego, krótki niezupełny członek męzki rs. 16.
884. **Nieznaczna puchlina tłuszczowa** na stronie wewnętrznéj wierzchniej części kiszki ślepej rs. 6 kop. 50.
885. **Część kiszki ślepej** w stanie zapalnym rs. 6 kop. 50.
886. **Żołądek otruty octanem ołowiu** rs. 6 kop. 50.
887. **Część błony brzusznej** w stanie zapalnym rs. 6 kop. 50.
888. **Noga z trzema palcami** rs. 7 kop. 50.
889. **Złamanie obojczyka** rs. 2.
890. **Złamanie kości udowej** rs. 2.
891. **Zwichnięcie dolne kości udowej** rs. 6 kop. 50.
892. **Próchnienie kości** w lewej szczęce dolnej rs. 4.
893. **Niezwykle powiększona łechtaczka** rs. 15.
894. **Niezwykle zgrubiała czaszka ludzka** rs. 10.
895. **Kość goleniowa i podwójne złamanie piszczeli** rs. 7.

„Jakób Pik Warszawa."

896. **Złamanie kości ramieniowej** z sztucznym stawem rs. 2.
897. **Szczęka dolna z puchliną** rs. 4.
898. **Powiększone wargi większe Hottentotek** rs. 10.
899. **Próchnienie kości w szczęce prawej dolnej** rs. 4.
900. **Hermafrodyt** rs 16.
901. **Próchnienie kości czaszkowych** rs. 6.
902. **Próchnienie kości kręgosłupa** rs. 7 kop. 50.
903. **Płód** który wyszedł kanałem odbytowym 10 letniej dziewczynki rs. 2.
904. **Płuca w stanie zapalnym**, pokryte tuberkułami rs. 15.
905. **Zrośnięcie kości ze stawem kolanowym.** Odjęcie stawu kolanowego: *a*) Rzepka *b*) Końce stawu kości udowej *c*) koniec stawu kości goleniowej. Śmierć 14-o letniego pacyenta po odbyciu operacyi rs. 8.
906. **Próchnienie całej kości dolnej szczęki** rs. 4.
907. **Odpiłowana szczęka górna z puchliną** rs. 5.
908 **Iednojądrowy** rs. 16.
909. **Kamienie pęcherza moczowego.** rs. 2.
910. **Położenie płodu w macicy.**
911. **Miednica krzywo zwężona** rs. 12.
912. **Symetryczno-eliptyczna miednica** w której obie kości bezimienne i krzyżowa są zrośnięte rs. 12.
913. **Miednica osteomalatyczna** ze wszystkiemi jej właściwościami rs. 12.
914. „ **zbyt rozszérzona** rs. 10.
915. ,, **zwężona ukośnie** rs. 10.
916. **Miednice różno-płciowych bliźniąt,** które się w 8-m miesiącu zrodziły a w kilka dni razem umarły. Można dokładnie rozpoznać miednicę męzką od żeńskiej rs. 7 kop. 50.
917. **Miednica rachityczna** rs. 10.
918. „ **w formie lejkowatej** rs. 10.

„Jakób Pik Warszawa“.

919. **Miednica w formie normalnej** rs. 10.
920. „ **z częściową atrofią** rs. 10.
921. „ **zbyt zwężona** rs. 10.
922. „ **z naroślami** na przedniej i tylnej stronie kręgosłupa rs. 18.
923. „ **krzywo zwężona** z lewą kością udową rs. 10.
924. „ **w wysokim stopniu zwężona w skutek osteomalacyi** rs. 10.
925. „ **z niesymetrycznie ułożonemi połowami** w skutek nachylenia się ostatniego kręgu lędźwiowego ku kości krzyżowej rs. 12.
926. **„Spondylolisthesis“** opisana przez **Lambla** i innych rs. 10.
927 „ **rachityczna** o rzadkiem bardzo zwężeniu rs. 10.
928. „ **normalna z manekinem** rs. 20.

Na zamówienie mogą być dostarczone różnego rodzaju miednice kobiece w cenie rs. 3 lecz z gipsu.

929. **Męzka miednica** wraz z częściami lędźwiowemi przedstawiająca wszystkie organy zostające w związku z przewodem rodnym i moczowym; organy te otwierają się i pozwalają widzieć ich wnętrze; przecięcie prącia, nerek etc. rs. 175.
930. **Przyrząd moczowy męzki** zawierający pęcherz, prącie otwarte, gruczoły Cowpera, gruczoł przyprątny, i pęcherzyki nasienne rs. 20.
931. **Przecięcie środkowe miednicy męzkiej** z odkrytemi nerkami rs. 75.
932. **Międzykrocze męzkie z zewnętrznemi i wewnętrznemi organami rodnemi** rs. 45.
933. **Miednica kobieca** zawierająca wszystkie właściwe organy, jako to: nerki, macicę, pęcherz, kisz-

kę odbytową etc. i organa rodne zewnętrzne rs. 175.

934. **Przecięcie miednicy kobiecej** ze wszystkiemi właściwemi organami rs. 75.

935. **Międzykrocze kobiece z zewnętrznemi i wewnętrznemi organami rodnemi** rs. 50.

936. **Gruczoł mleczny** wraz z przewodami mlecznemi przecięcie służy do okazania budowy gruczołu rs. 45.

937. **Przepuklina** błony otrzewnej rs. 45.

„ pępkowa, udowa i pachwinowa.

938. **Nabrzmienie i przepuklina** udowa u kobiety rs. 25.

939. **Przepuklina** bardzo znaczna u starca wykazująca rozstrój różnych organów jamy brzusznej rs. 150.

Obok powyższych mogą być jeszcze dostarczone lub przygotowane na zamówienie w pracowni preparatów anatomicznych zakładu i inne modele anatomiczne, jako to: kości, ścięgna, porody, organy zmysłów, obiegu krwi, naczynia limfatyczne, przyrządy trawienia, oddychania, a także odpowiednie preparata z anatomii patologicznéj, jako to chorób: kości, oczi powiek, skóry, macicy, syfilitycznych i wielu innych wewnętrznych.

Mikroskopowe preparaty patologiczno-histologiczne.

940. **D-ra Otto Barth** skład wyłączny na Królestwo i Cesarstwo w zakładzie niniejszym. Całość składa się z 100 preparatów mikroskopowych, ktôych **cena**—w ozdobnej mahoniowej szkatułce wynosi rs. 45. Mogą być także nabywane po sztuk 25 w pudełku w cenie 12 rs.

„**Jakób Pik Warszawa.**“

WYSZCZEGÓLNIENIE.

1. Adhaesive Pericarditis.
2. Fibrinöse Pericarditis.
3. Endocarditis.
4. Atheromatöse Aorta.
5. Venenthrombus, erweicht.
6. Venenthrombus, canalisirt.
7. Hypertrophische Nasenschleimhaut.
8. Tuberculose des Kehlkopfs.
9. Tuberculose der Luftröhre.
10. Oedem des Lig. ary-epiglott.
11. Croup des Kehlkopfs.
12. Eisenstaublunge.
13. Kohlenstaublunge.
14. Hämorrhagischer Lungeninfarkt.
15. Stauungslunge.
16. Emphysem der Lunge.
17. Croupöse Pneumonie.
18. Katarrh. Pneumonie.
19. Miliare Tubercul ose der Lunge.
20. Käsige Bronchitis.
21. Käsige Pneumonie.
22. Bronchiectasie.
23. Chronische Pleuritis.
24. Zahncaries.
25. Syphilis der Zunge.
26. Chron. Magengeschwür.
27. Magenhypertrophie.
28. Magenkrebs.
29. Folliculärer Darmkatarrh.
30. Dysenterie 1. Stad.
31. Dysenterie 2 Stad.
32. Typhusg schwür

„Jakób Pik Warszawa."

33. Tuberc. Darmgeschwür.
34. Hämorrhoidalknoten.
35. Schleimhautfalte des Mastdarms.
36. Gallertkrebs des Peritonäum.
37. Fettleber (Phosphorvergiftung).
38. Icterus der Leber.
39. Muskatleber.
40. Cirrhose der Leber.
41. Pyämische Abscesse der Leber.
42. Speckleber.
43. Tuberkel der Leber.
44. Cavernöse Lebergeschwulst.
45. Sekundärer Leberkrebs.
46. Melanotischer Leberkrebs.
47. Sagomilz.
48. Milztuberkel.
49. Leukämische Milz.
50. Colloidentartung der Schilddrüse.
51. Hypertrophie der Tonsille.
52. Frische Lymphdrüsenschwellung.
53. Käsige (tuberc.) Lymphdrüse.
54. Typhose Mesenterialdrüse.
55. Pigmentirte Bronchialdrüse.
56. Pigmentirte Haut.
57. Tätowirte Haut.
58. Hautnarbe.
59. Brand der Haut.
60. Pocken, ächte frische.
61. Pocken, hämorragische trockne.
62. Hühnerauge.
63. Weiche Warze.
64. Harte Warze.
65. Naevus.
66. Lupus.
67. Vascular. Sarkom der Kopfhaut.
68. Epithelkrebs der Unterlippe.

„Jakób Pik Warszawa.“

69. Muskelblutung (Hämatoidin).
70. Atrophia musc. lipomatosa.
71. Muskelatrophie, essent. Lähmung.
72. Trichinöser Muskel.
73. Caries der Fusswurzell.
74. Rindencallus (nach Knochenbruch).
75. Rhachitis.
76. Knorpelverkalkung.
77. Enchondrom·
78. Sec. Krebs des Schädeldachs.
79. Hämorrh. eitrige Pachymeningitis.
80. Hirnblutung
81. Tabes dorsualis.
82. Sec. Degeneration d. Rückenmarks.
83. Katarrh des Ureters.
84. Nierenbeckenblutung.
85. Interstitielle Nierenentzündung.
86. Fettniere.
87. Speckniere.
88. Granulirte Niere.
89. Chron. Katarrh des Uterus.
90. Fibroid des Uterus.
91. Cavernöses Fibroid des Uterus.
92. Krebs des Uterus.
93. Tuberculose der Tuba Fallop.
94. Ovariencyste mit pap. Wucherung.
95. Adenom der Mamma.
96. Harter Krebs der Mamma.
97. Spitzes Condylom.
98. Syphil. Infiltration der Vorhaut.
99. Hodensyphilis.
100. Krebs des Penis.

Spis rodzajów narzędzi zawartych w cenniku.

„Jakób Pik Warszawa."

„Jakób Pik Warszawa.“

„Jakób Pik Warszawa.“

Druk. Gaz. Lek. Ul. Ś-to Krzyż. N. 9.

Дозволено Цензурою, 11 (23) Мая 1876 г.

DZIENNIK

NA ROK

1877.

WARSZAWA.
1877.
CZCIONKAMI GAZETY LEKARSKIÉJ.

Дозволено Цензурою.
Варшава, 1 (13) Сентября 1876 г.

STYCZEŃ.

Poniedziałek 1.	Wtorek 2.
20 Grudnia.	21 Grudnia.
Nowy Rok. Fulgen. B.	Makarego Opata.

Środa 3.	Czwartek 4.
22 Grudnia.	23 Grudnia.
Daniela M. i Genowefy.	Tytusa i Grzegorza BB.

Piątek 5.	Sobota 6.
24 Grudnia.	25 Grudnia.
Telesfora Pap. i Emilian. P.	**Trzech Króli.**

Niedziela 7.	Poniedziałek 8.
26 Grudnia.	27 Grudnia.
Łucyana M. i Teodora W.	Seweryna Opata.

Wtorek 9.	Środa 10.
28 Grudnia.	29 Grudnia.
Marcyanny P. M.	Agatona.

Czwartek 11.	Piątek 12.
30 Grudnia.	31 Grudnia.
Higina i Teodory.	Arkadyusza M. i Jana B.

Sobota 13.	Niedziela 14.
Nowy Rok v. s. l.	2.
Weroniki i Godfrydy P.	Hilarego B. i Felixa M.

Poniedziałek 15.	Wtorek 16.
3.	4.
Pawła 1-go Pustelnika.	Marcelego P. i Ottona.

Środa 17.	Czwartek 18.
5.	6.
Antoniego Op.	Katedry św. Piotra w Rz.

Piątek 19.	Sobota 20.
7.	8.
Henryka B. i Kanuta Kr.	Fabjana i Sebastyana M.

Niedziela 21.	Poniedziałek 22.
9.	10.
Agnieszki P.	Wincentego i Anastazego.

Wtorek 23.	Środa 24.
11.	12.
Zaśl. N. P. M. Ildenfonsa B.	Tymoteusza.

Czwartek 25.	Piątek 26.
13.	14.
Nawrócenie Ś. Pawła.	Polikarpa B.

Sobota 27.	Niedziela 28.
15.	16.
Jana Złotoustego.	Karola W. C. Wal. i Flaw.

Poniedniałek 29.	Wtorek 30.
17.	18.
Franciszka Salez.	Martyny P. M.

Środa 31. 19. Piotra Nolasko.	Środa 31. 19. Piotra Nolasko.

Czwartek 1.	Piątek 2.
20 Stycznia.	21 Stycznia.
Ignacego B. i Brygidy.	Oczyszczenie N. P. M.

Sobota 3.	Niedziela 4.
22 Stycznia.	23 Stycznia.
Błażeja Biskupa M.	Ansgarego B.

Poniedziałek 5. 24 Stycznia. Agaty P. M.	Wtorek 6. 25 Stycznia. Doroty P. M.

Środa 7.	Czwartek 8.
26 Stycznia.	27 Stycznia.
Romualda Op.	Jana z Matty W.

Piątek 9.	Sobota 10.
28 Stycznia.	29 Stycznia.
Apolonii P.	Scholastyki P.

Niedziela 11.	Poniedziałek 12.
30 Stycznia.	31 Stycznia.
Eufrozyny P. i Lucyana B.	Gaudentego B.

Wtorek 13.	Środa 14.
1.	2.
Juljana i Jord.	*Popielec.* Walentego M.

Czwartek 15.	Piątek 16.
3.	4.
Faustyny i Jowity M.	Faustyna i Juljanny P.

Sobota 17.	Niedziela 18.
5.	6.
Sylwiana B. i Donata M.	Konstancyi P. i Symeona.

Poniedziałek 19.	Wtorek 20.
7.	8.
† Kondora Wyzn.	† Eucharyusza B.

Sroda 21.	Czwartek 22.
9.	10.
Eleonory P.	Katedry ś. Piotsa w Ant.

Piątek 23.	Sobota 24.
11.	12.
Romana P. i Damazego.	Sergiusza M.

Niedziela 25.	Poniedziałek 26.
13.	14.
Macieja Ap.	Zygfryda B. M. i Flaw.

Wtorek 27.	Środa 28.
15.	16.
Aleksandra B. i Fortunata.	Anastazego i Leona.

Czwartek 1.	Piątek 2.
17 Luty.	18 Luty.
Albina.	Heleny Cesarzowéj.

Sobota 3.	Niedziela 4.
19 Luty.	20 Luty.
Kunegundy.	Kazimierza Król.

Poniedziałek 5.	Wtorek 6.
21 Luty.	22 Luty.
Teofila B. i Fryderyka.	Wiktora i Wiktoryna M.

Środa 7.	Czwartek 8.
23 Luty.	24 Luty.
Tomasza z Akw.	Jana Bożego W.

Piątek 9.	Sobota 10.
25 Luty.	26 Luty.
Franciszki Rz. Cyr. i Met.	40 Męczenników.

Niedziela 11.	Poniedziałek 12.
27 Luty.	28 Luty.
Eligiusza i Konstantyna.	Grzegorza Pap.

Wtorek 13.	Środa 14.
1.	2.
Krystyny.	Matyldy kr.

Czwartek 15.	Piątek 16.
3.	4.
Longina M.	Cyryaka, Dyaka, i Tac.

Sobota 17.	Niedziela 18.
5.	6.
Gertrudy panny.	Gabryela Archanioła.

Poniedziałek 19.	Wtorek 20.
7.	8.
Józefa Obl. N. M. P.	Archipa i Eufemii.

Środa 21.	Czwartek 22.
9.	10.
Benedykta.	Pawła bis. i Oktawiana.

Piątek 23.	Sobota 24.
11.	12.
Katarzyny kr. Szwedzkiéj.	Marka i Tymot.

Niedziela 25.	Poniedziałek 26.
13.	14.
Zwiastowanie N. M. P.	Ludgiera B.

Wtorek 27.	Środa 28.
15.	16.
Ruperta B.	Syxta Pap.

Wielki Czwartek 29.	*Wielki* Piątek 30.
17.	18.
P. S. Cyryla i Dyaka M.	Kwiryna M.

Wielka Sobota 31.	*Wielka* Sobota 31.
19.	19.
Balbiny i Kornelli PP.	Balbiny i Kornelli PP.

Niedziela 1.	Poniedziałek 2.
20 Marca.	21 Marca.
Wielkanoc. Teofory M.	**Świą.** Franciszka à Paulo.

Wtorek 3.	Środa 4.
22 Marca.	23 Marca.
Ryszarda B.	Izydora B.

Czwartek 5.	Piątek 6.
24 Marca.	25 Marca.
Wincentego.	Celestyna P. i Wilchelma.

Sobota 7.	Niedziela 8.
26 Marca.	27 Marca.
Epifaniusza Bisk.	Dyonizego B.

Poniedziałek 9. 28 Marca. Maryi Kleofy.	Wtorek 10. 29 Marca. Ezechiela Pr.

Środa 11. 30 Marca. Leona Pap.	Czwartek 12. 31 Marca. Juljusza P. i Damiana b.

Piątek 13.	Sobota 14.
1.	2.
Hermenegildy M.	Tyburcyusza i Walerego.

Niedziela 15.	Poniedziałek 16.
3.	4.
Bazylisty i Anastazyi M.	Lamberta M.

Wtorek 17.	Środa 18.
5.	6.
Anieli i Rudolfa Bisk.	Apolonjusza M.

Czwartek 19.	Piątek 20.
7.	8.
Hermognesa M.	Sulpicjusza i Serwilana M.

Sobota 21.	Niedziela 22.
9.	10.
Anzelma Bisk.	Sotera Kaja Męcz.

Poniedziałek 23.	Wtorek 24.
11.	12.
Wojciecha Bis. M.	Bony P. i Fidelisa.

Środa 25.	Czwartek 26.
13.	14.
Marka Ew.	Marcelina i Kleta M.

Piątek 27.	Sobota 28.
15.	16.
Teofila B.	Witalisa Męcz.

Niedziela 29.	Poniedziałek 30.
17.	18.
Piotra Męcz.	Katarzyny Seneń.

MAJ.

Wtorek 1.	Środa 2.
19 Kwietnia.	20 Kwietnia.
Filipa i Jakóba Ap.	Anastazego B.

Czwartek 3.	Piątek 4.
21 Kwietnia.	22 Kwietnia.
Znalezienie Ś. Krzyża.	Floryana Męcz.

Sobota 5.	Niedziela 6.
23 Kwietnia.	24 Kwietnia.
Piusa V Papieża.	Jana w oleju.

Poniedziałek 7.	Wtorek 8.
25 Kwietnia.	26 Kwietnia.
Domiceli Panny.	Stanisława Biskupa.

Środa 9.	Czwartek 10.
27 Kwietnia.	28 Kwietnia.
Grzegorza Bisk.	Wnieb. P. Izydora. *N. M. P.*

Piątek 11.	Sobota 12.
29 Kwietnia.	30 Kwietnia.
† Mamerta Bisk.	† Pankracego Męcz.

MAJ.

Niedziela 13.	Poniedziałek 14.
1.	2.
† Serwacego Biskupa.	Bonifacego.

Wtorek 15.	Środa 16.
3.	4.
Zofii z trzema córkami	Jana Nepomucena.

Czwartek 17.	Piątek 18.
5.	6.
Paschalisa.	Eryka Kr.

Sobota 19.	Niedziela 20.
7.	8.
Piotra i Celestyna.	Zesł: D. Ś. Bernarda Seneń.

Poniedziałek 21.	Wtorek 22.
9.	10.
Po. Św. Donata i Wiktora.	Julii Panny.

Środa 23.	Czwartek 24.
11.	12.
Dezyderyusza B.	Joanny.

Piątek 25.	Sobota 26.
13.	14.
Grzegorza VII Pap.	Filipa Neryusza.

Niedziela 27.	Poniedziałek 28.
15.	16.
Magdaleny i Bed.	Germana B.

Wtorek 29. 17. Teodozyi Męcz.	Środa 30. 18. Feliksa Papieża.

Czwartek 31.	Czwartek 31.
19.	19.
Boże Ciało. Petroneli P.	**Boże Ciało.** Petroneli P.

Piątek 1.	Sobota 2.
20 Maja.	21 Maja.
Fortunata.	Blandyny Panny.

Niedziela 3.	Poniedziałek 4.
22 Maja.	23 Maja.
Erazma B. i Klotyldy Kr.	Saturniny P.

Wtorek 5.	Środa 6.
24 Maja.	25 Maja.
Bonifaeego M. i Waleryi.	Norberta Opata.

Czwartek 7.	Piątek 8.
26 Maja.	27 Maja.
Roberta Opata.	Maxymina i Medarta.

Sobota 9.	Niedziela 10.
28 Maja.	29 Maja.
Pryma i Felicyana.	Małgorzaty Kr.

Poniedziałek 11. 30 Maja. Barnaby Ap.	Wtorek 12. 31 Maja. Onufrego Pus.

Środa 13.	Czwartek 14.
1.	2.
Antoniego Pad.	Bazylego Bisk.

Piątek 15.	Sobota 16.
3.	4.
Wita i Modesta.	Benona B.

CZERWIEC.

Niedziela 17.	Poniedziałek 18.
5.	6.
Marcyanny M. i Adolfa B.	Marka i Marcelina.

Wtorek 19.	Środa 20.
7.	8.
Gerwazego i Prot.	Flor. i Sylwestra.

Czwartek 21.	Piątek 22.
9.	10.
Aloizego Gonzagi.	Paulina Bisk.

Sobota 23.	Niedziela 24.
11.	12.
Agrypiny Panny.	*Narodz. Ś. Jana Chrzciciela.*

Poniedziałek 25.	Wtorek 26.
13.	14.
Prospera B. i Fab.	Jana i Pawła M.

Środa 27.	Czwartek 28.
15.	16
Władys. Kr. Węg.	Ireneusza M.

Piątek 29.	Sobota 30.
17.	18.
Piotra i Pawła Ap.	Emilii i Lucyny.

Niedziela 1.	Poniedziałek 2.
19 Czerwca.	20 Czerwca.
Teodoryka Kr. i Teobalda.	*Nawiedzenie N. P. M.*

Wtorek 3.	Środa 4.
21 Czerwca.	22 Czerwca.
Heliodora i Anat.	Józefa Kalasant.

Czwartek 5. 23 Czerwca. Filomeny P. M.	Piątek 6. 24 Czerwca. Dominiki P. M.

Sobota 7.	Niedziela 8.
25 Czerwca.	26 Czerwca.
Apoloniusza i Pulcherii P.	Elżbiety Wd. i Kiliana Bis.

Poniedziałek 9. 27 Czerwca. Jana z Dukli i Anat.	Wtorek 10. 28 Czerwca. Amalii P. i 7 braci Męcz.

Środa 11.	**Czwartek 12.**
29 Czerwca.	30 Czerwca.
Sabina i Pelagii.	Jana Gwalberta Op.

Piątek 13.	Sobota 14.
1.	2.
Małgorzaty P. M.	Bonawentury P.

Niedziela 15.	Poniedziałek 16.
3.	4.
Rozesłanie Apost.	*N. M. P. Skaplerznéj.*

Wtorek 17.	Środa 18.
5.	6.
Alexego Wyz.	Szymona i Kamila.

Czwartek 19.	Piątek 20.
7.	8.
Wincentego à Paulo.	Eliasza Pr.

Sobota 21.	Niedziela 22.
9.	10.
Praxedy i Daniela.	Maryi Magdaleny

Poniedziałek 23.	Wtorek 24.
11.	12.
Apolinarego Bisk.	Krystyny Panny.

Środa 25.	Czwartek 26.
13.	14.
Jakóba Apost.	*Anny Mat. N. M. P.*

Piątek 27.	Sobota 28.
15.	16.
Natalii P. M.	Inocentego Pap. i Celsa M.

Niedziela 29. 17. Marty i Serafiny.	Poniedziałek 30. 18. Kunegundy.

Wtorek 31.	Wtorek 31.
19.	19.
Ignacego Lojoli W.	Ignacego Lojoli W.

Środa 1. 20 Lipca. Piotra w ok:	Czwartek 2. 21 Lipca. *N. M. P. Anielskiéj.*

Piątek 3. 22 Lipca. Znal. Św. Szczepana,	Sobota 4. 23 Lipca. Dominika wyzn.

Niedziela 5. 24 Lipca. *N. M. P. Śnieżnéj.*	Poniedziałek 6. 25 Lipca. *Przemien. Pańskiego.*

Wtorek 7.	Środa 8.
26 Lipca.	27 Lipca.
Kajetana Wyzn.	Cyryaka i Larga.

Czwartek 9.	Piątek 10.
28 Lipca.	29 Lipca.
Romana Męcz.	Wawrzeńca M.

Sobota 11.	Niedziela 12.
30 Lipca.	31 Lipca.
Zuzanny i Dygny P.	Klary Panny.

Poniedziałek 13.	Wtorek 14.
1.	2.
Hipolita i Kassyana.	Euzebiusza W.

Środa 15.	Czwartek 16.
3	4
Wniebowzięcie N. M. P.	Rocha Wyzn.

Piątek 17.	Sobota 18.
5.	6.
Anastazyusza B.	Bronisławy i Agapita.

Niedziela 19.	Poniedziałek 20.
7.	8.
Benigny i Rufina W.	Jacka Bernarda.

Wtorek 21.	Środa 22.
9.	10.
Joanny Fremiot Wdowy.	Symforiana M.

Czwartek 23.	Piątek 24.
11.	12.
Filipa Benicjusza W.	Bartłomieja Ap.

Sobota 25.	Niedziela 26.
13.	14.
Ludwika Kr.	Zefiryny P. M

Poniedziałek 27.	Wtorek 28.
15.	16.
Cezarjusza i prz. Św. Kaźm.	Augustyna Bisk.

Środa 29.	Czwartek 30.
17.	18.
Ścięcie Ś. Jana Ch.	Felixa M. i Róży Lim

Piątek 31. 19. Rajmunda W.	Piątek 31. 19. Rajmunda W.

WRZESIEŃ.

Sobota 1.	Niedziela 2.
20 Sierpnia.	21 Sierpnia.
Idziego Opata.	Stefana Króla Węgiers.

Poniedziałek 3.	Wtorek 4.
22 Sierpnia.	23 Sierpnia.
Joachima Ojca Izab. *N. M. P.*	Rozalii Panny.

Środa 5.	Czwartek 6.
24 Sierpnia.	25 Sierpnia.
Wiktoryna i Just.	Zacharyasza Pr.

Piątek 7.	Sobota 8.
26 Sierpnia.	27 Sierpnia.
Reginy Panny M.	Narodzenie N. M. P.

Niedziela 9. 28 Sierpnia. Adryana i Gorgonjusza.	Poniedziałek 10. 29 Sierpnia. Mikołaja z Tolen.

Wtorek 11.	Środa 12.
30 Sierpnia.	31 Sierpnia.
Teodory Pok. i Prota.	Waleryana i Salezego.

Czwartek 13.	Piątek 14.
1.	2.
Maurylinsza B.	Podwyższenie Św. Krzyża.

Sobota 15.	Niedziela 16.
3.	4.
Nikodema Kapł.	Cypryana i Eufemii M.

Poniedziałek 17.	Wtorek 18.
5.	6.
5 ran Św. Franciszka.	Józefa z Kop. i Tom.

Środa 19.	Czwartek 20.
7.	8.
Konstancyi i Januar. M.	Eustakiusza M.

Piątek 21.	Sobota 22.
9.	10.
Mateusza Ewan.	Maurycego M.

Niedziela 23.	Poniedziałek 24.
11.	12.
Tekli Panny M.	*N. M. P. od wykup. niewol.*

Wtorek 25.	Środa 26.
13.	14.
Aurelii Panny.	Cypryana i Justyny.

Czwartek 27.	Piątek 28.
15.	16.
Kosmy i Damjana.	Wacława Kr. Czes.

Sobota 29.	Niedziela 30.
17.	18.
Michała Arch.	Hieronima Kapł. Dokt. Koś.

PAŹDZIERNIK.

Poniedziałek 1.	Wtorek 2.
19 Września.	20 Września.
Remigiusza B.	Aniołów stróżów.

Środa 3. 21 Września. Kandyda M. i Ludom.	Czwartek 4. 22 Września. Franciszka Serafickiego.

Piątek 5.	Sobota 6.
23 Września	24 Września.
Placyda i Flaw.	Brunona Wyzn.

Niedziela 7. 25 Września. Justyny Panny Męcz.	Poniedziałek 8. 26 Września. Brygidy Wdowy.

Wtorek 9.	Środa 10.
27 Września.	28 Września.
Dyonizego Bisk. Męczen:	Franciszka Borgiasza Wyznaw.

Czwartek 11.	Piątek 12.
29 Września.	30 Września.
Placydy Panny.	Maxym. i Wincent. Kadłubka.

Sobota 13.	Niedziela 14.
1.	2.
Edwarda Kr.	Kalixta Papieża Męcz.

Poniedziałek 15.	Wtorek 16.
3.	4.
Jadwigi Wd. i Teresy P.	Florentyna Bisknpa.

Środa 17.	Czwartek 18.
5.	6.
Wiktora B. i Lucyny M.	Łukasza Ewang. Apos.

Piątek 19.	Sobota 20.
7.	8.
Piotra z Alkantary.	Ireny P. i Przeu. Ś. Wojciecha.

Niedziela 21.	Poniedziałek 22.
9.	10.
Urszuli Panny i Towar. M.	Korduli P. M. i Alfonsa.

Wtorek 23.	Środa 24.
11.	12.
Jana Kapistrana.	Rafała Archan.

Czwartek 25.	Piątek 26.
13.	14.
Kryspa i Kryspina MM.	Ewarysta i Jana Kantego.

Sobota 27.	Niedziela 28.
15.	16.
Sabiny Męcz.	Szymona i Judy Ap. i Tadeusza.

Poniedziałek 29.	Wtorek 30.
17.	18.
Narcyza B. i Euzebii P. M.	Zenobiusza B. i Zenobii P.

Środa 31.	Środa 31.
19.	19.
Wolfganga Biskupa.	Wolfganga Biskupa

Czwartek 1.	Piątek 2.
20 Października.	21 Października.
Wszystkich Świętych.	*Dzień Zaduszny* Wiktora Bisk.

Sobota 3.	Niedziela 4.
22 Października.	23 Października.
Huberta B.	Karola Borom. Bisk. Wyzn.

Poniedziałek 5. 24 Października. Emeryka, Zachar. i Elżbiety.	Wtorek 6. 25 Października. Leonarda Wyzn.

Środa 7.	Czwartek 8.
26 Października.	27 Października.
Willibalda B.	Godfryda B. i 4-ch Koronat.

Piątek 9.	Sobota 10.
28 Października.	29 Października.
Teodora M.	Andrzeja z Awelinu.

Niedziela 11.	Poniedziałek 12.
30 Października.	31 Października.
Marcina Bisk.	5 Braci Pol.

LISTOPAD.

Wtorek 13.	Środa 14.
1.	2.
Dydaka Wyzn.	Serapiona i Klemensa W.

Czwartek 15.	Piątek 16.
3.	4.
Leopolda Wyzn.	Edmunda B.

Sobota 17.	Niedziela 18.
5.	6.
Salomei P.	*Stanisława Kost.* Maxyma B.

Poniedziałek 19.	Wtorek 20.
7.	8.
Elzbiety Kr. Węg.	Felixa Walezysza.

Środa 21.	Czwartek 22.
9.	10.
Ofiarowanie N. M. P. Jana.	Cecylii P. M.

Piątek 23.	Sobota 24.
11.	12.
Klemensa Pap.	Jana od Krzyża Wyzn.

Niedziela 25.	Poniedziałek 26.
13.	14.
Katarzyny P. M.	Piotra i Alexandra B. M.

Wtorek 27.	Środa 28.
15.	16.
Barlaama P. i Waleryana.	Rufa M. i Mansweta.

Czwartek 29.	Piątek 30.
17.	18.
Saturnina M.	Andrzeja Apostoła.

Sobota 1. 19 Listopada. Eligiusza B.	Niedziela 2. 20 Listopada. Bibianny P.

Poniedziałek 3.	Wtorek 4.
21 Listopada.	22 Listopada.
Franciszka Xaw.	Barbary P. Męcz.

Środa 5.	Czwartek 6.
23 Listopada.	24 Listopada.
Piotra Chryz. B. i Sabby Op.	Mikołaja B.

Piątek 7. 25 Listopada. Ambrożego B.	Sobota 8. 26 Listopada. Niepokalan. Pocz. N. M.P.

Niedziela 9.	Poniedziałek 10.
27 Listopada.	28 Listopada.
Leokadyi P. M. i Waleryi P.	*N. M. P. Loretańskiéj.*

Wtorek 11. 29 Listopada. Damazego Pap. W.	Środa 12. 30 Listopada. Synezjusza i Alex. M.

Czwartek 13.	Piątek 14.
1.	2.
Lucii P. M. i Otylii.	Spiridjona M.

Sobota 15.	Niedziela 16.
3.	**4.**
Ireneusza M.	Euzebjusza i Adelajdy.

Poniedziałek 17.	Wtorek 18.
5.	6.
Łazarza B. i Olimpii.	Gracjana B.

Sroda 19.	Czwartek 20.
7.	8.
Faustyny Wdowy i Nemezy.	Teofila M.

Piątek 21.	Sobota 22.
9.	10.
Tomasza Apost.	Zenona i Flaw. MM.

GRUDZIEŃ.

Niedziela 23.	Poniedziałek 24.
11.	12.
Wiktorii P.	*Wigilia* Adama i Ewy.

Wtorek 25.	Środa 26.
13.	14.
Narodz. Chryst. Pana.	Szczepana I Męczennika

Czwartek 27.	Piątek 28.
15.	16.
Jana Ewangelisty.	Młodzianków.

Sobota 29.	Niedziela 30.
17.	18.
Tomasza Kantuaryjskiego.	Eugeniusza B. i Dawida Kr.

Poniedziałek 31.	Poniedziałek 31.
19.	19.
Sylwestra Pap.	Sylwestra Pap.

Przegląd roczny.

Miesiąc	Przychód		Rozchód	
	Rubli	Kop.	Rubli	Kop.
Styczeń . . .				
Luty				
Marzec. . . .				
Kwiecień. . .				
Maj				
Czerwiec . . .				
Lipiec.				
Sierpień. . . .				
Wrzesień . . .				
Październik .				
Listopad . . .				
Grudzień . . .				
Razem.				